

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martina Kadeřávková

Poškozený a oběť trestného činu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. května 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 382 401 znaků včetně mezer.

Martina Kadeřávková

V Praze dne 31. května 2021

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D. za cenné rady, vstřícnost a připomínky při psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Vymezení pojmu oběti trestného činu	4
1.1 Obecně k problematice oběti a jejímu významu v rámci trestního práva.....	4
1.2 Definice oběti v současné právní úpravě	6
1.2.1 Přímá oběť	6
1.2.2 Nepřímá oběť	8
1.2.3 Zvlášť zranitelná oběť	9
2 Viktimologie jako odvětví kriminologie.....	19
2.1 Vymezení viktimologie a její vztah ke kriminologii a trestnímu právu	19
2.2 Základní pojmy viktimologie	20
2.2.1 Oběť.....	20
2.2.2 Viktimnost.....	22
2.2.3 Viktimizace	23
2.2.4 Reviktimizace.....	24
3 Právní úprava v právním řádu České republiky	25
3.1 Právní úprava před přijetím zákona č. 45/2013 Sb.....	25
3.2 Zákon o obětech trestných činů	27
3.2.1 Legislativní proces	27
3.2.2 Obsah zákona	30
3.2.3 Novelizace trestního řádu provedená zákona č. 45/2013 Sb.....	32
3.2.4 Novelizace provedená zákonem č. 77/2015 Sb.....	33
3.2.5 Novelizace provedená zákonem č. 56/2017 Sb.....	34
3.3 Zákon o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů.....	37
3.4 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti.....	38
4 Práva obětí trestných činů	41
4.1 Právo na poskytnutí odborné pomoci	41
4.2 Právo na informace	42
4.3 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím.....	45
4.4 Právo na ochranu soukromí	48
4.5 Právo na ochranu před druhotnou újmu	51
4.6 Právo na peněžitou pomoc.....	57
5 Poskytování pomoci obětem trestných činů	65
5.1 Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.....	65

5.2	Subjekty poskytující pomoc obětem TČ	66
5.2.1	Advokáti	66
5.2.2	Probační a mediační služba	69
5.2.3	Subjekty akreditované pro poskytování právních informací nebo pro restorativní programy	70
5.2.4	Subjekty poskytující služby psychologického a sociálního poradenství	73
6	Vymezení pojmu poškozený TČ	77
6.1	Definice poškozeného dle trestního řádu	77
6.2	Zásada zajištění práv poškozeného	80
6.3	Právní úprava poškozeného podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	81
6.4	Právní úprava poškozeného podle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů	84
6.5	Srovnání pojmu oběti a poškozeného	88
7	Práva poškozeného v trestním řízení	91
7.1	Obecný výklad k právům poškozeného	91
7.2	Vybraná práva poškozeného	94
7.2.1	Právo nahlížet do spisu	94
7.2.2	Souhlas poškozeného s trestním stíháním	103
7.2.3	Právo poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení	112
7.2.4	Právo být zastoupen zmocněncem	124
7.2.5	Právo na náhradu nákladů	138
8	Návrhy <i>de lege ferenda</i>	143
8.1	Návrhy k právní úpravě oběti	143
8.2	Návrhy k právní úpravě poškozeného	145
	Závěr	148
	Seznam použitých zkratk	150
	Seznam použitých zdrojů	152
	Abstrakt	169
	Klíčová slova	169
	Abstract	170
	Key words	171

Úvod

Právní úprava obětí v České republice byla po dlouhou dobu roztržena do mnoha právních předpisů. Dne 1. 8. 2013 nabył účinnosti zákon o obětech trestných činů, který právní úpravu sjednotil do komplexního předpisu. Oběť se díky tomuto počínu stala subjektem zvláštní péče ze strany státu a zákonodárce jí zaručil poměrně široký katalog práv. Česká republika přijetím zákona č. 45/2013 Sb. implementovala do českého právního řádu příslušné předpisy Evropské unie.¹ Můžeme říci, že oběť často v trestním řízení vystupuje jako poškozený. Tyto dva pojmy ovšem nelze považovat za synonyma.

Právní postavení poškozeného reguluje v České republice zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Poškozený je jedním z procesních subjektů a také stranou trestního řízení. Zákonodárce mu přiznává procesní práva a povinnosti, jejichž výkonem může ovlivňovat průběh samotného procesu.

V rámci své diplomové práce budu zpracovávat problematiku obětí a poškozených z toho důvodu, že jim zákonodárce v posledních letech věnuje zvýšenou pozornost a rozšiřuje jejich práva. Po dlouhou dobu stál v centru dění pouze obviněný. Tento přístup nebyl dle mého názoru správný.

Cílem předložené diplomové práce je popsat právní úpravu oběti a poškozeného v českém právním řádu, provést její kritickou analýzu, upozornit na její nedostatky a předložit návrhy *de lege ferenda*, které by zlepšily postavení obětí a poškozených.

Při psaní práce užiji především metodu deskripce a kritické analýzy. Komparativní metodu budou obsahovat kapitoly jedna (srovnání české a rakouské úpravy zvlášť zranitelné oběti) a sedm (význam důvěrníka v českém a německém trestním řízení, úprava nahlížení do spisu).

Diplomovou práci rozčlením na úvod, osm kapitol a závěr. Nejprve se soustředím na problematiku obětí. V první kapitole obecně nastíním význam a postavení obětí v trestním právu a uvedu definice přímé, nepřímé a zvlášť zranitelné oběti. Tato kapitola bude obsahovat též komparaci s rakouskou právní úpravou. V druhé kapitole čtenářům vymezím viktimologii a přiblížím její vztah k trestnímu právu a kriminologii. Dále se zaměřím na základní pojmy, s nimiž tato nauka pracuje. V třetí kapitole přistoupím k soudobé právní úpravě v České republice. Nejprve přiblížím právní stav, který na našem území panoval před přijetím zákona č.

---

¹ Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

45/2013 Sb. Poté se budu zabývat již samotným zákonem o obětech trestných činů. Čtenářům představím jeho legislativní proces, obsah a novelizace. Neopomenu ani novelizaci TŘ, jež provedl právě zákon č. 45/2013 Sb. Závěr této kapitoly věnuji zákonu o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů a vyhláškám Ministerstva spravedlnosti č. 119/2013 Sb. a č. 225/2013 Sb. Ve čtvrté kapitole rozeberu jednotlivá práva obětí a to právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, na ochranu před hrozícím nebezpečím, na ochranu soukromí, na ochranu před druhotnou újmou a právo na peněžitou pomoc. V rámci výkladu o právu na ochranu před druhotnou újmou podrobně zpracuji též právo oběti učinit v trestním řízení prohlášení o dopadech trestného činu na její dosavadní život. Původ tohoto práva nalezneme v USA, a proto uvedu, jak takové prohlášení reguluje na Aljašce tamní právní řád. Pátá kapitola se bude věnovat poskytování pomoci obětem. Soustředím se na registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. S ohledem na existenci velkého množství subjektů, jež poskytují obětem pomoc, se budu věnovat pouze subjektům, jež lze dle zákona zapsat do registru poskytovatelů. Jedná se o advokáty, střediska Probační a mediační služby, subjekty akreditované pro poskytování právních informací nebo pro restorativní programy a subjekty poskytující služby psychologického a sociálního poradenství.

Poté se budu zabývat právním postavením poškozeného a to proto, že oběť bývá často zároveň tímto procesním subjektem. V kapitole šesté definuji poškozeného a přiblížím zásadu zajištění práv poškozeného. Neopomenu ani úpravu tohoto subjektu v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a v zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. V závěru této kapitoly srovnám oběť s poškozeným a poukážu na rozdíly, které lze mezi nimi spatřit. Sedmou kapitolu věnuji právům poškozeného, k nimž nejprve poskytnu obecný výklad. V současnosti disponuje poškozený širokým rozsahem práv, a proto se v této práci budu zabývat pouze právy, jež považuji za zásadní. Do diplomové práce proto zařadím právo udělit souhlas s trestním stíháním, právo nahlížet do spisu, právo na náhradu škody, nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení, právo být zastoupen zmocněncem a právo na náhradu nákladů, které úzce souvisí s dvěma předešlými právy. V závěrečné osmé kapitole čtenářům poskytnu další náměty na zlepšení stávající právní úpravy obětí i poškozených.

Při zpracování diplomové práce budu užívat velké množství zdrojů. Vyjdu zejména z učebnic, monografií a komentářů. Dále využiji odborné články a to zejména ty, jež byly publikovány v Trestněprávní revue, v Bulletinu advokacie a v Právních rozhledech. Aktuální

informace budu čerpat především z internetových zdrojů. Rovněž budu pracovat s právními předpisy a s jejich důvodovými zprávami. Diplomová práce zohlední též dosavadní judikaturu. Při psaní užiji nejen české, ale též cizojazyčné zdroje (zejména monografie, internetové zdroje a tamní právní předpisy).

1 Vymezení pojmu oběti trestného činu

1.1 Obecně k problematice oběti a jejímu významu v rámci trestního práva

Pokud pachatel spáchá trestný čin, zasáhne tím často do majetkové či nemajetkové sféry jiné fyzické nebo právnické osoby a poškodí tak její zájmy. Podle Jelínka je trestní právo procesní odvětví veřejného práva, jehož cílem je poskytnout ochranu společenským zájmům, ústavnímu zřízení České republiky, právům a zájmům fyzických a právnických osob tím, že zákon normuje postup orgánů činných v trestním řízení, eventuálně též dalších osob zúčastněných na trestním řízení, při zjišťování trestných činů, následného rozhodování o nich a při jejich výkonu. Zákon rovněž stanoví postup těchto orgánů při předcházení a zamezování trestným činům.² Spáchání trestného činu má pro osobu často negativní následky nejen v její majetkové sféře či integritě, ale také na její psychiku.

Právní úprava trestního řízení se po dlouhou dobu soustředila hlavně na osobu obviněného, který byl vedle soudu a státního zástupce nejdůležitějším subjektem celého procesu. Postava poškozeného, respektive oběti trestného činu, tak zůstávala spíše v pozadí.

Pokud bychom nahlédli do Listiny základních práv a svobod, zjistíme, že v rámci hlavy páté, která je nadepsána jako Právo na soudní a jinou právní ochranu, se hovoří pouze o osobě, vůči níž se vede trestní řízení.³ Na ústavní úrovni nenalezneme žádnou úpravu, která by se vztahovala výhradně k osobě poškozeného, respektive oběti trestného činu.

Oběť trestného činu tak po dlouhou dobu měla význam pouze coby nositel důkazu. Postupem času se oběti dostávaly stále více do popředí, což se v právní úpravě projevilo zejména posílením jejich práv. Vrchol těchto snah v České republice představovalo přijetí zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Oběti však v některých kauzách stále představují jeden z nejvýznamnějších důkazních prostředků z toho důvodu, že v určitých případech nelze danou skutečnost prokázat jinak. Může tomu být tak například proto, že neexistuje žádný jiný přímý důkaz, nebo řada nepřímých důkazů není dostačující k prokázání či vyvrácení dané skutečnosti. Podle Kalvodové a Hrušákové se bude jednat zejména o verbální delikty, spáchané takzvaně mezi čtyřma očima. Příkladem může být vydírání či nebezpečné vyhrožování. Dále se hojně výpovědi obětí využívá při vyšetřování

---

² JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní, 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-278-3, s. 20.

³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky.

trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, jejichž skutkové podstaty nalezneme v třetí hlavě ve zvláštní části trestního zákoníku. Hrušáková a Kalvodová uvádějí tyto důvody, proč tomu tak je. Zaprvé oběť často odkládá oznámení trestného činu policejnímu orgánu, a tím dochází k časové prodlevě mezi spácháním trestného činu a vyšetřováním. Problémem je rovněž nedostatek věcných důkazů s ohledem na způsob spáchání trestného činu (například pokud pachatel přistoupil pouze k osahávání oběti). Poslední důvod spočívá v tom, že trestné činy z hlavy třetí trestního zákoníku se zpravidla páchají bez přítomnosti dalších osob, které by tak mohly pomoci v objasňování případu namísto oběti.⁴

Do kolize se tak často může dostat zájem na ochraně obětí s principem materiální pravdy. Přehnaná snaha chránit oběť před sekundární viktimizací však ve výsledku může vést k tomu, že soud vynese zprošťující rozsudek. Nepřiměřeně nadměrná ochrana obětí může být ze strany soudu rovněž vyhodnocena jako významný zásah do práva na obhajobu, což může v důsledku uplatnění opravných prostředků vést až ke zrušení rozhodnutí a dalším průtahům v řízení. Taková skutečnost pak bude mít rovněž negativní dopad na oběť.⁵ Domnívám se, že průtahy v řízení povedou k tomu, že oběť se o to déle bude s trestným činem vyrovnávat.

Trestní řád ve svém prvním paragrafu vymezuje účel zákona. Činí tak jako jediný z hlavních trestněprávních pramenů. Jedná se o důležité ustanovení pro výklad a další aplikaci uvedeného zákona. Význam tohoto ustanovení není pouze deklaratorní, neboť mnohá ustanovení se účelu samy dovolávají.⁶ Z uvedeného ustanovení plyne, že účelem je zejména stanovit postup orgánů činných v trestním řízení, aby byly trestné činy náležitě zjištěny a spravedlivě podle zákona potrestáni jejich pachatelé. *A contrario* z uvedeného ustanovení vyplývá, že účelem trestního řádu není poskytovat ochranu obětem. Právní úprava proto stanoví jiné mechanismy poskytování pomoci obětem, například činnost Probační a mediační služby, akreditaci příslušných subjektů či finanční podporu poskytovatelů pomoci ve formě dotací. O jednotlivých způsobech pomoci bude pojednáno v dalších kapitolách této diplomové práce.

Závěrem této kapitoly bych ráda ještě zmínila, že předmětem trestního řízení v širším slova smyslu je rovněž rozhodování o nároku poškozeného týkající se náhrady škody nebo nemajetkové újmy v penězích, která mu byla způsobena trestným činem, nebo vydání bezdůvodného obohacení, který trestným činem pachatel získal. Podmínkou, aby trestní soud o

---

⁴ KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Dokazování v trestním řízení - právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0, s. 197.

⁵ Tamtéž, s. 204-205.

⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*, Op. cit., s. 25.

tomto nároku poškozeného rozhodl, je, že poškozený musí řádně a včas svůj nárok uplatnit.⁷ Soud pak o nároku bude rozhodovat v rámci adhezního řízení.

1.2 Definice oběti v současné právní úpravě

1.2.1 Přímá oběť

Než přistoupíme k definování oběti trestného činu, je nutné nejprve uvést, že podle § 2 odst. 1 zákona o obětech TČ „*se pro účely této právní normy za trestný čin považuje také čin jinak trestný.*“ Pojem *čin jinak trestný* se vztahuje zejména k problematice okolností vylučujících protiprávnost, ochranným opatřením v souvislosti s nepřičetností osoby pachatele. V případě trestného činu opilství podle § 360 TZ pak čin jinak trestný představuje znak objektivní stránky trestného činu. Podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže se s tímto pojmem pracuje i v případě nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti či nedostatku věku. Právní úprava vychází z předpokladu, že újma, která oběti dotčené činem jinak trestným vznikla, může být srovnatelná s újmou, kterou by způsobil trestný čin.⁸

Legální definici přímé oběti nalezneme v zákoně č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů a to v § 2 odst. 2. Podle zákona se „*obětí rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“

Z uvedené definice vyplývá, že obětí může být pouze osoba fyzická a nikoli osoba právnická. Oběť trestného činu může být zároveň v postavení poškozeného dle § 43 TŘ. Nemusí tomu tak vždy být. Příkladem, kdy oběť nebude zároveň poškozeným, by mohla být situace, kdy pachatel nestihl dokonat trestný čin vraždy a jeho čin zůstal pouze ve stádiu pokusu, popřípadě přípravy. Fyzická osoba tak bude podle dikce ustanovení zákona o obětech TČ v postavení oběti, což vyplývá z formulace „*mělo být trestným činem ublíženo na zdraví*“, ale nebude již poškozeným dle § 43 TŘ (viz formulace zákona „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví*“).

Zákonodárce vyloučil možnost, aby obětí byla právnická osoba, neboť právnické osoby nemohou být ani sekundárně viktimizovány. Právnická osoba je umělým konstruktem, který není

---

⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*, Op., cit., s. 28.

⁸ GRÍVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4, s. 23.

schopen svými city vnímat utrpení způsobené trestným činem.⁹ Současná právní úprava vychází z pojetí právnické osoby jako útvaru, který si člověk vytvořil k tomu, aby sloužil jeho prospěchu.¹⁰ Právnická osoba však může být poškozeným podle trestního řádu.

Obecně je právní termín ublížení na zdraví definován v § 122 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. „*Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.*“ Podle současné nauky a praxe se neurčitý právní pojem *nikoli jen po krátkou dobu* vykládá zpravidla jako sedm dnů. U podmínky lékařského ošetření je pak rozhodné, zda zdravotní stav oběti objektivně ošetření vyžadoval, nikoli zda k němu skutečně došlo.¹¹

Institut ublížení na zdraví je však definován úžeji v rámci § 24 odst. 2 zákona o obětech TČ. „*Ublížením na zdraví se pro účely tohoto zákona rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje nejméně po dobu tří týdnů obvyklý způsob života oběti a který vyžaduje lékařského ošetření.*“ Legální definice je téměř shodná s definicí, která je uvedena v trestním zákoníku. Rozdíl ovšem spočívá v tom, že zákon zde přímo vymezuje, po jak dlouhou dobu musí porucha zdraví či jiné onemocnění znesnadňovat obvyklý způsob života. Tato doba je zde delší a činí tři týdny.

Dle mého názoru je úprava, ve které zákon přímo uvádí konkrétní časový úsek, lepší z důvodu právní jistoty pro adresáta právní normy. Na druhou stranu, pokud není uvedena konkrétní doba, je možné více reagovat na konkrétní okolnosti případu.

Přestože zákon o obětech TČ jednoznačně uvádí, že tato definice se použije pro celý zákon, Jelínek ovšem tvrdí, že se definice vztahuje pouze na 6. díl, který je nadepsán jako Právo na peněžitou pomoc. Ve zbytku zákona se dle jeho názoru uplatní obecná definice ublížení na zdraví z trestního řádu. Jelínek proto *de lege ferenda* navrhuje nahradit slova „*pro účely tohoto zákona*“ slovy „*pro účely peněžité pomoci.*“¹²

S uvedeným názorem se ztotožňuji. Vycházím přitom ze systematického výkladu s ohledem na zařazení legální definice ublížení na zdraví. Pokud by měl zákonodárce skutečně vůli, aby se

---

⁹ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání, Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1, s. 28.

¹⁰ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 212.

¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 29.

¹² Tamtéž, s. 133.

uvedená definice užila pro celý zákon, bylo by vhodné ji zařadit do § 2 ZOTČ, který je nadepsán jako Vymezení pojmů. *De lege ferenda* navrhuji, buď definici ublížení na zdraví přesunout do § 2 ZOTČ, čímž se skutečně potvrdí premisa, že se má definice uplatnit pro celý zákon, anebo ji ponechat na původním místě, ale odstranit slova „*pro účely tohoto zákona*“ a nahradit je slovy „*pro účely uplatnění práva na peněžitou pomoc*.“ Současný stav mi v tomto směru nepřipadá vyhovující.

Pojmy majetková, nemajetková újma a bezdůvodné obohacení pak zákon používá ve stejném smyslu jako občanský zákoník. Bezdůvodné obohacení chápeme jako institut, jehož povaha je subsidiární. Rozdíl mezi majetkovou a nemajetkovou újmou v soukromém právu spočívá v tom, že majetkovou újmu lze přesně vyjádřit v penězích, ale nemajetkovou nikoli. Pokud bychom chtěli odlišit institut škody (majetkové újmy) a bezdůvodného obohacení, pak rozdíl spočívá v tom, u jaké osoby se projeví následek. V případě škody se negativní následek projeví ve jmění poškozeného. U bezdůvodného obohacení pak došlo ke vzniku obohacení a to na straně pachatele. Pro oběti bude mít význam zejména § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „*Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.*“ Toto pravidlo bude mít význam při uplatnění nároku u civilního soudu, ale také při uplatnění práva na peněžitou pomoc od státu. Pokud oběti vznikl dluh, soud může přiznat obviněnému povinnost k jeho náhradě. Dříve soudní praxe vyžadovala, aby oběť nejprve sama dluh vyrovnala, protože až v tento moment jí skutečně vznikla škoda.¹³

1.2.2 Nepřímá oběť

Nepřímá oběť je definována v § 2 odst. 3 zákona o obětech TČ. „*Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.*“ Uvedené ustanovení nám rozšiřuje okruh osob nad rámec předešlého odstavce. I těmto osobám je nutné přiznat status obětí a není možné

---

¹³ Tamtéž, s. 30-31.

mezi nimi diferencovat.¹⁴ Domnívám se, že zákonodárce se rozhodl rozšířit legální definici o uvedené osoby z toho důvodu, že smrt blízké osoby může mít srovnatelné následky na psychiku pozůstalých, jako kdyby byl trestný čin spáchán přímo vůči nim. Myslím si, že i těmto osobám by pak právní úprava měla zajistit určitá práva a zlepšit tak jejich postavení v nelehké životní situaci.

Uvedené ustanovení bylo novelizováno zákonem č. 56/2017 Sb. Rozdíl oproti dřívější právní úpravě spočívá v tom, že je vyžadováno, aby pozůstalý utrpěl v důsledku smrti oběti újmu. Právní úprava tedy vyžaduje skutečnou blízkost mezi osobami. Nepostačí tedy pouhý formální příbuzenský poměr. Uvedená úprava je tak od účinnosti novely v souladu s evropským právem.¹⁵

Zákon rovněž do definice nově zahrnul osoby, kterým oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. K poslední kategorii pozůstalých bych chtěla uvést, že je bez relevance, zda primární oběť trestného činu svou vyživovací povinnost skutečně plnila. Zákonnou povinnost jiného vyživovat či zaopatřovat pak stanoví občanský zákoník. Zákon o obětech trestných činů na uvedeném místě nepožaduje, aby spolu osoby žily ke dni smrti oběti ve společné domácnosti.¹⁶ Uvedenou podmínku však vyžaduje přiznání práva na peněžitou pomoc.¹⁷

Do budoucna navrhuji rozšíření výčtu nepřímých obětí na další osoby v rodinném či jiném obdobném poměru, které újmu způsobenou přímé oběti důvodně pociťovaly jako újmu vlastní. Stát by jim nemusel zajišťovat všechna práva (například by nemusely mít právo na peněžitou pomoc), ale pouze některá (například právo na informace, odbornou pomoc či ochranu před druhotnou újmu).

1.2.3 Zvlášť zranitelná oběť

Spáchání trestného činu má zpravidla pro oběti negativní dopad na jejich život. Právní úprava musí na tuto skutečnost odpovídajícím způsobem reagovat. Čírtková uvádí, že lze

---

¹⁴Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0>, s. 50.

¹⁵DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7, s. 12.

¹⁶Tamtéž, s. 11.

¹⁷ § 24 odst. 1 písm. c) zákona č. 45/2013 Sb.

očekávat, že více než polovina obyvatel České republiky utrpí během svého života újmu v důsledku jednání, které bude podle zákona trestné.¹⁸

Je nutné ovšem dodat, že existují určité osoby, které je potřeba chránit více než běžné oběti. Zákon těmto tzv. zvláště zranitelným obětem přiznává širší práva. Otázka, jaká práva a v jaké míře jim mají být přiznány, byla předmětem diskuzí.¹⁹

Pro uvedenou kategorii obětí je typické zvýšené riziko sekundární viktimizace, mohou rovněž více podléhat stresu z úkonů prováděných v rámci trestního řízení či dalším negativním vlivům.²⁰ Náchylnost ke zranitelnosti není neměnným osobnostním rysem. Trauma, které člověk zažije v průběhu života, může zapříčinit zranitelnost i u dříve silného jedince. Výzkumy ukazují, že osoba, která se stala obětí závažnějšího trestného činu, než je pouhá krádež, se během svého života stala znovu obětí jiného trestného činu.²¹ V rámci viktimologie se pak pracuje s pojmem reviktimizace.

V rámci zákona o obětech TČ pak jednotlivé zvláště zranitelné oběti vyjmenovává § 2 odst. 4. Jedná se o následující osoby:

- a) „dítě

- b) *osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy*

- c) *oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 TZ) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 TZ)*

---

¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Hlavní problémy obětí trestné činnosti v ČR In: KULÍŠKOVÁ, Kateřina. *K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice: sborník příspěvků z konference*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-57-6, s. 52.

¹⁹ GŘIVNA, Tomáš. Zákon o obětech trestných činů In: JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, s. 26.

²⁰ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7, s. 14.

²¹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8, s. 87.

d) *oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní“*

Zároveň uvedené ustanovení vyžaduje splnění podmínek, které jsou uvedeny v § 4 odst. 2 nebo 3 ZOTČ. Legální definice zvlášť zranitelné oběti se uplatní pouze pro účely výše uvedeného zákona.

Dítě a oběť trestného činu obchodování s lidmi či teroristického útoku budou postavení zvlášť zranitelné oběti požívat v každém případě. Oproti tomu v případě osob uvedených pod písm. b) a d) bude záležet také na konkrétních okolnostech případu, zda skutečně odůvodňují toto speciální postavení.²²

Zákon o obětech TČ nedefinuje, kdo se pro účel tohoto zákona považuje za dítě. Proto se uplatní se legální definice z § 126 TZ, podle níž se „*dítětem rozumí osoba mladší 18 let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.*“ Domnívám se, že vzhledem ke skutečnosti, že děti nemají ještě zcela ukončený svůj vývoj a spáchání TČ vůči nim může negativně ovlivnit jejich další rozvoj, je potřeba jim přiznat zvýšenou ochranu.

Další kategorie zvlášť zranitelných obětí byla novelizována zákonem č. 56/2017 Sb. Před změnou § 2 odst. 4 písm. b) ZOTČ zde nebyly výslovně uvedeny osoby vysokého věku. Myslím si, že doplnění uvedené kategorie osob bylo rozhodně krokem dopředu, protože staří lidé často mají menší šanci ubránit se útoku, vzhledem k horší paměti často nejsou schopni podat přesnou výpověď a mají obavu se svěřit a podat trestní oznámení na pachatele. Rovněž také existují pachatelé, kteří si z uvedených důvodů vybírají právě tuto kategorii obětí.²³ Ročně se stane obětí

---

²² GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4, s. 28.

²³ *Bezpečí seniorů* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.hradek.eu/page3.aspx?zaz=2049-2487>.

trestného činu zhruba pět tisíc seniorů. Nejčastěji vůči nim bývá páchán trestný čin krádeže.²⁴ V dřívější právní úpravě se vycházelo z premisy, že stáří může zapříčinit fyzický, mentální či psychický hendikep. Pokud se tak stalo, bylo možné tyto osoby označit za zvlášť zranitelné.²⁵

Zákonodárce rovněž nově zahrnul pojistku před zneužíváním tohoto písmene tím, že vyžaduje, aby vysoký věk, fyzické, mentální či psychické nebo smyslové postižení vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránily jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy. Dle judikatury postavení zvlášť zranitelné oběti nelze osobě přiznat ani tehdy, pokud osoba uvede obecné a nepřezkoumatelné tvrzení (například psychické problémy), které ovšem blíže nepopíše v rozsahu nezbytném proto, aby ho soud mohl zhodnotit.²⁶

K sousloví *vysoký věk* bych ještě ráda uvedla, že zákon nikde nedefinuje, o jaký konkrétní věk se jedná. Ponechává tedy na praxi a na výkladu soudů dovození dané věkové hranice. Zajímavá je rovněž skutečnost, že na Slovensku v tamním zákoně č. 231/2019 Z. z., o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zákonodárce uvádí v § 2 odst. 1 písm. c) bod. 2 věkovou hranici 75 let. Domnívám se, že česká právní úprava je více nadčasová, vzhledem k tomu, že se prodlužuje délka života. Odpadá tak tedy nutnost dané ustanovení novelizovat s ohledem na prodlužování střední délky života. Kategorie stáří bývá obvykle spjata s odchodem do důchodu a pobíráním příslušných dávek.

Výše zmíněná novela provedená zákonem č. 56/2017 Sb. pozměnila také výčet zvlášť zranitelných obětí uvedených pod dalším písmenem. Nově se zde chrání také oběť trestného činu teroristického útoku. Právní úprava tak reagovala na požadavek uvedený v čl. 22 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. Dále pak uvedené písmeno chrání oběť trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ. U obou dvou případů postačí, že byl vůči těmto osobám spáchán trestný čin. Není zde zapotřebí zkoumat osobní poměry či další podmínky, postavení zvlášť zranitelných obětí je jim dáno bez dalšího.²⁷

---

²⁴ *Senioři jsou snadným terčem zločinců a psychopatů* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <http://www.nasepraha.cz/zpravy-45/seniori-jsou-snadnym-tercem-zlocincu-a-psychopa>.

²⁵ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 28-29.

²⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. III. ÚS 1480/20.

²⁷ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 20.

Novela rovněž pozměnila poslední kategorii zvláště zranitelných obětí. Nově zde nalezneme tyto podskupiny obětí a to: oběti TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, jejichž skutkové podstaty trestných činů nalezneme v třetí hlavě ve zvláštní části trestního zákoníku. Zde se tedy jedná o taxativní výčet trestných činů. Čírtková uvádí, že znásilnění, které je obsaženo právě v uvedené hlavě trestního zákoníku, představuje vůbec nejvíc zraňující zločin mezi dospělými. Na základě výzkumu, jehož se zúčastnilo 21 žen, bylo zjištěno, že oběti z 90 % pocítily strach ze smrti, ze 40 % ponížení, 60 % bezmocnost, 40 % hnus, 55 % vztek a 20 % pocit odstupů.²⁸

Oproti tomu skupinu trestných činů, u nichž je zahrnut nátlak, násilí či pohrůžka násilí, nelze dle mého úsudku definovat vyčerpávajícím způsobem. Další skupinu pak tvoří trestné činy s rasovým, národnostním, etnickým, náboženským, třídním či jiným podtextem. Uvedené delikty se v anglicky mluvícím světě označují od poloviny 80. let 20. století slovy *hate crimes*. V německém jazyce se setkáváme s pojmem *Hassverbrechen*. Specifikum viktimizace této skupiny spočívá v tom, že se oběť často stává terčem trestného činu v důsledku daných a nezměnitelných faktorů. Oběť nemá možnost svých chování zvýšit bezpečnost svého života. Pachatel bývá často přesvědčen, že si oběť následnou viktimizaci zaslouží. Viktimizace se v uvedeném případě pak obvykle netýká pouze konkrétní osoby, ale také celé skupiny obyvatel, ke které oběť sama patřila. Rovněž je nutné poukázat na skutečnost, že *hate crimes* negativně narušují demokratický řád a zřízení.²⁹ Ústavní soud rovněž zdůrazňuje, že „zvláštní povaha a proměnnost tzv. trestných činů z nenávisti ukládá soudům povinnost posoudit povahu každého z takových útoků z perspektivy jeho potenciálních konkrétních obětí.“³⁰

Dle mého názoru spravedlivé potrestání pachatele *hate crimes* hraje roli nejen jako možné zadostiučinění pro oběť, ale má také velký význam pro generální prevenci. Myslím si, že orgány činné v trestním řízení by se měly soustředit na potírání těchto trestných činů nejen z důvodů předcházení vzniku primární viktimizace obětí, ale také proto, že v důsledku páchání *hate crimes* dochází k narušování vztahů ve společnosti mezi občany.

Poslední skupinu představují oběti trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Uvedené oběti nezískají postavení zvláště zranitelné oběti automaticky, je třeba zohlednit další faktory, které zákon stanoví a které mohou zapříčinit nebezpečí druhotné újmy. Druhotnou újmu pak legálně definuje § 2 odst. 5 ZOTČ. Její podstata spočívá v tom, že

---

²⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 185-186.

²⁹ Tamtéž, s. 161-162.

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

tato újma nevznikla v důsledku samotného spáchání trestného činu, ale až v důsledku následného postupu orgánů činných v trestním řízení, poskytovatelů zdravotních služeb či Policie České republiky a dalších subjektů, kteří jsou pregnantně v zákoně vyjmenováni.

V případě nejistoty, zda je daná osoba zvlášť zranitelnou obětí, se aplikuje ustanovení § 3 odst. 1 ZOTČ, podle kterého v případě pochybností, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat.

Mnohé subjekty, které poskytují pomoc obětem trestným činům, poukazují na skutečnost, že současné vymezení zvlášť zranitelných obětí není dostačující. ProFem - Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. požaduje, aby byly doplněny také například oběti znásilnění, pohlavního zneužití či týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí.³¹

S uvedenou snahou se ztotožňuji, ale zároveň si myslím, že postavení zvlášť zranitelných obětí by nemělo být nadužíváno a tato kategorie by i v budoucnu měla zůstat pouze pro ty nejzranitelnější.

De lege ferenda navrhuji, že by zvlášť zranitelnou obětí mohly být rovněž oběti nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy dle § 159 TZ, oběti zavraždění spáchaného za účelem donucení jiného k sňatku dle § 172 TZ či oběti těžkého ublížení na zdraví spočívajícího v zmrzačení pohlavních orgánů či sterilizaci dle § 145 TZ.

Význam vymezení kategorie zvlášť zranitelných obětí spočívá v tom, že jim zákon o obětech trestných činů přiznává zvláštní práva a to:

- a) právo na bezplatnou odbornou pomoc podle § 5 odst. 1 ZOTČ
- b) právo na zabránění kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, popř. s osobou podezřelou, nebo proti níž se vede trestní řízení dle § 17 odst. 2 ZOTČ
- c) právo na výslech osobou stejného či opačného pohlaví dle § 19 odst. 1 ZOTČ
- d) právo na přibrání tlumočnicka stejného či opačného pohlaví dle § 19 odst. 2 ZOTČ
- e) právo na obzvlášť citlivě provedený výslech dle § 20 odst. 1 ZOTČ
- f) právo na provedení výslechu v přípravném řízení v prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených osobou za tímto účelem vyškolenou dle § 20 odst. 2 ZOTČ

---

³¹ MICHÁLKOVÁ, Eva. *Veřejné prohlášení za lepší ochranu a pomoc obětem trestných činů* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/verejne-prohlaseni-za-lepsi-ochranu-a-pomoc-obetem-trestnych-cinu>.

- g) právo na provedení výslechu takovým způsobem, aby nemusel být opakován, popř. opětovný výslech stejnou osobou dle § 20 odst. 3 ZOTČ
- h) právo na uplatnění opatření, která zabrání vizuálnímu kontaktu s osobou podezřelou, popř. s osobou, proti níž se vede trestní stíhání dle § 20 odst. 4 ZOTČ

Trestní řád v § 51a zvlášť zranitelným obětím, pokud nejde o trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ, přiznává právo na bezplatnou právní pomoc ze strany zmocněnce. Toto právo není vázáno na splnění dalších podmínek, jako například povinnost osvědčit nedostatek prostředků či nutnost uplatnit právo na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení.³²

O zmocněnce si však oběť musí sama požádat v přípravném řízení podáním žádosti prostřednictvím státního zástupce, který k ní připojí své vyjádření, a v řízení před soudem pak podáním žádosti příslušnému soudu.³³ Úprava práva na bezplatné zastoupení zmocněncem je spjata s obecnou definicí poškozeného, z čehož vyplývá, že oběť musí v uvedeném případě rovněž splnit požadavky dle § 43 odst. 1 a 2 TŘ.³⁴

Ústavní soud uvedl, že „se základním právem na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není slučitelný takový výklad ustanovení § 51a trestního řádu, podle kterého zásadním předpokladem pro to, aby poškozené dovolávající se postavení zvlášť zranitelné oběti a zastoupené zmocněncem byly přiznány vůči státu náklady na její zastoupení, je předchozí rozhodnutí, že poškozená má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně.“ Důsledkem uvedeného nálezu je i skutečnost, že zmocněnec může vyúčtovat své náklady, které mu vznikly v souvislosti se zastupováním zvlášť zranitelné oběti, vůči státu i po skončení trestního řízení. Pokud obecný soud dovodí, že osoba je zvlášť zranitelnou obětí, musí jí být přiznáno právo na bezplatné zastoupení zmocněncem.³⁵

Trestní řád v ustanovení § 154 upravuje obecné právo poškozeného, jemuž soud alespoň z části přiznal nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích, či vydání bezdůvodného obohacení, na náhradu nákladů vynaložených k účelnému uplatnění nároku, včetně nákladů, které vznikly přibráním zmocněncem. Uvedená úprava se ovšem uplatňuje pro všechny poškozené, kterým soud byť z části přiznal nárok, nemusí se tedy jednat vždy o oběť ve smyslu zákona č. 45/2013 Sb. *A maiori ad minus* nemusí jít ani o zvlášť zranitelnou oběť. Trestní

³² § 51a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

³³ § 51a odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁴ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 330.

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 2. prosince 2020, zp. zn. III. ÚS 2842/20.

kolegium Nejvyššího soudu judikovalo, že je možné odsouzenému uložit povinnost k náhradě nákladů (hotové výdaje, odměna za právní pomoc), i když je zatím poškozený sám zmocněnci nezaplátil.³⁶ Myslím si, že uvedené ustanovení bude mít pro mnohé zvláště zranitelné oběti (například děti, staré lidi) velký význam, neboť často samy nedisponují dostatečnými financemi, aby mohly nést uvedené náklady.

V souvislosti se zastoupením dětské oběti je pak problémem, pokud byl zákonný zástupce zároveň pachatelem trestného činu. Dítě nejprve čeká na ustanovení opatrovníka. Obvykle bude tuto roli zastávat orgán sociálně právní ochrany dětí, který mu v tuto chvíli může zajistit bezplatného zmocněnce. S ohledem na výše uvedené dochází k případům, kdy dítě čeká na ustanovení zmocněnce řadu měsíců, což může mít za následek, že jeho práva nebudou včas uplatněna.³⁷

Skutečnost, že některé oběti jsou trestným činem více zranitelné než jiné, zohledňuje také rakouský právní řád. Podle § 10 odst. 1 StPO jsou všechny oběti oprávněny účastnit se trestního řízení. Toto ustanovení garantuje obětem absolutní právo účasti na trestním procesu bez ohledu na to, zda disponují nárokem na náhradu škody. Oběť je chápána jako samostatný procesní subjekt, jehož postavení poměrně široce přesahuje pozici pouhého svědka.³⁸

V Rakousku není problematika zvláště zranitelných obětí upravena ve zvláštním právním předpise, ale tamní normotvůrce ji včlenil přímo do trestního řádu a to do § 66a, 70, 156, 165 a 172 StPO.³⁹ Zákon ovšem nehovoří o obětech zvláště zranitelných, nýbrž o tzv. obětech, které potřebují zvláštní ochranu (*besonders schutzbedürftige Opfer*).

Stejně jako v českém právním řádu nalezneme v Rakousku dvě skupiny: a) oběti, které požívají statusu zvláštní zranitelnosti v každém případě a b) oběti, kterým toto postavení může být přiznáno s ohledem na jejich zvláštní faktory. První kategorii tvoří osoby nezletilé (tj. osoby, které ještě nedovršily 18. roku svého věku), dále osoby, jejichž sexuální integrita a sebeurčení mohly být dotčeny, a oběti, k jejichž ochraně mohl být uložen zákaz vstupu a přiblížování podle § 38a odst. 1 *Sicherheitspolizeigesetz*. Zákaz vstupu představuje opatření, jehož cílem je chránit

---

³⁶ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2016, sp. zn. Tpjn 300/2016.

³⁷ MICHÁLKOVÁ, Eva. *Veřejné prohlášení za lepší ochranu a pomoc obětem trestných činů* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/verejne-prohlaseni-za-lepsi-ochranu-a-pomoc-obetem-trestnych-cinu>.

³⁸ HINTERHOFER, Hubert und Babek Peter OSHIDARI. *System des österreichischen Strafverfahren*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2017. ISBN 978-3-214-07669-6, s. 97.

³⁹ *Rechte besonders schutzbedürftiger Opfer* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.oesterreich.gv.at/themen/dokumente_und_recht/unterstuetzungen_fuer_verbrechensopfer/3/Seite.2910411.html.

oběť před dalším útokem a do rakouského právního řádu byl zaveden pro zajištění ochrany obětí před domácím násilím v roce 1997. V roce 2013 bylo v Rakousku uloženo celkem 7 810 těchto opatření.⁴⁰ U druhé kategorie obětí se prověřuje, zda v konkrétním případě daná osoba skutečně potřebuje zvláštní ochranu. Mezi zohledňované faktory patří věk, psychický a zdravotní stav, způsob a konkrétní okolnosti trestného činu. Zákon rovněž oběti přiznává právo, aby k posouzení a určení, zda splňuje podmínky pro přiznání tohoto statusu, došlo co možná nejdříve.

Stejně jako v České republice mají oběti, které vyžadují zvláštní ochranu, práva která náleží každé oběti. Vzhledem k tomu, že normotvůrce přiznal všechna důležitá práva všem obětem, nezbyvá pro přiznání zvláštních práv příliš mnoho prostoru.⁴¹

Dále bych chtěla přiblížit jednotlivá práva této specifické kategorie obětí a porovnat je s českou úpravou. Výslech v rámci přípravného řízení musí být na požádání oběti, pokud je to možné, proveden osobou stejného pohlaví. Stejně tak mohou v rámci přípravného řízení a hlavního líčení požadovat tlumočnicka stejného pohlaví. Uvedená práva mají dle § 19 zákona č. 45/2013 Sb. oběti i v ČR, ale oběti mohou požadovat, aby byly vyslechnuty či jim bylo tlumočeno i osobou opačného pohlaví.

Dále mohou dle rakouské právní úpravy odepřít zodpovězení otázky, kterou považují za nepřijatelnou a která se dotýká podrobností trestného činu. Rovněž mohou odepřít zodpovězení otázky, která se týká jejich osobního života. Podle českého práva může každá oběť podat podle § 18 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb. námitku proti zaměření otázky. O důvodnosti takové námitky pak rozhoduje vyslychající orgán a námitka se poznamenává do protokolu. Z uvedeného vyplývá, že podle rakouské úpravy je možné rovnou odepřít zodpovězení a není nutné před tím činit jakýkoli úkon vůči vyslychajícímu orgánu.

Oběti mohou také požadovat, aby v rámci přípravného řízení a v rámci hlavního líčení byly vyslychány šetrným způsobem a nezletilá oběť, do jejíž osobní oblasti mělo být trestným činem zasaženo, vždy způsobem popsaným v § 165 odst. 3 StPO, popřípadě též znalcem. Nutnost provádět výslech šetrně zdůrazňuje i český normotvůrce v § 18 odst. 1 zákona č. 45/2013 Sb.

Oběti mají také právo na vyloučení veřejnosti v hlavním líčení a na přítomnost důvěrníka při výslechu. Přítomnost důvěrníka je zaručena i v českém právu a to v § 21 zákona o obětech trestných činů. Oproti tomu právo na vyloučení veřejnosti zvláště zranitelné oběti v České

---

⁴⁰ *Betretungsverbot und Wegweisung zum Schutz vor Gewalt* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.rechtes.at/wiki/betretungsverbot-und-wegweisung-zum-schutz-vor-gewalt/>.

⁴¹ BERTEL, Christian und Andreas VENIER. *Strafprozessrecht*. 10. Auflage, Wien: Manz'sche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, 2017. ISBN 978-3-214-14947-5, s. 49.

republiky nemají. Veřejnost lze z hlavního líčení vyloučit pouze v zákonem stanovených případech.⁴² Jedná se o následující případy: veřejné projednání by ohrozilo utajované informace chráněné zvláštním zákonem, mravnost, nerušený průběh jednání, bezpečnost či jiný důležitý zájem svědků. Veřejnost se vždy vyloučí, pokud před soudem vystupuje osoba uvedená v § 102a TŘ.⁴³ U mladistvých je *ex lege* hlavní líčení a veřejné zasedání neveřejné, na žádost mohou být konány veřejně.⁴⁴

Domnívám se, že česká právní úprava by se mohla v uvedeném směru inspirovat rakouskou a uvedené právo zvlášť zranitelným obětem přiznat. Dle mého názoru by uvedený krok mohl přispět ke snížení sekundární viktimizace obětí.

Soud, státní zástupce a bezpečnostní složky jsou vždy povinni *ex officio* vyrozumět oběť vyžadující zvláštní ochranu o propuštění či útěku obviněného z vyšetřovací či zadržovací vazby.⁴⁵ Oběti mohou také žádat informaci o prvním nehlídaném propuštění pachatele z věznice. Informování oběti zajišťuje i česká úprava v § 11 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb. Rozdíl spočívá ovšem v povinných subjektech. Český zákonodárce tuto povinnost ukládá věznicí, poskytovateli zdravotních služeb, kde odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, či ústavu pro výkon zabezpečovací detence. Informace se neposkytují *ex officio*, ale pouze na žádost oběti. Rovněž je nutné zmínit, že česká úprava toto právo neváže na status zvlášť zranitelné oběti, ale právo přiznává všem obětem. Podle českého trestního řádu obdobným právem disponuje i svědek.⁴⁶

---

⁴² § 2 odst. 10 zákona č. 141/1961 Sb.

⁴³ § 200 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁴⁴ § 54 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.

⁴⁵ *Rechte besonders schutzbedürftiger Opfer* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.oesterreich.gv.at/themen/dokumente_und_recht/unterstuetzungen_fuer_verbrechensopfer/3/Seite.2910411.html.

⁴⁶ § 103a zákona č. 141/1961 Sb.

2 Viktimologie jako odvětví kriminologie

2.1 Vymezení viktimologie a její vztah ke kriminologii a trestnímu právu

Problematikou obětí TČ se nezabývá pouze trestní právo. Na oběť trestného činu můžeme rovněž nahlížet z hlediska kriminologického, respektive viktimologického. Poznatky z kriminologie, viktimologie a penologie pomáhají orgánům činným v trestním řízení a to zejména při hodnocení obviněného, pomoci poškozenému a při výběru preventivních, výchovných či represivních prostředků.⁴⁷ Na druhou stranu změny v trestním právu (například zavedení nových skutkových podstat trestných činů) však ovlivňují kriminalitu, kterou pak kriminologie studuje.⁴⁸

Novotný definuje kriminologii jako „vědu o zločinnosti, o jejích pachatelích, obětech a kontrole.“⁴⁹ Slovo kriminologie vzniklo z latinského *crimen* (zločin) a řeckého *logos* (věda). Trestní právo na zločin nahlíží z normativního hlediska. Kriminologie však představuje empirickou nauku, která vychází z vědeckého bádání. Je na ní kladen požadavek, aby si zachovala nestrannost na politickém režimu. Význam kriminologie spočívá v tom, že má ovlivňovat trestní politiku státu a pomáhat zlepšit regulaci kriminality a jevů, které ji doprovází.⁵⁰ Pojem kriminologie byl poprvé použit francouzským antropologem Topinardem v roce 1879.⁵¹

Viktimologie, jakožto nauka o obětech, bývá zpravidla chápána jako součást kriminologie. K uvedenému názoru se přiklání například Gřivna⁵² či Holcr⁵³. Založení této nauky bývá připisováno německému kriminologovi Hansovi von Hentigovi a rumunskému právníkovi Benjaminu Mendelsohnovi. Její vznik se pojí k 40. létům 20. století. Do popředí se viktimologie dostala díky hrůzným událostem z dob druhé světové války. Rovněž také v rámci kriminologie se objevila potřeba soustředit se nejen na osobu pachatele trestného činu, nýbrž se začít také více zabývat osobou oběti, která dříve byla spíše upozaděna.⁵⁴

---

⁴⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 35.

⁴⁸ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-23-3, s. 15.

⁴⁹ NOVOTNÝ, Oto. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání, Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-2, s. 15.

⁵⁰ VÁLKOVÁ, Helena: Vymezení předmětu viktimologie In KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 1-2.

⁵¹ NOVOTNÝ, Oto. *Kriminologie*. Op. cit., s. 15.

⁵² GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 25.

⁵³ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Op. cit., s. 14.

⁵⁴ Tamtéž, s. 88.

Svůj největší rozvoj zažila v 70. letech 20. století. Došlo k vydání děl Stephena Schafera *Oběť a její pachatel: studie funkcionální zodpovědnosti*, Ezzata Fattaha *Je vinna oběť?* Rovněž byla založena Světová vědecká společnost viktimologie, která pravidelně koná mezinárodní viktimologická sympózia.⁵⁵

Význam uvedené vědní nauky spočívá zejména v tom, že její poznatky vedly k tomu, že se zlepšila pomoc obětem trestných činů. V Evropě, Severní Americe a Austrálii tamní zákonodárci přijali zákony, které garantují pomoc obětem a zlepšují tak jejich postavení v právním řádu. Důsledkem rozmachu viktimologie byl také vznik četného množství nestátních neziskových organizací, které poskytují pomoc obětem.⁵⁶

Současná viktimologie se zaměřuje zejména na psychické, sociální, biologické aspekty oběti, a její vztah vůči pachateli. V centru jejího zájmu stojí také proces viktimizace, postavení oběti při objasňování trestného činu či pomoc obětem trestných činů. Uvedené oblasti představují předmět viktimologie.⁵⁷

Domnívám se, že viktimologie již mezi vědními naukami hraje nezastupitelnou roli a lze očekávat i do budoucna, že se bude stále více rozvíjet a to i s ohledem na stále neustupující kriminalitu. Myslím si, že se v budoucnu zaměří zejména na oběti teroristických činů, domácího násilí či *hate crimes*.

2.2 Základní pojmy viktimologie

2.2.1 Oběť

Viktimologie stejně jako každá jiná vědní disciplína pracuje s určitými pojmy. V této kapitole bych chtěla představit její nezákladnější termíny. První z důležitých pojmů je oběť. Přestože uvedený termín je legálně definován v zákoně č. 45/2013 Sb., různá její pojetí se objevují i v rámci viktimologie. Například Svatoš o oběti hovoří jako o „*osobě bezprostředně dotčené trestným činem*.“ Podle něj tedy nejde o osoby dotčené sekundárně, jako příklad uvádí potomky.⁵⁸ Naproti tomu Musil se zamýšlí nad tím, zda se má viktimologie zabývat pouze osobu bezprostředně dotčenou, nebo také dalšími osobami, které přímo dotčeny nebyly. Dochází

---

⁵⁵ Tamtéž, s. 88-89.

⁵⁶ Tamtéž, s. 90.

⁵⁷ SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. ISBN 978-80-86708-81-2, s. 27.

⁵⁸ Tamtéž s. 27.

k závěru, že kriminologie by se měla soustředit pouze na přímé oběti, neboť pouze tak je možné nalézt jejich společné rysy a provádět další metodologické výzkumy. Nevylučuje však, že některé viktimologické pojmy a výsledky výzkumů by bylo možné vztáhnout také na osoby, které nebyly dotčeny bezprostředně.⁵⁹ Velikovská varuje před příliš širokou definicí, podle níž by obětí měla být „fyzická osoba, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku nebo jiných právech.“ Poukazuje na skutečnost, že i na pachatele či svědky může mít zážitek z trestné činnosti negativní dopad, neboť tato zkušenost může do značné míry ovlivnit jejich život.⁶⁰

Zastávám názor, že viktimologie by se měla soustředit zejména na oběti bezprostředně dotčené, ale nemělo by se zapomínat ani na osoby dotčené nepřímě. Pozornost by se měla věnovat také pozůstalým po zemřelé oběti.

V rámci viktimologie se objevuje snaha oběti třídit. Klasifikace obětí pak umožňuje provedení různých výzkumů a také snadnou orientaci v sesbíraných datech. Odborníci zohledňují různé faktory, a proto také existuje velké množství různých typologií obětí. Vzhledem k tomu, že uvedená diplomová práce se zabývá především obětí z hlediska právního, nikoli viktimologického, uvedu pouze některá možná členění.

Podle základní klasifikace se primární oběti rozumí osoba, která byla bezprostředně dotčena trestným činem. Oproti tomu sekundární oběti jsou osoby, které vůči primární oběti pociťují silný citový vztah a její újmu vnímají jako vlastní. Terciární oběti pak nalezneme v blízkém sociálním okolí primární oběti.⁶¹

Mendelsohn, jeden ze zakladatelů viktimologie, ve svém členění zohlednil stupeň viny. Vycházel při tom ze svých praktických zkušeností z obhajoby v případě znásilnění. Zjistil, že některé oběti svým chováním vybízejí k viktimizaci, a označil je tedy jako osoby spolupodílející se. Celkově pak rozdělil oběti do šesti skupin a to na: kompletně nevinné, naivní, rizikové, provokující, participující, simulující (falešné).⁶²

Hentig, druhý ze zakladatelů, se v rámci klasifikace zaměřil na sociální znaky a roztrídil oběti do třinácti skupin. Vycházel přitom z premisy, že lidé mají určité vlastnosti, které je

---

⁵⁹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. Op. cit., s. 121.

⁶⁰ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Op. cit., s. 14.

⁶¹ Tamtéž, s. 15.

⁶² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1, s. 13-14.

předurčují stát se obětí určitého trestného činu. Dle Čírtkové by jeho klasifikace dnes představovala spíše výčet zvlášť zranitelných obětí.⁶³

Na základě těchto dvou členění pak svou kategorizaci obětí zpracoval E. A. Fattah, který rozlišuje pět skupin. Nezúčastněná oběť podle něj nezapříčinila svým chováním spáchání trestného činu. Dále pak vymezuje latentní oběti, které k viktimizaci přirozeně tíhnou vlivem své osobnosti. Provokující oběti svým chováním vybízejí k trestnému činu. Zúčastněné oběti spolupůsobí při spáchání trestného činu. Falešné oběti jsou vymezeny jako osoby v nesprávný čas na nesprávném místě.

V České republice se v monografiích často uvádí kategorizace Brunona Holysta. První skupinu tvoří oběti, které si vlastní viktimizaci zavinily. Vina u nich může být jak na jejich straně (například pokud vůči pachateli vystupovaly jako provokatéři, nedostatečně zabezpečily svůj majetek) či může být dána objektivně na základě jejich příslušnosti k určité negativně vnímané skupině (například Romové). Druhou kategorií pak představují oběti, které si viktimizaci nezasloužily.⁶⁴

Dále existuje například typologie podle zažitého trestného činu, podle reakce na trestný čin či podle interakce oběti vůči pachateli.⁶⁵

2.2.2 Viktimnost

Dalším základním pojmem je pak viktimnost. Svatoš na ni nahlíží jako na předpoklad jedince či skupiny osob stát se obětí trestného činu. Bývá vázána zejména na zaměstnání (například hlídači, politici), psychologické aspekty (například zranitelnost, duševní slabost) či další sociální faktory (například pohlaví, rasa, věk, homosexualita).⁶⁶ Faktory je rovněž nutné vztahovat k relevantnímu trestnému činu. Nelze tedy mít za to, že například finanční negramotnost oběti povede k tomu, že se stane obětí znásilnění. Je nutné ovšem zdůraznit, že neexistuje pouze jeden faktor, který by automaticky zajistil, že se daná konkrétní osoba stane obětí trestného činu.

---

⁶³ Tamtéž, s. 14-15.

⁶⁴ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe.*, Op. cit., s. 28-29.

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 99-100.

⁶⁶ SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. ISBN 978-80-86708-81-2, s. 27.

Zpravidla se jedná o souhrn více faktorů.⁶⁷ Tyto faktory se třídí do tří skupin a to na sociální (sociální vrstva, postavení ve společnosti), osobnostní (vlastnosti osobnosti), behaviorální (rizikovitost chování).⁶⁸

2.2.3 Viktimizace

Ústřední pojem viktimologie představuje viktimizace. Jedná se o dynamický proces, v rámci kterého se z oběti potencionální stane oběť reálná. Viktimologie se pak v souvislosti s viktimizací zabývá chováním oběti, jejím vztahem k pachateli a mírou viktimizace.⁶⁹

V rámci uvedeného procesu dochází k poškozování a způsobování újmy oběti. Zpravidla se vyčleňují tři fáze. K primární viktimizaci dochází přímo po spáchání trestného činu a to jako jeho následek. S tímto stupněm bývají také spjaty tzv. primární rány, které spočívají zejména ve fyzické újmě (například zranění oběti), finanční újmě (například nedostatek prostředků pro důstojný život) a emocionální újmě (zejména nespavost, fobie, úzkosti).

Sekundární viktimizaci pak oběť prožívá v důsledku reakce okolí na spáchaný trestný čin, rovněž se sem zařazuje projednávání a vyšetřování činu příslušnými orgány. Čírtková upozorňuje, že orgány činné v trestním řízení (zejména policisté) by viktimizaci neměly prohlubovat nevhodnou komunikací a přístupem vůči oběti. U oběti se vyskytují sekundární rány, které jsou výlučně psychické povahy. Oběť pociťuje nespravedlnost, ponížení a izolaci.

Sekundární viktimizaci mohou dle mého názoru posilovat také média a to v případě, kdy o kauze informují necitlivým způsobem, naznačují vinu, popř. alespoň spoluzavinění ze strany oběti, a snaží se tak ve veřejnosti vyvolat pocit, že si oběť svým chováním trestný čin zasloužila.

O terciární viktimizaci pak hovoříme u obětí, které nejsou schopny se s trestným činem vyrovnat, přestože došlo k odškodnění oběti či k nápravě. Tento stupeň viktimizace pak oběti brání zařadit se do jejího dřívějšího života. Uvádí se, že terciární viktimizace pramení zejména z osobnostních rysů dané oběti.⁷⁰ Někdy se také uvedený stupeň rozšiřuje na osoby, které vykazují stejné vlastnosti jako původní primární oběť. Jiné pojetí spojuje terciární viktimizaci s

---

⁶⁷ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-174-5, s. 25.

⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-, s. 214.

⁶⁹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. Op. cit., s. 124.

⁷⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Op. cit., s. 215.

poškozováním dříve nezúčastněných osob, například obyvatel území, na němž byl trestný čin spáchán.⁷¹

2.2.4 Reviktimizace

Závěrem bych ráda uvedla pojem reviktimizace, což znamená, že daná osoba je podrobena opakované viktimizaci. Tím, že se osoba již stala obětí trestného činu, může se u ní objevit tzv. *syndrom naučené bezmoci*, který spočívá v tom, že daná osoba nabude dojmu, že nemá svůj život pevně pod kontrolou. V souvislosti s tím se pak může začít chovat více nejistě, působit zranitelněji a pro pachatele tak představuje snadný cíl. Uvedený syndrom bývá spojován zejména se sexuálními delikty a domácím násilím.⁷²

Oběť, která podlehla reviktimizaci, se označuje jako mnohočetná či mnohonásobná oběť. Zůstává pak nerozhodné, zda se daná osoba stala opětovně obětí téhož trestného činu, nebo zda byl vůči ní spáchán jiný trestný čin. Reviktimizace bývá zpravidla spojována s určitým životním obdobím daného jedince. Velikovská navíc pojem reviktimizace spojuje také s opakovaným výskytem trestné činnosti na témže místě.⁷³

Viktimologie se rovněž zabývá kvantitativními daty, která nám pak umožňují srovnání nejen v čase, ale také v kontextu různých států. Nejčastěji je užíván index viktimizace, což je podíl obětí na určitý počet obyvatel a to za určitý časový úsek. Index se zpravidla zpracovává na 100, 1 000 nebo 100 000 obyvatel a to buď v ročních či pětiletých intervalech. Index viktimizace pak můžeme řešit buď s ohledem na veškerou kriminalitu v dané oblasti, nebo ve vztahu k určité skupině trestných deliktů.⁷⁴

---

⁷¹ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Op. cit., s. 29.

⁷² Tamtéž, s. 29-30.

⁷³ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Op. cit., s. 83-84.

⁷⁴ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Op. cit., s. 97.

3 Právní úprava v právním řádu České republiky

3.1 Právní úprava před přijetím zákona č. 45/2013 Sb.

Po dlouhou dobu byla oběť v rámci trestního řízení značně znevýhodněna, neboť právní úprava se soustředila především na osobu obviněného. Trestní řád neupravoval osobu oběti, ale pouze poškozeného, kterému přiznával určitá práva, například právo na náhradu škody, právo účastnit se hlavního líčení či právo navrhnout důkazy. Pokud bychom srovnaly práva obviněného a poškozeného, můžeme říci, že poškozenému právní řád zaručoval menší rozsah práv.

Postupem času docházelo k novelizacím trestního řádu a přiznávání dalších práv poškozenému. Například zákon č. 181/2011 Sb., přiznal uvedené kategorii osob možnost domáhat se také náhrady nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Poškozený tak nemusel žádat náhradu nemajetkové újmy pouze v rámci civilního řízení. Poprvé soud náhradu nemajetkové újmy přiznal v případě znásilnění a to ve výši jednoho milionu korun. Odvolací soud však uvedené rozhodnutí zrušil a odkázal poškozenou na občanskoprávní řízení. Je nutné ovšem zmínit, že zatímco v rámci občanskoprávního řízení, kde se uplatní Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest na ztížení společenského uplatnění podle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb.), pro trestní řízení žádná obdobná metodika dosud vydána nebyla.⁷⁵ Dále tato novela zjednodušila poškozenému možnost zúčastnit se veřejného zasedání o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Zákon č. 459/2011 Sb., který novelizoval trestní řád, pak umožnil použití videokonference pro provedení procesních úkonů a čtení úředních záznamů o podání vysvětlení. Oběť tak získala možnost nasetkat se za jistých podmínek s pachatelem.⁷⁶

Postavení poškozeného se zlepšilo také před civilním soudem, kde poškozený uplatňuje právo na náhradu škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení, tím, že s účinností od 1. září 2011 byla tato řízení osvobozena od povinnosti platit soudní poplatek.⁷⁷

---

⁷⁵ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Op. cit., s. 43-44.

⁷⁶ FOREJT, Petr. *Zákon o obětech trestných činů – základní informace: pro jednání Republikového výboru pro prevenci kriminality dne 29. 3. 2012* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj9_ngy8jvAhWXHXcKHaNrAnMQFjADegQICBAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzakon-o-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx&usg=AOvVaw2FoH7ASW3mHcfRNMg0DUrE.

⁷⁷ Novelu provedl zákon č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Jedná se o osvobození osobní, tj. osvobození navrhovatele dle § 11 odst. 2 písm. s) zákona České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

Problémem ovšem bylo, že právní řád neobsahoval komplexní úpravu poskytování péče ze strany státu. Chyběla zejména ochrana obětí před druhotnou újmou, právo na doprovod ze strany důvěrníka, právo učinit prohlášení o dopadech trestného činu na oběť či podpora nestátních subjektů, kteří poskytují pomoc obětem. Jako nedostatečná byla hodnocena úprava ochrany soukromí, práva na informace či právní pomoci. Existovaly pouze dva dílčí předpisy, které se této otázky okrajově dotýkaly a to zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů a dále zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.⁷⁸ Pomoc obětem domácího násilí měla být zajištěna zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Došlo k zakotvení možnosti vykázat pachatele ze společného obydlí a zakázat mu navazování kontaktu s oprávněným. Rovněž byla zavedena síť intervenčních center.⁷⁹

V českém právním řádu chyběla také úprava způsobu, jak by se orgány činné v trestním řízení měly chovat vůči oběti.⁸⁰

Nedostatkem zákona o poskytování peněžité pomoci bylo, že oběti se podle § 2 odst. 1 rozuměla pouze osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Podle § 2 odst. 2 pak oběti byla i „osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.“ Zákon se soustředil pouze na pomoc finanční, která byla poskytována v případech stanovených zákonem, např. jestliže škoda na zdraví či v důsledku smrti způsobené TČ nebyla plně uhrazena (§ 4), jestliže o vině pachatele bylo rozhodnuto odsuzujícím rozsudkem či pokud byl pachatel zproštěn obžaloby pro nepřičetnost (§ 5). Zákon rovněž stanovil případy, kdy se peněžitá pomoc neposkytne.⁸¹

Náznaky ochrany obětí bylo možné spatřit také v zákoně o Policii ČR, v občanském soudním řádu či zákoně o zvláštní ochraně svědka. Z výše uvedeného vyplývá, že právní úprava byla

---

⁷⁸ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 2.

⁷⁹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Op. cit., s. 44.

⁸⁰ *Nový zákon posílí práva obětí trestných činů* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/novy-zakon-posili-prava-obeti-trestnych-cinu-92817/>.

⁸¹ Původní znění § 6 zákona č. 209/1997 Sb.

značně roztržštěná.⁸² Domnívám se, že tato skutečnost mohla pro mnohé oběti představovat překážku, která jim bránila seznámit se svými právy. Stát by měl lidem zajistit ochranu před trestnou činností, popřípadě jim poskytnout dostatečnou ochranu a pomoc, pokud se stanou oběťmi.

3.2 Zákon o obětech trestných činů

3.2.1 Legislativní proces

Před tím, než došlo k vytvoření konkrétního návrhu zákona, byl český zákonodárce postaven před otázkou, zda se vydat cestou novelizací celkem čtyř právních předpisů či přijmout zcela nový právní předpis. Proti novelizaci uvedeného zákona svědčily následující argumenty. Do trestního řádu by bylo nutné zahrnout mimoprocesní normy a rozlišovat mezi poškozeným, který bude fyzickou osobou, a poškozeným, jenž bude právnickou osobou. I z hlediska pozice adresátů právní normy by tato cesta nebyla příliš vhodná.

Zákonodárce si od přijetí nového předpisu sliboval zejména nezavlečení hmotného práva do ryze procesní normy, srozumitelnost úpravy pro oběti, akcentování přístupu státu vůči obětem. Schválení nového zákona mělo být rovněž signálem pro oběti, že v rámci trestního řízení mohou očekávat určitý standard zacházení.⁸³

Zastávám názor, že je vhodnější zahrnout problematiku ochrany obětí TČ do jednoho právního předpisu. Vzhledem k tomu, že v trestním řízení není zakotvena povinnost být vždy zastoupen advokátem, je nutné, aby právní úprava byla dostatečně srozumitelná a snadno dohledatelná i pro laika.

Ministerstvo spravedlnosti v první polovině roku 2012 vypracovalo návrh zákona o obětech trestných činů. Snaha zlepšit postavení obětí TČ byla zakotvena také v programovém prohlášení vlády ze dne 4. srpna 2010 či v rámci koaliční smlouvy ze dne 12. června 2010 a v jejím dodatku. Věcný záměr rekonstrukce procesních trestních předpisů, pocházející z roku 2008, také reflektoval uvedenou snahu.⁸⁴ Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2011-2015 obsahovala cíl zajistit pomoc obětem trestných činů v sociálně vyloučených oblastech.⁸⁵

---

⁸² JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 14.

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 41-42.

⁸⁴ FOREJT, Petr. *Zákon o obětech trestných činů – základní informace: pro jednání Republikového výboru pro prevenci kriminality dne 29. 3. 2012* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwju9_ngy8j

Připravovaný právní předpis měl rovněž odpovídat požadavkům z mezinárodních dokumentů (například z Evropské úmluvy o odškodňování obětí násilných trestných činů, Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci, Doporučení Rady Evropy č. R (85) 11 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního procesu, Doporučení Rady Evropy č. R (87) 21 o pomoci obětem trestných činů a prevenci viktimizace) a také právu Evropské unie (rámcové rozhodnutí Rady EU 2001/220/SVV o postavení obětí v trestním řízení a směrnice Rady 2004/80/ES o odškodňování obětí trestných činů, směrnice 2011/99/EU o evropském ochranném příkazu).⁸⁶ Z důvodové zprávy vyplývá, že Komise v rámci hodnotící zprávy vnesla námitky ohledně nedostatečné implementace rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. Proto bylo nepřijatelné ponechat tehdejší právní stav bez změny.⁸⁷

V průběhu legislativního procesu však Evropský parlament a Rada přijaly novou směrnici, která zavedla minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí TČ a která nahradila výše zmíněné rámcové rozhodnutí Rady.⁸⁸ Přestože dle důvodové zprávy měl přijatý zákon zpracovávat i tuto novou směrnici, nestalo se tak. Z tohoto důvodu musel být zákon brzy novelizován.⁸⁹

Tvorbu předpisu zajišťovala pracovní skupina při Ministerstvu spravedlnosti ČR, která čítala více než dvacet členů.⁹⁰ Tvořili ji zástupci z Nejvyššího soudu, Nejvyššího státního zastupitelství, pracovníků Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, advokátů, akademiků, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. V zákoně lze spatřit též vliv zástupců z nevládních neziskových organizací, například Ligy lidských práv, Bílého kruhu bezpečí, In IUSTITIA či La Strada.

[vAhWXHXcKHANrAnMQFjADegQICBAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzakon-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx&usg=AOvVaw2FoH7ASW3mHcfRNMg0DUrE](http://www.mvcr.cz/fsoubor/fzakon-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx&usg=AOvVaw2FoH7ASW3mHcfRNMg0DUrE) s. 1.

⁸⁵ *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011-2015* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení-na-obdobi-2011-2015?typ=tematicky&v=4ab52a41d06a1201e6c30d7cc1ff8432>.

⁸⁶ FOREJT, Petr. *Zákon o obětech trestných činů – základní informace: pro jednání Republikového výboru pro prevenci kriminality dne 29. 3. 2012* [online]. [cit. 2021-03-24]. Op. cit., s. 1.

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 41-43.

⁸⁸ Jedná se o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání, Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1, s. 14-15.

⁹⁰ GRIVNA, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů* In JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7. s. 24.

Domnívám se, že je nezbytné, aby se na přípravě zákona, jež zajistí pomoc obětem, podíleli také psychologové, kriminologové či pracovníci, kteří disponují praktickou zkušeností s oběťmi TČ. Pouze tak lze podle mě vytvořit právní předpis, jenž dobře poslouží v praxi.

Šámal v souvislosti s návrhem zákona o obětech trestných činů uvedl, že snaha posilovat práva obětí představuje přirozený následek toho, že stát selhává při poskytování ochrany před trestnou činností. Stát by měl oběti zajistit nejen patřičné postavení v rámci trestního procesu, ale také ji poskytnout speciální péči spočívající například v psychologické, sociální či právní pomoci. Právě tato zvláštní péče by se měla stát jádrem nové úpravy.⁹¹

Dne 27. února 2012 předložila vláda Poslanecké sněmovně návrh tohoto zákona a téhož dne byl jako sněmovní tisk 617/0 rozeslán poslancům. Na 36. schůzi dne 13. března 2012 proběhlo první čtení. Poté Poslanecká sněmovna přikázala předpis k projednání Ústavně právnímu výboru, který však projednání tisku přerušil a to dne 30. května 2012. K opětovnému projednání zmíněným výborem došlo 29. listopadu 2012. Tento orgán doporučil svým usnesením Poslanecké sněmovně přijmout změny a doplňky, které se týkaly jak první části zákona (tj. práv obětí TČ a podpory subjektů poskytujících pomoc obětem TČ), tak části druhé (tj. změny trestního řádu).⁹²

Změny, které měly být učiněny v rámci první části, byly spíše formálního charakteru (například nahrazení slov „zdravotnických zařízení“ slovy „poskytovatelů zdravotních služeb“ či „zákon“ slovy „tento zákon“). Oproti tomu novelizace trestního řádu se týkala samotného obsahu právního předpisu. Například bylo navrženo doplnění zásady zajištění práv poškozeného § 2 odst. 15 TŘ, doplnění věty na konci odst. 3 v § 43 TŘ, která měla zajistit poučovací povinnost poškozeného o tom, že je zapotřebí doložit důvod a výši škody, nemajetkové újmy či bezdůvodného obohacení. Výbor rovněž doporučil, aby se předběžná opatření, která původně měla být ukládána pouze tehdy, pokud byl dán některý z důvodů vazby dle § 67 TŘ, ukládala i v případě, kdy neexistuje důvod pro vazbu, ale z jednání obviněného či z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že obviněný zopakuje trestnou činnost, pro kterou je stíhán, dokoná trestný čin, o němž se pokusil, či vykoná trestný čin, jenž připravoval nebo jímž hrozil. Tyto navrhované změny trestního řádu, které jsem zde uvedla jako příklad, se staly platným

---

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel. *K novelizaci trestního řádu v souvislosti s návrhem zákona o obětech trestných činů*. In JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, s. 33-34.

⁹² *Sněmovní tisk 617 N.z. o obětech trestných činů - EU* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=617>.

právem. Současně Ústavně právní výbor navrhl novelizaci jiných právních předpisů a to občanského soudního řádu, zákona o soudních poplatcích, exekučního řádu a insolvenčního zákona.⁹³

Tento krok nehodnotím jako zdařilý, protože jedním zákonem by se měly novelizovat pouze právní předpisy, které spolu obsahově souvisejí.⁹⁴ V uvedeném případě toto nebylo zcela dodrženo, protože zde najdeme novelizační body, které se netýkají problematiky obětí TČ a někdy ani trestního práva. Jako příklad mohu uvést § 52 bod 1., který mění první větu v § 175 odst. 1 OSŘ (problematika směnečného platebního rozkazu), bod 2. (nahrazení pojmu „*prodej závodu*“ slovy „*postižení podniku*“) či § 55 bod 5 (nahrazení slov „*návrh oprávněného na nařízení exekuce*“ slovy „*exekuční návrh*“). Dle mého názoru je tento krok v rozporu se základními principy demokratického právního státu a jedná se o přílepky. Zákonodárce zde nedodržel požadavek předvídatelnosti a srozumitelnosti právní normy.⁹⁵

Poslanecká sněmovna návrh zákona schválila v třetím čtení dne 18. prosince 2012. Dne 2. ledna 2013 jej postoupila Senátu. Senát návrh projednal a schválil na své 4. schůzi dne 30. ledna 2013. Zákon byl prezidentovi doručen k podpisu 6. února 2013 a jeho rozhodnutí pak došlo do Poslanecké sněmovny 11. února 2013. Vyhlášení zákona se uskutečnilo 25. února 2013 a to v částce 20 pod číslem 45/2013 Sb.⁹⁶

3.2.2 Obsah zákona

Zákon o obětech trestných činů se člení do dvanácti částí a celkově má 62 paragrafů. První část je nazvána Práva obětí trestných činů a podpora subjektů poskytujících pomoc obětem TČ, skládá se z padesáti paragrafů a čtyř hlav (Obecná ustanovení, Práva obětí trestných činů, Podpora subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů a Závěrečná ustanovení). Zbylé části představují novely jiných právních předpisů (trestního řádu, OSŘ, zákona o soudních poplatcích, exekučního řádu, insolvenčního zákona, zákona o poskytnutí peněžité pomoci

---

⁹³ *Usnesení Ústavně právního výboru č. 142 ze dne 21. listopadu 2012 k vládnímu návrhu zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů): Sněmovní tisk 617/2, část č. 1/2 Usnesení UPV k tisku 617/0 [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=87352>.*

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 12. února 2002, sp. zn. Pl. ÚS 21/01.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06.

⁹⁶ *Sněmovní tisk 617 N.z. o obětech trestných činů - EU [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=617>.*

obětem TČ, zákona č. 265/2001 Sb., ZSVM, zákona o sociálních službách, zákona č. 41/2009 Sb.). Poslední část představuje účinnost. Zákon měl dělenou účinnost, jeho podstatná většina nabyla účinnosti 1. srpna 2013. Dne 1. dubna 2013 nabyly účinnosti § 39 až 43, § 47 odst. 1, 2, 3, a 6, § 48 odst. 2 a § 49 písm. f). Dne 1. května 2013 nabyly účinnosti § 52 bod 1 a § 53. A na závěr nabyly účinnosti dne 25. února 2013 § 52 bod 2 a 4 až 8 a § 55 bod 1 až 5, 9, 10, 13 a 14.

Zákon vymezuje svůj předmět v § 1, z něhož vyplývá, že účelem je upravit práva obětí TČ, poskytování peněžité pomoci obětem TČ ze strany státu a regulovat vztahy mezi státem a subjekty, jež poskytují služby obětem TČ. Právní předpis rovněž zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a to směrnici Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí TČ a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

Zákon také zrušil některé dřívější právní předpisy, které se dotýkaly problematiky obětí TČ, a to vyhlášku č. 241/2006 Sb., vyhlášku č. 237/2007 Sb. a zákon č. 204/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění zákona č. 265/2001 Sb.⁹⁷

Uvedená právní norma rovněž přinesla zásadní novinky: novou legální definici oběti, zvláště zranitelné oběti, již pak přiznává širší katalog práv, poprvé definuje druhotnou újmu a v souvislosti s ní klade požadavky na orgány činné v trestním řízení, jež mají zabránit jejímu vzniku, informační povinnost orgánů činných v trestním řízení vůči oběti, právo oběti na prvotní informace a také na informace o aktuálním stavu trestního řízení, zavedení registru poskytovatelů pomoci obětem TČ, právo oběti na ochranu před hrozícím nebezpečím, ochranu soukromí, ochranu před druhotnou újmou, zavedení institutu důvěrníka, právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její život.⁹⁸

Rovněž je nutné zmínit, že v § 3 ZOTČ jsou vymezeny základní zásady, které představují východisko právní úpravy této oblasti. Význam mají pro poznání právních norem, pro aplikaci, interpretaci a normotvorbu. Na rozdíl od trestního řádu zákon neuvádí, jaký je jeho účel.⁹⁹ Domnívám se, že tato skutečnost ničemu nevádí, protože účel zákona je možné bez potíží dovodit.

---

⁹⁷ § 50 zákona č. 45/2013 Sb.

⁹⁸ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Op. cit. s., 46.

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 41.

3.2.3 Novelizace trestního řádu provedená zákonem č. 45/2013 Sb.

Jak již bylo uvedeno výše, zákon č. 45/2013 Sb. rovněž přinesl osmdesátou osmou novelizaci trestního řádu a celkem čtyřicet čtyři novelizačních bodů. Z hlediska obětí TČ bylo zlepšeno jejich postavení tím, že došlo k zavedení institutu předběžného opatření, které představuje taxativně vymezené povinnosti, jež lze uložit *ex officio* od zahájení trestního stíhání do právní moci rozsudku, eventuelně jiného rozhodnutí, kterým řízení končí. Význam pro oběti pak spočívá v ochraně před prohloubením primární viktimizace a rovněž působí jako preventivní prostředek před viktimizací sekundární.¹⁰⁰ Pokud bychom srovnali uvedená předběžná opatření s právní úpravou obsaženou v občanském soudním řízení, pak můžeme říci, že rozdíl spočívá v tom, že v rámci civilního procesu je možné tato opatření ukládat i před zahájením samotného řízení, pokud lze řízení zahájit i bez návrhu.¹⁰¹ Soud v rámci civilního procesu může předběžná opatření tedy ukládat před zahájením řízení, ale také v jeho průběhu.¹⁰² Nevýhodou pro oběť pak představuje povinnost zaplatit jistotu.¹⁰³ Další rozdíl spatřuji v tom, že v rámci OSŘ jsou předběžná opatření vypočtena pouze demonstrativně, což dle mého názoru dává soudu možnost dobře reagovat na konkrétní okolnosti případu. Taxativní úpravu, kterou zvolil trestní řád, je na druhou stranu nutné ocenit z hlediska právní jistoty.

Dále byla doplněna například zásada zajištění práv poškozeného, povinnost poučit poškozeného, který má postavení oběti, o jeho právech podle zákona č. 45/2013 Sb., poučovací povinnost poškozeného o tom, že je zapotřebí doložit důvod a výši škody, nemajetkové újmy či bezdůvodného obohacení, právo oběti, která je zároveň poškozeným, učinit prohlášení o dopadech trestného činu na její dosavadní život a zároveň ho také moci přednést v rámci hlavního líčení a to i když ho oběť učinila již dříve písemně, změny týkající se zmocněnce (nově mu bylo umožněno, aby se účastnil od zahájení trestního stíhání vyšetřovacích úkonů, dříve toto právo náleželo pouze obhájci obviněného, dále rozšíření možnosti bezplatného právního zastoupení, popřípadě zastoupení za sníženou odměnu, zavedení možnosti, aby zmocněncem byla i právnická osoba, poškozený si může zmocněnce vybrat z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ), právo důvěrníka účastnit se hlavního líčení i v případě, kdy došlo k vyloučení veřejnosti, právo poškozeného na doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání, právo

---

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 5, s. 27-30, ISSN 1210-6348.

¹⁰¹ § 12 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb.

¹⁰² § 102 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.

¹⁰³ § 75b odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.

prostudovat spis při skončení vyšetřování a navrhnout doplnění dokazování (dříve pouze obviněný a jeho obhájce), právo poškozeného osobně se účastnit spolu se zmocněncem hlavního líčení.

Úprava v § 55 odst. 1 písm. c) TŘ pak nově zajistila ochranu poškozeného, jeho zákonného zástupce, zmocněnce, důvěrníka a rovněž dalších osob (např. svědka). Na jejich žádost se do protokolu neuvádějí jejich osobní údaje, které tento paragraf pregnantně vypočítává. Do protokolu se vypočtené údaje tedy nevedou, pokud to není nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení, ale vedou se tak, aby se s nimi mohli seznámit pouze úředníci Probační a mediační služby a orgány činné v trestním řízení zainteresované na dané věci. Při nahlížení do spisu se pak učiní taková opatření, jež zabrání zpřístupnění těch údajů, s nimiž se mohou seznámit pouze úředníci Probační a mediační služby a orgány činné v trestním řízení. Myslím si, že tato změna představovala skutečný posun v ochraně obětí, protože znemožnila pachateli zjistit další údaje o oběti, které by potenciálně mohl využít v budoucnu při opakování trestné činnosti.

Další novinky se týkaly zejména svědků. V § 101 odst. 1 a 2 TŘ je nově zakotven postup pro výslech svědka a pro kladení otázek (ochrana jeho intimní oblasti). Dále došlo k posílení ochrany dětí, které v řízení vystupují jako svědci. Zvýšená ochrana nebude poskytována pouze dětem mladším patnácti let, ale všem dětem, které jsou mladší osmnácti let.¹⁰⁴ Jedná se o úpravu výslechu svědka, rekognice, vyšetřovacího pokusu a konfrontace. Dítěti smějí být kladeny otázky pouze prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení, což zavádí § 102 odst. 3 TŘ. Myslím si, že právě děti by měly být právem chráněny co možná nejvíce, protože průběh trestního řízení, v němž nebude zohledněn jejich věk, může negativně narušit jejich psychiku.

Svědci požívají od novely také dle § 103a TŘ práva na informace o nebezpečném obviněném a odsouzeném. Uvedené ustanovení muselo být včleněno do trestního řádu, protože pro oběti je obdobné právo upraveno v první části zákona č. 45/2013 Sb.¹⁰⁵

3.2.4 Novelizace provedená zákonem č. 77/2015 Sb.

První novela, provedená zákonem č. 77/2015 Sb., nabyla účinnosti 1. května 2015. Uvedený právní předpis zavedl do zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních nový právní institut a to evropský ochranný příkaz. Jednalo se o transpozici směrnice

¹⁰⁴ § 102 odst. 1, 104a odst. 5, 104b odst. 7 druhá věta, 104c odst. 3 věta čtvrtá zákona č. 141/1961 Sb.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel. K novelizaci trestního řádu v souvislosti s návrhem zákona o obětech trestných činů. In JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, s. 31-49.

Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu. Podle důvodové zprávy se zákonodárce snažil o to, aby přeshraniční ochrana obětí TČ a osob jim blízkým byla více účinná.¹⁰⁶ Tento právní institut reflektuje v zákoně o obětech TČ též nový § 14 odst. 8, který stanoví, že justiční orgán vydá evropský ochranný příkaz za podmínek stanovených zákonem č. 104/2013 Sb. Uvedený odstavec se aplikuje v případě ochrany před hrozícím nebezpečím. Význam nového ustanovení spočívá v tom, že oběti se dostane ochrany i v jiném členském státě, do kterého se přemístí.¹⁰⁷

3.2.5 Novelizace provedená zákonem č. 56/2017 Sb.

Druhou a dosud nejrozsáhlejší novelu provedl zákon č. 56/2017 Sb. Nová úprava, která nabyla účinnosti dne 1. dubna 2017, nejen zpřesnila a rozšířila práva obětí, ale také zlepšila jejich postavení v rámci trestního procesu. Z důvodové zprávy vyplývá, že k novelizaci se přistoupilo ze tří důvodů. První spočívá v tom, že původní zákon zcela nerefletoval novou směrnici EU,¹⁰⁸ která byla ve svém konečném znění schválena dne 25. října 2012. Vláda svůj návrh Poslanecké sněmovně předložila dne 27. února 2012. Při přípravě se vycházelo z původního návrhu směrnice a zákonodárce již nestihl zareagovat na dílčí změny.

Druhým cílem bylo zohlednit zkušenosti jednotlivých subjektů z jejich aplikační praxe. Šlo zejména o poznatky z činnosti Probační a mediační služby, subjektů poskytujících pomoc obětem TČ či jednotlivých útvarů Ministerstva spravedlnosti.

Poslední cíl spočíval v odstranění legislativně technických nedostatků, které vzešly z přípravy původního zákona o obětech TČ.¹⁰⁹

Změna se dotkla vymezení pojmu oběti v § 2 odst. 3 ZOTČ (nepřímá oběť). Na jednu stranu došlo k zúžení legální definice, protože úprava nyní vyžaduje, aby osoba v důsledku smrti oběti

---

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 261/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=261&CT1=0> s. 26.

¹⁰⁷ IVANOVÁ, Alena. *Zákon o obětech trestných činů přináší nová práva i možnosti pomoci* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-prinasi-nova-prava-i-moznosti-pomoci>.

¹⁰⁸ Jedná se o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 658/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=658&CT1=0> s. 9-10.

utrpěla újmu. Na druhou stranu je zde možné spatřit i rozšíření původní definice, neboť nově zahrnuje též osoby, kterým oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu.

Zákon č. 56/2017 Sb. rovněž rozšířil výčet zvlášť zranitelných obětí o osoby vysokého věku, oběti TČ teroristického útoku, oběti TČ, který zahrnoval nátlak, oběti *hate crimes* a oběti TČ spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Oběti uvedené v § 2 odst. 4 písm. a) a c) ZOTČ jsou považovány za zvlášť zranitelné vždy. U zbylých pak bude zapotřebí šetřit další faktory a v závislosti na nich dojde ze strany soudu k určení, zda jsou zvlášť zranitelné. Bližší výklad uvedené problematiky jsem uvedla v první kapitole této diplomové práce. Přibyla také zásada, podle které je v případě pochybností o zvláštní zranitelnosti nutné toto postavení oběti přiznat.

Rozšířil se okruh informací, které se obětem poskytují vždy (informace o nejbližších zařízeních sociálních služeb, které poskytují pobytové služby, a o poskytovatelích zdravotních služeb) a těch, které se poskytují pouze na její žádost (nově například informace o nezahájení trestního řízení či o době a místě konání veřejného projednání věci před soudem). Znovelizovaný § 13 ZOTČ pak umožňuje oběti poskytnout informace v rozsahu, který odpovídá jejím konkrétním potřebám s přihlédnutím k povaze a závažnosti TČ. Přiznává jí také právo prohlásit, že si nepřeje být informována. Právo odmítnout poskytování informací může dle mého názoru pozitivně ovlivnit psychiku oběti, neboť zabrání prohloubení způsobených ran.

Orgány (nyní státní zástupce, policejní orgán, Policie České republiky), které přijímají trestní oznámení, mají v současnosti povinnost přijetí potvrdit. Dříve tento úkon činil pouze státní zástupce.

Podrobnější úpravy se dočkalo také informování oběti, jež neovládá český jazyk. Právo na zabránění kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele či osobou podezřelou, bude požívat i její osoba blízká. Zákonodárce se snaží co nejvíce zabránit sekundární viktimizaci, a proto požaduje provedení výslechu v prostorách, které budou pro tento účel upravené či přizpůsobené.

Změny nastaly také v oblasti poskytování peněžité pomoci. Zákonem stanovený okruh osob pozůstalých po oběti TČ obdrží nižší částku než dříve, protože nově se od paušální částky peněžité pomoci odčítá součet všech částek, které oběť již obdržela z titulu náhrady škody. Oběť TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí TČ týrání svěřené osoby, za předpokladu, že jim vznikla nemajetková újma, nebudou požívat práva na úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby, pokud jim

stát poskytl peněžitou pomoc na úhradu ztráty na výdělku a nákladů spojených s léčením. Ministerstvo spravedlnosti získalo pravomoc vydat nové rozhodnutí v případě, že vyjde najevo nesplnění podmínek pro přiznání pomoci, popřípadě též v případech, kdy pomoc měla být přiznána v nižší výši. Tento počin hodnotím pozitivně, protože lze očekávat, že oběť, jež získala peněžitou pomoc i přes nesplnění zákonem stanovených podmínek, ji bude muset vrátit a pomoci se dočkají osoby, které ji skutečně potřebují.

Zákonodárce novelizací zavedl nový § 32a ZOTČ, který upravuje poskytování údajů ze základního registru obyvatel a z informačního systému evidence obyvatel.

Advokátům vznikla povinnost uvádět v žádosti o zapsání do registru poskytovatelů počet hodin za kalendářní měsíc, v němž budou poskytovat právní pomoc bezplatně. Dříve advokát v žádosti uváděl rozsah, který byl ovšem vymezován v praxi různě. Někteří jej uváděli v procentech a mnozí v hodinách.¹¹⁰ Uvedený novelizační bod hodnotím velmi kladně, protože oběti získají z registru poskytovatelů jasnou informaci o možnosti získat bezplatnou právní pomoc. Trestný čin může mít negativní dopad na finanční situaci oběti, což dle mého názoru mnohdy vede k tomu, že oběť v důsledku své nemajetnosti zůstane odkázaná na tuto bezplatnou pomoc.

Od účinnosti nové právní úpravy lze pak na žádost poskytovatele pomoci obětem TČ uvést do registru poskytovatelů jeho telefonní číslo, adresu pro doručování elektronické pošty či jiný kontaktní údaj anebo adresu internetových stránek.

Uvedený zákon provedl též novelizaci trestního řádu a zavedl tak bezplatnou právní pomoc ze strany zmocněnce pro všechny zvláště zranitelné oběti, aniž by tyto osoby měly povinnost osvědčit svou nemajetnost.¹¹¹ Policejní orgán je v zákoně uvedených případech povinen vyrozumět svědka o opatřeních k zajištění jeho bezpečí, pokud byla taková opatření přijata a pokud nepovede takové vyrozumění ke zmaření nebo ztížení jejich účelu.¹¹² V ustanoveních, která se týkají výsledku osoby mladší patnácti let, se nyní zvýšila věková hranice na osmnáctý rok věku.¹¹³

Gřivna a Válková v souvislosti s novelou uvádějí, že nová úprava zlepšuje pozici obětí v České republice. Podle jejich názoru je nutné klást větší důraz na popularizaci této oblasti, protože obětí TČ se může stát prakticky každý. Ze seminářů, které se věnovaly uvedeně

---

¹¹⁰ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 277.

¹¹¹ § 51a odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb.

¹¹² § 103a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

¹¹³ § 158 odst. 9, § 164 odst. 1, § 183a odst. 2 a 3, § 215 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

problematice, rovněž vyplynul požadavek na dostatečnou odbornou specializaci osob, které se dostávají do kontaktu s oběťmi TČ.¹¹⁴

Kozák se však vůči této novele vymezuje značně kriticky a tvrdí, že pozice obětí zlepšena nebyla. Podle něj zákonodárce dostatečně nezohlednil individuální potřeby těchto osob. Z formálního hlediska považuje novelizaci za téměř dokonalou, ale v aplikační praxi bez skutečného přínosu pro osoby postižené TČ.¹¹⁵

Domnívám se, že výše rozebraná novela skutečně přispěla ke zlepšení postavení obětí. Dle mého názoru jsou mnohé kroky způsobilé přispět ke snížení sekundární viktimizace (například právo odmítnout poskytnutí informace či speciálně přizpůsobené místnosti pro výslech). Nejvíce oceňuji rozšíření bezplatné pomoci ze strany zmocněnce pro všechny zvláště zranitelné oběti, neboť se domnívám, že tento počin jimlepší pozici v trestním procesu.

3.3 Zákon o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů

Dne 1. ledna 2018 nabyl účinnosti nový zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, který rovněž posílil postavení obětí v rámci právního řádu České republiky. Uvedený předpis upravuje „*způsob nakládání s peněžními prostředky z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení.*“¹¹⁶

Přijatý zákon reagoval na problém, kdy poškozený, jemuž byl přiznán majetkový nárok (tj. nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení), nemohl dosáhnout jeho uspokojení kvůli nedostatku majetku pachatele TČ, i když v rámci trestního řízení byl jeho majetek zajištěn a díky uloženým sankcím též odčerpán.¹¹⁷ Uvedený zákon přiznává poškozenému, jemuž soud v trestním či občanskoprávním řízení přiznal tento nárok, právo podat žádost Ministerstvu spravedlnosti o vyplacení peněžních prostředků z výnosu

¹¹⁴ GRÍVNA, Tomáš a Helena VÁLKOVÁ. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 9, s. 195-201. ISSN 1213-5313.

¹¹⁵ KOZÁK, Vítězslav. Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 9, s. 204-206. ISSN 1213-5313.

¹¹⁶ § 1 zákona č. 59/2017 Sb.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, dostupné jako Sněmovní tisk 650/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=650&CT1=0> s. 16.

majetkové trestní sankce. Přínos rovněž spatřuji v tom, že žádost může podat i poškozený, kterému vznikla škoda spočívající v dlužném výživném a to v důsledku TČ zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ. Ministerstvo pak uspokojí majetkový nárok oprávněného z peněžních prostředků uložených na zvláštním účtu. Tyto peníze pocházejí z majetkových trestních sankcí uložených v rámci trestního procesu, který se konal o konkrétním TČ, v jehož důsledku poškozenému vznikl majetkový nárok. Ministerstvo spravedlnosti si za tímto účelem zřídilo u České národní banky zvláštní účet.

Majetkový nárok může být uspokojen maximálně v rozsahu, v jakém byl přiznán ze strany soudu.¹¹⁸ Ministerstvo zašle peníze na stanovený účet či je vyplatí formou poštovní poukázky do 15 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí. Tím dochází k přechodu majetkového nároku poškozeného vůči pachateli na stát a to ve výši vyplacených peněžních prostředků. Zbylé peníze případnou státními rozpočtu nebo Probační a mediační službě za účelem poskytování pomoci obětem TČ.

Za rok 2020 byly na účet převedeny peněžní prostředky ve výši téměř 165,7 milionů korun.¹¹⁹ Za rok 2019 činila částka skoro 156 milionů korun.¹²⁰ V roce 2018 pak Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových převedl na účet 11,4 milionů korun.¹²¹ Z uvedeného vyplývá, že částka, kterou oběti díky tomuto zákonu obdrží, rapidně stoupá a lze tedy dle mého názoru očekávat, že se bude i v následujících letech zvyšovat.

3.4 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti

Z čl. 79 odst. 3 Ústavy vyplývá, že ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, pokud je k tomu zákon zmocní. Uvedené zmocnění pro provedení zákona o obětech TČ nalezneme v § 49 zákona

---

¹¹⁸ *Uspokojení majetkového nároku na náhradu škody způsobené trestným činem z výnosu majetkové trestní sankce uložené pachateli, odsouzenému za tento trestný čin* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/obeti-trestnych-cinu-uspokojeni-majetkoveho-naroku?clanek=podani-informace-o-zamyslu-podat-zadost-o-uspokojeni-majetkoveho-naroku>.

¹¹⁹ *ÚZSVM převedl v roce 2020 na účet pro odškodnění obětí trestných činů rekordních 166 mil. Kč* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.uzsvm.cz/uzsvm-prevedl-v-roce-2020-na-ucet-pro-odskodneni-obeti-trestnych-cinu-rekordnich>.

¹²⁰ *ÚZSVM loni přispěl na odškodnění obětí trestných činů téměř 156 mil. Kč* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.uzsvm.cz/uzsvm-loni-prispel-na-odskodneni-obeti-trestnych-cinu-temer-156-mil-kc>.

¹²¹ *Oběti trestných činů dostanou od úřadu 156 milionů. Už jsou na účtu ČNB* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/pokuta-trestny-cin-uzsvm-cnb-odskodneni-zabaveny-majetek.A200115_153140_ekonomika_kou.

č. 45/2013 Sb. Toto ustanovení usiluje o naplnění požadavků směrnice Rady 2004/80/ES, ze dne 29. dubna 2004 o odškodnění obětí trestných činů.¹²² Z uvedené směrnice vyplývá, že je zapotřebí zajistit systém spolupráce mezi orgány členských států, který usnadní obětem přístup k odškodnění v případě, kdy k trestnému činu došlo v jiném členském státu, než má oběť své bydliště. Na národní úrovni je přeshraniční případ legálně definován v § 34 zákona č. 45/2013 Sb.

Vzhledem ke skutečnosti, že se oběti přeshraničních případů nalézají v těžké životní situaci, myslím, že je více než žádoucí, aby jim stát pomohl tím, že jim poskytne nezbytnou součinnost. Dle mého názoru je osoba, která se stane obětí trestného činu v jiném státě, než je stát jejího bydliště, v mnohem horší pozici, než osoba, vůči níž byl spáchán trestný čin v jejím domovském státě. Často totiž nezná tamní právní řád a neovládá úřední jazyk.

Vyhláška č. 225/2013 Sb., vydaná na základě zmocnění v § 49 zákona o obětech TČ, obsahuje ve svých třech přílohách následující vzory formulářů: žádost o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech, formulář pro předávání žádostí o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech a formulář pro předávání rozhodnutí o žádosti o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech. V příloze čtyři naleznou oběti jiné než úřední jazyky, v nichž členské státy EU přijímají žádosti o poskytnutí pomoci. Ministerstvo spravedlnosti ČR přijímá žádosti v přeshraničních případech, další související dokumenty a informace také ve slovenském či anglickém jazyce.

Domnívám se, že formuláře mohou obětem usnadnit uplatnění práva na peněžitou pomoc, protože po spáchání trestného činu nemusí být oběť z důvodu vytrpěné újmy plně schopna vyřizovat své záležitosti.

Druhý prováděcí předpis představuje vyhláška č. 119/2013 Sb. Zákonodárce v ní zakotvil standardy kvality poskytovaných služeb podle zákona o obětech TČ. Standardy kvality definuje § 44 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb. Dle mého názoru může oběť díky vytyčení standardů očekávat, že jí budou poskytnuty služby na odpovídající úrovni, a to i vzhledem k tomu, že dodržování těchto standardů kontroluje Ministerstvo spravedlnosti¹²³ a zjištění nedostatků v této oblasti může vést až ke zrušení akreditace.¹²⁴

---

¹²² JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 212-213.

¹²³ § 45 zákona č. 45/2013 Sb.

¹²⁴ § 43 odst. 3 písm. b) zákona č. 45/2013 Sb.

Uvedená vyhláška obsahuje celkem dvě přílohy. V první nalezneme standardy kvality poskytovaných služeb pro poskytování právních informací. Vymezeny jsou zde kritéria upravující vztahy mezi akreditovaným subjektem a obětí (například akreditovaný subjekt musí službu poskytovat v přiměřeném čase, nesmí při poskytování služeb jednat diskriminačně), kritéria upravující personální zabezpečení (například povinnost akreditovaného subjektu vytvořit vlastní vnitřní organizační strukturu a vnitřní pravidla pro přijímání na pracovní místa) a také kritéria upravující provozní zabezpečení (materiální, technické, hygienické standardy odpovídající dané službě). V druhé příloze vyhláška vymezuje standardy kvality poskytovaných služeb pro poskytování restorativních programů. Tato příloha je opět členěna na kritéria upravující vztahy mezi akreditovaným subjektem a obětí, kritéria upravující personální zabezpečení a kritéria upravující provozní zabezpečení.

4 Práva obětí trestných činů

4.1 Právo na poskytnutí odborné pomoci

Zákon o obětech TČ zaručuje v § 4 až 6 všem obětem právo na poskytnutí odborné pomoci. Tato odborná pomoc spočívá v tom, že subjekty, které jsou zapsané v registru poskytovatelů, poskytují v zapsaném rozsahu psychologické a sociální poradenství, právní pomoc, právní informace či realizují restorativní programy. Pomoc se poskytuje, dokud to vyžaduje účel, a to před zahájením trestního stíhání, v jeho průběhu, ale i po skončení. Nezbytným předpokladem pro efektivitu těchto služeb je pak jejich místní a finanční dostupnost. Odbornost by měla spočívat nejen v právních či psychologických znalostech, ale též ve způsobilosti jednat s uvedenou kategorií osob.¹²⁵ Domnívám se, že nedostatek těchto *soft skills* se může objevit například u advokátů, neboť na rozdíl od psychologů či sociálních pracovníků¹²⁶ nebyli v tomto ohledu proškoleni. *De lege ferenda* proto navrhuji, že by alespoň advokáti, kteří chtějí být zapsáni v registru poskytovatelů, museli absolvovat kvalifikační kurz pro práci s oběťmi.

Zvlášť zranitelným obětem pak zapsané subjekty musí odbornou pomoc poskytovat na základě jejich žádosti bezodkladně a bezplatně. Toto právo však zákon nepřiznává oběti TČ zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ, pokud jí nevzniklo nebezpečí nouze či trvale nepříznivý následek. Zákonodárce v tomto případě právo obětem nepřiznal, protože se jedná o jeden z nejběžnějších TČ a pokud by byla i těmto obětem právní pomoc poskytována bezúplatně, přetížily by se tím kapacity povinných subjektů. Ohrožena by byla také možnost dotovat povinné subjekty.¹²⁷ Zapsaní poskytovatelé ale neztrácí možnost poskytovat své služby bezplatně i jiným obětem. Je to však na jejich dobrovolnosti.

Na žádost oběti je možné, aby jí byla právní pomoc poskytnuta bezplatně a to za podmínek a v rozsahu podle jiného právního předpisu. Uvedená možnost vyplývá například z § 51a TŘ (právo poškozeného na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně či za sníženou odměnu). Podle názoru Ústavního soudu aplikace norem o odborné pomoci obětem TČ nevyklučuje možnost aplikovat uvedené ustanovení trestního řádu.¹²⁸

---

¹²⁵ KALIBOVÁ, Klára a Martina HOUŽVOVÁ. První praktické zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů. *Právní rozhledy*. 2015, č. 1, s. 9-16, ISSN 1210-6410.

¹²⁶ § 109 a 110 odst. 4 zákona č. 108/2006 Sb.

¹²⁷ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 54-55.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 21. listopadu 2017, sp. zn. IV. ÚS 2334/17.

Dále lze zmínit § 30 OSŘ (na žádost účastníka, u něhož jsou splněny předpoklady pro osvobození od soudního poplatku, ustanoví předseda senátu zástupce, pokud je to zapotřebí k ochraně zájmů účastníka) či § 83 zákona o Ústavním soudu (v řízení o ústavní stížnosti soudce zpravodaj na návrh stěžovatele, podaný před prvním ústním jednáním, může rozhodnout, že náklady na zastoupení ponese zcela či zčásti stát a to za předpokladu, že to odůvodňují osobní a majetkové poměry stěžovatele a nedošlo k odmítnutí ústavní stížnosti). Zákon o Ústavním soudu může být pro oběť relevantní například tehdy, pokud by tvrdila, že nezákonným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její ústavně zaručené základní právo či svoboda.¹²⁹

Podle § 35 odst. 10 SŘS může předseda senátu na návrh účastníka, u něhož jsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, ustanovit účastníkovi zástupce a to za předpokladu, že je to nezbytné k ochraně jeho práv. Hotové výdaje a odměnu za zastupování ponese stát. Ustanovení SŘS může mít pro oběti význam například při podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu ve věci přiznání peněžité pomoci.¹³⁰

Právní pomoc podle zákona č. 45/2013 Sb. mohou za úplaty poskytovat pouze advokáti. Akreditované subjekty by tedy neměly nahrazovat jejich činnost. Pokud by však i přesto poskytovaly právní pomoc, nesmí od oběti přijmout úplatu.¹³¹ Subjekty akreditované pro poskytování právních informací a Probační a mediační služba mohou podle zmíněného zákona poskytovat pouze právní informace.

4.2 Právo na informace

V následujících ustanoveních (§ 7 až 13 ZOTČ) zákon upravuje právo oběti na poskytnutí informací. Účelem právní úpravy je dosažení stavu, kdy oběť bude plně seznámena se všemi svými právy, které poté může v rámci trestního řízení uplatnit. Základem pro uvedené právo představuje základní zásada vyjádřená v § 3 odst. 4 ZOTČ, podle níž musí „*Policie ČR, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů srozumitelným způsobem oběť informovat o jejich právech a umožnit jejich plné uplatnění.*“¹³² Pokud o to oběť požádá, je nutné ji informaci poskytnout i opakovaně.

---

¹²⁹ § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb.

¹³⁰ § 30 odst. 7 zákona č. 45/2013 Sb.

¹³¹ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 53.

¹³² KOZÁK, Vítězslav. K zákonu o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 2, s. 43-46. ISSN 1213-5313.

Zákon oběti zaručuje přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu. První skupinu informací představují sdělení, která Policie ČR či policejní orgán musí poskytnout i bez výslovné žádosti oběti a to při prvním kontaktu s ní. Poskytované informace se dotýkají nejen samotného trestního řízení (například poučení o jednotlivých etapách trestního řízení, o právech oběti, poučení o orgánu, u něhož se může oběť domáhat nápravy, pokud jí není umožněno plné uplatnění práv), ale také například poskytnutí pomoci ze strany odborníků (například informace o nejbližším poskytovateli zdravotních služeb, o poskytnutí odborné pomoci ze strany subjektů zapsaných v registru poskytovatelů, informace o nejbližších intervenčních centrech). Informace musí oběť obdržet písemně, avšak některé z nich¹³³ jí musí být srozumitelně vysvětleny také ústně. Na žádost oběti je zapotřebí, aby jí policejní orgán či Policie ČR srozumitelně a ústně vysvětlily i další informace.¹³⁴

Jelínek a Pelc kritizují § 8 ZOTČ a tvrdí, že informační povinnost, kterou musí uvedené orgány plnit při prvním kontaktu s obětí, je neúměrně rozsáhlá a uvádějí, že dochází k zahlcení oběti informacemi a k neúměrné administrativní zátěži policistů.¹³⁵ S uvedeným názorem se ztotožňují. Je ovšem zajímavé, že zákonodárce volí opačnou cestu a novelizací zákona¹³⁶ přidává další informace, které oběť musí obdržet.¹³⁷ Dle mého názoru musí oběť získat dostatečné množství informací, ale zákonodárce by měl zvážit, zda je skutečně nezbytné vše sdělit již při prvním kontaktu a zda by nebylo vhodné některé informace (například poučení o peněžité pomoci) ponechat až na druhý kontakt s policejním orgánem. Jelínek a Pelc rovněž *de lege ferenda* navrhuji zjednodušit úpravu, některá písmena vypustit a podřadit je do sběrného § 8 odst. 1 písm. l) ZOTČ.¹³⁸

Druhou skupinu představují informace poskytované orgánem činným v trestním řízení a to na žádost oběti (například o stavu trestního řízení, o době a místě konání veřejného projednání věci před soudem). Pokud si o tyto informace oběť požádá, nebude to mít vliv na doručování písemností dle trestního řádu. Dále na žádost poskytují informace také věznice, poskytovatelé zdravotních služeb, kde dochází k výkonu ústavního ochranného léčení, či ústavy pro výkon zabezpečovací detence (například o propuštění, uprchnutí obviněného, změně ústavní formy

¹³³ Informace uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až d) zákona č. 45/2013 Sb.

¹³⁴ Informace uvedené v § 8 odst. 1 písm. e) až l) zákona č. 45/2013 Sb.

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 11, s. 19-23, ISSN 1210-6348.

¹³⁶ Zákon č. 56/2017 Sb.

¹³⁷ § 8 odst. 1 písm. h) a i) zákona č. 45/2013 Sb.

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 11, s. 19-23, ISSN 1210-6348.

ochranného léčení na ambulantní). Tyto subjekty poskytují informace bezodkladně, nejpozději do 24 hodin od okamžiku, kdy došlo k oznamované skutečnosti. Oběť musí žádost podat v průběhu přípravného řízení policejnímu orgánu či státními zástupci, v řízení před soudem pak soudu, který o věci rozhoduje či rozhodoval v prvním stupni. Orgánu, u něž byla žádost podána, vzniká povinnost upozornit na podání žádosti věznicí (v případě, že zde obviněný vykonává vazbu, v ostatních případech při vzetí do vazby) nebo poskytovatele zdravotních služeb (v případě, že v jeho zařízení obviněný vykonává ústavní ochranné léčení či zabezpečovací detenci, eventuelně ve zbylých případech při nařízení těchto ochranných opatření).

Pokud byl obviněný či odsouzený propuštěn (popřípadě uprchl) a tato skutečnost představuje hrozbu pro oběť, avšak sama oběť si nepožádala o poskytnutí této informace dle § 11 odst. 3 písm. a) ZOTČ, zákonem stanovené subjekty¹³⁹ musí informovat policejní orgán, který vedl či vede trestní řízení. Jemu poté vzniká povinnost přijmout potřebná opatření a také oběť vyrozumět o uprchnutí (popřípadě propuštění) a přijatých opatřeních, pokud to nepovede ke zmaření nebo ztížení účelu. Kozák tento krok hodnotí značně pozitivně a upozorňuje na to, že podobné informace může obdržet dle § 103a TR také svědek, kterému hrozí nebezpečí.¹⁴⁰

Zákon rovněž policejnímu orgánu, státnímu zástupci či Policii ČR ukládá, aby oběti při přijetí trestního oznámení ji toto přijetí potvrdili písemně. Uvedenou povinnost splní také tím, že oběti předají opis protokolu o podaném oznámení. Dále je zapotřebí, aby státní zástupce oběť informoval o skutečnostech uvedených v § 8 odst. 1 písm. b) až d) ZOTČ písemně i ústně bez ohledu na to, zda o informace zažádá.

Informace musí rovněž poskytovat subjekty zapsané v registru poskytovatelů (například informace o právech podle zákona č. 45/2013 Sb., o poskytovaných službách či o průběhu trestního řízení). Zákon vyžaduje, aby tak činily písemně i ústně.¹⁴¹ Pokud je orgán veřejné moci (obecní policie, Vojenská policie, Vězeňská služba ČR, celní úřad) a zdravotnické zařízení, prvním kontaktním místem oběti, vzniká informační povinnost také jim. Informaci uvedenou v § 10 odst. 1 ZOTČ je třeba poskytnout ústně i písemně, avšak sdělení dle § 10 odst. 2 ZOTČ musí být učiněno alespoň v písemné formě.

---

¹³⁹ Jedná se o orgán činný v trestním řízení, Probační a mediační službu, věznicí, poskytovatele zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení odsouzený vykonává ústavní ochranné léčení, ústav pro výkon zabezpečovací detence.

¹⁴⁰ KOZÁK, Vítězslav. K zákonu o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 2, s. 43-46. ISSN 1213-531.

¹⁴¹ § 13 zákona č. 45/2013 Sb.

Zákon pamatuje také na oběť, které neovládá český jazyk, a umožňuje jí získat informace v jazyce, kterému rozumí, či v jazyce státu, jehož státní občanství má.

Právní úprava rovněž klade důraz na způsob poskytování informací. Vše musí být sděleno srozumitelně a to s ohledem na osobní faktory oběti¹⁴² v rozsahu, který koresponduje s jejími potřebami se zřetelem na povahu a závažnost TČ. Jelínek a Pelc ovšem poukazují na nedostatek zákona, který spočívá v tom, že zákon na jednom místě nestanoví formu (tj. zda se informace podává ústně či písemně) pro poskytování informací. V § 13 ZOTČ je uvedena pouze pro § 9 a § 10 ZOTČ, avšak pro § 8 odst. 1 ZOTČ je forma zakotvena v § 8 odst. 2 až 4 ZOTČ. Pro poskytování informace dle § 11 ZOTČ žádná forma předepsána není. V některých případech plyne z povahy věci (jako příklad uvádějí pravomocné rozhodnutí, kterým trestní řízení končí). Jelínek a Pelc *de lege ferenda* navrhují formu pro poskytování informací upravit v § 13 ZOTČ. Zastávám opačný názor a za vhodnější bych považovala uvést formu, v níž má být informace poskytnuta, vždy u daného okruhu informací, tak jak to činní § 8 ZOTČ, protože poté není třeba formu dohledávat v jiném paragrafu. Ztotožňuji se ovšem s myšlenkou, že současný způsob zakotvení formy není vůbec vyhovující a měl by být změněn.

Velký přínos spatřuji v oprávnění oběti učinit prohlášení, že si nepřeje být informována. Orgány činné v trestním řízení ji pak informace poskytovat nebudou. Výjimku představují poučení nezbytná k řádnému uplatnění práv poškozeného. Prohlášení je možné vzít kdykoliv zpět. Právo člověka zvolit si, zda si přeje být informován, upravují i jiné právní předpisy¹⁴³ a je tedy podle mě správně, že zákonodárce tuto možnost poskytl i obětem.

4.3 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

Zákon obětem zaručuje v § 14 ZOTČ ochranu před hrozícím nebezpečím. Uvedené ustanovení ovšem nepřináší žádná nová práva, pouze odkazuje na jiné právní předpisy (viz četné poznámky pod čarou uvedené v zákoně). Nejsou zde však uvedeny odkazy přímo na jejich konkrétní ustanovení.¹⁴⁴ Zákonodárce se rozhodl, že zvolí tento způsob úpravy, protože měl v úmyslu vytvořit komplexní právní předpis. Instituty upravené v jiných právních předpisech

---

¹⁴² Zohledňuje se věk, rozumová a volní vyspělost, gramotnost a zdravotní stav oběti, včetně psychického stavu.

¹⁴³ Například § 32 odst. 1 zákon č. 372/2011 Sb.

¹⁴⁴ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 132-133.

spadají také do oblasti ochrany obětí. Je ovšem nutné poukázat na skutečnost, že ustanovení těchto jiných právních předpisů, je možné použít také na další osoby, například na svědky.¹⁴⁵

Myslím si, že prostý odkaz na zákon představuje lepší volbu, než odkazy na konkrétní ustanovení zákona. Uvedení všech prostředků pro možnou ochranu v poznámkách pod čarou by znamenalo vytvoření nepřehledného výčtu a též nepřiměřené zahlcení obětí informacemi. Právní úprava by měla být v první řadě jasná a přehledná pro adresáty.

Zákon ukládá policistům, aby v případech stanovených zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky provedli příslušný úkon či učinili jiné opatření k zajištění bezpečí oběti. Policisté mohou například omezit osobní svobodu připoutáním (§ 25) či zajištěním osoby (§ 26), vstoupit do obydlí, do jiného prostoru nebo na pozemek (§ 40), zastavit dopravní prostředek a prohlédnout ho (§ 42), vyzvat pachatele k vydání zbraně, popřípadě mu ji odebrat, nebo provést prohlídku pachatele (§ 35).¹⁴⁶

Uvedenou povinnost zákon adresuje také celníkům. Jejich činnost je upravena v zákoně č. 17/2012 Sb., o Celní právě ČR a podle něj mohou celníci například zajistit osobu (§ 30), omezit pohyb agresivních osob (§ 31), odebrat zbraň (§ 33) nebo zakázat vstup na určité místo (§ 34).

Dalším subjektem, který může zasáhnout, je vojenský policista a to na základě zákona č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii. Zákon mu umožňuje například omezit volný pohyb osoby připoutáním (§ 30), odebrat osobě zbraň a provést její prohlídku (§ 31) či zakázat vstup na určité místo (§ 33).

Příslušníci vězeňské služby chrání oběti podle zákona č. 555/1991 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky a to tím, že mohou například provést osobní prohlídku (§ 11), užít donucovací prostředek (§ 17) či použít střelnou zbraň (§ 18).

Pokud má obec zřízenou obecní policii, je možné, aby ochranu poskytl také strážník obecní policie. Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii mu přiznává například pravomoc vyzvat osobu k vydání zbraně, popřípadě ji zbraň odebrat (§ 14), zakázat vstup na určité místo (§ 15), otevřít byt (§ 16) nebo vyzvat osobu k vydání věci (§ 17).

Policie poskytuje také se souhlasem oběti krátkodobou ochranu dle § 50 zákona č. 273/2008 Sb. Tento institut zahrnuje fyzickou ochranu, dočasnou změnu pobytu osoby, užití zabezpečovací techniky a také poradensko-preventivní činnost. Policista ji poskytne osobě, které

---

¹⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 58.

¹⁴⁶ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 94.

hrozí újma na zdraví či jiné vážné nebezpečí, avšak ji nelze poskytnout ochranu podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, popřípadě nejsou splněny podmínky pro zajištění bezpečnosti dle § 49 odst. 1 zákona o Policii ČR¹⁴⁷ či pro ochranu osoby, která provádí výkon rozhodnutí či exekuci. Ochranu lze poskytnout také osobám blízkým. V případě, že hrozí nebezpečí bezprostředně, policista poskytne osobě předběžnou fyzickou ochranu. Tím mu vzniká povinnost informovat o tomto kroku příslušný útvar.

Zákon o Policii ČR umožňuje také vykázaní osoby ze společného obydlí (§ 44 až 47). Policista musí postupovat v souladu se závazným pokynem policejního prezidenta č. 166 ze dne 23. 12. 2009 o provádění vykázaní.¹⁴⁸ Má pravomoc vykázat osobu na 10 dnů ze společného obydlí, které násilník sdílí s ohroženou osobou, jakožto i z jeho bezprostředního okolí. Vykázaní je možné provést, pokud se zřetelem na předešlé útoky lze důvodně předpokládat, že osoba spáchá nebezpečný útok proti životu, zdraví, svobodě či zvláště závažný útok proti lidské důstojnosti. Na základě tohoto úkonu musí vykázaný opustit neprodleně prostor, zdržet se vstupu do něj, zdržet se styku či navazování kontaktu s obětí a vydat policistovi klíče od obydlí. Vykázaní lze provést také v nepřítomnosti násilníka a to pouze tehdy, pokud by se skrýval a nebylo by možné ho dohledat.¹⁴⁹

Oběť se může v případě vážného ohrožení zdraví, života, svobody či lidské důstojnosti domoci ochrany rovněž v rámci občanského soudního řízení. Relevanci pro ni bude mít právní institut předběžného opatření, zejména úprava předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí. Toto opatření je upraveno od 1. 1. 2014 v § 400 a následující v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Před přijetím uvedeného zákona byl tento institut zakotven v OSŘ. Zákon o obětech TČ odkazuje pouze na OSŘ a opomíjí existenci ZZŘS. Dle mého názoru je to proto, že zákon č. 45/2013 Sb. nabyl účinnost 1. srpna 2013. Odkaz na ZZŘS nebyl doplněn ani v rámci novelizací. Z uvedeného důvodu *de lege ferenda* navrhuji, aby byl do poznámek pod čarou uveden odkaz i na ZZŘS. Pokud oběť bude požadovat ochranu v jiné věci, než je ochrana před domácím násilím, uplatní se úprava předběžných opatření uvedená v OSŘ.

Ochranu před hrozícím nebezpečím může vydáním předběžného opatření poskytnout též trestní soud či státní zástupce podle § 88b a následující TR. Předběžná opatření v trestním řízení

---

¹⁴⁷ Toto ustanovení chrání ústavní činitelé ČR, pokud tak stanoví vláda, a dále též osoby chráněné podle mezinárodních dohod při jejich pobytu na území ČR.

¹⁴⁸ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. ci., s. 95.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. prosince 2013, sp. zn. 9 Aps 11/2013.

slouží podobnému účelu jako opatření vydávaná v civilním řízení.¹⁵⁰ Zpravidla nemají takovou intenzitu, že by jimi mohlo být zasaženo do ústavně zaručených práv.¹⁵¹

Vzhledem k tomu, že oběť bude často v rámci trestního řízení vystupovat též jako svědek, je možné v určitých případech aplikovat zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Podle ustanovení trestního řádu¹⁵² se pak postupuje, pokud má dojít k utajení totožnosti a podoby oběti, která bude zároveň v rámci trestního řízení podávat svědeckou výpověď. Pokud by však oběť vykonávala specifické povolání, v rámci něhož jí vzniká povinnost poskytovat ochranu ostatním jedincům či společnosti, lze ji tuto ochranu poskytnout pouze tehdy, pokud jí hrozí značně intenzivní nebezpečí, například únos dítěte a jeho usmrcení.¹⁵³

V přeshraničních případech lze ochranu realizovat vydáním evropského ochranného příkazu,¹⁵⁴ o němž již bylo v této diplomové práci pojednáno a to v rámci kapitoly, která se věnuje novelizaci zákona o obětech TČ, jež provedl zákon č. 77/2015 Sb.

Kalibová a Houžvová poukazují na problematické uplatňování těchto práv v aplikační praxi. Upozorňují na značnou neochotu v oblasti poskytování pomoci. Setkaly se například s tím, že orgány činné v trestním řízení vyzývaly svědky, aby nežádali o utajení své totožnosti a podoby. V jiném případě policista oběť přesvědčoval o tom, že ochranu nepotřebuje.¹⁵⁵

4.4 Právo na ochranu soukromí

Čírtková uvádí, že při jednání s oběťmi je nezbytné klást důraz na ochranu jejich soukromí a to nejen při provádění výslechu. V soudobých demokratických právních státech není dovoleno bez souhlasu oběti zveřejnit informace, z nichž by bylo možné oběť identifikovat.¹⁵⁶

Právo na ochranu soukromí zaručuje obětem § 15 a 16 ZOTČ. V České republice zákaz uveřejnit informace, na základě nichž by bylo možné odhalit totožnost oběti, stanoví trestní řád v

¹⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. října 2016, sp. zn. II. ÚS 2930/16.

¹⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2016, sp. zn. I. ÚS 978/13.

¹⁵² § 55 odst. 2 a 101a zákona č. 141/1961 Sb.

¹⁵³ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. srpna 2002, sp. zn. 7 To 266/2002.

¹⁵⁴ § 340 a násl. zákona č. 104/2013 Sb.

¹⁵⁵ KALIBOVÁ, Klára a Martina HOUŽVOVÁ. První praktické zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů. *Právní rozhledy*. 2015, č. 1, s. 9-16, ISSN 1210-6410.

¹⁵⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Op. cit., s. 137.

§ 8a až 8d (poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných). Právní úprava se neužije pouze na oběti TČ, ale na všechny osoby zúčastněné na trestním řízení. Ochrany nepoživá pouze soukromý zájem jednotlivců, ale též veřejný zájem na efektivním a nestranném procesu.¹⁵⁷

Nejprve zákonodárce v § 8a TŘ upravuje postup orgánů činných v trestním řízení, pokud poskytují informace o své činnosti veřejnosti. Zpřístupnění informací nesmí narušit řádné objasnění věci a porušit zásadu presumpce nevinny. Rovněž není dovoleno zveřejnit o zúčastněných osobách informace, které přímo nesouvisí s trestním řízením. Orgány činné v trestním řízení musí obzvlášť chránit osobní údaje a soukromí osob mladších 18 let. V rámci přípravného řízení je zakázáno zveřejnit informace, které by vedly ke zjištění totožnosti poškozeného, zúčastněné osoby, svědka a osoby, proti níž se vede trestní řízení. Uvedené stádium trestního řízení bývá spíše spjato s omezením práva na informace.¹⁵⁸

Orgány činné v trestním řízení informují o své činnosti veřejnost prostřednictvím médií. Informaci ovšem nezveřejní, pokud by tím ohrozily některý z výše uvedených zájmů. Podle názoru Nejvyššího soudu nemají sdělovací prostředky zákaz podávat informace veřejnosti do doby, než orgány činné v trestním řízení samy učiní rozhodnutí o tom, zda podají zprávu o své činnosti dle § 8a TŘ.¹⁵⁹

Myslím si, že média mohou mít význam pro generální prevenci a zároveň ovlivňují nazírání veřejnosti na činnost soudní soustavy. Prostřednictvím sdělovacích prostředků mohou občané nepřímo vykonávat kontrolu justice.

Dále trestní řád stanoví povinnosti dalším osobám, které získaly informace od orgánů činných v trestním řízení pro účely trestního řízení, k výkonu práv či k plnění povinností uvedených ve zvláštním právním předpisu. Tyto subjekty nesmí informace dále poskytovat, jestliže to není nezbytné pro dosažení výše uvedených účelů. Jiné osoby,¹⁶⁰ bez ohledu na to, jak danou informaci získaly, nejsou adresáty této právní normy, a proto na ně nedopadá zákaz poskytovat informace dále. Může jim ovšem vzniknout právní odpovědnost, jestliže informaci zveřejní.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 10/09.

¹⁵⁸ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. prosince 2010, sp. zn. 1 As 44/2010-103.

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. září 2019, sp. zn. 25 Cdo 3988/2018.

¹⁶⁰ Například osoba, která informaci získala ze sdělovacích prostředků.

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. března 2018, sp. zn. I. ÚS 2155/16.

Zvláštní ochrany požívají poškození taxativně vyjmenovaných trestných činů (například vraždy dle § 140 TZ, týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ či nebezpečného pronásledování dle § 354 TZ) a poškození, kteří jsou mladší 18 let. Nelze o nich zveřejnit žádné informace, z nichž by bylo možné dané osoby identifikovat. Zákaz zveřejnění se vztahuje také na obrazové snímky, obrazové a zvukové záznamy či jiné informace týkající se hlavního líčení či veřejného zasedání. Ochrana je jim zaručena rovněž po skončení trestního řízení, neboť v médiích nelze pravomocný rozsudek uveřejnit s uvedením jejich jména, příjmení a bydliště. O dalším omezení zveřejnění rozsudku může rozhodnout předseda senátu. Domnívám se, že ochrana poskytovaná po skončení trestního řízení může oběti pomoci se zpětným začleněním do běžného života.

V § 8c TŘ zákonodárce stanoví zákaz zveřejnit bez souhlasu dotčené osoby informace o nařízení a provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, informace, které z něj byly získány, údaje o telekomunikačním provozu či informace získané sledováním osob a věcí, pokud z nich lze zjistit totožnost dané osoby a nebyly před soudem užity jako důkaz.

Následně pak trestní řád v § 8d uvádí výjimky ze zákazů stanovených v § 8a až 8c. Jedná se o výslovný souhlas dotčené osoby či dalších oprávněných, převažující veřejný zájem,¹⁶² který je ovšem třeba šetřit testem proporcionality,¹⁶³ pátrání po osobě, pokud to vyžaduje dosažení účelu trestního řízení, případy, kdy to umožní zákon, či smrt dotčené osoby¹⁶⁴ v případě, kdy neexistuje jiný oprávněný, který by mohl souhlas udělit namísto ní. Zastávám názor, že užití těchto výjimek by mělo být pečlivě váženo, neboť právo na soukromí je jedno ze základních lidských práv. Informaci je třeba zveřejnit vždy v nezbytném rozsahu.

Zákon o obětech TČ¹⁶⁵ dbá rovněž na ochranu osobních údajů oběti, jejího zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka či důvěrníka. Na požádání těchto osob je možné vést údaje o jejich bydlišti, doručovací adrese, místě výkonu zaměstnání, povolání, podnikání a o jejich osobních, rodinných i majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli obeznámit pouze policisté, orgány činné v trestním řízení či úředníci Probační a mediační služby, kteří jsou na dané věci zainteresováni. Žádost může dotčená osoba podat bez ohledu na to, zda jí hrozí konkrétní nebezpečí, a proto lze dané ustanovení chápat jako preventivní. Tato právní norma

---

¹⁶² Jedná se o případ, kdy veřejný zájem převažuje nad právem na ochranu soukromí. Zákon požaduje, aby orgán činný v trestním řízení zvláště dbal na ochranu zájmů osob mladších 18 let.

¹⁶³ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. listopadu 2017, sp. zn. 5 A 138/2014-38.

¹⁶⁴ Jedná se i o případy, kdy došlo k prohlášení za mrtvého.

¹⁶⁵ § 16 zákona č. 45/2013 Sb.

slouží nejen k ochraně obětí, ale také k dosažení účelu trestního řízení, protože oběť může rozhodujícím způsobem přispět k usvědčení pachatele.¹⁶⁶ Uvedené ustanovení hodnotím kladně, neboť je způsobilé zabránit pachateli, aby oběť znovu kontaktoval a prohluboval tak její újmu.

Zákon stanoví také dvě výjimky, kdy lze osobní údaje zpřístupnit, a to pokud je to nezbytné pro dosažení účelu řízení (například skutečnost má být předmětem dokazování), nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu. Pokud by k uvedenému zpřístupnění došlo, je zapotřebí o tom učinit společně s důvody záznam do spisu.

4.5 Právo na ochranu před druhotnou újmou

Právo na ochranu před druhotnou újmou (§ 17 až 22 ZOTČ) vychází ze zásady uvedené v § 3 odst. 2 ZOTČ, která ukládá širokému spektru subjektů povinnost respektovat osobnost a důstojnost oběti, chovat se k ní zdvořile, šetrně a vycházet jí vstříc, pokud je to možné. Zároveň musí vůči oběti vystupovat tak, aby nedocházelo k prohlubování již způsobené újmy či ke vzniku druhotné újmy, a to při zohlednění jejich osobních faktorů. Zákonodárce zavedením tohoto práva nově upravil vztahy mezi orgány činnými v trestním řízení a obětí. Do přijetí zákona č. 45/2013 Sb. regulace těchto vztahů chyběla.¹⁶⁷

Oběť a její osoba blízká mohou před zahájením, ale také v průběhu trestního řízení, požádat, aby při provádění úkonů, jichž se účastní, byla učiněna opatření, která zabrání jejich kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, s osobou podezřelou, popřípadě s osobou, proti níž se vede trestní řízení. Pokud by o uvedené opatření požádala zvláště zranitelná oběť a pokud to nevyklučuje povaha věci, je třeba prosbě vyhovět. Jestliže by uvedený krok vylučovala povaha věci, musí být učiněna jiná vhodná opatření, která kontaktu zabrání, a to jak před provedením, tak po skončení úkonu. *De lege ferenda* navrhuji, aby zákonodárce zaručil právo na kladné posouzení žádosti všem obětem při zachování zákonem stanovené výjimky, neboť opětovný kontakt oběti s obviněným může vést k rozvoji posttraumatické stresové poruchy.

Zákonodárce zaručuje též ochranu intimní sféry oběti (§ 18 ZOTČ). Otázky, které by do této oblasti zasahovaly, lze při výslechu klást jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností rozhodných pro řízení. Pokládány musí být zvláště šetrným a vyčerpávajícím způsobem z toho důvodu, aby nebylo zapotřebí výslech opakovat. Vyslychající musí otázky

¹⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 104.

¹⁶⁷ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Op. cit., s. 45.

formulovat s ohledem na věk, osobní zkušenosti a psychický stav oběti. Proti zaměření otázky se může oběť bránit námitkou, která se poznamenává do spisu a o jejíž důvodnosti rozhodne vyslýchající.

Z nadpisu § 18 ZOTČ, který zní Podání vysvětlení a výslech oběti, vyplývá, že se dané ustanovení užije nejen v případě výslechu oběti jakožto svědka, ale též v případě podání vysvětlení. Podle teorie práva nemá nadpis sám o osobě normativní povahu. Problém spočívá v tom, že v rámci normativního textu se hovoří pouze o svědeckém výslechu a není stanoveno, že se úprava užije též pro podání vysvětlení jako je tomu například v § 19 odst. 3 ZOTČ nebo § 20 odst. 5 ZOTČ. Jelínek uvádí, že se jedná pouze o legislativní nedostatek, neboť použití § 18 ZOTČ pro podání vysvětlení lze dovodit z logického i systematického výkladu a rovněž ze základních zásad zákona.¹⁶⁸ Domnívám se, že by uvedený nedostatek měl být novelou odstraněn a zákonodárce by měl přidat § 18 odst. 3 ZOTČ, který by zněl: „*Odstavce 1 až 2 se obdobně užití i pro podání vysvětlení podle jiného právního předpisu.*“ Zastávám stanovisko, že právní úprava musí být jednotná, neboť je to v zájmu právní jistoty adresátů.

Oběť v rámci přípravného řízení může požadovat provedení výslechu osobou stejného či opačného pohlaví. Nevylučují-li to důležité důvody a podá-li žádost zvláště zranitelná oběť, je třeba této prosbě vyhovět. V případě zamítnutí žádosti musí být do protokolu poznamenán důvod. Zákon rozšiřuje rozsah práv pro zvláště zranitelnou oběť tím, že jí umožňuje požádat si o přibrání tlumočnicka stejného či opačného pohlaví. Orgán činný v trestním řízení má povinnost uvedené žádosti vyhovět. Pokud nelze provedení daného úkonu odložit, nebo jestliže nelze zajistit tlumočnicka daného pohlaví, lze tuto žádost zamítnout.

Tyto dvě výše uvedená práva náleží oběti, i pokud podává vysvětlení podle jiných právních předpisů, například dle § 158 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 61 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, § 15 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, § 28 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, § 10 zákona České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, § 26 zákona č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a změně některých zákonů, a dle § 11 zákona České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii.¹⁶⁹

Organizace In IUSTITIA poukazuje na problematické uplatňování těchto dvou práv v praxi, neboť policisté požadavek obětí často vnímají jako obstrukci a to zejména pokud nejde o TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. LaStrada Česká republika, o.p.s. v souvislosti s tím

¹⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 109.

¹⁶⁹ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 122.

upozorňuje na skutečnost, že zákon stanoví podmínky pro uplatnění tohoto práva pouze v případech zvláště zranitelné oběti.¹⁷⁰

Dále zákonodárce upravuje výslech a podání vysvětlení zvláště zranitelných obětí. Důraz klade zejména na citlivost a nutnost zohlednit konkrétní okolnosti, které zvláště způsobují zranitelnost. Výslech v rámci přípravného řízení by měla provádět speciálně proškolená osoba a to v prostorách, které budou pro tento účel přizpůsobeny nebo upraveny. Zvláštní výslechové místnosti tvoří zpravidla komplex alespoň dvou oddělených prostorů, které jsou propojeny audiovizuální technikou. V jedné místnosti můžeme nalézt kamery a mikrofony, které výslech zaznamenávají a přenášejí do druhé monitorovací místnosti, kde je umístěno technické vybavení. Z této místnosti pak kladou své otázky do mikrofonu osoby, jejichž účast na výslechu je *ex lege* povinná.¹⁷¹ Myslím si, že výslechové místnosti by měly do jisté míry působit neformálně, aby nepřispívaly ke vzniku sekundární újmy.

V případě, kdy obětí je dítě, může tento výslech provést pouze vyškolená osoba. Výjimku představuje neodkladný úkon a to za předpokladu, že nelze přítomnost této osoby zajistit. Po obsahové stránce provede vyslýchající osoba výslech tak, aby nebylo třeba jej opakovat. V případě nutnosti opakování před tímž orgánem by pak výslech měla provést stejná osoba, ledaže tomu brání podstatné důvody. Bohužel je v praxi stále obvyklé, že oběti musí svou výpověď opakovat a to častokrát i v rámci stejného stádia trestního řízení. Nebývá dodržován ani požadavek na stejného vyslýchajícího.¹⁷²

Na žádost zvláště zranitelné oběti je třeba provést vhodná opatření, která zabrání vizuálnímu kontaktu s podezřelým nebo s osobou, proti níž se vede trestní řízení. Uvedené ovšem neplatí, pokud přijetí opatření brání závažné důvody. Vhodným krokem může být využití audiovizuální techniky¹⁷³ nebo provedení výslechu v nepřítomnosti obžalovaného dle § 209 odst. 1 TŘ.¹⁷⁴ Požadavek oběti nesetkat se znovu s obviněným může být patrný z jejího chování nebo z výslovného projevu vůle.¹⁷⁵ Orgány činné v trestním řízení nesmí obviněnému zkrátit právo na obhajobu. S uvedeným požadavkem souhlasím, neboť ochrana obětí by neměla ve svém

---

¹⁷⁰ *Evaluace zákona o obětech trestných činů* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.strada.cz/cz/publikace-a-vystupy-la-strada-cr> s. 8.

¹⁷¹ *Speciální výslechové místnosti* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>.

¹⁷² *Evaluace zákona o obětech trestných činů* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.strada.cz/cz/publikace-a-vystupy-la-strada-cr> s. 8.

¹⁷³ Například videokonferenční zařízení dle § 111a zákona č. 141/1961 Sb.

¹⁷⁴ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 177.

¹⁷⁵ Tamtéž s. 176.

důsledku vést ke zkrácení práv obviněného. Stejně jako v případě práva na volbu pohlaví tlumočnicka a vyslychajícího má zvlášť zranitelná oběť toto oprávnění i v případě podání vysvětlení.

Zákon o obětech TČ zavedl do českého právního řádu institut důvěrníka. Cílem právní úpravy je zajistit oběti pomoc, zejména psychickou. Z průzkumů Bílého kruhu bezpečí je patrné, že tento institut není zatím v praxi příliš využíván.¹⁷⁶ Domnívám se, že k tomu přispívá nízké povědomí veřejnosti o tomto právu. V případě, že se osoba stane obětí TČ, je jí pak poskytnuta ze strany orgánů činných v trestním řízení velká suma informací, což může vést až k jejímu zahlcení a následnému neuplatnění tohoto práva.

Důvěrníkem může být libovolná fyzická osoba, která má způsobilost k právním úkonům a kterou si oběť zvolí. Nesmí se ovšem jednat o obviněného, obhájce, svědka, znalce a tlumočnicka z daného případu. Vitoušová, prezidentka Bílého kruhu bezpečí, upozorňuje, že pro oběť může být často lepší zvolit si jako důvěrníka úplně cizí osobu, která ji po skončení trestního řízení nebude připomínat utrpěné trauma. Mnozí zaměstnanci BKB působí též jako důvěrníci.¹⁷⁷

Důvěrník může oběť doprovodit k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení, pak mu ovšem zákon ukládá povinnost nezasahovat do průběhu úkonu. V případě nerespektování tohoto zákazu mu lze uložit pořádkovou pokutu¹⁷⁸ či ho vyloučit z účasti na daném úkonu.¹⁷⁹ Pokud by však důvěrník vystupoval zároveň jako zmocněnec, má právo do průběhu úkonu zasahovat.¹⁸⁰ K vyloučení důvěrníka mohou orgány činné v trestním řízení přistoupit pouze tehdy, jestliže jeho účast narušuje průběh úkonu či ohrožuje dosažení účelu úkonu. Toto opatření zákonodárce koncipuje jako výjimečný krok. V případě vyloučení důvěrníka si posléze oběť zvolí jinou osobu, jež bude zastávat tuto činnost, vyjma případů, kdy by odložení úkonu vedlo ke vzniku nepřiměřených obtíží či k nepřiměřeným nákladům, anebo jestliže úkon odložit nelze.

---

¹⁷⁶ *K soudu si oběť může na svou podporu přivést důvěrníka, většina lidí o tom však neví* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2396890-k-soudu-si-obet-muze-na-svou-podporu-privest-duvernika-vetsina-lidi-o-tom-vsak-nevi>.

¹⁷⁷ *Oběti si mohou k soudu vodit důvěrníky, málokdo však toto právo zná* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/bily-kruh-bezpeci-obet-duvernik-soud-zlocin.A180220_113859_domaci_ksu.

¹⁷⁸ § 66 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

¹⁷⁹ § 21 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb.

¹⁸⁰ *Právo na doprovod důvěrníkem* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-doprovod-duvernikem.aspx>.

Doprovod ze strany důvěrníka může pomoci nejen oběti, ale také policistům při provádění výslechu. Kriminalista Slovák uvádí, že oběti za přítomnosti důvěrníka podávají úplnější výpovědi a lépe spolupracují.¹⁸¹

Zákon rovněž oběti přiznává právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její život. O zavedení tohoto institutu v České republice usiloval Bílý kruh bezpečí.¹⁸² Toto oprávnění dnes nalezneme jak v § 22 zákona o obětech TČ, tak v § 43 odst. 4 TR. Uvedené právo spočívá v tom, že oběť může v libovolném stádiu trestního řízení uvést, jaký dopad měl trestný čin, jenž byl vůči ní spáchán, na její dosavadní život. Oběť může prohlášení provést také písemně, což bude mít za následek, že se provede stejně jako listinný důkaz. Předseda senátu je povinen vyhovět žádosti o učinění ústního prohlášení v rámci hlavního líčení, i když jej oběť učinila předtím písemně. Oběť musí prohlášení přednést nejpozději v rámci závěrečné řeči. Předseda senátu ji smí přerušit pouze tehdy, jestliže se zřejmě odchyluje z rámce prohlášení.¹⁸³ Toto vybočení by měl soud posuzovat spíše shovívavě, neboť daný procesní úkon má v rámci trestního řízení spíše terapeutický charakter.¹⁸⁴

Právo učinit prohlášení má osobní povahu, a proto náleží pouze oběti. Jedná se o její dobrovolnou výpověď a nejde tedy o návrh, žádost ani opravný prostředek ve smyslu § 51 odst. 1 TR. Z uvedeného vyplývá, že zmocněnec nemůže prohlášení provést namísto oběti.¹⁸⁵

Pokud bychom srovnali úpravu v TR s úpravou zakotvenou v zákoně o obětech TČ, zjistíme, že úprava v zákoně č. 45/2013 Sb. je širší, neboť zde není vyžadováno, aby oběť byla zároveň poškozeným.

Původ výše popsaného právního institutu nalezneme ve Spojených státech amerických, kde se označuje jako prohlášení o dopadu trestného činu na oběť (*victim impact statement*). Jeho současná právní úprava se liší napříč USA. Například na Aljašce je součástí zprávy z předběžného vyšetřování (*Presentence Investigation Report*), kterou vypracuje Probační úřad. Tuto zprávu obdrží soudce, který si může prohlášení znovu předčíst, než rozhodne o uložení trestu. To ovšem nevylučuje možnost učinit prohlášení ústně. Ústní prohlášení může být buď

---

¹⁸¹ *K soudu si oběť může na svou podporu přivést důvěrníka, většina lidí o tom však neví* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2396890-k-soudu-si-obet-muze-na-svou-podporu-privest-duvernika-vetsina-lidi-o-tom-vsak-nevi>.

¹⁸² VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*, Op. cit., s. 52.

¹⁸³ § 212a zákona č. 141/1961 Sb.

¹⁸⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 230.

¹⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. dubna 2017, sp. zn. 13 To 22/2017.

zcela nové, nebo oběť může přečíst své původní. Oběť by v prohlášení měla vyjádřit, co ona, její rodina a další blízcí zažili v důsledku trestného činu. Prohlášení rovněž obsahuje tzv. *financial loss statement*, kde osoba uvádí, jakou finanční ztrátu díky TČ utrpěla. Na základě tohoto prohlášení pak soudce uloží odsouzenému povinnost zaplatit oběti konkrétní finanční částku. *Victim impact statement* rovněž pomáhá obětem vypořádat se s prožitým traumatem.¹⁸⁶

V některých státech kromě výše uvedeného prohlášení existuje též prohlášení názoru oběti (*victim statement of opinion*), v němž oběť popisuje své pocity ohledně pachatele a navrhuje, jak by s ním měl soud naložit.¹⁸⁷ Domnívám se, že možnost oběti učinit v rámci trestního řízení prohlášení má pozitivní vliv na její psychiku, neboť ji umožňuje tuto kapitolu života uzavřít. Rovněž se díky tomuto institutu mohou orgány činné v trestním řízení dozvědět o dalších skutečnostech, které budou relevantní pro posouzení trestného činu, nebo pro rozhodování o nárocích poškozeného.

Prohlášení rovněž slouží jako nástroj restorativní justice, který má přispět k tomu, že pachatel pochopí, co trestným činem způsobil. Tato skutečnost by pak měla vést k jeho účinné nápravě.¹⁸⁸

Myslím si, že mnohé oběti mohou mít problém s vytvořením uvedeného prohlášení, protože neví, jak by mělo vypadat a co vše by měly v rámci něj uvést. V současné době lze na webových stránkách Policie ČR najít vzorové prohlášení, které dle mého názoru může být pro oběti vhodným inspiračním vzorem.¹⁸⁹ Zajímavé je rovněž, že uvedený vzor neobsahuje výčet skutečností, které by oběti v prohlášení uvádět neměly. Pokud bychom srovnali kanadský formulář, uveřejněný na *Justice Laws*, což je webová stránka poskytující online přístup k právním předpisům Kanady, která funguje pod záštitou tamní vlády,¹⁹⁰ zjistíme, že tamní formulář zakazuje obětem například uvádět nepodložená obvinění či prohlášení o TČ, které není relevantní z hlediska vytrpěné újmy.¹⁹¹

---

¹⁸⁶ *Victim Impact Statements* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/usao-ak/victim-impact-statements>.

¹⁸⁷ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*, Op. cit., s. 52.

¹⁸⁸ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizací studie*, Op. cit., s. 45.

¹⁸⁹ *Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na život oběti* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/prohlaseni-obeti-o-dopadu-docx.aspx>.

¹⁹⁰ *Justice Laws Website* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/>.

¹⁹¹ *FORM 34.2, Subsection 722(4), Victim Impact Statement* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-286.html>.

Rovněž si myslím, že tvorbu prohlášení by obětem ulehčilo doplnění závěrečné věty do § 22 ZOTČ a to: „*V prohlášení oběť uvede zejména emoční, profesní, fyzický a finanční dopad trestného činu na její dosavadní život.*“

4.6 Právo na peněžitou pomoc

V důsledku trestného činu může oběti vzniknout též majetková či finanční újma, jejíž rozsah je dán objektivně a není tedy určen subjektivním pocitem jedince.¹⁹² Právo na peněžitou pomoc reguluje § 23 až 37 ZOTČ, subsidiárně se na hmotněprávní vztahy užije občanský zákoník¹⁹³ a na samotné řízení u Ministerstva spravedlnosti pak správní řád.¹⁹⁴ Hmotněprávní vztah mezi obětí a státem vzniká již samotným spácháním trestného činu. Procesněprávní vztahy se utváří až v momentě, kdy ministerstvo obdrží žádost o zahájení řízení.¹⁹⁵ Ústavní pořádek pomoc obětem TČ nezaručuje nad rámec čl. 30 Listiny.¹⁹⁶

Dříve bylo právo na peněžitou pomoc upraveno v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. Některá ustanovení byla z původního zákona převzata i do nového zákona o obětech TČ.¹⁹⁷ Válková uvádí, že nová úprava obětem přinesla mnohé pozitivní změny, zejména kladně hodnotí skutečnost, že oběť nemá povinnost odvést ministerstvu na účet částku, kterou získala jako náhradu škody až do výše poskytnuté peněžité pomoci,¹⁹⁸ ale nárok oběti vůči pachateli v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci přejde na stát.¹⁹⁹ Dále došlo k úpravě lhůty pro podání žádosti, rozšíření oprávněných osob a obětí, kterým se pomoc poskytne, či ke zvýšení poskytovaných částek.²⁰⁰ Myslím si, že vzhledem k inflaci bylo na místě uvedené částky zvýšit tak, aby mohlo dojít ke skutečnému naplnění účelu peněžité pomoci.

Zákon č. 45/2013 Sb. zaručuje obětem nárok na poskytnutí jednorázové částky, která jim má pomoci překlenout horší sociální situaci. V případě oběti TČ proti lidské důstojnosti v sexuální

¹⁹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Op. cit., s. 72.

¹⁹³ § 37 zákona č. 45/2013 Sb.

¹⁹⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁹⁵ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 171-172.

¹⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. IV. ÚS 3905/18.

¹⁹⁷ Např. § 1 odst. 2, § 6 odst. 1, § 11, § 8, § 9 odst. 1, § 13 odst. 1 zákona č. 209/1997 Sb. ve znění od 1. ledna 2010 do 31. července 2013.

¹⁹⁸ § 12 odst. 1 zákona č. 209/1997 Sb. ve znění od 1. ledna 2010 do 31. července 2013.

¹⁹⁹ VÁLKOVÁ, Helena. *Pomoc obětem trestných činů, náhrada škody a její vymahatelnost ve světle nové legislativy*. *Právník*. 2013, č.1, s. 29-35, ISSN 0231-6625.

²⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 19.

oblasti a dítěte, jež je obětí TČ týrání svěřené osoby,²⁰¹ za předpokladu že jim vznikla nemajetková újma, stát poskytuje peněžitou pomoc za účelem náhrady nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie, fyzioterapie či jiné odborné služby, která má zajistit nápravu nemajetkové újmy. Stát vyžaduje pro poskytnutí této pomoci, aby nemajetková újma, škoda na zdraví či škoda nastalá v důsledku smrti způsobené TČ nebyla povinnou osobu plně nahrazena.

Výše uvedené představuje primární účel peněžité pomoci. Sekundárním účelem je pak reparace újmy, kterou oběť TČ utrpěla.²⁰² Myslím si, že je na místě oběti uhradit také náklady spojené s odbornou pomocí, protože oběť pak není nucena využívat výhradně služby hrazené z veřejného zdravotního pojištění.

Příjemcem peněžité pomoci může být státní občan ČR,²⁰³ cizinec s oprávněným či trvalým pobytem na území jiného ČS EU, jestliže se stal obětí TČ na území ČR, cizinec, který na území ČR pobývá nepřetržitě déle než 90 dnů a stal se zde obětí TČ, anebo cizinec, jenž požádal o mezinárodní ochranu, byl mu udělen azyl, popřípadě doplňková ochrana, a stal se na území ČR obětí TČ. Poskytování peněžité pomoci ostatním cizincům se spravuje vyhlášenou mezinárodní smlouvou, kterou je ČR vázána. Zastávám stanovisko, že vzhledem ke globalizaci je nutné, aby stát poskytoval pomoc nejen svým občanům, ale také cizincům.

V § 24 ZOTČ jsou uvedeny osoby, které mohou požádat o přiznání peněžité pomoci. „Právo na peněžitou pomoc má

- a) oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
- b) oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
- c) osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), kterým vznikla nemajetková újma.“

---

²⁰¹ § 198 zákona č. 40/2009 Sb.

²⁰² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. října 2018, sp. zn. 2 As 297/2017.

²⁰³ Pokud má na území ČR trvalý pobyt, nebo se zde zdržuje, popř. se zde stal obětí TČ.

Zákon rovněž v rámci tohoto ustanovení uvádí legální definici pojmu ublížení na zdraví²⁰⁴ a těžké újmy na zdraví.²⁰⁵ Jak jsem již uvedla v první kapitole této diplomové práce, definice ublížení na zdraví se užije pouze v případě peněžité pomoci, nikoli pro celý zákon.

V případě rodiče, manžela, registrovaného partnera, dítěte a sourozence nepostačuje zákonodárci pouze rodinný poměr mezi nimi a obětí, ale musí být také splněna podmínka společného soužití ve společné domácnosti a to v době smrti oběti. Tento požadavek není naplněn například tehdy, jestliže muž nevěděl o těhotenství své družky a o narození jejich dítěte, které posléze matka zavraždila. Společnou domácnost nemůže vést osoba s někým, o jehož existenci nemá tušení.²⁰⁶ Myslím si, že soudy by měly splnění této podmínky pečlivě zjišťovat, aby se zabránilo zneužívání peněžité pomoci.

Jelínek a Pelc poukazují na skutečnost, že zákon v § 24 odst. 1 písm. d)²⁰⁷ mluví o oběti TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, ale neuvádí, že jde o TČ uvedené v hlavě III zvláštní části TZ. Dle jejich názoru není vhodné s ohledem na účel zákona užít restriktivní výklad, a proto do uvedené kategorie zařazují také oběti TČ svádění k pohlavnímu styku dle § 202 TZ (hlava IV zvláštní části TZ) či TČ obchodování s lidmi dle § 168 odst. 1 písm. a) TZ (hlava II zvláštní části TZ).²⁰⁸

Základní předpoklad pro poskytnutí peněžité pomoci spočívá v tom, že trestní soud uznal daného pachatele vinným, anebo ho zprostil obžaloby pro nepřičetnost.

Stát poskytne peněžitou pomoc ovšem také v případě, kdy došlo k odložení věci dle § 159a odst. 2 až 4 TŘ, popř. pokud se nepodařilo pachatele zjistit, nebo není trestně odpovědný pro nepřičetnost, dále jestliže došlo k zastavení TS podle § 172 odst. 1 písm. d) nebo e) či dle § 172 odst. 2 TŘ, nebo jestliže odsuzující rozsudek či zprošťující rozsudek dle § 226 písm. e) TŘ nebyl ještě vyhlášen, popř. nenabyl právní moci. V těchto vypočtených případech však nesmí z výsledku šetření vyplývat důvodné pochybnosti o tom, že k TČ došlo a že trestný čin vedl ke smrti, škodě na zdraví či nemajetkové újmě dané oběti.

Stát si rovněž vyhrazuje peněžitou pomoc neposkytnout, jestliže je oběť zároveň stíhána jako spoluobviněný či účastník, jestliže nedala souhlas k TS v případech, kdy jej zákon vyžaduje, popř. vzala tento souhlas zpět, nebo neposkytla orgánům činným v trestním řízení součinnost a

---

²⁰⁴ § 24 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb.

²⁰⁵ § 24 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb.

²⁰⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. října 2019, sp. zn. 9 A 59/2017.

²⁰⁷ Dále také § 2 odst. 4 d) zákona č. 45/2013 Sb.

²⁰⁸ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 11, s. 19-23, ISSN 1210-6348.

to zejména tím, že bezodkladně bez vážného důvodu nepodala trestní oznámení či jako svědek využila svého práva odepřít výpověď s odkazem na svůj poměr vůči pachateli. Myslím si, že toto ustanovení je způsobilé přispět k tomu, aby pomoc získaly pouze oběti, které s orgány činnými v trestním řízení spolupracují a mají zájem na spravedlivém trestním řízení.

V § 28 ZOTČ zákonodárce stanovil výši peněžité pomoci. Částka může být buď paušální (10 000 Kč v případě ublížení na zdraví, 50 000 Kč v případě těžké újmy na zdraví) anebo v prokázané výši (prokázaná ztráta na výdělku, popř. náklady spojené s léčbou, snížené o součet částek, které oběť již získala z titulu náhrady škody). V případě poskytování náhrady v prokázané výši Ministerstvo spravedlnosti přihlédne také k výdělku, který oběť nezíská v budoucnu. Pokud oběť po obdržení peněžité pomoci prokáže, že jí byla způsobena vyšší škoda, může znovu požádat o poskytnutí peněžité pomoci. Stát ovšem přihlédne k částkám, které jí byly již vyplaceny. Zároveň oběť musí dodržet prekluzivní lhůtu uvedenou v § 30 ZOTČ. Peněžitá pomoc v těchto případech nesmí přesáhnout ve svém souhrnu částku 200 000 Kč. Myslím si, že tato možnost může obětem pomoci například v situaci, kdy jim v důsledku zhoršení zdravotního stavu vzniknou nové výdaje spojené s léčbou.

Osoby uvedené v § 24 odst. 1 písm. c)²⁰⁹ ZOTČ mohou požádat o poskytnutí paušální částky 200 000 Kč (v případě sourozence zemřelého o 175 000 Kč), která se snižuje o součet všech částek, které již oběť získala z titulu náhrady škody. Pokud stát poskytuje pomoc více obětem, nesmí součet všech částek přesáhnout 600 000 Kč. Pokud by uvedené nebylo dodrženo, dojde k přiměřenému zkrácení této částky u každé z obětí.

V žádosti o peněžitou pomoc musí výše uvedená osoba označit důkazy, z nichž vyplývá, že jde o osobu stanovenou v § 24 odst. 1 písm. c) ZOTČ, a zda podmínky z uvedeného ustanovení splňuje sama, eventuálně kolik osob splňuje také tyto podmínky, jestliže uvedenou informaci oběť disponuje.

Oběti uvedené v § 24 odst. 1 písm. d) ZOTČ²¹⁰ si mohou požádat o peněžní prostředky na úhradu skutečně vynaložených a doložených nákladů, které jsou spjaté s poskytnutím odborné psychoterapie, fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu utrpené nemajetkové

---

²⁰⁹ „Osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.“

²¹⁰ „Oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 TZ, kterým vznikla nemajetková újma.“

újmou.²¹¹ Maximální částka, kterou jim lze poskytnout, činí 50 000 Kč. O tuto náhradu si oběť může požádat pouze tehdy, pokud již nezískala peněžitou pomoc z titulu oběti, která utrpěla těžkou újmu na zdraví či ublížení na zdraví. Válková a Gřivna potvrzují, že oběť si může vybrat, zda bude požadovat paušální výši, anebo bude chtít získat vyšší náhradu, kterou ovšem musí být schopna prokázat.²¹² Dle mého názoru představuje uvedená úprava dobrý kompromis.

Stát si tedy neklade za cíl nahradit oběti veškerou škodu, kterou v důsledku TČ utrpěla. Ministerstvo spravedlnosti nemůže přiznat více, než kolik činí horní hranice uvedené v § 28 ZOTČ, i když by soud v rámci řízení zjistil vyšší škodu či nemajetkovou újmu.²¹³

Výše způsobené škody či nemajetkové újmy, kterou soud již vyčíslil v pravomocném rozsudku, je závazná pro stanovení peněžité pomoci v rozsahu, v němž bylo o náhradě škody či nemajetkové újmy rozhodnuto. Pokud je tedy škoda určena pravomocným rozsudkem ze strany soudu, oběť ji nemusí dále dokazovat.²¹⁴ Usuzuji, že tato skutečnost může rozhodujícím způsobem zlepšit postavení oběti v rámci řízení.

Peněžitou pomoc může Ministerstvo spravedlnosti snížit, popř. nepřiznat, s přihlédnutím k sociálním poměrům oběti a k tomu, do jaké míry oběť újmu spoluzavinila a zda využila všechny zákonné prostředky k uplatnění nároku na pachatele či jiné povinné osobě. Myslím si, že v mnohých případech není vhodné zohledňovat, zda oběť využila všechny zákonné prostředky k uplatnění nároku. Poukazují zejména na situaci nepříznivého zdravotního stavu oběti, který ji brání nárok uplatnit. Tato skutečnost by neměla vést k tomu, že peněžitou pomoc neobdrží, neboť by to bylo v rozporu s účelem zákona.

Peněžítá pomoc není obětem poskytována *ex officio*, ale je třeba, aby si oběť o její poskytnutí požádala. Jménem státu vyřizuje došlé žádosti Ministerstvo spravedlnosti a to odbor odškodňování.²¹⁵ Žádost je nutné podat v prekluzivní lhůtě 2 let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě, nejpozději však do 5 let od spáchání TČ. Podle zákona č. 209/1997 Sb. lhůta činila 1 rok ode dne, kdy se oběť o škodě dozvěděla. Ministerstvo spravedlnosti zjistilo, že 10 až 15 %

---

²¹¹ *Právo oběti trestného činu na poskytnutí peněžité pomoci* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-obeti-trestneho-cinu-na-poskytnuti-penezite-pomoci-111604.html>.

²¹² GŘIVNA, Tomáš a Helena VÁLKOVÁ. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 263-267. ISSN 1213-5313.

²¹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. září 2018, sp. zn. 10 As 120/2018 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. 9 As 423/2018.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu, ze dne 25. října 2018, sp. zn. 2 As 297/2017.

²¹⁵ *Odškodňování v působnosti Ministerstva spravedlnosti* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/mssp/uvodni-informace>.

žadatelů podává žádost opožděně. Z uvedeného důvodu se proto zákonodárce rozhodl lhůtu prodloužit.²¹⁶ Podle mého názoru tato delší lhůta může vést k navýšení počtu žádostí.

Žádost musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti (například identifikační údaje osoby, údaje o škodě a jejím rozsahu, o majetkových a výtěžkových poměrech), a oběť k ní musí připojit vyžadované písemnosti (například poslední rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, čestná prohlášení, lékařské zprávy, doklady o majetkových a výtěžkových poměrech).

Zákon v § 31 odst. 5 ukládá žadatelům povinnost bezodkladně informovat Ministerstvo spravedlnosti, jestliže se změní po podání žádosti skutečnosti, které mají význam pro její posouzení a pro stanovení výše peněžité pomoci. Zákonodárce zde reaguje na případy, kdy dojde pouze k částečné úhradě škody či nemajetkové újmy.

Každý má povinnost sdělit ministerstvu skutečnosti, na základě nichž lze ověřit splnění podmínek pro přiznání peněžité pomoci. Úřední osoby jednající jménem ministerstva mohou nahlížet do trestních spisů. Zákon orgánům činným v trestním řízení ukládá toto nahlížení umožnit. Myslím si, že tyto povinnosti jsou způsobilé přispět k tomu, aby se ministerstvo dozvědělo všechny relevantní informace.

Poté, co ministerstvo žádost obdrží, potvrdí její přijetí žadateli písemně. Rozhodnutí ve věci musí být vydáno do 3 měsíců od zahájení řízení. K uvedené lhůtě lze připočítat až 30 dnů, pokud je třeba nařídit ústní jednání, místní šetření, předvolat (popř. předvést) osobu, doručovat veřejnou vyhláškou osobám, jimž prokazatelně nelze doručovat, či se jedná o zvlášť složitý případ. Lhůta se též prodlužuje o čas nezbytný k provedení dožádání, zpracování znaleckého posudku či doručování písemnosti do ciziny. V případě, že by ministerstvo lhůtu nedodrželo, lze požádat o aplikaci opatření k ochraně před nečinností.²¹⁷ Dalším krokem by pak mohla být žaloba proti nečinnosti,²¹⁸ kterou lze podat u správního soudu.²¹⁹

Dle mého názoru jsou lhůty stanovené pro vydání rozhodnutí příliš dlouhé. Oběti se nalézají v nelehké životní situaci, kdy potřebují získat peněžní prostředky co možná nejdříve. Pozdní získání peněžité pomoci pak nemůže vést k naplnění jejího účelu (§ 25 ZOTČ). Jako problematické shledávám rovněž prodlužování lhůty pro vydání rozhodnutí, což může nakonec vést k tomu, že oběť získá peněžní prostředky až momentě, kdy je nebude naléhavě potřebovat.

---

²¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 63.

²¹⁷ § 80 zákona č. 500/2004 Sb.

²¹⁸ § 79 a násl. zákona č. 150/2002 Sb.

²¹⁹ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 232.

Jednacím jazykem může být čeština, angličtina a slovenština. V uvedených jazycích lze vyhotovovat též písemnosti.

Při vyřizování žádosti může ministerstvo využít údaje ze základního registru obyvatel a z informačního systému evidence obyvatel.

Výsledkem řízení je rozhodnutí, proti němuž nemohou účastníci podat řádný opravný prostředek. Uvedené rozhodnutí nelze přezkoumat ani v rámci přezkumného řízení. Právní úprava si klade za cíl zajistit rychlé řízení, proto zákonodárce zakotvil tyto výluky. Oběti je však zachováno právo podat žádost o obnovu řízení.²²⁰ Ochranu ve věci peněžité pomoci poskytují také správní soudy v řízení o žalobě proti rozhodnutí dle § 65 a násl. SŘS. Domnívám se, že možnost přezkumu uvedeného rozhodnutí ve správním soudnictví je třeba zachovat také *pro futuro*.

V rozsahu, v němž stát poskytl peněžitou pomoc, přechází původní nárok oběti, jež měla vůči pachateli, na stát. Stát pak může vyplacenou částku vymáhat přímo po pachateli trestného činu. Jestliže nárok přešel na stát v plném rozsahu, oběť bude mít v rámci trestního řízení postavení poškozeného, který nemá právo na náhradu škody či nemajetkové újmy.²²¹

Zákon přiznává ministerstvu pravomoc vydat nové rozhodnutí, pokud se ukáže, že nebyly splněny podmínky pro přiznání peněžité pomoci (popř. pro poskytnutí v přiznané výši). Vydání nového rozhodnutí povede ke zrušení původního. Uvedené ustanovení se aplikuje zejména tehdy, jestliže žadatel nesplnil svou povinnost informovat ministerstvo dle § 31 odst. 5 ZOTČ.

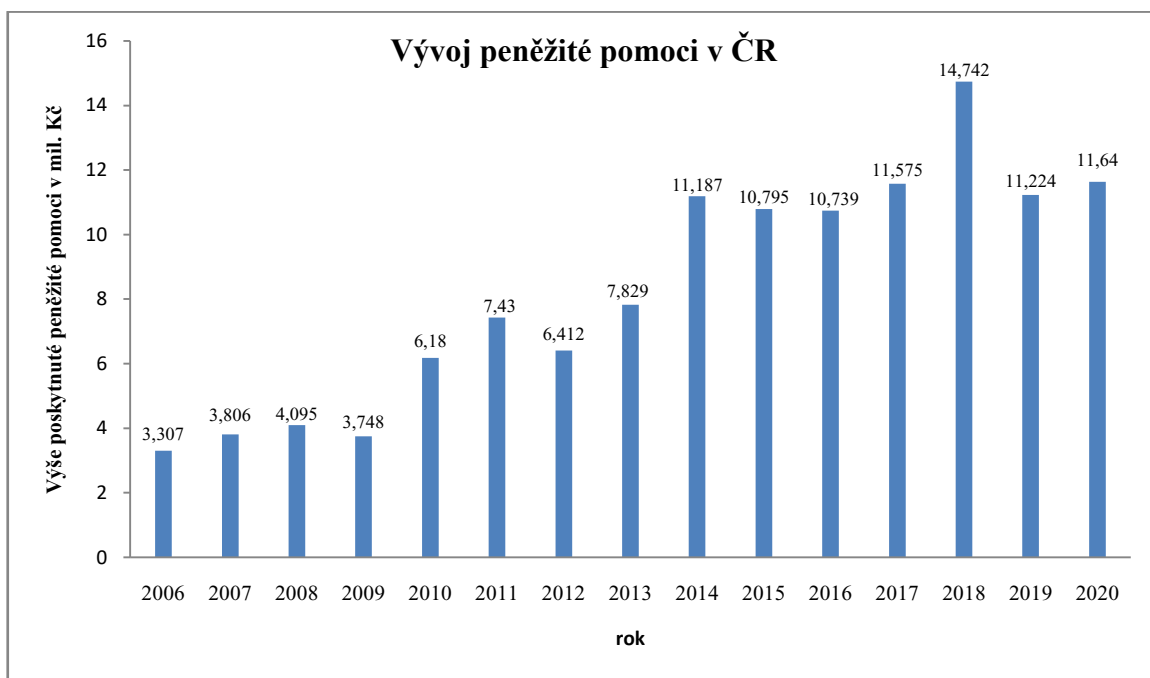
Objem vyplacených peněžních prostředků se v průběhu let zvyšoval. Ve srovnání s rokem 2006 bylo v roce 2020 poskytnuto obětem přibližně o 8 milionů Kč více. V posledních šesti letech se částka pohybuje zpravidla kolem 10 až 11, 6 milióny Kč. Výjimku představuje rok 2018, kdy oběti získaly rekordních 14, 742 miliónů Kč.²²²

---

²²⁰ GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 177.

²²¹ Tamtéž, s. 186.

²²² *Souhrnné statistiky odškodňování* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719886/Souhrnn%C3%A1+statistika+od%C5%A1kod%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD_2020.doc/393b3f6d-8913-49ad-a9ac-d5e0c6b9ef0f s. 3.

223

Závěrem lze říci, že zákonodárce upřednostnil restorativní prvek před prvkem retribučním. Zákon o obětech TČ klade důraz na náhradu škody a znovuobnovení narušeného stavu. Domnívám se, že zakotvení peněžité pomoci dnes představuje nedílnou součást právního řádu.²²⁴ Stát by měl peněžitou pomoc poskytovat mimo jiné z toho důvodu, že se mu nepodařilo ochránit člověka před TČ.

²²³ Graf jsem vytvořila pomocí dat tamtéž, s. 3.

²²⁴ GRIVNA, Tomáš a Helena VÁLKOVÁ. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 263-267. ISSN 1213-5313.

5 Poskytování pomoci obětem trestných činů

5.1 Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů

Oběť se v důsledku spáchání trestného činu ocitla v náročné životní situaci, a proto je nezbytné ji poskytnout odpovídající pomoc. Zákon v ustanovení § 48 ZOTČ zakotvuje registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Zákonodárce zavedl tento registr proto, aby oběť mohla snadno získat následující informace: na jaký subjekt se může obrátit, jakému okruhu obětí subjekt poskytuje své služby, v jakém rozsahu a na jakém místě.²²⁵

Registr poskytovatelů pomoci je veřejným seznamem, který vede Ministerstvo spravedlnosti v informačním systému veřejné správy. Jeho přednost spočívá v tom, že je přístupný veřejnosti bezplatně na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti (<https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>). Tím je zabezpečena jeho dostupnost širokému spektru osob. Údaje, které oběť může z registru získat, stanoví § 48 odst. 3 ZOTČ a to v závislosti na tom, o jaký subjekt se jedná.

Do registru se zapisují pouze zákonem stanovení poskyvatelé pomoci. Jedná se o subjekty poskytující služby psychologického a sociálního poradenství dle § 39 odst. 2 ZOTČ (tj. subjekty, které získaly oprávnění k poskytování sociálního poradenství a služeb sociální prevence na základě registrace dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a o změně některých zákonů²²⁶), pokud o zápis požádají, akreditované subjekty dle § 39 odst. 1 ZOTČ, advokáty, kteří podali žádost o zápis, a střediska Probační a mediační služby.

Pokud o zápis do registru poskytovatelů pomoci žádá subjekt poskytující služby psychologického a sociálního poradenství, musí k žádosti připojit úředně ověřenou kopii rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí o provedené registraci. Poté, co Ministerstvo spravedlnosti zapíše daný subjekt do registru, uvědomí o tom Ministerstvo práce a sociálních věcí. V případě, že dojde k podání stížnosti na subjekt uvedený v § 39 odst. 2 ZOTČ, Ministerstvo spravedlnosti musí tuto stížnost podstoupit Ministerstvu práce a sociálních věcí, neboť samo není příslušné k jejímu vyřízení. Dle § 97 a násl. zákona č. 108/2006 Sb. provádí Ministerstvo práce a sociálních věcí inspekci u poskytovatelů sociálních služeb, jimž bylo

---

²²⁵ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 280.

²²⁶ *Registr poskytovatelů pomoci obětem TČ* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/napoveda.jsf>.

vydáno rozhodnutí o registraci. Pokud si již subjekt nepřeje být zapsán v registru, Ministerstvo spravedlnosti ho na jeho žádost vyškrtně.²²⁷

Snahu zákonodárce pomoci obětem s nalezením vhodného poskytovatele hodnotím kladně. Bohužel samotný registr mi připadá velmi zastaralý a nepřehledný. Uživatelské rozhraní nemohu hodnotit jako přívětivé. Webová stránka, na níž je registr zpřístupněn, obsahuje pouze základní a rozšířený vyhledavač. Dále je zde k dispozici krátké poučení pro žadatele o akreditaci a registraci. Namísto informace pro žadatele, kteří často zaměstnávají osoby znalé práva, a tudíž si podle mě snadno poradí s podáním žádosti o akreditaci, by bylo namístě zveřejnit alespoň pár základních informací pro oběti a to vzhledem ke skutečnosti, že registr má primárně sloužit obětem, což potvrzuje i důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb.²²⁸

5.2 Subjekty poskytující pomoc obětem TČ

V současnosti existuje velké množství subjektů poskytujících pomoc obětem TČ. Oběť se většinou nejprve obrací na svou rodinu či přátelé, avšak tato forma pomoci nemusí být zcela dostačující. Oběť totiž kromě duševní podpory svých nejbližších potřebuje též informace týkající se jejích práv, které jí náleží v rámci trestního řízení, odbornou pomoc ze strany psychologů či lékařů, anebo pomoc v sociální oblasti.

Péči dnes poskytují obětem nejen státní orgány, ale také dobrovolné, církevní či charitativní organizace. Tuto činnost mohou provozovat za účelem dosažení zisku, anebo nekomerčním způsobem. Mnohé subjekty se soustředí pouze na určitý typ obětí (například oběti domácího a sexuálního násilí).²²⁹ Vzhledem k velké rozmanitosti těchto subjektů se budu v této diplomové práci věnovat pouze těm subjektům, jež lze zapsat do registru poskytovatelů.

5.2.1 Advokáti

Advokáti poskytují obětem právní služby. Jejich činnost upravuje zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. Advokátem se rozumí osoba, jež je zapsána v seznamu advokátů, který vede Česká

---

²²⁷ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 281.

²²⁸ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 69.

²²⁹ NOVOTNÝ, Oto. *Kriminologie*. Op. cit., s. 163.

advokátní komora.²³⁰ Svou činnost může vykonávat samostatně, v pracovním poměru či spolu s dalšími advokáty jako společník ve společnosti, v zahraniční společnosti anebo ve sdružení.²³¹

Výkon advokacie má povahu různých forem právní pomoci, kterou advokát poskytuje soustavně a za úplatu. Domnívám se, že právě odměna advokáta může pro mnohé oběti představovat důvod, proč jeho služeb nakonec nevyužijí. Trestní řád v § 51a nabízí poškozeným možnost získat v případech stanovených zákonem bezplatnou právní pomoc ze strany zmocněnce (popř. za sníženou odměnu v případě zvlášť zranitelných obětí a dětí mladších 18 let, nejde-li o TČ zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ). Dané ustanovení má pro oběti význam z toho důvodu, že advokát může v rámci trestního řízení vystupovat jako zmocněnec.

Bezplatnou právní pomoc zaručuje též zákon o obětech TČ v § 5. Nevýhodu ovšem představuje skutečnost, že advokát své služby podle § 5 ZOTČ poskytuje pouze ve velmi omezeném rozsahu (například 1 hodina za kalendářní měsíc,²³² první konzultace nepřesahující 1 hodinu,²³³ 2 hodiny za kalendářní měsíc²³⁴). Tento rozsah nemohu hodnotit jako dostačující a do budoucna by bylo vhodné advokáty motivovat k tomu, aby poskytovali své služby bez úplaty v širší míře. Řešením *ultima ratio* by mohlo být zakotvení minimálního rozsahu bezplatné právní pomoci přímo v zákoně. Tím by došlo k vytvoření určitého standardu, na který by oběť mohla mít právní nárok.

Další problém spatřuji ve skutečnosti, že mnozí advokáti jsou ochotni uvedenou bezplatnou pomoc poskytnout pouze určitým obětem (například pouze zvlášť zranitelným obětem²³⁵). I tento nynější stav by si zasloužil dle mého názoru změnu.

Právní pomoc dle zákona č. 45/2013 Sb. mohou obětem poskytovat pouze advokáti.²³⁶ Původní návrh zákona počítal s tím, že tak budou moci činit též akreditované subjekty prostřednictvím svých právníků. Česká advokátní komora však namítala, že akreditované subjekty budou získávat úplatu ve formě dotací, přičemž právní pomoc za úplatu mohou

---

²³⁰ § 4 zákona č. 85/1996 Sb.

²³¹ § 11 zákona č. 85/1996 Sb.

²³² *Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o Mgr. Kateřině Kuncové* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=85>.

²³³ *Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o Mgr. Lud'kovi Dvořákovi* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=209> či *Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o Mgr. Janovi Špalekovi* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=234>.

²³⁴ *Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o JUDr. Petrovi Topinkovi* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=344>.

²³⁵ *Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o JUDr. Martinovi Grobelném* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=27>.

²³⁶ § 6 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb.

poskytovat pouze advokáti. Advokátní komora rovněž poukazovala na skutečnost, že akreditované subjekty nebudou schopny zajistit odbornost právní pomoci ve stejné míře jako advokáti.²³⁷

Rozdíl mezi poskytováním právních informací a právní pomoci není zcela ostrý. Hlavní rozdíl lze spatřit v tom, že zastupování před soudem lze podřadit výhradně pod poskytování právní pomoci. Právní informace nemusí poskytovat pouze osoba, která disponuje vysokoškolským vzděláním v oboru práva. Akreditovaným subjektům postačí pouze jeden garant, který má uvedené vzdělání.²³⁸

Advokát může být zapsán do registru poskytovatelů na základě své žádosti. Zápis je ovšem podmíněn tím, že musí vyslovit souhlas s poskytováním odborné pomoci obětem, které vymezuje § 5 odst. 1 ZOTČ, a to alespoň v omezeném rozsahu bezplatně. Žádost musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti a je třeba k ní přiložit výpis ze seznamu advokátů, který vede Česká advokátní komora. Tento výpis nesmí být starší než 3 měsíce.

Domnívám se, že zápis v registru poskytovatelů lze vnímat z pozice advokátů jako určitou formu reklamy, protože je způsobilá jim přinést nové klienty. Výhodu pro advokáty lze spatřit také v tom, že dle § 51a odst. 4 TŘ předseda senátu (v přípravném řízení soudce) vybírá zmocněnce pro poškozeného, který si jej sám nezvolí, z řad advokátů zapsaných v registru poskytovatelů.

Zápisem do registru poskytovatelů vzniká advokátovi povinnost poskytovat bezplatně právní pomoc v rozsahu, jenž uvedl v žádosti o zápis do registru. Pokud by tuto povinnost bezdůvodně neplnil, může dojít k jeho vyškrtnutí z registru. Další povinnosti advokátům ukládá již zmíněný zákon o advokacii. K vyškrtnutí může dojít též na žádost advokáta, pokud si již nepřeje být v registru uveden.

Na advokáta lze podat stížnost, kterou ovšem nemůže projednat Ministerstvo spravedlnosti, a proto ji postoupí České advokátní komoře. Ministr spravedlnosti disponuje též právem podat kárnou žalobu dle § 51 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.²³⁹

Výhodu této pomoci spatřuji v její vysoké odbornosti. Problém však shledávám ve finanční nákladnosti a nedostatku odborné psychologické průpravy advokátů pro práci s oběťmi.

---

²³⁷ GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 43.

²³⁸ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 204.

²³⁹ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 279.

5.2.2 Probační a mediační služba

Dalším subjektem, na který se oběť může obrátit, je Probační a mediační služba. Tato organizační jednotka státu²⁴⁰ se řídí při své činnosti zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Vykonává úkony probace a mediace ve věcech, jež jsou projednávány v rámci trestního řízení.²⁴¹ Do registru poskytovatelů se zapisují její jednotlivá střediska působící v sídlech okresních soudů.²⁴² Pro zápis není potřeba podat žádost. Svým působením si tato organizační složka klade za cíl přispět k ochraně poškozených osob.²⁴³

Probační a mediační služba nepotřebuje pro poskytování pomoci obětem TČ akreditaci ve smyslu zákona č. 45/2013 Sb. Z výše uvedeného důvodu není povinna dodržovat ani standardy kvality služeb dle § 44 odst. 1 písm. d) ZOTČ.²⁴⁴

Činnost Probační a mediační služby spočívá ve tvorbě předpokladů pro projednání věci v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, uložení a vykonání trestu nespojeného s odnětím svobody či nahrazení vazby jiným vhodným opatřením. Dále se Probační a mediační služba snaží o to, aby bylo možné těhotné ženě či matce, jež pečuje o dítě do 1 roku, odložit či přerušit výkon trestu odnětí svobody, který jí byl uložen za spáchání zvláště závažného zločinu. V rámci probační a mediační činnosti může dojít například k uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody či o vydání bezdůvodného obohacení nebo dohody o narovnání.²⁴⁵

Probační a mediační služba poskytuje obětem právní informace či psychosociální podporu. Rovněž realizuje restorativní programy.²⁴⁶ Pro poškozené bude mít význam zejména mediace. Jedná se o mimosoudní zprostředkování, jehož účelem je vyřešit spor mezi obviněným a poškozeným, a o činnost, která směřuje k urovnání konfliktního stavu ve spojitosti s trestním řízením. K mediaci lze přistoupit pouze s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.²⁴⁷ Dále poškozeným pomáhá s odstraňováním následků TČ.²⁴⁸

²⁴⁰ § 1 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁴¹ § 1 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁴² § 48 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb. a § 3 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁴³ § 4 odst. 3 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁴⁴ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 53.

²⁴⁵ § 4 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁴⁶ *Pomoc obětem trestných činů* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/images/clanky/pms_letak_obeti_www_s.pdf.

²⁴⁷ § 2 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁴⁸ § 4 odst. 3 zákona č. 257/2000 Sb.

Dohled nad činností Probační a mediační služby náleží Ministerstvu spravedlnosti. Ministerstvo jí také vytváří podmínky pro výkon probace a mediace. Zejména zabezpečuje její personální, organizační, hospodářské a finanční záležitosti.²⁴⁹

Dle mého názoru výhoda Probační a mediační služby spočívá zejména ve finanční dostupnosti. Oběti získávají pomoc zdarma. Kladně hodnotím též dobrou místní dostupnost, neboť v současnosti existuje celkem 74 středisek a 4 pobočky.²⁵⁰

5.2.3 Subjekty akreditované pro poskytování právních informací nebo pro restorativní programy

Subjekty, které získaly akreditaci pro poskytování právních informací nebo pro restorativní programy, pomáhají obětem TČ tím, že jim poskytují informace o jejich právech a povinnostech. Dále zajišťují psychosociální poradenství a zprostředkovávají obětem poradenství v dalších oblastech (například ohledně dluhů, rodinných problémů). Pracovníci uvedených subjektů mohou oběť doprovodit na jednání s orgány veřejné moci, popřípadě oběti poskytnout kontakt na vhodného advokáta. Výhodu těchto subjektů spatřuji zejména v tom, že své služby poskytují bezúplatně a na požádání též anonymně.²⁵¹

Zákon č. 45/2013 Sb. upravuje problematiku těchto poskytovatelů pomoci v § 38 a násl. Stát podporuje subjekty, které hodlají poskytovat pomoc obětem TČ, tím, že jim poskytuje dotace ze státního rozpočtu. Tuto dotaci mohou získat podle zákona č. 45/2013 Sb. pouze subjekty akreditované pro poskytování právních informací nebo restorativní programy, popřípadě pro obě služby. Účelem této právní úpravy je nejen zajištění kontroly nad příjemci dotací, ale také dohled nad kvalitou poskytovaných služeb.²⁵² Na získání dotace nemá subjekt právní nárok. Akreditace pro uvedené služby nemá vliv na ustanovení jiných právních předpisů, které upravují institut zastoupení v příslušném řízení.

Pokud chce daný subjekt získat akreditaci, musí splnit zákonem stanovené podmínky: mít sjednané pojištění odpovědnosti za škodu, kterou by způsobil při poskytování služeb, odbornou způsobilosti alespoň 1 fyzické osoby (tzv. garanta, který disponuje úplným vysokoškolským

²⁴⁹ § 11 zákona č. 257/2000 Sb.

²⁵⁰ *Pomáháme obětem trestných činů* [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pomoc-obetem/>

²⁵¹ *Registr poskytovatelů pomoci obětem TČ* [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/rozvoj-sluzeb-pro-obeti-trestne-cinnosti?clanek=registr-poskytovatelu-pomoci-obetem-trestnych-cinu>.

²⁵² Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 64.

vzděláním v magisterském studijním programu v oboru práva), bezúhonnost zainteresovaných fyzických osob ve smyslu § 40 odst. 2 ZOTČ, vlastnické či jiné užívací právo k prostorám, v nichž se poskytují služby.

Chtěla bych upozornit na skutečnost, že slovenský právní řád je přísnější a vyžaduje odbornou způsobilost samotného subjektu a též všech fyzických osob, které zaměstnává (popř. bude zaměstnávat) či jsou (budou) vůči němu v jiném smluvním vztahu a které budou zároveň poskytovat obětem služby.²⁵³ Domnívám se, že přísnější úprava může vést k vyšší kvalitě služeb.

Dále je třeba doložit, že právnická osoba, která je žadatelem, nebyla založena za účelem podnikání, a popis realizace služeb, který musí být v souladu se standardy kvality. Zákon rovněž požaduje, aby subjekt své služby poskytoval nejméně 1 rok před podáním samotné žádosti o akreditaci. Dané ustanovení má zabránit poskytnutí dotace subjektům, jež byly založeny zcela účelově.²⁵⁴ Myslím si, že dotaci by měly získat pouze subjekty, jejichž cílem je skutečně prospěch obětí a nikoliv jejich vlastní. Dle mého názoru by podmínkou pro získání akreditace mělo být též odpovídající materiálně technické vybavení subjektu.

Žádost musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Je třeba k ní připojit též řadu dalších dokumentů (například doklad o bezúhonnosti, o vlastnickém právu k objektu, o pojištění odpovědnosti za škodu).

O udělení akreditace rozhodne Ministerstvo spravedlnosti ve správním řízení.²⁵⁵ Akreditace subjektu vzniká na základě rozhodnutí, které obsahuje obecné náležitosti dle SŘ a dle zákona o obětech TČ. Získanou akreditaci nelze převést na jiný subjekt, a proto zaniká společně se zánikem právnické osoby.

Akreditované subjekty musí poskytovat obětem informace uvedené v § 9 ZOTČ a vést evidenci poskytnutých služeb a obětí, jež byly příjemci těchto služeb. Zvláště zranitelným obětem, pokud nejde o oběť TČ dle § 196 TZ, ledaže by jim vzniklo nebezpečí nouze či trvale nepříznivý následek v důsledku TČ, poskytují odbornou právní pomoci v rozsahu uděleného oprávnění (§ 5 a 6 odst. 3 ZOTČ). Subjekty musí dodržovat standardy kvality, jejichž účelem je

---

²⁵³ § 24 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 274/2017 Z. z., o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 65.

²⁵⁵ § 1 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.

zajistit dostatečnou úroveň služeb. Vymezeny jsou vyhláškou č. 119/2013 Sb., o níž již bylo v této práci pojednáno.

Každý má *ex lege* povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním služeb nebo výkonem kontroly dle § 45 ZOTČ, pokud se tyto údaje dotýkají příjemců těchto služeb. To neplatí, pokud zákon č. 45/2013 Sb. stanoví jinak. Zákon umožňuje písemné zproštění povinnosti mlčenlivosti.

Zákon akreditovaným subjektům ukládá též informační povinnost ohledně změn údajů uvedených v žádosti, připojených dokladech a ve vydaném rozhodnutí. Tuto povinnost musí plnit vůči Ministerstvu spravedlnosti písemně do 15 dnů ode dne, kdy ke změně došlo. Rovněž je zapotřebí změnu doložit příslušnými doklady. Ministerstvo na základě oznámení provede změnu akreditace.

Akreditovaný subjekt rovněž může odmítnout poskytnutí služby a to z kapacitních důvodů, v případě střetu zájmu mezi obětí a subjektem, popřípadě mezi obětí a jiným příjemcem služby, v případě narušení důvěry mezi obětí a subjektem či nedostatku součinnosti oběti. *De lege ferenda* navrhuji, aby akreditovaný subjekt měl ze zákona povinnost zajistit oběti pomoc ze strany jiného subjektu, pokud oběť odmítne z kapacitních důvodů. Současná právní úprava ukládá subjektům zapsaným v registru pouze povinnost odkázat oběť na jiného poskytovatele v případě, že samy danou službu neposkytují.²⁵⁶

Ministerstvo spravedlnosti vykonává kontrolu akreditovaných subjektů podle zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Pro účely zhodnocení, zda akreditovaný subjekt dodržuje standardy kvality, může zřídit hodnotící komisi. Výsledky provedené kontroly mohou vést k uložení nápravných opatření, které subjekt musí ve stanovení lhůtě zrealizovat.

Kalibová a Houžvová kritizují skutečnost, že ministerstvo provádí přezkum kvality poskytovaných služeb pouze v případě akreditovaných subjektů. Podle nich je tento přístup nerovný a zakládá možné problémy do budoucna.²⁵⁷ S uvedeným názorem se neztotožňuji, protože advokáti podléhají kontrole ze strany České advokátní komory. Dohled nad činností Probační a mediační služby vykonává Ministerstvo spravedlnosti na základě zákona č. 257/2000 Sb.²⁵⁸ Nemyslím si, že je nutné, aby ke kontrole muselo dojít podle zákona o obětech TČ či

---

²⁵⁶ § 9 písm. a) zákona č. 45/2013 Sb.

²⁵⁷ KALIBOVÁ, Klára a Martina HOUŽVOVÁ. První praktické zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů. *Právní rozhledy*. 2015, č. 1, s. 9-16, ISSN 1210-6410.

²⁵⁸ § 11 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb.

přímo ze strany ministerstva. Jako problematické shledávám, že na advokáty a Probační a mediační službu se nevztahují žádné předem definované standardy kvality.

Každý je oprávněn podat stížnost na akreditovaný subjekt. Ministerstvo ji přijme a projedná.

Ministerstvo může rovněž rozhodnout o zrušení akreditace a to tehdy, jestliže subjekt přestal splňovat podmínky pro udělení akreditace, neplní standardy kvality a nesjednal nápravu na základě uložených opatření, neplní povinnosti či je porušuje zvláště závažným způsobem (například poskytování služby odborně nezpůsobilou osobou²⁵⁹). Akreditaci lze zrušit též na žádost, kterou musí subjekt podat nejméně 3 měsíce před dnem, k němuž hodlá ukončit svou činnost.

Mezi akreditované subjekty patří například obecně prospěšné společnosti In IUSTITIA, která získala akreditaci jako první subjekt v ČR,²⁶⁰ Člověk v tísni, ADRA, proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí či Cesta integrace.²⁶¹

5.2.4 Subjekty poskytující služby psychologického a sociálního poradenství

O zápis do registru poskytovatelů mohou dle § 48 odst. 1 písm. a) ZOTČ požádat též subjekty poskytující služby psychologického a sociálního poradenství uvedené v § 39 odst. 2 ZOTČ. Zápis v registru může těmto subjektům zajistit nové klienty, neboť zákonodárce ukládá policejnímu orgánu, státnímu zástupci, Policii ČR a dalším²⁶² poskytnout oběti informace o subjektech zapsaných v registru poskytovatelů.²⁶³

Subjekty uvedené v § 39 odst. 2 ZOTČ mohou vykonávat svou činnost pouze tehdy, jestliže získají oprávnění pro poskytování sociálního poradenství²⁶⁴ a služeb sociální prevence²⁶⁵ dle zákona o sociálních službách. Uvedené oprávnění jim vznikne na základě rozhodnutí o registraci. Rozhodnutí v dané věci vydává místně příslušný krajský úřad.²⁶⁶ Subjekty se poté

---

²⁵⁹Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 66.

²⁶⁰In IUSTITIA je první organizací akreditovanou k pomoci obětem [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.in-ius.cz/aktuality/in-iustitia-je-prvni-organizaci-akreditovanou-k-pomoci-obetem.html>.

²⁶¹Akreditované subjekty [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/akreditovanySubjekt/seznam.jsf>.

²⁶² § 8 odst. 1 písm. b), § 8 odst. 3, § 9 písm. a) a § 10 zákona č. 45/2013 Sb.

²⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 177.

²⁶⁴ § 37 zákona č. 108/2006 Sb.

²⁶⁵ § 53 a násl. zákona č. 108/2006 Sb.

²⁶⁶ § 78 zákona č. 108/2006 Sb.

zapisují do registru poskytovatelů sociálních služeb, který je veden v listinné i elektronické podobě.²⁶⁷

I tyto subjekty mohou získat dotaci ze státního rozpočtu. Poskytuje se jim ovšem na základě § 101a a násl. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dotaci podle zákona o obětech TČ²⁶⁸ obdržet nemohou, pokud nejsou zároveň akreditovanými subjekty.²⁶⁹ V případě, že by subjekt dle § 39 odst. 2 ZOTČ získal akreditaci, mohl by získat podporu ze dvou zdrojů. Tento faktický stav však nebyl účelem evropské směrnice²⁷⁰ a je pouhým důsledkem toho, že se podpora poskytuje v závislosti na obsahu služby.²⁷¹

Do výše uvedené skupiny poskytovatelů pomoci se řadí především neziskové organizace. Svým klientům poskytují poradenství v rozličných oblastech života (například zaměstnanosti, dluhy, bydlení). Subjekty poskytující sociální služby pomáhají též s vyřizováním žádostí o sociální dávky. Klienti mohou obdržet také psychosociální pomoc.²⁷²

Mezi subjekty poskytující sociální služby patří například Pomoc v nouzi, ACORUS, STROP, Dětské krizové centrum či Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy.²⁷³

Nejznámějším subjektem, který poskytuje sociální služby obětem TČ, je Bílý kruh bezpečí. Tento spolek byl v České republice založen po německém vzoru v roce 1991 v Praze.²⁷⁴ Ve své činnosti se soustředí zejména na pomoc obětem TČ, zlepšení postavení poškozených osob v rámci trestního řízení či šíření osvěty ohledně problémů, s nimiž se oběti potýkají. Dále se zabývá prevencí, nadační činností a spoluprací s nadnárodními organizacemi.²⁷⁵ Tento spolek zastupuje Českou republiku v mezinárodní organizaci Victim Support Europe,²⁷⁶ která sdružuje 61 organizací, jež pomáhají obětem TČ, z celkem 31 států. Victim Support Europe si klade za cíl

---

²⁶⁷ § 85 a násl. zákona č. 108/2006 Sb.

²⁶⁸ § 38 a 39 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb.

²⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Op. cit., s. 174.

²⁷⁰ Čl. 8 a 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

²⁷¹ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 253-254.

²⁷² *Oběti trestné činnosti* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/rozvoj-sluzeb-pro-obeti-trestne-cinnosti?clanek=registr-poskytovatelu-pomoci-obetem-trestnych-cinu>.

²⁷³ *Seznam subjektů poskytujících sociální služby* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/subjektPoskytujiciSocialniSluzby/seznam.jsf>.

²⁷⁴ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. Op. cit., s. 144.

²⁷⁵ *Stanovy Bílého kruhu bezpečí, z. s.* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/stanovy-bkb/>.

²⁷⁶ *Victim Support Europe* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/victim-support-europe/>.

zajistit obětem v rámci Evropy přístup k informacím a dostupnost služeb, které v důsledku utrpěné újmy potřebují.²⁷⁷

Bílý kruh bezpečí poskytuje obětem bezúplatně právní, finanční, morální či psychologickou pomoc. Rovněž jim zprostředkovává další formy pomoci, například lékařskou, právní či psychologickou. Spolek též analyzuje současnou právní úpravu a vytváří tlak na orgány veřejné moci, aby zlepšily postavení poškozených v rámci trestního řízení (například navrhl zavedení oddělených čekáren pro oběti u soudu, podílel se na tvorbě zákona o peněžité pomoci obětem TČ či zákona o obětech TČ a na přípravě směrnice o minimálních standardech pomoci obětem v zemích EU²⁷⁸). Dále šíří informace o problematice obětí TČ. Tento úkol plní tím, že vydává vlastní informační materiály a další publikace, pořádá přednášky, semináře, kongresy či další akce. Rovněž aktivně vystupuje v médiích. Spolek dbá též na dobrou dostupnost svých služeb tím, že zřizuje regionální pobočky. Svou činnost financuje z členských příspěvků, darů, subvencí a prostředků, které získá spolkovou činností.²⁷⁹

Zaujalo mě, že BKB kromě klasických forem pomoci pořádá též víkendové psychorekondiční pobyty, kde se obětem dostane komplexní péče z řad odborníků. Pracovníci spolku nabízejí obětem též doprovod k soudu či do nemocnice.²⁸⁰

Bílý kruh bezpečí poskytuje pomoc prostřednictvím celostátní sítě poraden, centrály v Praze, intervenčního centra v Ostravě, klíčových sociálních pracovníků pro zvlášť zranitelné oběti a pozůstalé, linky BKB pro oběti a svědky či bezplatné linky pro oběti kriminality a domácího násilí.²⁸¹

Mezi zaměstnance BKB patří psychologové, sociální pracovníci a právníci, kteří své služby poskytují zejména obětem, pozůstalým a svědkům. Základní principy činnosti spolku jsou bezplatnost, diskrétnost a nestrannost. Dle mého názoru může diskrétnost výrazně přispět k tomu, že se oběť rozhodne Bílý kruh bezpečí vyhledat. Výhodu spatřuji v tom, že oběť může zůstat zcela v anonymitě. Kladně rovněž hodnotím skutečnost, že BKB je schopen zabezpečit pomoc všem obětem bez ohledu na to, jaký trestný čin byl vůči nim spáchán.²⁸²

---

²⁷⁷ *Victim Support Europe - about us* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://victimsupport.eu/about-us/>.

²⁷⁸ *Příběh BKB* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/timeline>.

²⁷⁹ *Stanovy Bílého kruhu bezpečí, z. s.* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/stanovy-bkb/>.

²⁸⁰ *Další služby BKB* [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/dalsi-sluzby/>.

²⁸¹ *Poslání a činnost BKB* [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>.

²⁸² *Základní informace o BKB* [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/wp-content/uploads/zakladni-informace-o-BKB-A4.pdf>.

Spolek se rovněž snaží spolupracovat s dalšími subjekty, které poskytují pomoc obětem. Například nabízí spolupráci advokátním kancelářím, které s těmito klienty pracují v rámci své praxe.²⁸³ Myslím si, že je zapotřebí, aby subjekty spolupracovaly, neboť jejich kooperace může vést k vytvoření komplexního systému podpory obětí. Většina advokátů rovněž nedisponuje vzděláním v oblasti psychologie a nemusejí vždy jednat s oběťmi vhodným způsobem. Spolupráce advokátů s BKB je způsobilá zajistit snížení sekundární viktimizace obětí. Z výše uvedeného důvodu proto oceňuji model využívaný v poradenské činnosti BKB, kdy pomoc poskytuje dvojice poradců a to intervent pro psychologickou pomoc společně s právníkem.²⁸⁴

Bílý kruh bezpečí rovněž dne 13. srpna 2010 podepsal dohodu o spolupráci s Policií ČR. Tato dohoda byla o tři roky později rozšířena a nyní se vztahuje na oběti všech trestných činů a na osoby zvláště traumatizované TČ (tj. například svědci).²⁸⁵

Od roku 1992 vydává každé čtvrtletí Zpravodaj BKB.²⁸⁶ Čtenáři se zde mohou seznámit například s novými postupy, jak jednat s oběťmi, s činností pracovišť BKB či s programy, které sledují zlepšení postavení obětí.²⁸⁷

V roce 2015 zřídil Bílý kruh bezpečí bezplatnou Linku pomoci obětem kriminality a domácího násilí 116 006, která funguje nonstop. Tuto linku mohou využít nejen oběti, ale také svědci, jejich blízcí, osoby pozůstalé po obětech či osoby ohrožené domácím násilím. Velmi kladně hodnotím skutečnost, že pracovníkům linky se nezobrazují telefonní čísla volajících a že volající nemusí sdělit své osobní údaje.²⁸⁸

---

²⁸³ *Organizace Bílý kruh bezpečí nabízí spolupráci advokátním kancelářím* [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/14/organizace-bily-kruh-bezpeci-nabizi-spolupraci-advokatnim-kancelarim/>.

²⁸⁴ *Poradenská činnost BKB* [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poradenska-cinnost/>.

²⁸⁵ *Nová Dohoda s Bílým kruhem bezpečí* [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nova-dohoda-s-bilym-kruhem-bezpeci.aspx>.

²⁸⁶ *Příběh BKB* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/timeline>.

²⁸⁷ *Zpravodaj BKB* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zpravodaj-bkb/>.

²⁸⁸ *Linka 116 006 pomáhá obětem kriminality a domácího násilí. Za dva roky existence přijala 8 tisíc hovorů* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n537-linka-116-006-pomaha-obetem-kriminality-a-domaciho-nasili/>.

6 Vymezení pojmu poškozený TČ

6.1 Definice poškozeného dle trestního řádu

Oběť může v rámci trestního řízení vystupovat též v roli poškozeného. Poškozený je jedním ze subjektů trestního řízení, neboť mu zákon přiznává procesní práva a povinnosti, díky nimž může vlastními jménem ovlivňovat průběh samotného řízení. Ustanovení § 12 odst. 6 TŘ mu přiznává postavení strany. Poškozený má zájem na náležitém zjištění skutkového stavu proto, aby mohl v plném rozsahu dosáhnout uspokojení svých procesních zájmů.

Postavení poškozeného není závislé na žádném jiném procesním subjektu, i když v některých případech může poškozený sledovat obdobné zájmy jako státní zástupce.²⁸⁹ Přesto však není vyloučeno, že v konkrétním případě dojde mezi poškozeným a státním zástupcem k rozporu. Tímto rozporem může být odlišné skutkové hodnocení a právní posouzení skutku nebo odlišné hodnocení způsobu spáchání trestného činu. Poškozený v rámci trestního řízení sleduje své vlastní zájmy, a proto je na státním zástupci, aby popřel neopodstatněné návrhy či tvrzení nejen obviněného, ale i poškozeného.²⁹⁰ Myslím si, že státní zástupce by v rámci trestního řízení neměl upřednostňovat žádnou ze stran a měl by svou činností přispívat k naplnění účelu trestního řízení.

Poškozený na rozdíl od státního zástupce nemá zákonem uloženou povinnost vystupovat v trestním řízení nestranně, a proto může během řízení uvádět pouze skutečnosti či navrhopvat jen ty důkazy, které svědčí jeho zájmům. V případě nedbalostních trestných činů můžeme poukázat také na případy, kdy poškozený bude *de facto* stát na straně obviněného. Zároveň zákon přiznává poškozenému v určitých případech právo udělit, popřípadě neudělit, souhlas s trestním stíháním konkrétní osoby.²⁹¹ Dle mého názoru toto právo značně posiluje postavení poškozeného v rámci řízení.

Podle ustanovení § 43 odst. 1 TŘ se poškozeným rozumí „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“ Ublížení na zdraví legálně definuje TZ v ustanovení § 122 odst. 1. Pro účely § 43 odst. 1 TŘ se za ublížení na zdraví považuje též těžká újma na zdraví dle

---

²⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 189-192.

²⁹⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6, s. 146.

²⁹¹ Tamtéž, s. 146.

§ 122 odst. 2 TZ.²⁹² Majetkovou škodou rozumíme újmu na jmění, kterou lze kvantifikovat v penězích. Může spočívat ve zmenšení či v úbytku majetku poškozeného. Poškozený má právo na náhradu jak skutečné škody, tak ušlého zisku. Oproti tomu nemajetkovou újmu nelze přesně vyjádřit v penězích a může spočívat například v újmě na dobrém jménu či pověsti. Nahrazuje se také v penězích a to poskytnutím přiměřeného zadostiučinění. Bezdůvodné obohacení má charakter subsidiárního nároku a umožňuje poškozenému získat náhradu v případě, kdy nemůže získat plnění z titulu majetkové či nemajetkové újmy. V některých případech může bezdůvodné obohacení splývat s hodnotou, kterou pachatel získal jako odměnu za TČ či ji nabyt z výtěžku trestného činu (tzv. *producta sceleris*).²⁹³ Bezdůvodné obohacení musí pachatel vydat osobě, na jejíž úkor se obohatil. V případě, kdy by nebylo možné tuto osobu zjistit, připadne věc státu.²⁹⁴ Bezdůvodné obohacení, škodu a nemajetkovou újmu můžeme souhrnně označit jako nárok poškozeného.²⁹⁵

Toto pozitivní vymezení je poté zúženo v ustanovení § 43 odst. 2 TŘ, neboť „za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.“ Z uvedeného vyplývá, že pod tento pojem nelze zahrnout osoby, které se za poškozeného označily samy či byly dotčeny trestným činem pouze nepřímo. Toto zúžení zavedl zákon č. 265/2001 Sb., který znovelizoval trestní řád. Legislativce zde reagoval na případy, kdy nebylo možné přesně určit počet poškozených, či byl trestný čin spáchán k újmě státu.²⁹⁶ Uvedené ustanovení se uplatní ve všech stádiích trestního řízení.²⁹⁷ Myslím si, že zúžení definice je na místě. Příliš široké vymezení by *ad absurdum* mohlo vést k tomu, že by poškozeným, jenž utrpěl nemajetkovou újmu, mohl být i ten, kdo z médií získal informace o trestném činu.

Další zúžení pojmu nalezneme v § 310a TŘ. Toto ustanovení se týká výkonu práv poškozeného v případě narovnání, což je jeden ze zvláštních způsobů řízení. Za této situace

---

²⁹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. I. díl. 7.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 511.

²⁹³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní.* Op. cit., s. 224-225.

²⁹⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou.* 7. vydání, Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 667.

²⁹⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní.* Op. cit., s. 225.

²⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 785/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>, s. 120.

²⁹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní.* Op. cit., s. 262.

„práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení.“ Toto ustanovení reaguje na skutečnost, že narovnání nemá vést pouze k náhradě škody, ale především k napravení narušených vztahů mezi poškozeným a obviněným a k odčinění celkové újmy. Poškozeným zde může být pouze osoba přímo dotčená trestným činem, která bezprostředně pocítila způsobenou újmu. Pro účely narovnání je rovněž bez významu, zda poškozený učinil návrh na náhradu škody dle ustanovení § 43 odst. 3 TŘ.²⁹⁸ Institut narovnání se uplatní v případech, kdy soukromý zájem byl dotčen významněji než zájem veřejný. V případě, kdy trestný čin nevedl ke vzniku žádné újmy, a proto v rámci trestního řízení nevystupuje ani žádný poškozený dle § 43 TŘ, nemůže soud rozhodnout o schválení narovnání.²⁹⁹ Myslím si, že pokud by práva poškozeného mohl vykonávat v rámci narovnání i jeho právní nástupce, nebylo by možné dosáhnout předvídaného účelu.

Dle § 44 odst. 1 TŘ nemůže oprávnění, která náleží poškozenému, vykonávat osoba, jež je stíhána jako spoluobviněný. Zákonodárce zvolil uvedené řešení proto, že obviněný v rámci řízení vystupuje jako občanskoprávní odpůrce poškozeného. Opačné řešení by vedlo k absurdní situaci, kdy by jedna osoba vystupovala v dvojím procesním postavení.³⁰⁰

Až do 22. 2. 2001 rozhodoval o účasti poškozeného v trestním procesu soud dle povahy projednávané věci. Uvedené se uplatnilo pouze v případech, kdy byl v prvním stupni příslušný krajský soud (§ 44 odst. 2 TŘ). Dané ustanovení bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2001. Ve svém rozhodnutí Ústavní soud uvedl, že rozdílné postavení poškozeného v závislosti na věcné příslušnosti není odůvodněno žádnými smysluplnými argumenty a zakládá nepřijatelnou nerovnost poškozených při uplatňování jejich práv. Poškozený je jednou ze stran trestního řízení, a proto je nezbytné mu účastí umožnit realizaci jeho procesních práv. Trestní řád nevymezil žádná kritéria, na základě nichž lze o vyloučení účasti rozhodnout, což je v rozporu s principem předvídatelnosti zákona. Rozhodnutí krajského soudu učiněné dle § 44 odst. 2 TŘ nebylo možné napadnout žádným opravným prostředkem. Ústavní soud dovedl též porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, porušení principu rovnosti účastníků řízení

---

²⁹⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 765-766.

²⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008.

³⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 672.

dle čl. 37 odst. 3 Listiny a práva účastníka na projednání věci za jeho přítomnosti dle čl. 38 Listiny.³⁰¹

6.2 Zásada zajištění práv poškozeného

Poškozenému je též věnována jedna ze základních zásad trestního řízení a to zásada zajištění práv poškozeného, kterou nalezneme v § 2 odst. 15 TŘ. Podle této zásady jsou „orgány činné v trestním řízení povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků. Řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.“

Základní zásady můžeme charakterizovat jako vůdčí právní ideje zakotvené v trestním řádu. Představují východisko pro celé trestní řízení a mají význam zejména pro aplikaci, interpretaci, poznání a tvorbu práva. Na těchto principech spočívají všechny právní instituty a stádia trestního řízení v České republice. Souhrn těchto zásad pak vytváří harmonickou ucelenou soustavu, jejíž jednotlivé principy se vzájemně doplňují a podporují.³⁰² Domnívám se, že v demokratickém právním státu je s ohledem na právní jistotu adresátů lepší, pokud jsou základní zásady přímo vymezeny v zákoně. Dle mého názoru tak lze zabránit obcházení právních norem a jejich svévolnému výkladu.

Zásada zajištění práv poškozeného byla do trestního řádu zavedena zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. S účinností od 1. srpna 2013 tak došlo k posílení postavení poškozených v rámci trestního řízení. Právní řád touto novelou do jisté míry vyrovnal pozici poškozeného ve vztahu k obviněnému, jemuž zákon zaručuje právo na obhajobu. Účelem bylo poskytnout osobám ochranu před prohlubováním primárních ran, před sekundární viktimizací a před reviktimizací.³⁰³ Uvedená zásada je v České republice realizována právy poškozeného, například právem činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisu, účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, účastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání o odvolání, vyjádřit se k věci před skončením řízení, podat návrh na náhradu škody či právem nechat se zastoupit

³⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2001, sp. zn. Pl. ÚS 6/2000.

³⁰² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 94.

³⁰³ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 264-266.

zmocněncem.³⁰⁴ Dále se zásada promítá do ustanovení, které se týká výslechu svědka (§ 101 TŘ).³⁰⁵

Zásadu nelze interpretovat tak, že by orgány činné v trestním řízení měly upřednostnit poškozeného a nadřadit jeho zájmy nad dalšími povinnostmi, které jim zákon adresuje (například povinnost postupovat nestranně, nezaujatě, zjistit skutkový stav, o kterém nejsou důvodné pochybnosti v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí).³⁰⁶

Obdobnou zásadu můžeme nalézt též v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže a to zásadu uspokojení zájmů poškozeného (§ 3 odst. 7 ZSVM).³⁰⁷ Právní úprava zákona č. 218/2003 Sb. se uplatní pouze v rámci řízení ve věcech mladistvých a dětí mladších 15 let. Zásada uspokojení zájmů poškozeného je užší než zásada zajištění práv poškozeného, a proto se ve zbývajícím rozsahu užije v rámci řízení proti mladistvým obviněným dle ustanovení § 3 odst. 7 ZSVM též obecná zásada zakotvená v trestním řádu.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim neobsahuje zvláštní výčet zásad, a proto se dle ustanovení § 1 odst. 2 TOPO uplatní zásada zajištění práv poškozeného v plném rozsahu.³⁰⁸

Myslím si, že tato zásada má v českém právním řádu již své nezastupitelné místo a je namístě, aby právní řád ani v rámci základních zásad neopomíjel osobu poškozeného na úkor obviněného. Domnívám se, že zásada zajištění práv poškozeného v budoucnu pozitivně ovlivní zakotvení dalších institutů, které budou poškozeným pomáhat v jejich nesnadné pozici.

6.3 Právní úprava poškozeného podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim obsahuje pouze minimum právních norem, které se dotýkají problematiky poškozeného. Tento právní předpis nepřiznává poškozenému skoro žádná nová práva či povinnosti.³⁰⁹ Pokud zákon č.

---

³⁰⁴ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*, s. 55-56.

³⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 182.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 188.

³⁰⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 262.

³⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 57.

³⁰⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 244.

418/2011 Sb. nestanoví jinak a nevyklučuje-li to povaha věci, užije se v rámci trestního procesu trestní řád.³¹⁰

Domnívám se, že zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob může mít pro poškozeného velký význam, neboť poškozený může uplatnit své nároky přímo vůči právnické osobě, proti níž se trestní řízení vede. Tuto možnost zavedl nově zákon č. 418/2011 Sb.³¹¹

V rámci trestního řízení může za právnickou osobu činit úkony ten, komu toto oprávnění přiznává občanský soudní řád. Osoba musí své oprávnění prokázat.³¹² Zákon č. 418/2011 Sb. umožňuje právnické osobě nechat se zastoupit jedním zmocněncem, který své zástupčí oprávnění prokáže písemnou plnou mocí. To ovšem nebrání tomu, aby právnická osoba udělila plnou moc také ústně do protokolu. Zákon dovoluje, aby za právnickou osobu činila úkony vždy pouze jedna osoba.³¹³

Osoba, která činí úkony namísto právnické osoby, nesmí být poškozeným, obviněným či svědkem v daném případě. V případě, že by uvedená podmínka nebyla splněna a tato skutečnost by při konání procesu vyšla najevo, předseda senátu (v přípravném řízení státní zástupce) vyzve právnickou osobu k určení jiné osoby, která bude provádět úkony v rámci řízení. Pro tento účel jí bude stanovena zpravidla sedmidenní lhůta.³¹⁴ Malý tuto lhůtu považuje z praktického hlediska za poměrně dlouhou, neboť umožňuje fyzické osobě doplnit nepravdivé listinné důkazy, z nichž pak může soud v rámci řízení vycházet. Dané ustanovení proto hodnotí jako nedostatečné. Dále uvádí, že bohužel není možné v současné době uvedenou problematiku upravit lépe. Fyzická osoba totiž nemusí být stíhána společně s právnickou osobou, popřípadě může být trestní stíhání proti ní zahájeno mnohem později.³¹⁵ Tato právní úprava uvedená v zákoně č. 418/2011 Sb. vychází ze správních a občanskoprávních předpisů a ze zahraničních zkušeností.³¹⁶

Myslím si, že by se měl zákonodárce daným problémem zabývat a hledat řešení, které zajistí, aby sedmidenní lhůta nebyla právnickými osobami zneužívána.

---

³¹⁰ § 1 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb.

³¹¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 244.

³¹² § 34 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb.

³¹³ § 34 odst. 2 a 3 zákona č. 418/2011 Sb.

³¹⁴ § 34 odst. 4 zákona č. 418/2011 Sb.

³¹⁵ MALÝ, Jan. Jednání za právnickou osobu v průběhu trestního řízení. *Právní rozhledy*. 2020, č. 18, s. 637-642, ISSN 1210-6410.

³¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dostupné jako Sněmovní tisk 258/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0> s. 53.

Pokud právnická osoba nevybere jinou osobu, která má za ní činit úkony, nebo jestliže nemá osobu, která by byla způsobilá činit úkony v rámci řízení, popřípadě jestliže právnické osobě či jejímu zmocněnci nelze prokazatelně doručovat písemnosti, předseda senátu (v přípravném řízení soudce) ji ustanoví opatrovníka.³¹⁷ Institut opatrovníka je dnes chápán jako nástroj pro zajištění ochrany zájmů právnické osoby. Je proto nezbytné, aby soud ke jmenování přistoupil neprodleně, pokud jsou pro tento postup splněny zákonné předpoklady.³¹⁸ Domnívám se, že není vhodné, aby právnická osoba zůstala po dlouhou dobu v rámci trestního řízení bez osoby, která bude oprávněna činit za ni úkony. Dle mého názoru by případná prodleva soudu mohla mít negativní následky na možnost právnické osoby hájit své zájmy v rámci trestního řízení.

Dále zákon č. 418/2011 Sb. upravuje pořadí závěrečných řečí. Podle ustanovení § 37 odst. 2 TOPO pronáší poškozený svou závěrečnou řeč po státním zástupci.

Osoba poškozeného má také význam pro ukládání trestu. Jestliže soud ukládá právnické osobě trest, přihlíží při tom také k důsledkům, které může trestní sankce mít na třetí osoby. Podle zákona č. 418/2011 Sb. se přihlídně zejména k právem chráněným zájmům poškozených.³¹⁹ Tento požadavek je dále zdůrazněn v rámci právní úpravy peněžitého trestu. Trestní soud nemůže uložit tuto sankci, pokud by uložení uvedeného trestu bylo na újmu práv poškozeného.³²⁰ Zákonodárce zde upřednostnil zájem poškozeného na získání peněžních prostředků před zájmem státu na výkonu peněžitého trestu odsouzenou právnickou osobou.³²¹ Myslím si, že uvedený krok je správný, protože stát by dle mého názoru neměl poškozenému vytvářet překážky pro uspokojení jeho nároků. Z důvodové zprávy vyplývá, že právě peněžitý trest by měl být nejčastěji ukládanou sankcí v případě právnických osob.³²²

---

³¹⁷ § 34 odst. 5 zákona č. 418/2011 Sb.

³¹⁸ ŽĎÁRSKÝ, Zbyněk. K některým aplikačním souvislostem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu teorie i praxe. *Trestněprávní revue*. 2020, č. 1, s. 1-14, ISSN 1213-5313.

³¹⁹ § 14 odst. 3 zákona č. 418/2011 Sb.

³²⁰ § 18 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb.

³²¹ KLESNIAKOVÁ, Jana. Postavenie poškodeného v trestnom konaní proti právnickým osobám. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 1, s. 12-19, ISSN 1213-5313.

³²² Důvodová zpráva k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dostupné jako Sněmovní tisk 258/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0> s. 48.

6.4 Právní úprava poškozeného podle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Právní úpravu poškozeného nalezneme též v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Tento právní předpis poskytuje poškozenému poměrně velkou ochranu jeho práv a zájmů.³²³

V § 3 odst. 7 ZSVM je upravena základní zásada, podle níž má trestní řízení směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody, která mu vznikla protiprávním činem, či získal jiné přiměřené zadostiučinění. Obdobné ustanovení v rámci základních zásad v trestním řádu nenalezneme. *De lege ferenda* navrhuji, aby totožné ustanovení obsahoval též trestní řád, neboť se domnívám, že i obecná úprava trestního řízení by neměla opomíjet toto právo poškozeného.

Díl 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, jenž je nadepsán Řízení v trestních věcech mladistvých, obsahuje oddíl 4, v němž nalezneme úpravu práv a zájmů poškozeného. Zákon ukládá orgánům činným v trestním řízení přihlížet k oprávněným zájmům poškozené osoby. Rovněž ji musí poučit o jejích právech a poskytnout jí příležitost k jejich uplatnění. Státní zástupce (v řízení před soudem předseda senátu) má povinnost posoudit vhodnost a účelnost užití zvláštních způsobů řízení, jež mimo jiné vedou také k náhradě škody či jinému odčinění škodlivých následků způsobených daným činem.³²⁴ Nedostatek poučení můžeme pokládat za vadu řízení. Nejde však o vadu natolik podstatnou, že by vedla ke zrušení rozsudku v rámci odvolacího řízení a následnému vrácení věci státnímu zástupci k došetření.³²⁵ Poučovací povinnost orgánů činných v trestním řízení se týká pouze procesních práv a povinností.³²⁶ Soud musí umožnit poškozenému, aby uplatnil svá práva v plném rozsahu i v případě, kdy nepodal návrh na náhradu škody dle § 43 odst. 3 TŘ.³²⁷

Myslím si, že poučovací povinnost má velký význam zejména pro poškozené, kteří nejsou zastoupeni advokáty či sami nedisponují právním vzděláním. Dle mého názoru nedostatek poučení či jeho nesrozumitelné podání může mít za následek, že poškozený plně neuplatní svá práva a nebude dostatečně hájit své zájmy v rámci procesu.

Pokud je známa adresa pobytu, sídla či místa podnikání poškozeného, musí příslušný orgán činný v trestním řízení uvědomit poškozeného, jestliže mladiství prohlásí, že je přichystán

³²³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 242-243.

³²⁴ § 45 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.

³²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 1. dubna 1974, sp. zn. Tzv 10/74.

³²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 21. května 1969, sp. zn. 10 Tz 12/69.

³²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 15. ledna 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72.

nahradiť škodu, ktorou spôsobil, popřípadě jinak odčinit či přispět k narovnání způsobených škodlivých následků. Tuto povinnost mají orgány činné v trestním řízení také tehdy, převezme-li mladiství na sebe povinnosti, jež se bezprostředně dotýkají zájmů poškozené osoby.³²⁸

Pod pojem jiný škodlivý následek lze subsumovat též nemajetkovou újmu či bezdůvodné obohacení. Opačné řešení by vedlo k absurdní situaci, kdy by práva poškozeného byla závislá na tom, zda pachatel byl v době spáchání trestného činu dospělým či mladistvým.³²⁹ Vždy ovšem musí být splněna podmínka příčinné souvislosti mezi stíhaným skutkem a způsobenou újmou.³³⁰ Myslím si, že nemajetková újma (například poškození dobrého jména osoby) může pro poškozeného představovat srovnatelnou újmu jako škoda, kterou lze přesně kvantifikovat v penězích.

V rámci předběžného projednání obžaloby může soud pověřit probačního úředníka, aby zajistil mimosoudní zprostředkování mezi obviněným a poškozeným. Soud tak může učinit v případě, kdy by chtěl rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání či narovnání.³³¹

Zákon poškozenému přiznává též právo účasti na hlavním líčení. Toto právo má dle mého názoru velký význam, neboť umožní poškozenému aktivně se podílet na průběhu hlavního líčení, pronést závěrečnou řeč či klást otázky vyslychaným osobám. Dle mého názoru by neuvedení poškozeného v rámci § 54 odst. 1 ZSVM mohlo negativně ovlivnit zájmy poškozeného, neboť hlavní líčení ve věcech mládeže je ze zákona neveřejné.³³² Účast veřejnosti je tradičně v českém právním prostředí vnímána jako forma kontroly justice ze strany veřejnosti. V rámci řízení podle zákona č. 218/2003 Sb. však zákonodárce upřednostnil zájem a prospěch mladistvého obviněného.³³³ Předseda senátu musí při hlavním líčení a při veřejném zasedání poskytovat ochranu též zájmům poškozeného.³³⁴

Souhlas poškozeného má význam v rámci zvláštních způsobů řízení. V rámci zákona č. 218/2003 Sb. nalezneme právní úpravu odstoupení od trestního stíhání. Jedná se o jednu z forem odklonu, který můžeme chápat jako výjimku ze zásady veřejnosti, ústnosti a legality.³³⁵ Myslím

³²⁸ § 45 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb.

³²⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 243.

³³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 17. srpna 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73.

³³¹ § 61 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.

³³² § 54 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.

³³³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04.

³³⁴ § 64 odst. 4 zákona č. 218/2003 Sb.

³³⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání, Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 572-573.

si, že odklony mohou být pro poškozeného atraktivní z toho důvodu, že mu umožňují rychleji získat náhradu škody. Poškozený nemusí čekat až do vyhlášení odsuzujícího rozsudku.

Tento zvláštní způsob řízení lze aplikovat zejména v případě, kdy mladistvý úspěšně vykonal probační program, došlo k vyslovení napomenutí s výstrahou, jestliže je toto řešení dostačující s ohledem na účel řízení, či mladiství úplně či alespoň částečně nahradil způsobenou škodu a poškozený s odškodněním souhlasil, nebo jestliže mladistvý úplně či alespoň částečně vydal bezdůvodné obohacení a to za předpokladu, že poškozený souhlasil s rozsahem, v němž došlo k navrácení obohacení.³³⁶ Právní kvalifikace uvedená v rozhodnutí o odklonu musí být formulována takovým způsobem, aby byla respektována presumpce neviny, neboť dané rozhodnutí není rozhodnutím o vině.³³⁷ Domnívám se, že tato forma odklonu může mladistvého efektivně přimět k tomu, aby se vyvaroval v budoucnu další trestné činnosti.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže zaručuje poškozenému právo být vyrozuměn o odstoupení od trestního stíhání. Problém spatřuji ve skutečnosti, že zákon mu nepřiznává právo podat stížnost proti uvedenému rozhodnutí. K této formě odklonu lze dle ustanovení § 62 odst. 1 ZSVM a § 65 odst. 2 ZSVM přistoupit též po předběžném projednání obžaloby či v rámci hlavního líčení, pokud jsou splněny podmínky dle § 70 odst. 1 ZSVM. Za zajímavou považuji skutečnost, že v těchto dvou případech zákon umožňuje poškozenému podat stížnost s odkladným účinkem, což vyplývá z § 62 odst. 3 a § 65 odst. 3 ZSVM. *De lege ferenda* navrhuji, aby poškozený mohl podat stížnost proti přijatému rozhodnutí i v rámci přípravného řízení, stejně jako tak může učinit v rámci narovnání dle ustanovení § 309 odst. 2 TŘ.³³⁸

Zákon rovněž ukládá orgánům činným v trestním řízení a úředníkům Probační a mediační služby, aby do řešení provinění obviněného zapojili též poškozeného. Orgány činné v trestním řízení musí včas reflektovat zájmy a potřeby poškozené osoby.³³⁹ Přestože v centru zájmu trestního procesu stojí osoba obviněného, neměly by dle mého názoru orgány činné v trestním řízení opomíjet ani osobu poškozeného.

Zájmy poškozeného jsou zohledňovány také v hmotněprávní úpravě. Zákon umožňuje zánik trestnosti účinnou lítostí v případě mladistvého za předpokladu, že horní hranice trestu odnětí svobody dle zákona nepřevyšuje 5 let, mladistvý svým chováním projevil účinnou snahu po svém napravení a dobrovolně odstranil, popř. napravil způsobený následek. Právní úprava

³³⁶ § 70 odst. 3 zákona č. 218/2003 Sb.

³³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.

³³⁸ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 243.

³³⁹ § 40 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.

stanoví, že postačí pouhý pokus o nápravu. Tato náprava se realizuje zejména náhradou škody či dalšími jinými způsoby. K účinné lítosti lze přistoupit pouze za předpokladu, že čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozenou osobu anebo pro společnost.³⁴⁰ Tuto poslední podmínku můžeme chápat jako pojistku pro ochranu soukromých zájmů (v případě poškozeného) a pro ochranu zájmů veřejných (v případě společnosti).³⁴¹ Domnívám se, že nastavení odchylných podmínek pro zánik trestnosti účinnou lítostí je v právním řádu zapotřebí a to kvůli nízkému věku pachatelů a jejich nedokončenému psychickému vývoji.

K zániku trestní odpovědnosti může dojít pouze v případě, kdy pachatel trestný čin dokonal. Jestliže trestný čin dospěl pouze do stádia pokusu, může dojít k zániku trestnosti pouze dle ustanovení § 21 odst. 1 TZ.³⁴² Podmínka dobrovolnosti je splněna také v případě, kdy mladiství škodu nahradil z důvodu obavy z možného trestního stíhání.³⁴³ Užití ustanovení § 7 ZSVM lze pouze tehdy, jestliže uložení opatření není třeba ani s ohledem na generální či individuální prevenci.³⁴⁴

Mladistvým se za spáchání protiprávního činu ukládají výchovná, ochranná či trestní opatření. V rámci výchovných opatření se klade důraz například také na urovnání vztahů mezi obviněným a poškozeným (v případě probačního programu dle § 17 odst. 1 ZSVM) či na vyrovnání poškozeného a obviněného (v případě výchovných povinností dle § 18 odst. 1 písm. d) ZSVM). Skutečnost, zda mladistvý poškozenému nahradil úplně či částečně způsobenou škodu, poskytl zadostiučinění, či zmírnil anebo odčinil způsobenou újmu, zohlední soud pro mládež při stanovení výměry trestního opatření jako polehčující okolnost.³⁴⁵ Zastávám stanovisko, že soud by měl při ukládání opatření vždy přihlídnout k tomu, zda obviněný nahradil škodu či jiným způsobem usiloval o vyrovnání vztahů mezi ním a poškozeným, neboť z daného jednání lze usuzovat snahu mladistvého o jeho nápravu.

---

³⁴⁰ § 7 zákona č. 218/2003 Sb.

³⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání, Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9, s. 64.

³⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2008, sp. zn. 7 To 1368/2008.

³⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2001, sp. zn. 7 Tz 289/2000.

³⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, dostupné jako Sněmovní tisk 210/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0> s. 50.

³⁴⁵ § 25 odst. 1 písm. b) zákona č. 218/2003 Sb.

6.5 Srovnání pojmu oběti a poškozeného

Přestože poškozený může být zároveň obětí, nelze tyto termíny považovat za synonyma. Mezi těmito dvěma pojmy můžeme poukázat na mnohé rozdíly. První spočívá ve skutečnosti, že poškozeným může být osoba fyzická i právnická. Oproti tomu obětí ve smyslu § 2 odst. 2, 3 a 4 zákona č. 45/2013 Sb. může být pouze fyzická osoba, neboť jen člověk může vnímat útrapy způsobené trestným činem. Právnické osobě může v důsledku trestného činu vzniknout též újma, ale nemůže ji pocítit svými emocemi.³⁴⁶ Právo chápe právnickou osobu jako umělý konstrukt, který má sloužit potřebám člověka.³⁴⁷ Právní úprava těchto subjektů v České republice vychází z teorie fikce, kterou ovšem přebírá s výhradami, protože dle § 20 odst. 1 OZ je právnickou osobou nejen organizovaný útvar, o němž zákon stanoví, že má právní osobnost, ale také ten, jehož právní osobnost uzná.³⁴⁸ U právnické osoby je rovněž vyloučen vznik druhotné újmy.³⁴⁹ V uvedeném směru můžeme říci, že je definice poškozeného širší než definice oběti.

Naproti tomu obětí mohou být též pozůstalí, v případě, že přímá oběť v důsledku trestného činu zemřela a pozůstalí s ohledem na její smrti utrpěli újmu.³⁵⁰ Z uvedeného vyplývá, že obětí může být i osoba, jejíž zájmy nebyly trestným činem dotčeny bezprostředně, a to i v případě, že nebude poškozeným dle trestního řádu.³⁵¹ V tomto ohledu bude naopak definice oběti širší než v případě poškozeného. V rámci viktimologie se do definice oběti zahrnují někdy též další osoby.³⁵² Dle mého názoru, újma, kterou vytrpí pozůstalí v důsledku smrti primární oběti, může být tak silná, že ji lze v mnohých případech postavit na roveň újmy, kterou pocítí oběť přímo v důsledku samotného trestného činu.

Další rozdíl spočívá v tom, že nárok poškozeného vznikl v důsledku trestného činu. V případě zákona o obětech TČ se za trestný čin dle § 2 odst. 1 ZOTČ pokládá také čin jinak trestný. Člověk může být tedy obětí, aniž by vůči němu byl spáchán přímo trestný čin. Zákonodárce totiž při tvorbě zákona o obětech TČ vyšel z předpokladu, že spáchání činu jinak trestného může změnit dosavadní život člověka stejně významně jako trestný čin a způsobit

³⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 39.

³⁴⁷ DVORÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 212.

³⁴⁸ Tamtéž, s. 264.

³⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 264.

³⁵⁰ § 2 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb.

³⁵¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 227.

³⁵² GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 11.

člověku obdobnou újmu.³⁵³ Myslím si, že toto rozšíření zajistí pomoc osobám, které ji budou skutečně potřebovat.

Újma, která vznikla poškozenému, musí být v příčinné souvislosti s daným trestným činem, resp. skutkem, pro nějž je pachatel trestně stíhán.³⁵⁴ Pouze takovou újmu lze poškozenému nahradit. V případě oběti si právní úprava klade za cíl předcházet též újmě druhotné.³⁵⁵ Myslím si, že je velmi důležité činit preventivní kroky, které mohou zabránit sekundární viktimizaci. Sekundární rány někdy zraňují oběť mnohem více než ty primární, například nedůstojné zacházení s obětí. Lze tedy shrnout, že u poškozeného se nahrazuje pouze primární újma, avšak v případě oběti se zabraňuje také vzniku sekundární újmy.³⁵⁶

Rozdíl v případě poškozeného a primární oběti lze spatřit také ve skutečnosti, že vůči poškozenému musel být trestný čin dokonán. V případě primární oběti postačí, že jí v důsledku trestného činu mohla vzniknout újma.³⁵⁷ Dle mého názoru může být v některých případech s ohledem na primární viktimizaci oběti bez významu, zda pachatel trestný čin dokonal, zejména tehdy, pokud samotnému dokonání zabránila náhoda.

Trestní řád pojímá poškozeného jako jednoho z procesních subjektů a podle § 12 odst. 6 TŘ požívá postavení strany. Zákon mu přiznává procesní práva a povinnosti, které mají směřovat k naplnění účelu trestního řízení. Dříve měla oběť význam hlavně jako důkazní prostředek. V rámci trestního řízení mohla osoba vystupovat jako soukromý, subsidiární žalobce nebo jako soukromý účastník, tzv. adherent. Postupně se však její postavení v rámci právní úpravy začalo posilovat a stala se subjektem zvláštní péče ze strany státu. Stát tak zareagoval na skutečnost, že není schopen vždy ochránit člověka před trestným činem. Právní řád ji proto přiznává právo na ohleduplné zacházení se zřetelem na utrpenou újmu. Dále jí umožňuje získat zvláštní péči či kompenzaci újmy ze strany státu.³⁵⁸ Zastávám stanovisko, že moderní demokratický právní stát by měl lidem zaručovat určitý standard pomoci, stanou-li se obětí trestného činu.

---

³⁵³ DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 6.

³⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání, Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1 s. 669.

³⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 39.

³⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 264.

³⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 263.

³⁵⁸ GŘÍVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 12.

Práva oběti jsou neoddělitelně spjata s její osobou, a proto je nemůže převést právním jednáním na někoho jiného. Poškozený však svá práva zcizit může. Jako příklad lze uvést podstoupení pohledávky.³⁵⁹

---

³⁵⁹ Tamtéž s. 12.

7 Práva poškozeného v trestním řízení

7.1 Obecný výklad k právům poškozeného

Poškozený je jedním z procesních subjektů, a proto mu zákon přiznává procesní práva a povinnosti, aby mohl svým vlastním jménem ovlivňovat průběh trestního řízení. Jeho procesní práva významným způsobem přispívají k tomu, aby poškozený dosáhl morální satisfakce, která spočívá v odsouzení pachatele. Dále pomáhají při řešení konfliktu, který mezi ním a pachatelem nastal v důsledku trestného činu. Procesní práva mohou vést také k náhradě škody v rámci adhezního řízení. Jejich výkon musí být v souladu s účelem trestního řízení.³⁶⁰ Ustanovení § 43 odst. 5 TŘ však poškozenému umožňuje, aby se výslovným prohlášením vůči orgánu činnému v trestním řízení vzdal svých procesních práv.³⁶¹ Domnívám se, že pro poškozeného může být jednodušší svá práva fakticky nevykonávat, protože nemusí činit žádný úkon vůči jinému procesnímu subjektu.

Zákon ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost poučit poškozeného o jeho procesních právech a také mu poskytnout možnost pro jejich plné uplatnění. Poškozeného je třeba seznámit též s možností žádat uspokojení nároku podle zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí. V případě, že je zároveň obětí TČ, musí mu být sděleno též poučení o právech uvedených v zákoně č. 45/2013 Sb. Jestliže v daném případě lze sjednat dohodu o vině a trestu, popř. vydat trestní příkaz, trestní řád ukládá orgánům činným v trestním řízení, aby při plnění poučovací povinnosti v rámci přípravného řízení upozornily poškozeného na možnou aplikaci těchto institutů. Rovněž mu musí sdělit, že svůj nárok by tedy mohl uplatnit pouze do doby vydání trestního příkazu, popř. při prvním jednání o dohodě.³⁶² V případě, že se koná výslech ohledně narovnání, je třeba poškozeného před zahájením výslechu poučit také o podstatě tohoto institutu a o právech s ním spojených.³⁶³ Pokud mají být v rámci trestního řízení projednávány utajované informace, bude zapotřebí poškozeného poučit též podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.³⁶⁴

Myslím si, že poučovací povinnost bude mít význam zejména pro poškozené, kteří nedisponují právním vzděláním či nejsou zastoupeni advokátem.

---

³⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. III. ÚS 587/04.

³⁶¹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-559-9, s. 244.

³⁶² § 46 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁶³ § 310 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁶⁴ § 51b zákona č. 141/1961 Sb.

Podle původního znění trestního řádu z roku 1961 měl poškozený procesní práva pouze k tomu, aby mohl v rámci trestního řízení uplatnit nárok na náhradu škody. Účelem tehdejší právní úpravy bylo, aby se o nároku poškozeného rozhodlo již v rámci trestního procesu a aby poškozený nemusel iniciovat občanskoprávní spor.³⁶⁵ Toto pojetí je dnes překonáno, a proto uvedený procesní subjekt disponuje také právy, která nejsou spjata s adhezním řízením.

V rámci akademické sféry se často diskutuje o tom, zda je současný katalog práv poškozeného dostačující. Tato debata byla vyvolána zejména novelizacemi trestního řádu, které byly přijaty po roce 1989. Právní úprava se totiž soustředila hlavně na práva obviněného a poškozený zůstával spíše upozaděm. Jelínek již v 90. letech poukazoval na skutečnost, že postavení poškozeného a obviněného není rovnocenné. Situace se začala zlepšovat díky tlaku veřejného mínění a nevládních organizací. V posledních letech můžeme v rámci českého právního systému hovořit o trendu posilování práv poškozeného.³⁶⁶

Zastávám stanovisko, že vzhledem k újmě, kterou poškozený v důsledku trestného činu utrpěl, nelze v současnosti jeho osobu přehlížet.

Zároveň je nutné upozornit na skutečnost, že práva, popřípadě záležitosti poškozeného nejsou hlavním zájmem trestního procesu. V trestním řízení jde primárně o náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů. Podle Ústavního soudu představují práva poškozeného tzv. *beneficium legis*.³⁶⁷ S uvedeným závěrem souhlasím, neboť plně koresponduje s účelem trestního řádu uvedeným v § 1 odst. 1 TR.

Postavení poškozeného v rámci trestního řízení je velmi specifické, neboť tento subjekt může vystupovat též v roli nositele důkazů, tj. jako svědek.³⁶⁸ V souvislosti s tím lze hovořit o tzv. dvojjediném postavení této osoby.³⁶⁹ Ústavní soud také dovedl, že v určitých případech může být pozice svědka a osoby podávající vysvětlení srovnatelná.³⁷⁰

Práva poškozeného můžeme klasifikovat podle různých kritérií, například podle jejich důležitosti (toto třídění užívá například Solnař či Růžek). Uvedené členění nepovažuji za vhodné, protože dle mého názoru bude vystavěno na subjektivním hodnocení důležitosti práv.

---

³⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*, Op. cit., s. 189.

³⁶⁶ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Op. cit., s. 266-267.

³⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 9. června 2008, sp. zn. I. ÚS 1587/07.

³⁶⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. III. ÚS 587/04.

³⁶⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 13.

³⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. října 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04.

V současné době se tato práva nejčastěji třídí podle toho, zda náleží každému poškozenému, či pouze poškozeným s nárokem na náhradu škody. Uvedenou klasifikaci užívá například Jelínek, Císařová či Čížková.³⁷¹

Práva, která náleží všem poškozeným, mají obecnou platnost. Mezi tato práva lze zařadit například právo činit návrhy na doplnění dokazování (§ 43 odst. 1, § 215 odst. 4 TŘ), právo nahlížet do spisu (§ 65 TŘ), právo účasti na hlavním líčení a právo být vyrozuměn o době a místě konání hlavního líčení (§ 198 odst. 1 a 2 TŘ), právo nechat se zastoupit zmocněncem (§ 50 TŘ), právo dát souhlas s trestním stíháním (§ 163 TŘ), právo pronést závěrečnou řeč v rámci hlavního líčení (§ 216 odst. 2 TŘ), právo být vyrozuměn o podání obžaloby, je-li znám pobyt či sídlo poškozeného (§ 176 odst. 1 TŘ) či právo na oznámení usnesení o odložení věci, pokud je poškozený znám (§ 159a odst. 6 TŘ), o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 odst. 2 TŘ), o zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 3 TŘ) či být vyrozuměn o přerušení trestního stíhání (§ 176 odst. 1 TŘ).³⁷²

Poškozenému ve smyslu § 43 odst. 3 TŘ náleží jak obecná práva, tak práva, která jsou spjata s adhezním řízením. Mezi tato práva můžeme zařadit například právo uplatnit nárok na náhradu škody vůči obviněnému (§ 43 odst. 3 TŘ, § 228-229 TŘ), právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného (§ 47 odst. 1 a 2 TŘ), podat stížnost proti rozhodnutí o zrušení zajištění nároku poškozeného, protože došlo ke složení peněžité jistoty (§ 47a TŘ), podat soudu návrh, aby rozhodl o tom, že poškozený má nárok na právní pomoc ze strany zmocněnce za sníženou odměnu, popřípadě bezplatně (§ 51a odst. 1 a 2 TŘ), právo napadnout výrok o náhradě škody odvoláním (§ 246 odst. 1 písm. d) TŘ) či podat podnět státnímu zástupci, aby podal návrh na povolení obnovy v neprospěch obviněného (§ 280 odst. 2 TŘ).³⁷³

Vzhledem k širokému katalogu práv se budu v diplomové práci zabývat pouze vybranými právy a to právem nahlížet do spisu, právem udělit souhlas s trestním stíháním, právem na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, právem být zastoupen zmocněncem a právem na náhradu nákladů řízení.

---

³⁷¹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 244.

³⁷² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 154-155.

³⁷³ Tamtéž, s. 155.

7.2 Vybraná práva poškozeného

7.2.1 Právo nahlížet do spisu

Právo nahlížet do spisu zaručuje poškozenému ustanovení § 43 odst. 1 TŘ. Myslím si, že dané právo má pro poškozeného velký význam, neboť mu umožňuje získat relevantní informace o trestním řízení i o spáchaném skutku. Poznatky ze spisu mu mohou pomoci se zvolením vhodné procesní strategie. Dle mého názoru poškozený, který nedisponuje dostatečnou sumou informací, nemůže úspěšně bránit své zájmy v rámci trestního procesu.

Poškozený může díky tomuto právu dohlížet na kroky orgánů činných v trestním řízení. V případě zjištění nedostatků mu trestní řád umožňuje například podání stížnosti proti odložení věci (§ 159a odst. 6 TŘ) nebo požádání státního zástupce o přezkoumání postupu policejního orgánu (§ 157a TŘ).³⁷⁴ Podle mě by se na kontrole zákonnosti měly aktivně podílet všechny procesní subjekty, protože dodržování právních předpisů by mělo být v zájmu všech.

Dle mého názoru má právo na nahlížení do spisu velký význam také proto, že je poměrně univerzální. Lze ho totiž realizovat ve všech stádiích trestního procesu a u každého orgánu činného v trestním řízení.³⁷⁵

Trestní spis je tvořen listinami, které do spisu vložily orgány činné v trestním řízení a další procesní subjekty, jejich přílohami, audiovizuálními záznamy, doličnými předměty, záznamy odposlechnů, zvukovými záznamy, či těsnopiseckými záznamy. Naopak trestní řád nespojuje právo nahlížet do spisu s možností seznámit se s sběrnými spisy, které jsou vedeny u soudů vyšších stupňů. Dále oprávněným osobám není zákonem č. 141/1961 Sb. zaručena možnost nahlédnout do dozorových či dohledových spisů státního zastupitelství. Právo se nevztahuje rovněž na pomůcky policejního orgánu jako jsou různé statistiky, výpočty či záznamy z operativních zjištění, jestliže je policejní orgán nezaloží do trestního spisu, či na písemná zdůvodnění policejního orgánu ve smyslu § 167 odst. 2 TŘ, či na pokyny státního zástupce. Trestním spisem se nerozumí ani podněty k podání stížnosti pro porušení zákona adresované Ministerstvu spravedlnosti či podklady, které mají doložit nutnost podání tohoto opravného prostředku.³⁷⁶ Zároveň je na místě zdůraznit, že trestní spis neobsahuje veškeré dokumenty, které

---

³⁷⁴ MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-460-2, s. 60.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 57.

³⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. března 2001, sp. zn. 3 Tz 36/2001.

orgány činné v trestním řízení získaly před zahájením řízení, popřípadě v průběhu procesu.³⁷⁷ Dle mého názoru by však měl trestní spis obsahovat co nejvíce materiálů, aby oprávněné osoby mohly získat co nejvíce informací, neboť informovanost vnímám jako nezbytný předpoklad pro úspěšné hájení zájmů v rámci trestního procesu.

Jádro uvedeného práva nalezneme v ustanovení § 65 TR. Kromě práva nahlížet do spisu zakotvuje trestní řád oprávnění sepsat si výpisky a poznámky či pořídit si na vlastní náklady kopie spisů, popřípadě jejich částí. Orgány činné v trestním řízení kopii zhotovují za poplatek, který ovšem musí odpovídat čistým nákladům za zhotovení kopie. Z uvedeného vyplývá, že účelem vytvoření kopie nesmí být zisk.³⁷⁸ Protokol o výpovědi svědka či obviněného v řízení před soudem lze poskytnout také ve formě běžné kopie, tj. bez ověření.³⁷⁹

Poškozenému současná právní úprava nedovoluje seznámit se s osobními údaji svědka ve smyslu § 55 odst. 2 TR a s protokolem o hlasování. Tento protokol se po skončení hlasování zalepí a připojí k protokolu o jednání.³⁸⁰ Myslím si, že omezení tohoto práva je v těchto případech namístě.

Kromě poškozeného může práva na nahlížení do spisu využít též jeho zmocněnec, znalec,³⁸¹ zákonný zástupce, opatrovník. Poslední dvě uvedené osoby tak mohou učinit pouze tehdy, není-li poškozený plně svéprávný, či má svéprávnost omezenou. Zákon toto oprávnění přiznává dále obviněnému, zúčastněné osobě, jejich zákonnému zástupci, opatrovníkovi (pokud nejsou plně svéprávní, či byla-li jejich svéprávnost omezena), obhájci či dalším osobám, které získají souhlas předsedy senátu (v přípravném řízení souhlas státního zástupce či policejního orgánu), pokud je to zapotřebí pro uplatnění jejich práv. Těmito dalšími osobami by mohly být ti, kteří hodlají podat opravný prostředek ve prospěch obviněného. Zákon o státním zastupitelství v § 14 odst. 4 přiznává toto právo též státnímu zástupci.³⁸² Kladně hodnotím skutečnost, že zákon zmíněné oprávnění přiznává širokému spektru osob a garantuje tak jejich informovanost.

Právo nahlížet do spisu přiznává poškozenému i německý trestní řád. Podle § 406e odst. 1 a 2 StPO je poškozený oprávněn nahlížet do spisu již od počátku přípravného řízení a to prostřednictvím svého právního zástupce. Původně mohl poškozený své právo uplatnit pouze

---

³⁷⁷ MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Op. cit., s. 60-58.

³⁷⁸ Tamtéž, s. 67.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 67.

³⁸⁰ § 58 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁸¹ § 107 odst. 1 či § 110a zákona č. 141/1961 Sb.

³⁸² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 278.

prostřednictvím svého advokáta. S účinností od 1. 1. 2018 přiznal trestní řád toto oprávnění též přímo poškozenému, který zastoupen advokátem není.³⁸³ Domnívám se, že je nezbytné, aby poškozený mohl vykonávat uvedené právo sám, nikoli pouze prostřednictvím jiné osoby.

Přestože v ustanovení § 65 odst. 1 TŘ je poškozený uveden ihned za obviněným, nelze z toho vyvozovat, že jejich postavení při výkonu tohoto práva bude stejné. Právo nahlížet do spisu v případě obviněného představuje součást jeho práva na obhajobu, které zaručuje Listina základních práv a svobod. Můžeme říci, že poškozený disponuje slabším právem, neboť mu nehrozí uložení sankce *ultima ratio*. Právní předpisy mu rovněž umožňují hájit své zájmy v rámci občanskoprávního řízení.³⁸⁴

Klouček se zabýval otázkou, zda by se poškozený mohl domáhat práva na nahlížení do trestního spisu v rámci civilního procesu. Dospěl k závěru, že tento postup by byl pro poškozeného neúčelný s ohledem na délku řízení a finanční náklady. Zároveň poukazuje na to, že civilní soud nedisponuje pravomocí nařídit orgánům činným v trestním řízení povinnost, aby určité osobě postavení poškozeného (společně se všemi procesními právy) přiznal.³⁸⁵

Domnívám se, že poškozený může určité své zájmy hájit též v civilním řízení (například domáhat se náhrady škody či nemajetkové újmy). Zastávám však stanovisko, že některé zájmy (například zájem na morální satisfakci z potrestání pachatele nejpřísnějším způsobem) lze dostatečně hájit pouze v rámci trestního procesu.

Výkon tohoto práva může být pro poškozeného problematický zejména na počátku trestního řízení, neboť s ohledem na důkazní situaci nemusí být zcela zřejmé, zda osoba splňuje definiční znaky tohoto procesního subjektu.³⁸⁶ Vantuch ovšem zdůrazňuje, že poškozenému uvedené právo náleží již od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, tj. před zahájením trestního stíhání. Po dobu prověřování lze oprávnění poškozeného omezit též ze závažných důvodů, což *per analogiam* vyplývá z § 65 odst. 2 TŘ.³⁸⁷

---

³⁸³ VOLK, Klaus und Armin ENGLÄNDER. *Grundkurs StPO*. 9. neu bearbeitete Auflage, München: C.H. Beck (Verlag), 2018. ISBN 978-3-406-71924-0, s. 348.

³⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 9. června 2008, sp. zn. I. ÚS 1587/07.

³⁸⁵ KLOUČEK, Zdeněk. Nad jedním nálezem Ústavního soudu a postavením poškozeného v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 10, s. 305-307, ISSN 1213-5313.

³⁸⁶ MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-460-2, s. 60.

³⁸⁷ VANTUCH, Pavel. K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 6, s. 144-148, ISSN 1213-5313.

Právem poškozeného na nahlížení do spisu se zabývalo též stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1 SL 716/2015 ze dne 25. června 2015. Nejvyšší státní zastupitelství zde vymezilo základní principy pro rozhodování orgánů činných v trestním řízení o žádostech dle ustanovení § 65 TŘ. Orgány činné v trestním řízení nesmí omezovat práva účastníků nad zákonem stanovený rámec. Dále musí pečlivě zhodnotit rozsah informací, které účastník potřebuje pro výkon svých práv, a zvážit s ohledem na stádium trestního řízení a povahu informací, jaké údaje ze spisu mu lze poskytnout. Nejvyšší státní zastupitelství považuje za nepřijatelné automatické odmítání žádostí bez dostatečného zdůvodnění. Odmítnutí je možné pouze na základě podložených skutečností a to i v případě, kdy trestní řízení skončí vydáním usnesení o odložení věci. Právo nahlížet do spisu lze chápat jako součást práva na účinné vyšetřování. Poškozený musí mít proto možnost seznámit se se spisem minimálně v tom rozsahu, který mu umožní zjištění, zda vyšetřování skutečně proběhlo účinně. Právo poškozeného seznámit se s údaji, které se dotýkají zásahu do jeho osobní integrity, je dle názoru Nejvyššího státního zastupitelství nejen procesním institutem, ale také prostředkem pro ochranu osobnosti.

Pozůstalý po osobě usmrcené skutkem, který je prověřován v přípravném řízení před zahájením trestního stíhání, popř. pro něž se vede trestní řízení, má rovněž právo nahlížet do spisu, neboť bude mít v rámci tohoto řízení postavení poškozeného dle ustanovení § 43 odst. 1 či odst. 3 TŘ. Uvedené právo mu může být odepřeno pouze ze závažných důvodů.³⁸⁸ Pozůstalý může též získat na základě své žádosti kopii videozáznamu, na němž je zaznamenáno ohledání místa činu.³⁸⁹ Domnívám se, že i pozůstalým by mělo být umožněno získat co nejvíce informací v rámci trestního procesu.

Po skončení vyšetřování musí policejní orgán poškozenému, který žádá náhradu škody dle § 43 odst. 3 TŘ, umožnit prostudování spisu a uplatnění návrhů na doplnění vyšetřování a to v případě, kdy zná pobyt či sídlo poškozeného. Na tuto možnost ho musí upozornit nejméně 3 dny předem. Lhůtu lze po předchozím souhlasu oprávněné osoby zkrátit. Jestliže policejní orgán nepovažuje návrhy za důvodné, odmítne je a provede o tom záznam do spisu. Rovněž o tomto kroku vyrozumí obviněného, obhájce a poškozeného. Poškozený tohoto práva ovšem využít nemusí. Policejní orgán pak bude postupovat stejně, jako kdyby daný úkon poškozený zrealizoval, a učiní o tom poznámku do spisu. V každém případě je však nutné, aby byla

---

³⁸⁸ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2007 ze dne 16. července 2007.

³⁸⁹ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 2/2015 ze dne 25. června 2015.

oprávněná osoba o svém právu poučena.³⁹⁰ Domnívám se, že díky tomuto oprávnění se může poškozený aktivně zapojit do vyšetřování trestného činu a poskytnout tak orgánům činným v trestním řízení svou součinnost.

Způsob uplatnění práva na nahlížení do spisu u soudu upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy v § 8. Osoby mohou své právo realizovat po předchozím objednání v úředních hodinách pod dozorem pověřeného zaměstnance. Vyhláška ukládá, aby soud na své orientační tabuli uvedl místnosti určené k výkonu tohoto práva, které musí zřetelně označit. V případě, že je součástí spisu zvukový či zvukově obrazový záznam, soud musí osobám umožnit jeho přehrání, popřípadě též pořízení jeho kopie. Tyto pravidla se uplatní také v případě elektronického spisu. Elektronický spis je veden v rámci příslušného informačního systému soudu dle dokumentace k danému informačnímu systému.³⁹¹

Předseda soudu disponuje oprávněním stanovit, že uplatnění tohoto práva bude snímáno kamerovým systémem, či že k nahlížení do spisu dojde mimo soudní místnost. V druhém případě, který jsem uvedla, musí rovněž pověřit konkrétního zaměstnance soudu, jenž bude vykonávat nad nahlízející osobou dohled. Dle mého názoru je tato možnost způsobilá zabezpečit informovanost poškozených, kteří se díky špatnému zdravotnímu stavu nemohou dostavit do soudní budovy.

O výkonu práva na nahlížení do spisu je třeba pořídit záznam, v němž se uvede jméno osoby, která právo vykonala, a jak dlouhou dobu její nahlížení trvalo. Záznam musí obsahovat datum vyhotovení, podpis vedoucího kanceláře a nahlízejícího.³⁹²

Předseda senátu (popřípadě samosoudce) může žadateli v odůvodněných případech též umožnit, aby do spisu nahlédl u jiného soudu. Za tímto účelem pak dojde k zaslání spisu k požadovanému soudu.³⁹³ Toto oprávnění dle mého názoru ušetří poškozeným čas a cestovní náklady. Žádná osoba však není oprávněna svévolně spis odnést z budovy soudu bez souhlasu předsedy, popřípadě pověřeného místopředsedy soudu. Výjimku představuje pouze jednání mimo soudní budovu.³⁹⁴

---

³⁹⁰ § 166 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁹¹ § 200b odst. 2 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org.

³⁹² § 188 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org.

³⁹³ § 191 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org.

³⁹⁴ § 192b instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org.

Podobná pravidla se uplatní také v případě výkonu tohoto práva u jiného orgánu činného v trestním řízení. Zároveň je třeba zmínit, že zákon nestanoví maximální možnou dobu výkonu tohoto práva. Osoba může nahlížet do spisu též opakovaně. Právo lze ovšem zkrátit obstruujícím osobám. Faktické omezení tohoto práva představují úřední hodiny orgánu činného v trestním řízení.³⁹⁵ Zákon by měl dle mého názoru i v budoucnu umožnit opětovný výkon tohoto oprávnění a neměl by ho časově omezovat.

Právo nahlížet do spisu lze v přípravném řízení omezit rozhodnutím státního zástupce či policejního orgánu a to pouze ze závažných důvodů. Tato pravomoc orgánů činných v trestním řízení chrání důkazní prameny před poškozením a zničením, popřípadě před jiným jednáním, které by mařilo vyšetřování. Rovněž zde můžeme spatřit zájem na ochraně bezpečnosti svědků, osobních údajů, utajovaných skutečností. Lze tedy shrnout, že omezení tohoto práva může být jak v zájmu veřejném, tak v zájmu soukromém.³⁹⁶

Za závažný důvod nelze označit obecný poukaz na možnost maření výsledků vyšetřování³⁹⁷ či strach policejního orgánu z toho, že nahlízející hodlá podat opravný prostředek, návrh či učinit jiný procesní úkon.³⁹⁸ Tento postup nesmí být rovněž veden snahou donutit obviněného k doznání. Legitimními důvody pro omezení tohoto práva budou zejména ty, které jsou spjaty s dalším postupem policejního orgánu v rámci trestního řízení.³⁹⁹ Myslím si, že omezení tohoto práva by mělo být prostředkem *ultima ratio* a policejní orgán by neměl výkonu tohoto práva zbytečně bránit.

V případě poškozeného může být závažným důvodem potřeba danou osobu vyslechnout jako svědka. Uplatnění tohoto práva by v určitých případech vedlo ke snížení hodnoty tohoto důkazu.⁴⁰⁰

Odepření práva na nahlížení do spisu je třeba v každém případě pečlivě zdůvodnit.⁴⁰¹ Žadateli nelze tyto důvody sdělit okamžitě, jestliže pro jejich utajení svědčí též důležité důvody

---

³⁹⁵MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Op. cit., s. 58.

³⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 17. června 2004, sp. zn. III. ÚS 239/04.

³⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 472/2000.

³⁹⁸MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Op. cit., s. 68.

³⁹⁹ KANDALEC, Pavel. Právo obviněného na nahlížení do spisu – časový a věcný rozsah. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 39-44, ISSN 1210-6348.

⁴⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 704.

⁴⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 472/2000.

ve smyslu dle § 65 odst. 2 TŘ. Policejní orgán je však musí uvést a to především pro dozorového státního zástupce.⁴⁰²

Za zajímavé považuje, že zákon povinnost zdůvodnit uvedené rozhodnutí neukládá. *De lege ferenda* proto navrhuji, aby byl tento nedostatek napraven. Vzhledem k důležitosti náležitého odůvodnění nepovažuji za dostačující vyvozovat tuto povinnost pouze z judikatury.

Odepření práva na nahlížení do spisu musí být podrobena testu proporcionality. Při provedení tohoto testu se zkoumají tři kroky a to vhodnost (resp. způsobilost dosáhnout daného cíle), potřebnost (zda je tento postup nejšetrnější) a poměrování (proporcionalita mezi cílem a tím, co muselo být pro jeho dosažení vynaloženo). Během šetření druhého kroku můžeme dovodit závěr, že úplné odepření tohoto práva neobstojí. *Ad absurdum* by úplné odepření vedlo k závěru, kdy by obviněný, poškozený či další osoby nemohli nahlédnout do protokolu o vlastní výpovědi. Lze tedy shrnout, že odepření tohoto práva je možné pouze co do části spisu, k nimž se váží závažné důvody. Myslím si, že v naprosté většině kauz budou existovat části spisu, ve vztahu k nimž nebude možné toto právo poškozenému zkrátit.

Nejen pro poškozeného, ale také pro další osoby, jimž zákon právo na nahlížení do spisu přiznává, má význam vymezení doby, během níž své právo vykonávat nemohou. Policejní orgán k odepření zmíněného práva přistupuje zpravidla v případě, kdy hrozí zmaření dalšího postupu ve věci. Kandalec uvádí, že právo nahlížet do spisu disponuje procesní elasticitou, což znamená, že po odpadnutí důvodů se právo vrací do své původní šíře (podobně tomu je například u vlastnického práva). Policejní orgán by měl obviněného, jehož právo bylo zkráceno, vyrozumět o tom, že může své oprávnění opět vykonávat. Tento závěr Kandalec vyvozuje z požadavku na co nejmenší zásah do práv obviněného.⁴⁰³ Myslím si, že uvedené lze vztáhnout též na poškozeného a to s ohledem na zásadu zajištění jeho práv.

De lege ferenda navrhuji, aby povinnost policejního orgánu obeznámit žadatele s tím, že důvody pro odepření již odpadly, byla zakotvena přímo v trestním řádu a to s ohledem na význam tohoto práva pro oprávněné subjekty.

Osoba, jíž toto právo odepřel policejní orgán, může požádat státního zástupce o urychlené přezkoumání tohoto kroku. Státní zástupce v rámci přezkumu vyjde z důvodu, kterým policejní orgán ospravedlnil svůj postup. Žadatel by rovněž mohl podat podnět k nadřízenému státnímu

---

⁴⁰² KANDALEC, Pavel. Právo obviněného na nahlížení do spisu – časový a věcný rozsah. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 39-44, ISSN 1210-6348.

⁴⁰³ KANDALEC, Pavel. Právo obviněného na nahlížení do spisu – časový a věcný rozsah. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 39-44, ISSN 1210-6348.

zastupitelství, které vykonává dohled nad státním zástupcem, jenž přezkum v dané věci provádí.⁴⁰⁴ Ústavní soud dovodil, že i tento podnět lze považovat za účinný opravný prostředek.⁴⁰⁵ Zákonnost kroků policejního orgánu může posuzovat též trestní soud, který rozhoduje v dané věci.⁴⁰⁶

Dle mého názoru trestní řád v § 65 odst. 2 TR značně zvýhodňuje osobu obviněného a jeho obhájce, neboť stanoví, že jim toto právo nelze omezit v momentě, kdy již byli upozorněni na možnost prostudovat spisy, a také v případě sjednávání dohody o vině a trestu. Obviněnému a ani obhájci nelze rovněž zabránit v nahlédnutí do usnesení o zahájení trestního stíhání.

Domnívám se, že zákon by měl zakotvit také případy, kdy toto právo nelze odepřít ani poškozenému, například tehdy, jestliže potřebuje ze spisu zjistit relevantní informace pro vznesení návrhu na náhradu škody.

Odepření práva na nahlížení do spisu umožňuje též německý trestní řád. Rozdíl oproti české právní úpravě spočívá v tom, že tamní zákonodárce přímo stanoví konkrétní důvody, které odepření odůvodňují. Dle § 406e odst. 2 StPO je kogentně zakázáno nahlížení provést, jestliže převažuje zájem na ochraně zájmů obviněného⁴⁰⁷ či jiné osoby. Dále lze právo omezit, jestliže by mohlo dojít k ohrožení účelu vyšetřování a to i v rámci jiného trestního procesu, či jestliže by došlo k významným průtahům řízení, ledaže státní zástupce v případech uvedených v § 395 StPO poznamenal do spisu ukončení vyšetřování.

Domnívám se, že zakotvení konkrétních důvodů, pro něž lze právo odepřít, představuje lepší řešení, než které nabízí český trestní řád. Dle mého názoru může německá právní úprava přispět k zamezení svévolného omezování práva na nahlížení do spisu.

Pokud zákon neurčí jinak, musí orgány činné v trestním řízení sepsat o každém úkonu protokol. Protokol se sepíše buď přímo při daném úkonu, anebo bezprostředně po jeho skončení.⁴⁰⁸ Osobě, která se daného úkonu mohla účastnit, nelze odepřít nahlédnutí do protokolu, který byl v daném případě pořízen.

Ústavní soud dovodil, že obviněný a jeho obhájce musí mít možnost zkonfrontovat zvukový záznam z hlavního líčení s přepisem, který je součástí protokolu. Z uvedeného vyplývá, že soud

⁴⁰⁴ KANDALEC, Pavel. Právo obviněného na nahlížení do spisu – časový a věcný rozsah. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 39-44, ISSN 1210-6348.

⁴⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14.

⁴⁰⁶ KANDALEC, Pavel. Právo obviněného na nahlížení do spisu – časový a věcný rozsah. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 39-44, ISSN 1210-6348.

⁴⁰⁷ BEULKE, Werner. *Strafprozessrecht*. 7. neu bearbeitete Auflage, Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004. ISBN 3-8114-9005-2, s. 327.

⁴⁰⁸ § 55 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

jim buď musí umožnit poslech tohoto záznamu, anebo jim poskytnout jeho kopii. V případě, kdy by jim uvedené neumožnil, nemůže obhajoba vznést námitky proti protokolaci či napadnout výpovědi z hlavního líčení.⁴⁰⁹ Černý dozoruje, že tato povinnost soudu neplatí pouze ve vztahu k obviněnému a jeho obhájci, nýbrž ke všem osobám, kterým zákon přiznává právo nahlédnout do spisu.⁴¹⁰ Z tohoto tvrzení vyvozují, že se tento postup uplatní i ve vztahu k poškozenému.

Trestní řád rovněž klade důraz na ochranu utajovaných informací, které jsou chráněny zákonem 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.⁴¹¹ Při povolení nahlížení musí být provedeny opatření pro zachování jejich tajnosti. Tato povinnost se týká také údajů, s nimiž se pojí zákonem uznaná či uložená povinnost mlčenlivosti. Právo nahlížet do spisu se rovněž nevztahuje na osobní údaje svědka, jehož totožnost musí zůstat utajena.⁴¹²

Příkladem údajů, již se týká § 65 odst. 2 TŘ, může být informace o zdravotním stavu dle § 51 odst. 2 zákona č. 372/2001 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, informace o majetkových poměrech daňového subjektu dle § 52 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu či bankovní tajemství dle § 8 odst. 2 TŘ. Vyloučený z nahlížení může být celý spis, jeho obal (například údaj o tom, kdo a kdy založil danou skutečnost do spisu), či pouze jednotlivé skutečnosti. Pro osoby, které nedisponují osvědčením a poučením dle zákona o utajovaných informacích, upravuje tzv. zvláštní přístup k utajovaným informacím § 51b TŘ.⁴¹³

Myslím si, že dané ustanovení bude mít význam zejména pro poškozené, kteří jsou zároveň oběťmi. Zákon tak pachateli znemožňuje zjistit jejich citlivé údaje.

Orgán činný v trestním řízení může v rámci přípravného řízení poskytnout žadateli příležitost seznámit se s údaji uvedeným v § 8 odst. 2 TŘ pouze v nezbytném rozsahu, jenž mu umožní uplatnění jeho práv. Před tím je nezbytné ho poučit o odpovědnosti za neoprávněné sdělení daného údaje.⁴¹⁴

---

⁴⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. srpna 2008, sp. zn. I. ÚS 36/08. a také nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2007, sp. zn. IV. ÚS 388/06.

⁴¹⁰ MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Op. cit., s. 67.

⁴¹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 710.

⁴¹² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 279.

⁴¹³ MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Op. cit., s. 71.

⁴¹⁴ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 17/2002 ze dne 22. července 2002.

Černý poukazuje na skutečnost, že právo nahlížet do spisu bývá v rámci trestního řízení zneužíváno k tomu, aby se žadatel dozvěděl o citlivých údajích konkrétních osob.⁴¹⁵ Domnívám se, že orgány činné v trestním řízení by proto měly klást maximální důraz na realizaci opatření, které zneužívání tohoto práva zabrání.

Dále trestní řád stanoví nutnost učinit opatření, která zajistí, že osobám nebudou zpřístupněny údaje, k nimž mají mít přístup pouze orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby zainteresovaní na daném případě. Pokud by obviněný potřeboval tyto údaje pro uplatnění svého práva na obhajobu, je třeba mu je v potřebném rozsahu sdělit a učinit o tom záznam do protokolu společně s důvody.

Ustanovení § 65 odst. 1, 2 a 3 TŘ nebrání státním orgánům a národnímu členovi Eurojustu provést nahlížení do spisu podle jiných předpisů.

Právní úprava obsažená v trestním řádu se užije také v řízení proti právnickým osobám⁴¹⁶ a v řízení ve věcech mládeže.⁴¹⁷

7.2.2 Souhlas poškozeného s trestním stíháním

Trestní řád přiznává poškozenému v § 163 TŘ oprávnění udělit souhlas s trestním stíháním v případě taxativně vypočtených deliktů. Tento institut byl do našeho právního řádu zaveden zákonem č. 178/1990 Sb., který znovelizoval trestní řád. Před účinností této změny měly orgány činné v trestním řízení povinnost stíhat veškeré trestné činy, o nichž se dozvěděly. Můžeme tedy říct, že se zásada oficiality uplatnila vůči všem trestným činům a stanovisko poškozeného nebylo v tomto směru relevantní.⁴¹⁸ Domnívám se, že tato právní úprava nebyla správná, neboť poškozený by měl mít možnost v některých výjimečných případech ovlivnit, zda k trestnímu stíhání dojde. Lze tedy shrnout, že zákonodárce v případě institutu souhlasu poškozeného s trestním stíháním upřednostnil vazby mezi poškozeným a obviněným před nutností stíhat veškeré trestné činy.⁴¹⁹ Trestní řád nově zohlednil skutečnost, že trestní postih může mít také

---

⁴¹⁵MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Op. cit., s. 71.

⁴¹⁶ § 1 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb.

⁴¹⁷ § 1 odst. 3 zákona č. 218/2003 Sb.

⁴¹⁸JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 268.

⁴¹⁹FENYK, Jaroslav, Dagmar ČISAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 221.

negativní dopad na samotného poškozeného.⁴²⁰ Myslím si, že tímto následkem by mohla být například citová újma či finanční ztráta v rodinném rozpočtu.

Z důvodové zprávy vyplývá, že zákonodárce zamýšlel tento institut vztáhnout na trestné činy proti zdraví, majetku a cti. Výšeč těchto deliktů odpovídala okruhu přestupků, jež měly být podle nového přestupkového zákona stíhány pouze na návrh poškozeného.⁴²¹ Dle mého názoru mohl tento krok vést k posílení principu, že trestní stíhání má být prostředkem *ultima ratio*. Trestní řízení by se od přestupkového odlišovalo zejména tím, že by se v rámci něj stíhaly skutečně ty nejzávažnější delikty.

Souhlas s trestním stíháním lze vnímat též jako jednu z procesních podmínek.⁴²² Nejedná se však o důkaz, a proto není třeba ho v průběhu řízení provést.⁴²³ Tento právní institut bývá kritizován zejména kvůli požadavku příbuzenského poměru mezi poškozeným a obviněným. Někdy se zpochybňuje též výčet trestných činů v § 163 TR⁴²⁴ a to z důvodu jeho nekonceptnosti, nesystematičnosti a neprovázanosti. V uvedeném okruhu lze totiž nalézt i poměrně závažné trestné činy s vysokým stupněm nebezpečnosti pro společnost, ale naopak některé méně společensky škodlivé činy zde chybí.⁴²⁵ Například trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 odst. 1 TZ⁴²⁶ považuji za mnohem závažnější než trestný čin poškození cizí věci dle § 228 TZ.⁴²⁷ Myslím si, že legalizace výnosů z trestné činnosti by v daném výčtu být neměla, neboť zde převládá zájem celé společnosti na potírání této trestné činnosti před zájmem jednotlivce. Naopak *de lege ferenda* navrhuji, že by ve výčtu mohl být uveden i trestný čin rvačky § 158 odst. 1 TZ či pomluvy dle § 184 odst. 1 TZ. V uvedených dvou případech mohou dle mého názoru převládnout individuální zájmy poškozeného, a proto by bylo vhodné zvážit zakotvení těchto deliktů v § 163 TR.

Musil uvádí, že souhlas s trestním stíháním by se měl uplatnit výhradně u méně závažných trestných činů, u nichž není třeba klást velký důraz na generální prevenci. Princip oficiality a

---

⁴²⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. září 2018, sp. zn. I. ÚS 2637/18.

⁴²¹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 526-527.

⁴²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. listopadu 2019, sp. zn. III. ÚS 881/19.

⁴²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2018, sp. zn. 4 Tdo 948/2015.

⁴²⁴ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

⁴²⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 531.

⁴²⁶ U uvedeného trestného činu zákonodárce stanoví horní hranici trestní sazby 4 roky.

⁴²⁷ Zde lze pachateli trestného činu uložit trest odnětí svobody do 1 roku.

legality je však třeba zachovat u závažných trestných činů, neboť je nutné je stíhat bez ohledu na stanovisko poškozeného.⁴²⁸

Jak již bylo naznačeno výše, souhlas s trestním stíháním představuje výjimku ze zásady legality, respektive ze zásady oficiality.⁴²⁹ Orgán činný v trestním stíhání nemůže zahájit, popřípadě pokračovat, v trestním stíhání, pokud nedisponuje souhlasem poškozeného. Z ustanovení § 11 odst. 1 písm. l) TRŘ vyplývá, že nedostatek souhlasu je jedním z důvodů nepřipustnosti trestního stíhání. Tato nepřipustnost může přivodit odložení věci před samotným zahájením trestního stíhání⁴³⁰ či zastavení trestního stíhání, jestliže již došlo k jeho zahájení.⁴³¹ K zastavení nemusí dojít jen při projednání věci v prvním stupni, ale též v řízení o opravných prostředcích. Pokud odvolací soud dospěje k závěru, že souhlas udělen nebyl, zruší napadené rozhodnutí.⁴³² Vedení trestního stíhání i přes jeho nepřipustnost představuje též důvod pro podání dovolání.⁴³³ Trestní řád však obviněnému ponechává právo trvat na projednání věci. Toto oprávnění však musí využít do tří dnů od okamžiku doručení usnesení o zastavení trestního stíhání.⁴³⁴ Domnívám se, že motivem pro výkon tohoto práva může být snaha obviněného očistit své jméno. Výhodu pro obviněného, který uplatní své oprávnění, lze spatřit v tom, že mu soud nemůže uložit trest.⁴³⁵

Je ovšem nutné zdůraznit, že v případě získání souhlasu, ukládá zákon orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat *ex offo*. Přivolení poškozeného ovšem nezasahuje do obžalovací zásady.⁴³⁶ Stíhat obviněného před soudem lze i v tomto případě pouze na základě obžaloby, návrhu na potrestání či schválení dohody o vině a trestu, který podá státní zástupce.⁴³⁷ Myslím si, že není na místě, aby poškozený v České republice zastupoval veřejnou žalobu před soudem. Dle mého názoru je třeba tuto povinnost ponechat státnímu zástupci, který disponuje právním vzděláním a dostatečnou průpravou.

---

⁴²⁸ MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udělet souhlas s trestním stíháním podle § 163 TrŘ? *Trestní právo*. 2003, č. 12, s. 9-19, ISSN 1211-2860.

⁴²⁹ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

⁴³⁰ § 159a odst. 2, § 179 odst. 2 písm. f) zákona č. 141/1961 Sb.

⁴³¹ § 172 odst. 1 písm. d), § 188 odst. 1 písm. c), § 314c odst. 1 písm. a), § 314p odst. 3 písm. c), § 314c odst. 2, § 223 odst. 1, § 231 odst. 1, § 314r odst. 5, § 257 odst. 1 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb.

⁴³² Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. června 2006, sp. zn. 5 To 40/2006.

⁴³³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, s. 98-99.

⁴³⁴ § 11 odst. 4 zákona č. 141/1961.

⁴³⁵ § 227 zákona č. 141/1961.

⁴³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 268.

⁴³⁷ § 2 odst. 8 zákona č. 141/1961.

Souhlas s trestním stíháním lze označit za procesní institut. Od něj musíme však odlišovat svolení poškozeného dle § 30 TZ. Jedná se o okolnost vylučující protiprávnost, která způsobí, že čin není trestný již v okamžiku jeho dokonání. Můžeme říci, že jde o institut hmotného práva, který se uplatní v případě neurčitého počtu trestných činů. Souhlas s trestním stíháním připadá v úvahu pouze u taxativně vypočtených deliktů a nemá vliv na trestnost činu. Lze ho udělit až poté, co pachatel trestný čin spáchal. Podmínkou pro aplikaci ustanovení o svolení poškozeného není existence zvláštního vztahu mezi poškozeným a obviněným.⁴³⁸

Základní charakteristika současné právní úpravy souhlasu s trestním stíháním spočívá v tom, že v případě taxativně vypočtených trestných deliktů lze trestní stíhání zahájit, popřípadě v něm pokračovat, pouze tehdy, jestliže poškozený udělí souhlas. Poškozený své přivolení musí vyjádřit určitým a srozumitelným způsobem a adresovat ho orgánu činnému v trestním řízení. Trestní řád nepřipouští implicitní souhlas.⁴³⁹ Pouhou žádost o zastavení trestního stíhání nelze posoudit jako dostačující.⁴⁴⁰ Souhlas s trestním stíháním dle § 163 TR je zapotřebí též u poškozeného, jenž je starší 15 let, a z důvodu svého věku zatím nenabyl plné svéprávnosti.⁴⁴¹ Právní úpravu v § 163 TR lze užít také tehdy, jestliže v průběhu vyšetřování vztah mezi poškozeným a obviněným již neexistoval.⁴⁴² Poškodí-li pachatel svým činem více osob, postačí souhlas pouze jedné z nich. Uvedené může mít význam například pro trestný čin porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1 TZ, neboť postavení poškozeného lze přiznat všem, kteří v daném obydlí oprávněně bydlí.⁴⁴³ Zároveň je nutné zmínit, že souhlas se vztahuje ke konkrétnímu trestnému činu a v případě změny právní kvalifikace v průběhu řízení, musí orgán činný v trestním řízení získat přivolení znovu.⁴⁴⁴

Jestliže poškozený dovršil 15 let, ale nepřekročil 18 rok svého věku, bude jeho právo vykonávat zákonný zástupce.⁴⁴⁵ Jeho procesní akt však podléhá schválení ze strany soudu.⁴⁴⁶

---

⁴³⁸ LUKÁŠOVÁ, Marcela. Institut svolení poškozeného a jeho uplatnění nejen v judikatuře. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 3, s. 60-66, ISSN 1213-5313.

⁴³⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. července 2002, sp. zn. 5 To 31/02.

⁴⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2014, sp. zn. 8 Tdo 1441/2014.

⁴⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. dubna 2017, sp. zn. 8 Tdo 327/2014.

⁴⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018, sp. zn. 4 Tdo 285/2018.

⁴⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 1996, sp. zn. 2 Tzn 179/96.

⁴⁴⁴ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 162-163.

⁴⁴⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Op. cit., s. 544.

⁴⁴⁶ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 533.

Spáchal-li však rodič trestný čin vůči svému nezletilému dítěti, soud jmenuje dítěti pro tento účel opatrovníka a posléze schválí daný procesní úkon.⁴⁴⁷

Právo udělit souhlas je výlučně vázáno na poškozeného a nepřechází na jeho právního nástupce.⁴⁴⁸ Smrtí poškozeného zaniká specifický vztah mezi ním a obviněným, a proto se tato právní úprava po jeho smrti neuzije.⁴⁴⁹ Přechod tohoto práva nelze vyvodit ani z postmortální ochrany osobnosti dle občanského zákoníku.⁴⁵⁰

Myslím si, že není vhodné, aby toto právo přecházelo na právního nástupce, neboť § 163 TŘ se uplatňuje v případech, kdy lze očekávat citové vazby mezi poškozeným a obviněným. Uvedené ustanovení chrání poškozeného před možnými negativními důsledky, které mu můžou vzniknout v momentě odsouzení pachatele. Tyto následky však v případě právního nástupce buď nemusí vůbec nastat, anebo nebudou natolik intenzivní, že by bylo zapotřebí mu uvedené oprávnění přiznat.

Jestliže trestný čin spáchalo dítě mladší 15 let, bude v dané věci zcela bez významu, zda poškozený souhlas udělil, protože je zde dán důvod nepřipustnosti TS dle § 11 odst. 1 písm. d) TŘ. Orgánu činnému v trestním řízení vzniká povinnost zastavit dané řízení.⁴⁵¹

Právo udělit souhlas s trestním stíháním je ponecháno též poškozenému, který zároveň v dané kauze vystupuje jako spoluobviněný. Městský soud v Praze dovedl, že ustanovení § 163 odst. 1 TŘ můžeme chápat jako *lex specialis* vůči § 44 odst. 1 TŘ. Zmíněné ustanovení vylučuje, aby práva poškozeného vykonával spoluobviněný.⁴⁵² Právní úprava v § 163 TŘ poskytuje ochranu rodinným vztahům. Nelze ji tedy odepřít ani spoluobviněnému, jenž zároveň vystupuje v pozici poškozeného.⁴⁵³ S uvedeným závěrem se ztotožňuji, neboť opačné řešení by odporovalo účelu této právní úpravy.

Dle mého názoru lze ustanovení § 163 TŘ rozdělit do tří okruhů. První okruh představují taxativně vypočtené delikty (například ublížení na zdraví dle § 146 TZ, neposkytnutí pomoci dle § 150 TZ, krádež dle § 205 TZ, vydírání dle § 175 odst. 1 TZ, podvod dle § 209 TZ, poškození cizí věci dle § 228 TZ), u nichž může poškozený udělit svůj souhlas tehdy, pokud by byl ten,

⁴⁴⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. dubna 1991, sp. zn. 6 To 57/91.

⁴⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2016, sp. zn. 7 Tdo 682/2016 nebo usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. října 1997, sp. zn. 8 To 419/97.

⁴⁴⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1244.

⁴⁵⁰ GRÍVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit. 534.

⁴⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 8 Tdo 1036/2017.

⁴⁵² Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. března 1991, sp. zn. 4 To 61/91.

⁴⁵³ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Op. cit., s. 543.

vůči němuž se vede trestní stíhání, ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by poškozený mohl jako svědek odepřít svou výpověď. Jde tedy o případ, kdy má být trestní stíhání vedeno proti osobě, která je vůči poškozenému v příbuzenském poměru v pokolení přímém, je jeho sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem, partnerem, druhem či jde o jiné osoby v rodinném či jiném obdobném poměru, jestliže by poškozený jejich újmu pociťoval jako svou vlastní.⁴⁵⁴ Blízký vztah mezi osobami musí existovat v době, kdy se trestní řízení vede.⁴⁵⁵

V případě *jiné osoby* má orgán činný v trestním řízení za úkol pozorně šetřit intenzitu konkrétního vztahu mezi touto osobou a poškozeným. Dále je mu uloženo posoudit, zda obviněný způsobenou újmu pociťuje v dostatečné míře jako svou vlastní.⁴⁵⁶ Tento pocit musí být vzájemný. Nestačí, že jedna osoba pociťuje újmu jako svou vlastní, pokud tomu u druhé osoby tak není.⁴⁵⁷ Pro vztah mezi obviněným a poškozeným bude typické sdílení společné domácnosti, společné finance k uspokojování základních potřeb či výchova nezletilých.⁴⁵⁸

V praxi tyto podmínky splňují například osoby vychovávané ve společné domácnosti, bratřenci, snoubenci či osoby sešvagřené.⁴⁵⁹ Naopak na roveň partnerských či rodinných vztahů nelze postavit vztah milenecký.⁴⁶⁰ Z uvedeného vyplývá, že okruh oprávněných osob je vykládán spíše restriktivně. Matocha tento přístup považuje za správný, přestože se veřejnosti může jevit jako zastaralý a nadměru rigidní.⁴⁶¹

Domnívám se, že orgány činné v trestním řízení by měly velmi důsledně zvažovat, zda lze toto oprávnění poškozenému přiznat. Dle mého názoru by měl být souhlas s trestním stíháním výjimečným institutem. Jeho nadužívání by dle mého názoru vedlo k oslabení jedné z hlavních funkcí trestního práva a to k potlačení individuální a generální prevence.

Zvláštní úpravy pak požívá trestný čin znásilnění. Zde trestní řád vyžaduje souhlas, pokud byl ten, vůči němuž se vede trestní stíhání, v době spáchání trestního deliktu manželem, partnerem či druhem poškozeného. V tomto případě musí existovat specifický poměr buď

---

⁴⁵⁴ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Op. cit., s. 268.

⁴⁵⁵ GRIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2015, č. 12, s. 317-322, ISSN 1213-5313.

⁴⁵⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1246.

⁴⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2013, sp. zn. 21 Cdo 808/2012 či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2015, sp. zn. 21 Cdo 4987/2014.

⁴⁵⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1243.

⁴⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 8 Tdo 845/2017.

⁴⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 3 Tdo 1086/2017.

⁴⁶¹ MATOCHA, Jakub. Singles a trestní stíhání se souhlasem poškozeného. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 9, s. 201-204, ISSN 1213-5313.

v době, kdy se trestní stíhání vede, či v době spáchání deliktu.⁴⁶² Dle mého názoru bude mít tato úprava význam pro poškozeného, jenž je obětí domácího násilí.

Jako poslední uvádí § 163 TŘ trestný čin opilství. U něj zákon vyžaduje přivolení poškozeného v případech, kdy by čin jinak trestný vykazoval znaky skutkové podstaty některého z vyjmenovaných trestných činů. V případě, že došlo ke spáchání kvazideliktu znásilnění, musel specifický vztah mezi poškozeným a obviněným existovat alespoň v době dokonání trestného činu. U zbývajících kvazideliktů bude zapotřebí, aby zde tento specifický vztah existoval v době, kdy dochází k trestnímu stíhání.⁴⁶³

Jelínek upozorňuje na skutečnost, že zákon neřeší situaci, kdy pachatel spáchá trestný čin uvedený v § 163 TŘ v jednočinném souběhu s trestným činem, který v tomto ustanovení uveden není. Ze zákona totiž jednoznačně nevyplývá, zda orgány činné v trestním řízení mohou zahájit a pokračovat v trestním stíhání *ex offi*o pro oba delikty. Jelínek dovozuje, že pro trestný čin uvedený v § 163 TŘ bude muset příslušný orgán získat souhlas poškozeného. V případě druhého trestného činu se uplatní v plném rozsahu zásada oficiality. Jestliže soud odsoudí pachatele pouze za trestný čin, k jehož stíhání není třeba souhlasu, musí ve svém rozhodnutí zdůvodnit, proč skutek nekvalifikoval jako jednočinný souběh těchto dvou trestných činů. Toto řešení lze uplatnit také v případě více poškozených, jestliže pouze někteří z nich jsou způsobilí k udělení souhlasu.⁴⁶⁴

V případě pokračování trestného činu dle § 116 TZ se uděluje souhlas s trestním stíháním ke každému dílčímu útoku. Pokud poškozený přivolení neudělí, dojde k zastavení trestního stíhání pro daný dílčí útok, resp. skutek,⁴⁶⁵ dle § 172 odst. 1 TŘ či k odložení věci dle § 159a odst. 2 TŘ.⁴⁶⁶

Orgány činné v trestním řízení se musí poškozeného výslovně dotázat, zda souhlas uděluje. Dle mého názoru je zapotřebí, aby orgány činné v trestním řízení plnily uvedenou povinnost co nejvíce důsledně, neboť nelze očekávat, že veřejnost ví, u kterých deliktů je souhlasu třeba. Tento úkon musí orgány činné v trestním řízení učinit před zahájením trestního stíhání, během trestního stíhání co nejdříve poté, co vyjde najevo specifický vztah mezi poškozeným a

---

⁴⁶² GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 530.

⁴⁶³ GŘIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2015, č. 12, s. 317-322, ISSN 1213-5313.

⁴⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*, Op. cit., s. 901.

⁴⁶⁵ § 12 odst. 12 a § 11 odst. 3 zákona č. 141/1961.

⁴⁶⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1244-1245.

obviněným,⁴⁶⁷ anebo případně co nejdříve po vzniku tohoto vztahu.⁴⁶⁸ Zákon nelze vykládat tak, že souhlas dán nebyl, jestliže žádný orgán činný v trestním řízení nevyzval k jeho udělení.⁴⁶⁹

Pokud by se poškozený nevyjádřil ihned, bude mu poskytnuta přiměřená lhůta k provedení tohoto úkonu. Tato lhůta může činit nejvýše 30 dní. Lhůta má prekluzivní charakter, a proto po jejím uplynutí nelze souhlas udělit. Zákon orgánům činným v trestním řízení ukládá povinnost poučit poškozeného o tomto postupu písemně. Dle mého názoru je nezbytné pachateli poskytnout dodatečnou možnost pro vyjádření, neboť následkem trestného činu nemusí být ve stavu, který by mu umožňoval dané přivolení udělit ihned.

Pokud poškozený nepředloží svůj souhlas policejnímu orgánu či státnímu zástupci písemně, musí orgán činný v trestním řízení zaznamenat jeho ústní udělení do protokolu. Podle mě bude ústní přivolení častým případem a to vzhledem k tomu, že laik nemusí mít jasnou představu o tom, jakým způsobem by měl uvedený souhlas sepsat.

Souhlas poškozeného nemá charakter neodvolatelného úkonu, neboť zákon umožňuje jeho zpětvzetí. Poškozený tak může učinit do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Ustanovení § 163 odst. 2 TŘ tedy nelze užít v rámci řízení o mimořádném opravném prostředku. Pokud by i přesto poškozený vzal svůj souhlas zpět, půjde o nicotný akt.⁴⁷⁰ Dle mého názoru poskytuje současná právní úprava poškozenému dostatečný prostor pro udělení souhlasu a není tedy zapotřebí, aby mu bylo oprávnění ponecháno také v řízení o mimořádném opravném prostředku.

Jestliže poškozený odepře souhlas s trestním stíháním, nemůže ho znovu udělit a to ani v případě, kdy by došlo k zániku příbuzenského poměru mezi osobami.⁴⁷¹ Lze tedy vyvodit, že dispoziční právo poškozeného se uplatí během celého trestního stíhání.⁴⁷² Soud ovšem nemá povinnost v průběhu procesu zjišťovat, zda souhlas trvá, popřípadě, zda nebyl odvolán, jestliže se v rámci řízení neobjeví pochybnosti o jeho udělení.⁴⁷³ Jestliže by poškozený vzal svůj souhlas zpět, musí trestní soud přezkoumat, zda skutek nelze posoudit jako jiný trestný čin, jenž není uveden v § 163 TŘ. V případě změny právní kvalifikace je třeba poškozeného na tuto skutečnost

---

⁴⁶⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 538.

⁴⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1244.

⁴⁶⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. července 2002, sp. zn. 5 To 31/02.

⁴⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. října 2015, sp. zn. 4 Tdo 1071/2015.

⁴⁷¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*, Op. cit., s. 901.

⁴⁷² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 162.

⁴⁷³ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. října 1997, sp. zn. 8 To 419/97.

upozornit.⁴⁷⁴ Dle mého názoru lze vyvodit, že stát se tímto postupem snaží zabezpečit, aby k trestnímu stíhání došlo v co nejvíce případech.

Trestní řád ovšem stanoví výjimky, kdy souhlas nebude zapotřebí.⁴⁷⁵ Tyto výluky reagují zejména na situace, kdy lze pochybovat o tom, že projevená vůle byla skutečně svobodná a vážně míněná. Uvedená právní úprava bude mít význam zejména pro případy domácího násilí.⁴⁷⁶

Souhlasu není třeba, jestliže je poškozený mladší 15 let. Tato výjimka zaniká v momentě, kdy poškozený dovrší 15 rok věku. Poté bude souhlas udělovat jeho zákonný zástupce.⁴⁷⁷ Pozitivně hodnotím skutečnost, že oprávnění nevzniká rovnou dětem, neboť z důvodu neukončeného vývoje nemusejí být schopny plně posoudit důsledky udělení souhlasu.

Jako další výlukou zakotvuje zákonodárce případ, kdy poškozený není schopen souhlas udělit kvůli duševní chorobě či poruše, pro niž soud omezil jeho svéprávnost. Tento důvod nelze použít u poškozeného, který je partnerem. Uzavřít registrované partnerství totiž nemůže osoba, která má pro tuto oblast omezenou svéprávnost.⁴⁷⁸ Pokud by soud o omezení svéprávnosti rozhodl až po vzniku registrovaného partnerství, pak by tento důvod šlo aplikovat.⁴⁷⁹ Uvedená výjimka se odvozuje od rozhodnutí civilního soudu o omezení svéprávnosti.⁴⁸⁰ Dle mého názoru je toto opatření vhodným prostředkem, který může přispět k ochraně osob s nedostatečnými rozumovými schopnostmi.

Jestliže je z okolností zřejmé, že osoba přivolení nemohla udělit či ho vzala zpět z důvodu tísně vyvolané výhrůzkami, nátlakem, podřízeností či závislostí, nebude souhlas též zapotřebí. Toto ustanovení si klade za cíl chránit osoby, které kvůli své závislosti na obviněném nejsou schopny vyhodnotit důsledky uplatnění trestní odpovědnosti.⁴⁸¹ Vzhledem k tomu, že tíseň představuje stav, který nelze objektivizovat, musí soud pohlížet na daný případ komplexně a pečlivě zvážit veškeré okolnosti.⁴⁸² Dle mého názoru bude v praxi časté, že pachatel v tomto případě naplní též skutkovou podstatu vydírání dle § 175 TZ. Soud ovšem nemůže v případě

---

⁴⁷⁴ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 25. března 2008, sp. zn. To 90/2008 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2015, sp. zn. 3 Tdo 1253/2015.

⁴⁷⁵ § 163a zákona č. 141/1961.

⁴⁷⁶ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 223.

⁴⁷⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1248.

⁴⁷⁸ § 4 odst. 4 písm. b) zákona č. 115/2006 Sb.

⁴⁷⁹ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 532.

⁴⁸⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1248.

⁴⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. října 2016, sp. zn. 3 Tdo 1121/2016.

⁴⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018, sp. zn. 4 Tdo 285/2018.

neudělení souhlasu dle § 163a odst. 1 písm. d) TŘ vyjít pouze z tvrzení poškozeného, ale musí vzít v úvahu též další rozhodné skutečnosti.⁴⁸³

Poslední výjimku představuje případ, kdy pachatel svým činem způsobil smrt. Tato výjimka se uplatní pouze v případě trestného činu ublížení na zdraví dle § 146 odst. 4 TZ, neposkytnutí pomoci dle § 150 a 151 TZ či ohrožení pohlavní nemocí § 155 TZ.⁴⁸⁴ Dle mého názoru je smrt tím vůbec nejzávažnějším následkem, který pachatel může spácháním deliktu způsobit, a proto se domnívám, že stát by měl v tomto případě vždy zahájit trestní stíhání *ex offio*.

Závěrem lze říci, že právní úprava tohoto institutu chrání poškozeného též před sekundární viktimizací. Mikčal spatřuje význam souhlasu trestního stíhání i v oblasti procesní ekonomie. Pokud poškozený, jenž je zároveň jediným nositelem důkazu, odmítne vypovídat, soud musí kvůli důkazní nouzi vynést zprošťující rozsudek.⁴⁸⁵

7.2.3 Právo poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení

Zákonodárce umožňuje poškozenému žádat, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil odsouzenému povinnost nahradit v penězích škodu, nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení. O jeho nároku se rozhoduje v rámci tzv. adhezního řízení.⁴⁸⁶ Jedná se o teoretický pojem, který však trestní řád neuzívá.

Adhezní řízení představuje součást trestního procesu a jeho účelem je projednání nároku poškozeného. Nejedná se o samostatnou nebo časově či formálně oddělenou část řízení.⁴⁸⁷ Dojde-li totiž k zastavení (popř. přerušení) trestního stíhání či k postoupení věci jinému orgánu, soud nemůže o nároku rozhodnout. Poškozený je však v případě zastavení TS a postoupení věci jinému orgánu oprávněn k podání stížnosti proti dotčeným usnesením.⁴⁸⁸ Můžeme říci, že procesní postup soudu v rámci adhezního řízení normuje trestní řád. Občanský soudní řád se tedy neuplatní. Hmotněprávní otázky náhrady škody (tj. například promlčení, způsob výpočtu nároku

⁴⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018, sp. zn. 4 Tdo 285/2018.

⁴⁸⁴ GRÍVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 532-534.

⁴⁸⁵ MIKČAL, Martin. Trestní stíhání podmíněně souhlasem poškozeného (aktuální zamyšlení nad § 163 TrŘ). *Státní zastupitelství*. 2018, č. 2, s. 36-41, ISSN 1214-3758.

⁴⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 269.

⁴⁸⁷ SEDLÁČKOVÁ, Jolana. Krátké zamyšlení nad dvěma úskalími uplatnění, přiznání a následného vymáhání nároku poškozeného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 1, s. 79-91, ISSN 1210-9126.

⁴⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 276.

či předpoklady jeho vzniku⁴⁸⁹) však soud neřeší podle trestních předpisů. Postupuje dle jiných právních norem např. dle občanského zákoníku, zákoníku práce či zákona o obchodních korporacích. V uvedeném řízení se na úkor zásady oficiality a legality prosadí zásada oportunity, protože zákon v případě poškozeného vyžaduje jeho procesní aktivitu.⁴⁹⁰ Pokud by nedošlo k uplatnění nároku dle § 43 odst. 3 TŘ, nelze povinnost k náhradě škody uložit a to ani v případě, kdy spoluobžalovaný na vzniku škody participoval.⁴⁹¹ Domnívám se, že v tomto ohledu se adhezní řízení podobá řízení před civilním soudem.

Subjektem adhezního řízení může být pouze poškozený, který vznesl nárok dle § 43 odst. 3 TŘ. V bývalém Československu se zákonodárce snažil definovat poškozeného poměrně široce, aby uplatnění práva na náhradu škody umožnil co nejvíce subjektům.⁴⁹² Z uvedeného lze vyvodit, že právo na náhradu škody představuje tradiční právo poškozeného v trestním procesu.

Havliš k původnímu znění trestního řádu z roku 1961 uvedl, že adhezní řízení by nemělo sloužit pouze zájmům poškozeného, ale též k výchově a prevenci. K realizaci těchto dvou zmíněných funkcí dochází v závislosti na tom, zda k reparaci škody skutečně došlo.⁴⁹³ Dle mého názoru může uvedené řízení plnit výchovnou či preventivní funkci pouze tehdy, jestliže soud o náhradě škody rozhodne co nejdříve poté, co k trestnému činu došlo.

Pojem poškozený je ovšem širší než subjekt adhezního řízení. Poškozený neztrácí své postavení v rámci trestního procesu tím, že dojde k náhradě škody. Pod legální definici dle § 43 odst. 1 TŘ lze zahrnout též osoby, jež nárok na náhradu škody uplatnit nemohou. Poškozeným je též osoba, která již dosáhla plné náhrady. Procesní práva poškozeného se dle současné právní úpravy neomezují pouze na uvedené právo.⁴⁹⁴

Domnívám se, že adhezní řízení poskytuje poškozenému řadu výhod. Poškozený může dosáhnout náhrady škody mnohem rychleji, než kdyby se s nárokem musel obracet na např. civilní soud. Zároveň dle trestního řádu není nositelem důkazního břemena.⁴⁹⁵ Dle mého názoru lze hovořit též o finanční výhodnosti. Poškozený totiž nemusí platit soudní poplatek či nést zvýšené výdaje za právní zastoupení. Adhezní řízení mu ušetří i čas, neboť se nemusí účastnit

⁴⁸⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 239.

⁴⁹⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 162.

⁴⁹¹ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 27. srpna 1993, sp. zn. 7 To 116/93.

⁴⁹² SEDLÁČKOVÁ, Jolana. Krátké zamyšlení nad dvěma úskalími uplatnění, přiznání a následného vymáhání nároku poškozeného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 1, s. 79-91, ISSN 1210-9126.

⁴⁹³ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 198.

⁴⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. I. ÚS 570/99.

⁴⁹⁵ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 152-153.

dalšího samostatného procesu. Poškozený má tedy možnost zapomenout na újmu způsobenou trestným činem dříve.⁴⁹⁶ Uplatnění nároku a řádné pokračování v adhezním řízení způsobí též stavění promlčecí lhůty.⁴⁹⁷ Uvedené důvody jsou dle mého názoru dostatečnými argumenty proto, aby se poškozený snažil uspokojit svůj nárok v adhezním řízení.

Rozsudek trestního soudu lze užít jako exekuční titul pro výkon rozhodnutí dle OSŘ, popř. pro provedení exekuce dle EŘ.⁴⁹⁸ Jestliže došlo k zahájení insolvenčního řízení proti obviněnému v momentě, kdy poškozený disponuje exekučním titulem vydaným v trestním procesu, může svou pohledávku za obviněným přihlásit jako vykonatelnou. V rámci insolvenčního řízení bude mít poškozený dle mého názoru dobré postavení, neboť insolvenční správce nemůže proti pohledávce uplatnit námitky, které již užil obviněný v trestním řízení. Důvodem pro popření pohledávky nemůže být též jiná právní kvalifikace dané věci.⁴⁹⁹

Na základě výše uvedeného se domnívám, že adhezní řízení v České republice je plně způsobilé zastoupit jiná řízení, v nichž by se poškozený mohl domáhat náhrady škody, např. řízení správní či občanskoprávní.

V určitých případech však nemusí poškozený čekat na vyhlášení odsuzujícího rozsudku, neboť náhrady škody lze dosáhnout též v rámci tzv. odklonů. Jejich aplikace představuje pro obviněného určitou formu postihu, přestože nedochází k formálnímu vyslovení viny.⁵⁰⁰ Můžeme říci, že trestní řád podmiňuje užití těchto institutů právě náhradou škody či jiným odčiněním způsobené újmy (narovnání,⁵⁰¹ či odstoupení od trestního stíhání⁵⁰²). V některých případech postačí pouhé uzavření dohody ohledně tohoto nároku mezi obviněným a poškozeným (podmíněné zastavení trestního stíhání⁵⁰³ či podmíněné odložení podání návrhu na potrestání⁵⁰⁴). Domnívám se, že pro poškozeného mohou být odklony atraktivní i z toho důvodu, že trestní soud zohlední jeho stanovisko.⁵⁰⁵

---

⁴⁹⁶ GLATZOVÁ, Andrea. Předpoklady pro přiznání soukromoprávních nároků v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 6-11, ISSN 1213-5313.

⁴⁹⁷ § 648 zákona č. 89/2012 Sb.

⁴⁹⁸ GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. Op. cit., s. 648.

⁴⁹⁹ ZŮBEK, Jan. Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení. *Právní rozhledy*. 2014, č. 4, s. 121-128, ISSN 1210-6410.

⁵⁰⁰ ŠČERBA, Filip. Právo na účinné vyšetřování ve světle judikatury Ústavního soudu. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 7-8, s. 157-163, ISSN 1213-5313.

⁵⁰¹ § 309 odst. 1 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁰² § 70 odst. 3 zákona č. 218/2003 Sb.

⁵⁰³ § 307 odst. 1 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁰⁴ § 179g odst. 1 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 277.

Zákonodárce v ustanovení § 43 odst. 3 TŘ ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost poučit poškozeného ohledně jeho práv a povinnosti. Trestní řád pak v § 46 výslovně uvádí, že orgán činný v trestním řízení musí poškozeného upozornit také na možnost žádost uspokojení jeho nároku podle zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí. Jestliže lze v daném případě vydat trestní příkaz či sjednat dohodu o vině a trestu, je třeba poškozeného v přípravném řízení upozornit na to, že svůj nárok může vznést nejpozději do doby vydání trestního příkazu nebo při prvním jednání o dohodě. Je ovšem zapotřebí zmínit, že poučení o nutnosti uvést důvod a výši nároku musí mít obecný charakter, neboť orgány činné v trestním řízení nemohou poškozenému poskytovat poučení ohledně hmotného práva.⁵⁰⁶

Poškozený musí návrh na náhradu škody uplatnit včas a to nejpozději v hlavním líčení než dojde k zahájení dokazování. Poté, co státní zástupce přednese obžalobu, zjistí předseda senátu, jestli poškozený navrhuje uložení povinnosti k náhradě škody, popřípadě se ho dotáže též na rozsah, v němž náhradu požaduje. Trestní řád umožňuje v § 206 odst. 2 přečtení návrhu, je-li součástí spisu, a to za situace, kdy se poškozený k hlavnímu líčení nedostaví.⁵⁰⁷ Pod toto ustanovení lze subsumovat absenci poškozeného v budově soudu, nikoliv jeho nepřítomnost přímo v soudní síni.⁵⁰⁸ Dle mého názoru by soudy měly poškozenému vyjít vstříc při výkonu jeho práv, jestliže to bude v dané věci možné, což dovozují ze zásady zajištění práv poškozeného. Předseda senátu v rámci hlavního líčení vyslechne obžalovaného též ohledně vzneseného nároku a to poté, co státní zástupce přednesl obžalobu a poškozený sdělil soudu své vyjádření.⁵⁰⁹ Výše zmíněné nebrání tomu, aby poškozený vznesl svůj nárok již v přípravném řízení.⁵¹⁰ Jedná-li se o případ, kdy samosoudce rozhodne trestním příkazem, je zapotřebí vznést nárok před vydáním trestního příkazu. V případě sjednávání dohody o vině a trestu musí poškozený svůj návrh učinit nejpozději při prvním jednání o ní. Lhůta pro uplatnění nároku na náhradu škody je procesní. Dle judikatury ji poškozenému nelze navrátit ani v případě, kdy soud nesprávně vyzoomí dotčenou osobu o konání hlavního líčení.⁵¹¹ Myslím si, že tento závěr není správný. Dle mého názoru nelze chybný postup ze strany soudu přičítat poškozenému k jeho újmě. V odůvodněných případech, zejména při pochybení orgánů činných v trestním řízení, by uplatnění nároku mělo být možné i po uplynutí prekluzivní lhůty.

⁵⁰⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*, Op. cit., s. 667.

⁵⁰⁷ § 206 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2017, sp. zn. III. ÚS 2916/15.

⁵⁰⁹ § 207 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 272.

⁵¹¹ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. října 1999, sp. zn. 8 To 335/99.

Beranová se domnívá, že by právní úprava měla poškozenému umožnit uplatnění práva na náhradu škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení do konce přípravného řízení. Uplatnění nároku až při hlavním líčení totiž brání obviněnému brojit proti poškozenému. Obviněný musí na návrh reagovat ihned bez jakékoli přípravy.⁵¹² Domnívám se, že současná právní úprava by v konečném důsledku mohla vést až ke zkrácení ústavně zaručeného práva na obhajobu. Myslím si, že by zákonodárce měl dotčené ustanovení znovelizovat, neboť je v uvedeném případě namístě dát přednost právu obviněného, jež zakotvuje Listina základních práv a svobod,⁵¹³ před právem poškozeného.

V návrhu je zapotřebí uvést jeho důvod a doložit jeho výši. Tyto náležitosti představují podmínku pro to, aby soud v rámci adhezního řízení mohl vůbec rozhodnout.⁵¹⁴ Není-li výše škody znakem skutkové podstaty trestného činu, ponechává soud zpravidla na poškozeném, aby na základě vlastního zjištění specifikoval její výši.⁵¹⁵ Zákon rovněž vyžaduje doložení důvodu a výše škody, nemajetkové újmy či bezdůvodného obohacení. Tento úkon postačí provést v průběhu dokazování.⁵¹⁶ Výši nároku lze prokázat například znaleckým posudkem, odborným vyjádřením či doklady o zakoupení či opravě dané věci.⁵¹⁷

V návrhu postačí uvést alespoň minimální výši nároku. Soud se též spokojí s pouhým tvrzením poškozeného, že ke škodě došlo v důsledku trestného činu.⁵¹⁸ Dle judikatury může poškozený svůj nárok upřesnit až do chvíle, než se soud odebere k závěrečné poradě.⁵¹⁹ K rozšíření a doložení nároku důkazy lze přistoupit pouze za podmínky, že obhájce a obviněný budou mít možnost se k tomuto kroku vyjádřit a vznést proti němu své námitky. Poškozený může nárok upřesnit též v odvolacím řízení, byl-li odvoláním napaden výrok o náhradě škody.⁵²⁰ Domnívám se, že uvedené podmínky by měly být vymezeny přímo v trestním řádu, neboť zásadně ovlivňují výkon uvedeného práva.

Dále je nutné zmínit, že poškozený svůj nárok uplatňuje vždy vůči konkrétní osobě. Pokud by tak neučinil, nelze obviněnému povinnost v rozhodnutí uložit, a to ani tehdy, jestliže

---

⁵¹² BERANOVÁ, Andrea. Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení *de lege ferenda*. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 10, s. 221-226, ISSN 1213-5313.

⁵¹³ Čl. 40 odst. 3 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.

⁵¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. března 1994, sp. zn. 3 To 105/93.

⁵¹⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 228.

⁵¹⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 362.

⁵¹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 360-361.

⁵¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*, Op. cit., s. 667.

⁵¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. června 1962, sp. zn. Pls 1/62.

⁵²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. srpna 2017, sp. zn. 5 Tdo 797/2014.

spoluobviněný na vzniku škody participoval.⁵²¹ V případě více spoluobviněných, kteří způsobili svým jednáním škodu, bude zapotřebí tak učinit ve vztahu ke všem z nich.⁵²²

V případě, že se na vzniku škody podílelo více obviněných, vyvodí soud v dané věci buď solidární, nebo dělenou odpovědnost. Solidární odpovědnosti se užívá zejména v případě vzniku škody v důsledku některé z forem trestné součinnosti ve smyslu § 23 a 27 TZ. Soud však její principy neužije, jestliže je základ této odpovědnosti založen na různých právních předpisech. V případě dělené odpovědnosti se bude posuzovat podíl všech škůdců na způsobení škody, přičemž povinnost k její náhradě lze uložit pouze těm, jež soud uzná vinnými. Při rozhodování o nároku poškozeného by soud neměl přehlížet ani případné spoluzavinění poškozeného a měl by vzít v úvahu též další okolnosti, které předvídají hmotněprávní předpisy, jež jsou relevantní pro daný případ.⁵²³ Uvedení druhu odpovědnosti v rámci výroku představuje podmínku pro budoucí výkon rozhodnutí.⁵²⁴

V rámci adhezního řízení nelze uložit pachateli povinnost k náhradě škody, nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení, jestliže jejich vznik není v příčinné souvislosti se skutkem, jež je uveden v žalobním návrhu. Na právní kvalifikaci skutku nezáleží.⁵²⁵ Nárok nelze poškozenému přiznat, pokud by škoda vznikla v důsledku jiného skutku než v důsledku toho, pro něž se vede trestní stíhání, byť by mezi těmito skutky existovala souvislost.⁵²⁶ Za škodu, která vznikla následkem trestného činu, se nepovažují například náklady na opatření znaleckého posudku⁵²⁷ či náklady na postavení pomníku pro osobu usmrcenou TČ, jež byly vynaloženy za jejího života před spácháním TČ.⁵²⁸ Stát v adhezním řízení nemůže zpravidla požadovat úhradu zkrácené daně, pojistného či jiné povinné platby.⁵²⁹

V rámci adhezního řízení by šly uplatnit například náklady spojené s pohřbem, náklady na výživu pozůstalých,⁵³⁰ úrok a poplatek z prodlení⁵³¹ anebo regresní náhrady.⁵³² Od 1. 1. 2018 se

⁵²¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. srpna 1993, sp. zn. 7 To 116/93.

⁵²² GLATZOVÁ, Andrea. Předpoklady pro přiznání soukromoprávních nároků v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 6-11, ISSN 1213-5313.

⁵²³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 240.

⁵²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 1. srpna 1967, sp. zn. 1 Tz 28/67.

⁵²⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 362.

⁵²⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. II. díl*. Op. cit., s. 278.

⁵²⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. srpna 2004, sp. zn. 8 To 83/2004.

⁵²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 6. srpna 1981, sp. zn. 7 Tz 70/81.

⁵²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2004, sp. zn. 11 Tdo 917/2004.

⁵³⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*, Op. cit., s. 668.

⁵³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 8 Tdo 569/2013.

⁵³² DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 361.

za škodu považuje též dlužné výživné.⁵³³ Domnívám se, že tuto novou úpravu lze hodnotit velmi pozitivně, protože umožní dětem, vůči nimž došlo ke spáchání TČ zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ, vymáhat výživné v rámci adhezního řízení. Dle mého názoru nelze po nezletilých dětech spravedlivě požadovat, aby absolvovaly více samostatných řízení, a to i s ohledem na to, že se v dané situaci ocitly nikoli vlastní vinou.

Trestní řád zapovídá možnost podání návrhu, pokud o něm bylo byt' zatím nepravomocně rozhodnuto v rámci občanskoprávního či jiného řízení. Naopak je možné vznést návrh tehdy, jestliže poškozený teprve podal žalobu k civilnímu soudu, jež své rozhodnutí zatím nevynesl.⁵³⁴

Jestliže by poškozený podal návrh dle § 43 odst. 3 TŘ, i když bylo o jeho nároku již rozhodnuto, poučí ho orgán činný v trestním řízení o nepřipustnosti jeho účasti v rámci adhezního řízení. Pokud přesto trvá na svém návrhu, soud v usnesení vysloví, že ho jako poškozeného nepřipouští k hlavnímu líčení.⁵³⁵ Osoba nebude moci využít práv, jež zákon přiznává poškozenému ve smyslu § 43 odst. 3 TŘ.⁵³⁶ Je mu však ponechána možnost obrátit se se svým nárokem na jiný příslušný orgán, například na civilní soud.⁵³⁷ Judikatura dovodila, že nebude oprávněn k podání odvolání z toho důvodu, že v rozsudku chybí výrok o náhradě škody.⁵³⁸

Z výše uvedeného plyne, že trestní řízení nezná překážku litispendence. Beranová tento fakt kritizuje, a proto *de lege ferenda* navrhuje, aby i řádně zahájené a probíhající řízení znemožnilo podání návrhu dle § 43 odst. 3 TŘ. Adhezní řízení by mělo sloužit k tomu, aby se jedním nárokem nemuselo zabývat více soudů.⁵³⁹ S uvedeným názorem se ztotožňuji. Souhlasím s tím, že současná právní úprava neodpovídá účelu adhezního řízení. Domnívám se, že dnešní znění § 43 odst. 3 TŘ není pro stát výhodné s ohledem na procesní ekonomii.

Soud poškozeného nepřipustí k hlavnímu líčení též například tehdy, jestliže jeho práva uplatňuje osoba, které zřejmě nepřísluší, spoluobviněný, útvar bez právní subjektivity či ten, kdo není právním nástupcem poškozeného. V případě pochybností by však měla být osoba

---

⁵³³ § 19 a 22 zákona č. 59/2017 Sb.

⁵³⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 269.

⁵³⁵ § 206 odst. 3 a 4 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 269.

⁵³⁷ § 206 odst. 3 a 4 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. dubna 1993, sp. zn. 11 To 59/93.

⁵³⁹ BERANOVÁ, Andrea. Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení *de lege ferenda*. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 10, s. 221-226, ISSN 1213-5313.

k hlavnímu líčení připuštěna a soud by dle § 43 odst. 3 TŘ měl rozhodnout až na základě provedených důkazů.⁵⁴⁰

Zákon umožňuje poškozenému doplnit podklady, na základě nichž bude soud o jeho nároku rozhodovat, a to v případě, že jsou nedostatečné. Soud z uvedeného důvodu vyrozumí poškozeného o způsobu, jak doplnění provést. Pro vykonání tohoto úkonu mu stanoví přiměřenou lhůtu. Doplnění podkladů však není možné, jestliže tomuto postupu brání důležité důvody, například nutnost vyhlásit rozsudek či vydat trestní příkaz neprodleně.

Jestliže se jedná o uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení, umožňuje trestní řád přechod práv, jež přiznává poškozenému.⁵⁴¹ Zemře-li fyzická osoba, která řádně a včas uplatnila svůj nárok, dříve, než soud vynesl rozhodnutí, není možné ji uvedený nárok v odsuzujícím rozsudku přiznat, neboť zanikla její právní subjektivita. Soud má za úkol zjistit, zda a v jakém rozsahu její nárok přešel na případné dědice.⁵⁴² K tomuto zjištění dospěje na základě provedených důkazů.⁵⁴³ U právnické osoby lze uvažovat nejen o jejím zániku, ale také o převodu či přechodu práv. Zákon nerozlišuje, zda smrt, popř. zánik osoby, nastal před zahájením trestního stíhání nebo v jeho průběhu. Právní nástupce vstupuje do práv poškozeného, nemusí znovu vznášet návrh, ale je zapotřebí, aby dal jednoznačně najevo, že hodlá pokračovat ve výkonu práv.⁵⁴⁴ Vzhledem k tomu, že nárok poškozeného má majetkový charakter, je dle mého názoru namístě umožnit jeho uplatnění též právním nástupcům.

Soud přiznává nárok poškozenému v odsuzujícím rozsudku. Jestliže byl nárok uplatněn řádně a včas, musí soud vynést rozhodnutí dle § 228 či § 229 TŘ. To neplatí, pokud rozhodl, že poškozeného nepřipouští k hlavnímu líčení či pokud daná osoba svůj nárok v trestním procesu uplatňovat nemůže. Neexistenci výroku o náhradě škody nelze ospravedlnit pouhým vysvětlením v rámci odůvodnění. Jestliže by tak soud přesto učinil, půjde o rozhodnutí s chybějícím výrokem.⁵⁴⁵ Postup dle § 228 či § 229 TŘ nelze nahradit ani vydáním výroku dle § 82 odst. 2 TZ, v němž by soud obviněnému uložil povinnost nahradit podle svých sil způsobenou újmu. Takové rozhodnutí totiž nemůže být titulem pro případnou exekuci.⁵⁴⁶ Soud může rozhodnout o

---

⁵⁴⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. II. díl*. Op. cit., s. 184.

⁵⁴¹ § 45 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2005, sp. zn. 8 Tdo 1019/2005.

⁵⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 1992, sp. zn. 6 To 49/92.

⁵⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 270.

⁵⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2015, sp. zn. 8 Tdo 469/2015.

⁵⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2019, sp. zn. 6 Tdo 4/2019.

přiznání nároku v plném rozsahu pouze tehdy, pokud v rámci dokazování byla jeho důvodnost a výše náležitě prokázána.⁵⁴⁷ Dle mého názoru by nedodržení tohoto požadavku vedlo k poškození obviněného.

Škoda a nemajetková újma se nahrazují v penězích. Na návrh poškozeného lze částku ve výroku uvést v cizí měně, jestliže to neodporuje okolnostem případu a obviněný či poškozený je cizozemcem, anebo obviněný škodu způsobil na penězích, jež jsou v cizí měně, či na věcech, které byly za uvedené peněžní prostředky zakoupeny. V případě bezdůvodného obohacení se obviněnému uloží povinnost jej vydat.

V rámci adhezního řízení lze jednomu obviněnému uložit zároveň náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Soud vydá o každém z nároků samostatný výrok. Tyto výroky lze od sebe oddělit, neboť každý z nich má své samostatné zákonné opodstatnění.⁵⁴⁸

Trestní řád ukládá soudu, aby povinnost k náhradě škody či k vydání bezdůvodného obohacení uložil obviněnému vždy, pokud je výše škody či rozsah bezdůvodného obohacení vyjádřen v rámci popisu skutku v odsuzujícím výroku, jestliže obviněný tuto povinnost nesplnil dříve. Tento postup však nelze aplikovat, brání-li tomu zákonná překážka. Touto překážkou může být například zpětvzetí nároku, *rei iudicata*, zánik nároku splněním, nebo nedostatek hmotné legitimace poškozeného.⁵⁴⁹

V souvislosti s výše uvedeným je třeba zmínit, že zákonodárce soudu neukládá povinnost takto rozhodnout v případě nemajetkové újmy, přestože zvláštní část trestního zákoníku zná TČ, které mohou způsobit právě tento následek. Beranová poukazuje na fakt, že výše nemajetkové újmy musí být zjištěna bez důvodných pochybností, odsoudí-li soud obžalovaného za TČ, jímž způsobil nemajetkovou újmu. Pokud by tedy soud poškozeného odkázal na civilní řízení, dostal by se výrok trestního soudu do rozporu s výrokem, který by byl vydán v rámci jiného řízení. *De lege ferenda* proto požaduje, aby zákonodárce do ustanovení § 228 odst. 1 TŘ doplnil též nemajetkovou újmu.⁵⁵⁰ S uvedeným závěrem souhlasím a nevidím důvod, proč by soud neměl mít povinnost aplikovat výše popsany postup též v případě nemajetkové újmy.

---

⁵⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2018, sp. zn. 6 Tdo 1017/2018.

⁵⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013.

⁵⁴⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. II. díl.* Op. cit., s. 279.

⁵⁵⁰ BERANOVÁ, Andrea. Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení *de lege ferenda*. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 10, s. 221-226, ISSN 1213-5313.

Soud ve svém výroku musí pregnančně označit oprávněného a přisouzený nárok. Přesnost označení má zajistit jednoznačnou identifikaci subjektů a nároku, aby nebylo možné je zaměnit.⁵⁵¹ Jestliže soud uznal právní osobu vinnou, uvede ve výroku ji, nikoliv její statutární orgán.⁵⁵² V odůvodněných případech může soud obviněnému dovolit poskytnutí náhrady ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti uvede v rozsudku. Domnívám se, že tento krok vůči obviněnému lze považovat za vstřícný a umožní poškozenému dosáhnout náhrady v případě, kdy obviněný není schopen ji poskytnout najednou v plné výši.

Při rozhodování je soud vázán návrhem poškozeného, a proto jej nemůže překročit či mu přisoudit něco jiného. V adhezním řízení nelze nárok být částečně zamítnout.⁵⁵³ Soud může snížit náhradu škody s ohledem na spoluzavinění poškozeného a to i v případě úmyslného TČ.⁵⁵⁴ Uvedená pravidla se uplatní též v rámci občanskoprávního řízení, a proto dle mého názoru nebude poškozenému na újmu, uplatní-li svůj nárok již v rámci trestního procesu.

Při stanovení rozsahu náhrady škody vyjde soud z ustanovení § 2952 OZ, podle nějž se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Způsob náhrady stanoví § 2951 OZ. Na základě zmíněného ustanovení se má škoda primárně nahradit uvedením do předchozího stavu a náhradu lze v penězích poskytnout tehdy, jestliže *restitutio in integrum* není dobře možné, či o to žádá poškozený. Z § 43 odst. 3 TŘ však vyplývá, že poškozený ve svém návrhu požaduje po soudu, aby obviněnému uložil povinnost nahradit škodu v penězích.⁵⁵⁵ Z uvedeného plyne, že ustanovení § 2951 OZ se v trestním řízení neužije. Zároveň je na místě uvést, že v případě bezdůvodného obohacení lze požadovat buď peníze, či vydání konkrétní věci.⁵⁵⁶

Pro poškozeného může být relevantní též ustanovení § 2954 OZ. Jestliže škůdce škodu způsobí úmyslným trestným činem, z něhož nabyl majetkový prospěch, lze na návrh poškozeného rozhodnout o uspokojení z věcí, které škůdce z takového prospěchu nabyl, a to i tehdy, jestliže nepodléhají výkonu rozhodnutí. Škůdce na základě tohoto rozhodnutí nesmí nakládat s označenými věcmi do té doby, než uspokojí právo poškozeného.

Pokud trestní soud uložil obviněnému za zločin nepodmíněný trest odnětí svobody a zároveň přiznal poškozenému být částečně právo na náhradu škody, sdělí poškozenému, že může žádat,

---

⁵⁵¹ POKORNÝ, Michal. Ke správnému označení osoby poškozeného při výkonu rozhodnutí v trestním řízení (§ 228 odst. 2 TrŘ). *Trestněprávní revue*. 2005, č. 4, s. 111, ISSN 1213-5313.

⁵⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2002, sp. zn. 4 Tz 23/2002.

⁵⁵³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 153.

⁵⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 13. května 1976, sp. zn. 6 To 9/76.

⁵⁵⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČISAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 241.

⁵⁵⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. II. díl*. Op. cit., s. 275-276.

aby byl vyrozuměn o konání veřejného zasedání ohledně podmíněného propuštění z výkonu trestu. Žádost o poskytnutí informace lze podat před soudem 1. stupně.

Nepředstavují-li výsledky dokazování dostatečný podklad pro rozhodnutí o nároku, soud poškozeného odkáže na civilní soud, popř. na jiný příslušný orgán. Soud takto rozhodne i v případě, kdy by bylo zapotřebí provést další dokazování, které by zapříčinilo podstatné průtahy v řízení. Neadekvátní prodloužení procesu by mohla způsobit například nutnost vypracovat znalecký posudek či potřeba opatřit důkazy z ciziny.⁵⁵⁷ Dle mého názoru je zapotřebí, aby ke skončení trestního procesu došlo co nejdříve, protože pouze včasné uložení trest může vést k naplnění jeho účelu.

Soud může poškozenému přiznat nárok též částečně a se zbytkem ho odkázat na občanskoprávní řízení, popř. na řízení před jiným orgánem. Z uvedeného vyvozují, že trestní soud by tedy neměl odmítnout vynést rozhodnutí, jestliže jej na základě provedených důkazů nemůže přiznat v plné výši.

Možnost žádat nemajetkovou újmu v rámci adhezního řízení zavedl zákon č. 181/2011 Sb. Po nabytí účinnosti této novely se objevila otázka, zda částečné rozhodnutí o nároku poškozeného nepovede ke vzniku překážky *rei iudicata*, neboť nemajetkovou újmu nelze přesně kvantifikovat. Zmíněný problém nakonec vyřešil Nejvyšší soud, který uvedl ve svém usnesení,⁵⁵⁸ že rozhodnutí dle § 229 odst. 2 TŘ nebrání poškozenému obrátit se na civilní soud.⁵⁵⁹

Zprostí-li soud obžalovaného obžaloby, soud vždy odkáže poškozeného na civilní či jiné řízení. V občanském soudním řízení bude zapotřebí vyjít z toho, že poškozený svůj nárok řádně a včas uplatnil již v adhezním řízení.⁵⁶⁰ Soud nemůže nárok ve zprošťujícím rozsudku přiznat ani tehdy, pokud byly naplněny všechny zbývající předpoklady pro jeho přiznání.⁵⁶¹ Zároveň je nutné uvést, že soud nesmí poškozeného zbytečně odkazovat na občanskoprávní řízení. Soud musí o nároku rozhodnout vždy, je-li pro tento procesní úkon dostatečný podklad.⁵⁶²

---

⁵⁵⁷ KUČERA, Jiří. Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 9, s. 259-270, ISSN 1213-5313.

⁵⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017.

⁵⁵⁹ VOJTEK, Petr a František PŮRY. Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy. *Soudní rozhledy*. 2017, č. 11-12, s. 346-352, ISSN 1211-4405.

⁵⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. ledna 2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017.

⁵⁶¹ KUČERA, Jiří. Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 9, s. 259-270, ISSN 1213-5313.

⁵⁶² Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. dubna 1963, sp. zn. 2 To 15/63.

Soud má povinnost poškozenému, který uplatnil svůj nárok, doručit opis rozsudku a to i v případě, že se účastnil vyhlášení rozhodnutí. Jestliže má zákonného zástupce, opatrovníka či zmocněnce, bude se opis doručovat pouze jim.⁵⁶³ Od okamžiku doručení začíná poškozenému běžet osmidenní lhůta pro podání odvolání.⁵⁶⁴ Vydal-li samosoudce v daném případě trestní příkaz, doručuje se poškozenému též jeho opis.⁵⁶⁵ Jestliže je poškozený neznámého pobytu či je nedosažitelný z důvodu dlouhodobého pobytu v cizině, soud mu za účelem doručení opisu ustanoví opatrovníka.⁵⁶⁶

Přiznání práva na náhradu škody, nemajetkové újma či vydání bezdůvodného obohacení má význam též pro uložení povinnosti k náhradě nákladů, jež jsou spojeny s účastí poškozeného v trestním procesu. Uvedenou problematiku více rozvedu ve výkladu o právu poškozeného na náhradu nákladů.

Jestliže poškozený nesouhlasí s výrokem o náhradě škody, může proti němu podat odvolání.⁵⁶⁷ Tímto oprávněním disponuje pouze poškozený, který svůj nárok v trestním procesu uplatnil řádně a včas.⁵⁶⁸ Zbývající výroky nabudou právní moci a vykonatelnosti, jestliže uvedený řádný opravný prostředek uplatnil pouze poškozený.⁵⁶⁹ Dojde-li odvolací soud k závěru, že výrok je v této části nesprávný, zruší napadený rozsudek.⁵⁷⁰ Pokud rozhodnutí zruší pouze co do výroku o nároku poškozeného a sám nevynese nové rozhodnutí, odkáže poškozeného na občanskoprávní řízení, popř. na řízení před jiným orgánem.⁵⁷¹

Trestní řád poškozenému nepřiznává právo podat mimořádný opravný prostředek.⁵⁷² Jestliže by však soud povolil obnovu řízení na základě návrhu jiné osoby pouze co do výroku o nároku poškozeného, odkáže poškozeného na civilní, popř. jiné řízení.⁵⁷³ Tento postup bude relevantní též v případě dovolání⁵⁷⁴ či stížnosti pro porušení zákona.⁵⁷⁵

---

⁵⁶³ § 130 odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁶⁴ § 248 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁶⁵ § 314f odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁶⁶ Usnesení okresního soudu v Teplicích ze dne 5. května 1998, sp. zn. 2 T 187/97.

⁵⁶⁷ § 247 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁶⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. srpna 2002, sp. zn. 4 To548/2002.

⁵⁶⁹ § 139 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷⁰ § 258 odst. 1 písm. f) zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷¹ § 265 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷² § 265d odst. 1, § 266 odst. 1, § 280 odst. 1 až 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷³ § 284 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷⁴ § 265m odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷⁵ § 271 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

O nároku poškozeného může samosoudce rozhodnout též trestním příkazem a to proto,⁵⁷⁶ že mu zákon přiznává povahu odsuzujícího rozsudku.⁵⁷⁷ Zmíněný institut má v praxi velký význam, neboť je tímto způsobem vyřizována naprostá většina všech případů. Uvádí se, že v České republice se jich vydá zhruba 44 až 60 000 za rok.⁵⁷⁸ Postup dle § 314e TŘ však nebude dle mého názoru pro poškozeného vždy výhodný, neboť poškozený nedisponuje oprávněním k podání odporu.⁵⁷⁹ Uvedeným nedostatkem se budu blíže zabývat v kapitole Návrhy *de lege ferenda*.

Trestní řád poškozenému dle § 43 odst. 3 TŘ přiznává další procesní práva, například právo vznést návrh, aby soud rozhodl o jeho bezplatném zastoupení ze strany zmocněnce (popř. za sníženou odměnu),⁵⁸⁰ požadovat zajištění nároku⁵⁸¹ či právo prostudovat spisy a učinit návrh na doplnění dokazování.⁵⁸²

Závěrem považuji za nutné zmínit, že přiznání nároku v plné výši nebrání poškozenému vznést v budoucnu návrh na náhradu další škody, jež v důsledku trestného činu utrpěl.⁵⁸³ Domnívám se, že tímto nárokem by mohly být např. zdravotní pomůcky či léky nehrazené ze systému veřejného zdravotního pojištění.

7.2.4 Právo být zastoupen zmocněncem

Poškozený se nemusí účastnit trestního procesu osobně, ale může se nechat zastoupit zmocněncem. Tuto procesní roli smí zastávat jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Jako zmocněnce lze ustanovit též důvěrníka ve smyslu § 21 zákona č. 45/2013 Sb. Trestní řád v § 50 orgánům činným v trestním řízení výslovně ukládá poučovací povinnost ohledně výše zmíněného práva.

Právní úprava v trestním řádu vychází z předpokladu, že v určitých případech se poškozený trestního řízení účastnit nechce.⁵⁸⁴ Tímto důvodem by podle mého názoru mohla být například obava z prohloubení traumata, jež poškozený pocítil v důsledku TČ. Některé překážky však

⁵⁷⁶ § 314f odst. 2 písm. e) zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷⁷ § 314e odst. 8 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jiří ŘÍHA a Jan STRYA. *Odklony v justiční praxi – I. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9, s. 177-186, ISSN 1213-5313.

⁵⁷⁹ § 314g odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁸⁰ § 51a zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁸¹ § 47 a násl. zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁸² § 166 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁸³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 278.

⁵⁸⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČISAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 257.

osobní účast poškozeného vylučují objektivně, například pobyt v nemocnici. Tyto situace řeší institut zmocněnce.⁵⁸⁵ Jeho postavení v rámci procesu má občanskoprávní základ.⁵⁸⁶ Myslím si, že zmocněnec často poškozenému neslouží pouze jako zástupce pro výkon procesních práv, ale též jako prostředek, který zabrání druhotné újmě.

Zmocněncem rozumíme osobu, jež disponuje plnou způsobilostí k právním úkonům a je oprávněna zastupovat poškozeného v trestním procesu na základě smlouvy o zastoupení (např. příkazní smlouvy). Zástupčí oprávnění prokazuje plnou mocí.⁵⁸⁷ V trestním procesu jedná zásadně jménem a na účet zastoupeného.⁵⁸⁸

Trestní řád nabízí poškozenému široké pole působnosti při výběru zmocněnce. Tuto úlohu však nelze svěřit osobě s omezenou svéprávností či osobě, která není plně svéprávná. V rámci hlavního líčení a veřejného zasedání nemůže jako zmocněnec vystupovat rovněž ten, koho soud předvolal jako svědka, znalce či tlumočníka. Tyto osoby by však mohly poškozeného zastupovat před či po skončení hlavního líčení či veřejného zasedání. Samotný poměr poškozeného ke zmocněnci nepředstavuje důvod nepřípustnosti svědecké výpovědi zmocněnce.⁵⁸⁹

Zákon ohledně zmocněnce nestanoví žádné další požadavky např. ohledně vzdělání.⁵⁹⁰ Lze tedy poukázat na rozdíl mezi zmocněncem a obhájcem obviněného, kterým se může stát pouze osoba zapsaná v seznamu advokátů, jež vede Česká advokátní komora.⁵⁹¹ V praxi však není ojedinělé, že poškozeného bude zastupovat právě advokát v roli zmocněnce. Uvedené se uplatní zejména v případě nemajetných poškozených.⁵⁹² Poškozený může udělit plnou moc též svému příbuznému či opatrovníkovi.⁵⁹³ Domnívám se, že pro poškozeného je ovšem výhodnější nechat se zastoupit osobou s právním vzděláním.

Pokud se budou v trestním procesu probírat utajované skutečnosti, může se stát zmocněncem dle ustanovení § 51b TŘ pouze osoba, která byla předem poučena dle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.⁵⁹⁴ Právní úprava účinná do 31. 12.

---

⁵⁸⁵ Tamtéž, s. 257.

⁵⁸⁶ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K oprávnění zmocněnce zúčastněné osoby a poškozeného v přípravném řízení trestním. *Právní rozhledy*. 1999, č. 10, s. 540-542, ISSN 1210-6410.

⁵⁸⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 164.

⁵⁸⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 421.

⁵⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. 5 Tdo 332/2014.

⁵⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 282.

⁵⁹¹ § 35 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁹² § 51a odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁹³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 420-422.

⁵⁹⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 282.

2005 umožňovala poškozenému zvolit si za zmocněnce pouze osobu určenou dle zvláštního zákona či osobu poučenou dle takového předpisu. Uvedený požadavek stanovil § 50 TŘ.⁵⁹⁵

Trestní řád poškozenému dovoluje zvolit si za zmocněnce svého důvěrníka. Institut důvěrníka byl do našeho právního řádu zaveden zákonem o obětech TČ. Již před nabytím jeho účinnosti docházelo k tomu, že zaměstnanci neziskových organizací doprovázeli oběť k soudu jako veřejnost. Problém spočíval v tom, že tento doprovod nepožíval žádných procesních práv. Další obtíž pro oběť nastala v momentě, kdy předseda senátu rozhodl o vyloučení veřejnosti z hlavního líčení. Tento problém dnes díky § 201 odst. 2 TŘ nastat nemůže.⁵⁹⁶

Právní základ úpravy důvěrníka v německém právním řádu nalezneme v § 406f odst. 2 StPO (*Strafprozessordnung*). Uvedené ustanovení umožňuje poškozenému žádat, aby při jeho výslechu byl přítomný jím zvolený důvěrník. To však není možné, pokud by jeho přítomnost mohla ohrozit účel vyšetřování. Rozhodnutí o vyloučení důvěrníka učiní osoba, která výslech provádí. Důvody, jež vedly k odepření tohoto práva, musí být zaprotokolovány. Proti tomuto rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek. Ustanovení § 406g StPO umožňuje poškozeným využít též psychosociální doprovod. Tento doprovod má právo být přítomen při výslechu a při hlavním líčení. Za podmínek dle § 397a odst. 1 č. 4 a 5 StPO se poškozenému na základě jeho žádosti přidělí psychosociální pracovník. Jsou-li splněny předpoklady v § 397a odst. 1 č. 1 až 3 StPO přidělí se tato osoba rovněž oběti, u níž zmíněný postup odůvodňuje požadavek na její zvláštní ochranu. Ustanovení psychosociálního pracovníka je bezplatné. Jestliže se jedná o psychosociálního pracovníka, který nebyl poškozenému ustanoven v těchto zákonem předvídaných případech, lze jeho účast při výslechu omezit, vyžaduje-li to účel vyšetřování. Rozhodnutí učiní osoba provádějící výslech. Zároveň též zaprotokoluje důvody, jež vedly k vyloučení psychosociálního pracovníka. Rozhodnutí nelze napadnout opravným prostředkem.

Rozdíl mezi českou a německou právní úpravou lze spatřit v tom, že česká právní úprava umožňuje, aby důvěrník (*Person Ihres Vertrauens*) působil zároveň jako zmocněnec poškozeného. V Německu však důvěrník poskytuje výlučně psychosociální podporu. Nemůže nikoho zastupovat a vykonávat ani procesní práva. Český trestní řád připouští účast zmocněnce při všech úkonech, jichž se může účastnit zastoupený. Německý předpis předpokládá účast

⁵⁹⁵ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s 258.

⁵⁹⁶ GAJDIČIAR, Vladimír a Jana KLESNIAKOVÁ. Právna úprava procesného postavenia poškodených trestným činom a obetí v SRN. *Právní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 218-224. ISSN 1210-6410.

důvěrníka pouze při výslechu poškozeného, který bude podávat svědeckou výpověď. Zároveň jeho účast podmiňuje návrhem poškozeného.⁵⁹⁷ Psychosociální pracovník (*psychosozialer Prozessbegleiter*) se může účastnit jako doprovod též hlavního líčení.

Českou právní úpravu hodnotím jako zdařilejší, neboť poškozený často nebude chtít sdílet informace týkající se TČ s více osobami. Je proto namístě, aby zákon vyšel vstříc poškozenému a umožnil důvěrníkovi stát se zmocněncem.

Soudce či přísedící, který působil v daném případě jako zmocněnec, se nemůže podílet na výkonu úkonů v trestním řízení, a proto musí být vyloučen.⁵⁹⁸ Zmíněné orgány činné v trestním řízení jsou dále vyloučeny z vykonávání úkonů trestního procesu, pokud pro jejich poměr ke zmocněnci poškozeného lze mít pochybnosti o jejich nestrannosti.⁵⁹⁹ Dle mého názoru lze nestrannost orgánů činných v trestním řízení považovat za nezbytnou podmínku pro zajištění spravedlivého procesu.

Zmocněnce si zpravidla zvolí sám poškozený. Pokud by ovšem nedisponoval plnou svéprávností, popřípadě by ji měl v této oblasti omezenou, mohl by volbu provést též jeho zákonný zástupce či opatrovník. V případě nebezpečí z prodlení, předseda senátu (v přípravném řízení státní zástupce) poškozenému neprodleně ustanoví opatrovníka pro výkon jeho práv (tj. např. i pro volbu zmocněnce) a to za situace, kdy zákonný zástupce, popř. opatrovník, nemůže namísto poškozeného vykonávat jeho práva, anebo jestliže opatrovník ustanoven nebyl a to i přesto, že existují důvody svědčící pro jeho ustanovení.⁶⁰⁰

V § 51 trestní řád vymezuje práva zmocněnce. Zákon mu umožňuje činit za poškozeného návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Je mu dovoleno účastnit se všech úkonů, u nichž zákon dovoluje účast poškozeného. Uvedená oprávnění vykonává jménem zastoupeného.⁶⁰¹

Trestní řád zmocněnci ovšem přiznává zvláštní oprávnění, kterými nedisponuje ani sám poškozený.⁶⁰² Proto je dle mého názoru pro poškozeného značně výhodné nechat se v trestním procesu zastoupit. Zmocněnec může být přítomen od samotného zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, které mají sloužit k objasnění skutečností, jež jsou důležité pro uplatnění práv poškozeného, a jejichž výsledek lze užít jako důkaz v rámci řízení před soudem. Tímto

---

⁵⁹⁷ GAJDIČIAR, Vladimír a Jana KLESNIAKOVÁ. Právna úprava procesného postavenia poškodených trestným činom a obetí v SRN. *Právní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 218-224. ISSN 1210-6410.

⁵⁹⁸ § 30 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁵⁹⁹ § 30 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰⁰ § 45 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 258.

⁶⁰² FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 229.

oprávněním však zmocněnec nedisponuje, pokud by jeho přítomnost mohla vést ke zmaření účelu řízení, či jej nelze včas vyrozumět a odložit realizaci úkonu. Jestliže se chce zmocněnec účastnit vyšetřovacího úkonu, oznámí tuto skutečnost policejnímu orgánu. Ten má poté povinnost jej informovat, o jaký druh úkonu půjde, kdy a kde se provede. Výjimku představuje případ, kdy provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zmocněnce provést. Bude-li tímto úkonem výslech, je policejní orgán povinen zmocněnci sdělit údaje, na základě nichž lze vyslýchaného identifikovat. Jestliže však nelze tyto údaje dopředu vymezit, musí být ze sdělení jasné, k čemu bude osoba vypovídat. Nesdělení potřebných údajů zmocněnci představuje podstatnou vadu přípravného řízení.⁶⁰³

Zmocněnec smí při výslechu pokládat obviněnému a dalším osobám otázky a to poté, co policejní orgán ukončí výslech a udělí zmocněnci slovo. Kdykoli v průběhu úkonu může vznést námitky proti způsobu jeho provedení. Výkon tohoto oprávnění dle mého názoru povede ke skutečnému hájení práv poškozeného.

Bude-li v dané kauze vypovídat utajovaný svědek ve smyslu § 55 odst. 2 TR, musí policejní orgán učinit opatření, aby zmocněnci nebylo umožněno zjistit skutečnou identitu svědka. Z uvedeného vyplývá též požadavek, že sdělení, které policejní orgán poskytne zmocněnci, nesmí obsahovat údaje, na základě nichž by mohl odhalit pravou totožnost svědka.

Trestní řád uvádí zmocněnce též ve výčtu osob oprávněných k nahlížení do spisu.⁶⁰⁴ Toto právo dle mého názoru představuje předpoklad pro výkon dalších oprávnění. V případě, že je poškozený zastoupen zmocněncem, doručují se písemnosti určené poškozenému pouze jeho zástupci. To platí též pro doručení opisu rozsudku.⁶⁰⁵ Písemnost se však doručují každému z nich, jestliže má poškozený něco vykonat osobně.⁶⁰⁶

Zmocněnci též náleží právo být vyrozuměn o konání hlavního líčení,⁶⁰⁷ kterého se může osobně zúčastnit.⁶⁰⁸ Stejně jako poškozený je oprávněn se souhlasem předsedy senátu klást vyslýchaným osobám otázky.⁶⁰⁹ V závěru hlavního líčení smí pronést závěrečnou řeč.⁶¹⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že zmocněnec požívá též některých práv, jež zákon přiznává obhájci. Jedná se o např. následující oprávnění: právo činit návrhy za zastoupeného, podávat za

⁶⁰³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 683.

⁶⁰⁴ § 65 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰⁵ § 130 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰⁶ § 62 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰⁷ § 198 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰⁸ § 202 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁰⁹ § 216 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶¹⁰ § 216 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

něj žádosti, opravné prostředky, účastnit se úkonů, jichž se dle TŘ může účastnit zastoupený,⁶¹¹ nahlížet do spisu⁶¹² a právo účastnit se vyšetřovacích úkonů.⁶¹³ Pro oba procesní subjekty se též uplatní stejná pravidla pro doručování písemností.⁶¹⁴

Za legislativní nedostatek považují současné znění § 176 odst. 1 TŘ. Dle něj státní zástupce vyrozumí o podání obžaloby obviněného, obhájce, poškozeného a dále též ministra spravedlnosti a předsedu Advokátní komory, vede-li se trestní řízení proti advokátovi. Zmocněnec mezi uvedenými osobami zmíněn není. Přestože Jelínek na uvedený problém poukázal již 2001,⁶¹⁵ zákonodárce uvedený nedostatek dodnes nenapravit.

Zákon umožňuje určitým poškozeným získat právo na bezplatnou právní pomoc ze strany zmocněnce, popř. za sníženou odměnu. Jedná se o osobu, které byla úmyslným TČ způsobena těžká újma na zdraví a pozůstalého po oběti usmrčené TČ. Zákon vyžaduje, aby osoba osvědčila svou nemajetnost, jež jí brání hradit si sama náklady vzniklé přibráním zmocněnce. *De lege ferenda* navrhuji, aby poškození svou nemajetnost osvědčovat nemuseli, jestliže tato skutečnost vyplývá ze shromážděných důkazů. Soud by poté rozhodnutí vydal *ex offo*.

Žádat o bezplatnou právní pomoc (popř. za sníženou odměnu) může i poškozený, který uplatnil svůj nárok dle § 43 odst. 3 TŘ, a to za předpokladu, že zastoupení ze strany zmocněnce nebude zjevně nadbytečné a to s ohledem na povahu či výši uplatňované náhrady škody, nemajetkové újmy či s ohledem na povahu a rozsah bezdůvodného obohacení. Zákonodárce zde vyšel z předpokladu, že bezplatná právní pomoc by se měla poskytovat zejména ve skutkově a právně závažnějších případech.⁶¹⁶ I zde musí poškozený osvědčit nedostatek prostředků, který mu brání hradit si náklady vzniklé přibráním zmocněncem sám.

Soud bude rozhodovat o návrhu tohoto poškozeného stejně, jako v prvních dvou případech. Problém uvedeného ustanovení spočívá v tom, že žádat o bezplatnou právní pomoc nemohou ti, kteří nárok dle § 43 odst. 3 TŘ buď neuplatnili, anebo uplatňovat ani nemohou.⁶¹⁷ Dle mého názoru představuje uvedené ustanovení překážku zejména pro poškozené, o jejichž nároku již bylo rozhodnuto např. v občanskoprávním řízení. Dalším problémem v praxi může být též

---

⁶¹¹ § 41 odst. 2 a § 51 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶¹² § 65 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶¹³ § 41 odst. 2 zákona a § 51 odst. 2 č. 141/1961 Sb.

⁶¹⁴ § 62 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶¹⁵ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

⁶¹⁶ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 165.

⁶¹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 275.

interpretace sousloví *zřejmě nadbytečné s ohledem na povahu či výši uplatňované škody*.⁶¹⁸ Dle mého názoru se zákonodárce snažil zabránit případům, kdy by o bezplatnou právní pomoc žádali například poškození, kteří utrpěli pouze marginální škodu (např. v řádu stokorun). Za nutné považuji, aby soudy při řešení konkrétních případů nezneužívali druhou větu v § 51a TŘ k tomu, že budou žádosti poškozených automaticky odmítat.

Zvláštní kategorii představují poškození mladší 18 let a zvláště zranitelné oběti, neboť jim zákon bezplatnou právní pomoc přiznává i v případech, kdy nesplňují výše uvedené podmínky. To ovšem neplatí, pokud se jedná o TČ zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ. Ústavní soud dovodil, že nárok na bezplatnou právní pomoc vzniká v tomto případě automaticky, není tedy zapotřebí podat zvláštní návrh, o němž by se rozhodovalo samostatně. Uvedený závěr vyvodil z toho, že trestní řád umožňuje podání stížnosti proti rozhodnutí dle § 51a odst. 1, 4 a 5 TŘ, a to proto, že v případě § 51a odst. 2 TŘ se žádné usnesení nevydává.⁶¹⁹ Vyvozený závěr považuji za vstřícný krok, který poškozeným usnadní jejich nelehkou situaci.

Návrh na vydání rozhodnutí, v němž má být přiznána bezplatná právní pomoc, se podává v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce, jenž k němu připojí své vyjádření. V řízení před soudem ji poškozený podá přímo soudu, který projednává daný případ. K návrhu se připojují přílohy, jimiž se dokládá jeho důvodnost. Rozhodnutí vydá předseda senátu soudu, jenž v dané věci rozhoduje v 1. stupni, a v přípravném řízení soudce. Soud není vázán návrhem poškozeného ohledně toho, zda požaduje bezplatnou právní pomoc, či za sníženou odměnu. Může tedy poškozenému přiznat nárok na bezplatnou pomoc, i když požadoval pouze její částečnou úhradu.⁶²⁰ Jestliže poškozený disponuje peněžními prostředky, které mu umožňují alespoň částečně hradit náklady vzniklé přibráním zmocněnce, rozhodne soud o přiznání právní pomoci za sníženou odměnu.⁶²¹ V uvedeném spatřuji dobrý kompromis mezi zájmy jednotlivce a finančními možnostmi státu.

Domnívám se, že by soud měl k vydání uvedeného rozhodnutí přistoupit bezodkladně. Neměl by poškozeného ponechat v nejistotě, zda mu bezplatné právní zastoupení umožní či nikoli. *De lege ferenda* navrhuji zakotvení pořádkové lhůty (např. deseti dnů), během níž by soud byl povinen rozhodnutí v dané věci vydat. Zákonodárce však musí zvolit přiměřenou lhůtu.

---

⁶¹⁸ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

⁶¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2020, sp. zn. III. ÚS 2842/20.

⁶²⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Op. cit., s. 292.

⁶²¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 431.

Příliš krátká by podle mě vedla k automatickému odmítání žádostí. Soud by byl nucen vydat rozhodnutí jen proto, aby formálně naplnil ustanovení zákona. Naopak příliš dlouhá by neumožnila naplnění účelu navrhované právní úpravy.

Rovněž si myslím, že by bylo vhodné, aby v přípravném řízení o návrhu poškozeného rozhodl přímo státní zástupce. Pokud by návrhu nevyhověl, postoupil by věc soudu do 5 pracovních dnů od doručení návrhu. Uvedený postup by byl ku prospěchu jak poškozeným, tak soudu, neboť by mu snížil nápad návrhů, o nichž je povinen rozhodnout. Obdobnou právní úpravu stanoví trestní řád ohledně žádosti obviněného o propuštění z vazby. Současný stav považuji za neefektivní, neboť k návrhu je zapotřebí připojit vyjádření státního zástupce, což může vést k prodloužení doby, kdy poškozený zůstává v nejistotě.

Lze mít za to, že právní úprava počítá s tím, že poškozený si bude chtít sám zvolit osobu, jež se stane jeho zmocněncem. Původní znění § 51a TŘ uvedené neumožňovalo.⁶²² Tetzeli se však domníval, že právní úprava poškozenému nebránila volbu provést. Postup by byl dle jeho názoru následující. Zmocněnec by jménem zastoupeného sepsal návrh dle § 51a odst. 2 TŘ a v něm by uvedl, že žádá o ustanovení konkrétní osoby. Soud by ovšem nebyl tímto návrhem vázán.⁶²³

Trestní řád pamatuje též na případy, kdy si poškozený zmocněnce nevybere. V takovém případě mu předseda senátu (v přípravném řízení soudce) za podmínek uvedených v § 51a odst. 1 a 2 TŘ ustanoví jako zmocněnce advokáta zapsaného v registru poskytovatelů pomoci dle zákona č. 45/2013 Sb. a to podle místa působnosti a v pořadí, jak jdou po sobě. Zmíněný postup však předseda senátu (v přípravném řízení soudce) užít nemusí, jestliže by to nebylo v dané věci možné či účelné. Trestní řád tedy umožňuje též ustanovení jiného advokáta, přičemž se bude v tomto případě postupovat obdobně dle právních norem pro ustanovení obhájce (§ 39 odst. 2 a 3 TŘ).

Zákon umožňuje předsedovi senátu (v přípravném řízení soudci) i bez návrhu zprostit ustanoveného zmocněnce jeho funkce. K tomuto kroku lze přistoupit, jestliže pominou důvody, které vyvolaly potřebu zmocněnce ustanovit (např. poškozený získal zaměstnání, a proto je schopen si hradit právní pomoc sám), či pokud na straně zmocněnce nastaly důvody, pro něž zmocněnec nemůže poškozeného dále zastupovat (např. překážky dle § 50 odst. 2 TŘ). Uvedené ustanovení lze na základě analogie užít i tehdy, jestliže nebyly již od samého počátku splněny

---

⁶²² Původní znění § 51a odst. 3 TŘ stanovilo: „*Za podmínek uvedených v odstavci 1 ustanoví předseda senátu a v přípravném řízení soudce zmocněncem poškozeného advokáta.*“

⁶²³ TETZELI, Daniel. Právo chudých na obhajobu po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 5, s. 33-37, ISSN 1210-6348.

předpoklady pro přiznání bezplatné právní pomoci.⁶²⁴ Zákon ovšem výslovně neřeší, jak bude soud postupovat poté, co zmocněnce zproští. *De lege ferenda* navrhuji doplnit do § 51a odst. 5 TŘ druhou větou: „Poté, co soud zmocněnce zproští, vyzve poškozeného, aby si zvolil nového zmocněnce. Neučiní-li tak, postupuje se obdobně dle § 51a odst. 4 TŘ.“

V případech dle § 51a odst. 1, 4 a 5 TŘ bude soud rozhodovat formou usnesení. Oprávněné osoby mohou proti rozhodnutí podat stížnosti, jež má *ex lege* odkladný účinek.

Lze tedy konstatovat, že zákonodárce dospěl k závěru, že poškozený by neměl být finančně poškozen v momentě, kdy bude v rámci trestního řízení vykonávat svá práva. Heranová upozorňuje, že v praxi obvykle náklady na zmocněnce převyšují nárok, který soud poškozenému v trestním procesu přiznal dle § 228 a 229 TŘ.⁶²⁵ Bezplatná právní pomoc představuje v některých případech jedinou možnost, jak poškozenému umožnit výkon jeho práv. Koláčková kritizuje Českou republiku proto, že na rozdíl od většiny členských států Evropské unie nepřijala komplexní zákon o právní pomoci, jež by zajišťoval stát. Uvedený předpis by vymezoval okruh oprávněných, případy, v nichž se pomoc poskytne, a způsob financování této činnosti. Současná právní úprava bezplatné právní pomoci je roztržštěná do mnoha předpisů a díky tomu též nepřehledná pro adresáty.⁶²⁶ Souhlasím s uvedeným závěrem. Nynější stav právní úpravy nepovažuji v uvedeném směru za vyhovující.

Od 1. října 2020 trestní řád výslovně stanoví, že náklady vzniklé přibráním zmocněnce, jenž zastupuje poškozeného s nárokem na bezplatnou právní pomoc, popř. za sníženou odměnu, hradí stát. Předchozí znění trestního řádu uvedené stanovilo pouze ve vztahu k ustanovenému zmocněnci. Skutečnost, že stát hradí též náklady na zvoleného zmocněnce, se dovozovala z § 155 odst. 5 TŘ.⁶²⁷

Můžeme říci, že zmocněnec na náklady státu představuje do jisté míry paralelu k obhájci nemajetného obviněného. V právní úpravě této problematiky lze však poukázat na mnohé rozdíly. První spočívá v tom, že k návrhu poškozeného na ustanovení bezplatného zmocněnce

---

⁶²⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Op. cit., s. 293.

⁶²⁵ HERANOVÁ, Simona. Odměna advokáta jako zmocněnce poškozeného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 5, s. 36-41, ISSN 1210-6348.

⁶²⁶ KOLÁČKOVÁ, Jana. Finanční aspekty postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 5, s. 134-137, ISSN 1213-5313.

⁶²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 453/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=453&CT1=0> s. 26.

(popř. za sníženou odměnu) přikládá své stanovisko v přípravném řízení státního zástupce.⁶²⁸ U obviněného, jenž žádá o ustanovení obhájce, zákon žádné vyjádření jiného orgánu činného v trestním řízení nepožaduje.⁶²⁹

Návrh na vydání rozhodnutí v této věci mohou kromě obviněného a obhájce podat též osoby vypočtené v § 37 odst. 1 TŘ.⁶³⁰ Obdobná možnost poškozenému poskytnuta není. Proto *de lege ferenda* navrhuji, aby návrh na vydání rozhodnutí o ustanovení bezplatného zmocněnce (popř. za sníženou odměnu) mohli podat též příbuzný s poškozeným v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh poškozeného. Dle mého názoru by i tento drobný krok mohl výrazně zlepšit postavení osob poškozených TČ.

V případě obhájce lze o bezplatné obhajobě (popř. za sníženou odměnu) rozhodnout, jestliže obviněný osvědčí svou nemajetnost, anebo jestliže nedostatek prostředků pro hrazení obhajoby vyplývá z nashromážděných důkazů. Předseda senátu (v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce) může tedy rozhodnutí v tomto případě vydat jak na návrh, tak z moci úřední.⁶³¹ Trestní řád však v případě poškozeného dle § 51a odst. 1 TŘ vyžaduje osvědčení nemajetnosti. Rozhodnutí tedy nelze vydat *ex offio*. Pouze poškozeným mladším 18 let a zvláště zranitelné oběti⁶³² umožňuje získat bezplatnou právní pomoc (popř. za sníženou odměnu) též bez splnění podmínek uvedených v § 51a TŘ.⁶³³

Koláčková poukazuje na nerovný přístup obviněného a poškozeného k bezplatné právní pomoci. Uvádí, že tento rozdíl není odůvodněn žádnými objektivními a spravedlivými důvody. Zákonodárce k této odchylné úpravě přistoupil pouze kvůli omezeným finančním možnostem státu.⁶³⁴ Myslím si, že nelze očekávat naprosto stejnou úpravu bezplatné právní pomoci obviněného a poškozeného a to proto, že ani jejich postavení v trestním procesu není rovnocenné.

Výši odměny a náhradu hotových výdajů ustanoveného či zvoleného zmocněnce poškozeného, jenž má nárok na bezplatnou právní pomoc (popř. za sníženou odměnu), stanoví soud dle § 151 odst. 2 až 5 TŘ. Zmocněnec své nároky musí uplatnit v prekluzivní lhůtě 1 roku

---

⁶²⁸ § 50 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶²⁹ § 33 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶³⁰ § 33 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶³¹ § 33 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶³² Nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ.

⁶³³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 275.

⁶³⁴ KOLÁČKOVÁ, Jana. Finanční aspekty postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 5, s. 134-137, ISSN 1213-5313.

ode dne, kdy se dozvěděl o skončení povinnosti poškozeného zastupovat.⁶³⁵ Odměna a náhrada hotových výdajů je limitována návrhem zmocněnce, což platí jak pro výslednou částku, tak pro jednotlivé položky.⁶³⁶

Pokud si nemajetný poškozený zvolí zmocněnce ještě před tím, než mu soud přizná právo na bezplatnou právní pomoc, přísluší zmocněnci odměna i náhrada hotových výdajů ode dne, kdy byl podán návrh dle § 151a TR. Poškozenému totiž náleží práva přiznaná TR již od počátku trestního řízení. Těchto práv požívá ve všech fázích trestního procesu.⁶³⁷

Poškozený s nárokem na ustanovení zmocněnce dle § 51a TR může požadovat, aby předseda senátu (v přípravném řízení státní zástupce) rozhodl, že stát ponese též náklady na znalecký posudek, jehož vypracování poškozený žádá. Orgán činný v trestním řízení však tuto prosbu nevyslyší, jestliže daný důkaz není zřejmě zapotřebí pro objasnění věci, či stejný úkon pro prokázání totožné skutečnosti byl již vyžádán ze strany orgánu činného v trestním řízení. Předseda senátu (v přípravném řízení státní zástupce) rozhodne formou usnesení, proti němuž je přípustná stížnost.⁶³⁸ Zákon stranám umožňuje opatření důkazů, které budou mít stejnou váhu jako důkazy opatřené orgánem činným v trestním řízení.⁶³⁹ Opatření důkazů může podle mého názoru představovat pro poškozeného finanční zátěž. Pokud by trestní řád nezakotvil možnost přenést tyto náklady na stát, mělo by právo na bezplatnou právní pomoc pouze formální charakter.⁶⁴⁰ Vzhledem k tomu, že pravomocí vydat v přípravném řízení rozhodnutí dle § 151a a dle § 51a TR nedisponuje stejný orgán, není vhodné podávat tyto návrhy současně, což ovšem vyplývá též z toho, že usnesení dle § 151a TR lze vydat až poté, co rozhodnutí o přiznání bezplatné právní pomoci nabude právní moci.⁶⁴¹

Trestní řád v § 44 odst. 2 řeší procesní situaci, kdy je počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivý výkon práv by mohl vést k ohrožení rychlého průběhu trestního procesu. Předsedovi senátu (v přípravném řízení na návrh státního zástupce) přiznává trestní řád pravomoc vydat rozhodnutí, v němž se stanoví, že poškození mohou svá práva vykonávat pouze prostřednictvím tzv. společného zmocněnce. Tento postup lze aplikovat bez ohledu na to, zda je v prvním stupni

---

⁶³⁵ § 151 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. června 2005, sp. zn. 5 Tdo 35/2005.

⁶³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 21. listopadu 2017, sp. zn. IV. ÚS 2334/17.

⁶³⁸ § 151a zákona č. 141/1961 Sb.

⁶³⁹ § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0> s. 129.

⁶⁴¹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Op. cit., s. 294.

příslušný okresní či krajský soud.⁶⁴² Zákon předpokládá, že se poškození na osobě společného zmocněnce dohodnou a zvolí si osobu, která jim bude vyhovovat. Nejedná se tedy o ustanovení zmocněnce dle § 51a TŘ a státu nevzniká povinnost hradit náklady spjaté s tímto zastoupením.⁶⁴³

Soud má povinnost uvedené rozhodnutí sdělit poškozeným, kteří již uplatnili své nároky dle § 43 odst. 3 TŘ, před soudem. V přípravném řízení tak učiní státní zástupce. Ostatním poškozeným se uvedené sdělí při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému je orgán činný v trestním řízení předvolá či o kterém je vyzoomí. Mnohé návrhy, které se týkaly tohoto ustanovení, však dle mého názoru volily lepší postup oznamování zmíněného usnesení a to doručování formou veřejné vyhlášky.⁶⁴⁴ Oznamování usnesení představuje podmínku pro jeho vykonatelnost. Uplatnění nároku dle § 43 odst. 3 TŘ má význam pouze pro dobu a způsob oznámení usnesení. Uvedené rozhodnutí mohou orgány činné v trestním řízení doručit poškozenému současně s písemným vyhotovením poučení.⁶⁴⁵

Jestliže je naplněna hypotéza § 44 odst. 2 TŘ, dojde k ustanovení společného zmocněnce v případě, že si ho poškození sami nezvolí, a to i tehdy, pokud by jinak platilo, že zastoupení zmocněncem je vzhledem k povaze a výši uplatňované náhrady škody zřejmě nadbytečné.⁶⁴⁶

Usnesení dle § 44 odst. 2 TŘ představuje rozhodnutí, u něhož se neprojevuje formální stránka právní moci, neboť pouze upravuje průběh trestního procesu.⁶⁴⁷

Může však dojít též k situaci, kdy se poškození na žádné osobě neshodnou, popř. celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest. Domnívám se, že tento případ bude v praxi poměrně častý. Za těchto okolností provede volbu soud a to s ohledem na zájmy poškozených. Soud přihlédne zejména k dosažitelnosti zmocněnce, bydlí-li poškození v různých částech republiky, či k tomu, zda zájmy některých skupin poškozených nejdu proti sobě.⁶⁴⁸ Soud zkrátí počet zmocněnců maximálně na šest. Dojde k vydání opatření, proti němuž nelze podat opravný prostředek.⁶⁴⁹

---

⁶⁴² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 267.

⁶⁴³ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. července 2003, sp. zn. 12 To 335/2003.

⁶⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškození a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 271.

⁶⁴⁵ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 12/2003 ze dne 13. srpna 2003.

⁶⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. června 2005, sp. zn. 5 To 35/2005.

⁶⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. září 2002, sp. zn. 4 Tz 67/2002.

⁶⁴⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškození a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 272.

⁶⁴⁹ POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

Výběr společných zmocněnců lze učinit pouze ve vztahu k poškozeným, jež si zmocněnce zvolili, popř. požádali o jeho ustanovení.⁶⁵⁰ Poškození, jež si nezvolili společného zmocněnce, popř. neudělili plnou moc žádnému z již zvolených zmocněnců, aniž by celkový počet těchto zástupců převyšoval číslo šest, nemohou nadále vykonávat žádná procesní práva. Jejich podání nebudou procesně účinná.⁶⁵¹ Proto je dle mého názoru vhodné, aby poškození vyvinuli dostatečnou aktivitu a alespoň některému ze zmocněnců udělili plnou moc.

Společný zmocněnec je povolán k tomu, aby vykonával práva osob, jež zastupuje, a to včetně uplatňování nároků dle § 43 odst. 3 TR. Nemůže však poškozené zastupovat při úkonech, jež vyžadují jejich osobní přítomnost.⁶⁵²

Zákonodárce se tímto institutem snažil zajistit realizaci zásady rychlosti a hospodárnosti trestního řízení⁶⁵³ a zároveň umožnit poškozeným výkon jejich práv. Řízení s velkým počtem subjektů je problematické též pro stát, protože musí vynakládat zvýšený objem financí (např. doručování písemností).⁶⁵⁴

Právní úprava však svého účelu nedostála. Trestní kolegium Nejvyššího soudu uvedlo, že ustanovení vede ke zvýšenému organizačnímu, technickému, personálnímu a finančnímu zatížení soudů. Institut způsobuje též prodloužení a prodražení trestního procesu. Společní zmocněnci mají problém se spojit s poškozenými v rámci lhůty, jež slouží k přípravě pro hlavní líčení. Poškození se stejně musí dostavit i k hlavnímu líčení k podání svědecké výpovědi, neboť byli v přípravném řízení vyslechnuti jen v rámci podání vysvětlení.⁶⁵⁵

Za společného zmocněnce si lze zvolit osobu, jež splňuje předpoklady kladené na obecného zmocněnce. Oba tyto procesní subjekty disponují obdobným rozsahem práv. Jako společný zmocněnec může vystupovat též jeden z poškozených.⁶⁵⁶ Jestliže by však poškozený za

---

⁶⁵⁰ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 12/2003 ze dne 13. srpna 2003.

⁶⁵¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 380.

⁶⁵² RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Op. cit., s. 273.

⁶⁵³ § 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné jako Sněmovní tisk č. 485/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0> s. 120.

⁶⁵⁵ Zpráva o analýze vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2004 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení, trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2004, sp. zn. Ts 42/2003.

⁶⁵⁶ POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

společného zmocněnce zvolil sám sebe, nastaly by stejné procení důsledky, jako kdyby na soudní výzvu nereagoval.⁶⁵⁷

Pokud soud rozhodne o tom, že poškození mohou vykonávat svá práva jen prostřednictvím společného zmocněnce, pak nesmí rozhodnout o nárocích na náhradu škody těch poškozených, kteří svůj nárok prostřednictvím tohoto procesního subjektu neuplatnili.⁶⁵⁸

Polmová požaduje, aby tento druh zastoupení mohli vykonávat pouze advokáti.⁶⁵⁹ Podobnou myšlenku vyjádřil též Jelínek, kterému by ovšem postačilo, aby společný zmocněnec disponoval právním vzděláním.⁶⁶⁰ Dle mého názoru by zakotvení požadavku na příslušné vzdělání vedlo k zajištění záruky, že práva poškozených budou v rámci řízení dostatečně hájena. Na druhou stranu by tento postup vedl k navýšení nákladů řízení.

Jelínek úpravu institutu společného zmocněnce hodnotí značně negativně, neboť *de facto* umožňuje provést účelové vyloučení poškozeného z řízení. Uvádí, že si lze velmi obtížně představit, že by velmi vysoký počet poškozených byl schopen naplnit podmínky uvedené v § 44 odst. 2 TrŘ.⁶⁶¹ S uvedeným názorem souhlasí též Čeplová.⁶⁶² Náklady, jež vzniknou přibráním společného zmocněnce, budou mnohdy převyšovat samotné nároky poškozených.⁶⁶³ Z uvedeného usuzuji, že tuto právní úpravu nelze považovat za procesně hospodárnou. Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ovšem uvádí, že uvedené ustanovení nelze interpretovat jako omezení práv poškozeného. Dle jeho názoru se jedná pouze o alternativní způsob výkonu práv.⁶⁶⁴ S tímto závěrem se neztotožňuji. Současná právní úprava podle mě vede k omezení práv poškozených.

Domnívám se, že významný nedostatek institutu společného zmocněnce představuje neurčitý právní pojem *mimořádně vysoký počet poškozených*. Růžička uvádí, že tato skutečnost je splněna, účastní-li se řízení stovky až tisíce poškozených. Praxe však ukazuje, že soudy tento

---

⁶⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 673.

⁶⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. 1 To 66/2004.

⁶⁵⁹ POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

⁶⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 673.

⁶⁶¹ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

⁶⁶² ČEPOVÁ, Veronika. Výše odměn zmocněnce v adhezním řízení v případech mimořádně vysokého počtu poškozených (§ 44 odst. 2 TrŘ) – nový druh trestu? *Trestněprávní revue*. 2008, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

⁶⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 673.

⁶⁶⁴ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 12/2003 ze dne 13. srpna 2003.

institut užily též v kauzách, v nichž vystupovaly pouhé desítky poškozených.⁶⁶⁵ Jelínek uvedené sousloví označil za krajně neurčité.⁶⁶⁶ Podle Polmové není zapotřebí uvedené ustanovení revidovat.⁶⁶⁷ Dle mého názoru by ale bylo namístě, aby zákonodárce v trestním řádu uvedl konkrétní číslo. Myslím si, že současná právní úprava umožňuje provádět svévolný výklad, čímž může poškozeným vzniknout újma na jejich právech.

7.2.5 Právo na náhradu nákladů

Z Listiny základních práv a svobod vyplývá poškozenému nejen možnost uplatnit svá práva samotnou účastí v trestním procesu, ale též právo na zjištění účinného hájení svých zájmů a to včetně práva na náhradu nákladů.⁶⁶⁸ Náhrada nákladů nepředstavuje příslušenství pohledávky, kterou poškozený uplatnil v rámci adhezního řízení. Jedná o samostatný nárok.⁶⁶⁹ Jelínek hovoří v souvislosti s náklady poškozeného o majetkové újmě *sui generis*.⁶⁷⁰

Dle mého názoru není přípustné, aby poškozený nesl náklady, jež vynaložil z toho důvodu, že se stal stranou trestního řízení. Poškozený se v postavení procesního subjektu ocitl nedobrovolně. Považuji za nepřípustné, aby osoba nemohla vykonávat svá práva (např. právo být zastoupen zmocněncem, nechat si vypracovat znalecký posudek) jen proto, že si nemůže finančně dovolit nést náklady s nimi spjaté.

Poškozený, kterému soud byť jen částečně přiznal nárok, má vůči obviněnému právo na náhradu nákladů, jež účelně vynaložil k uplatnění svého nároku a to včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.⁶⁷¹ Myslím si, že tato možnost může motivovat poškozeného k účasti v adhezním řízení. V případě, kdy soud odsoudil více osob, bude každý z odsouzených hradit náklady v poměru, v němž mu soud uložil povinnost k náhradě škody, nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení.⁶⁷²

---

⁶⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Op. cit., s. 269.

⁶⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

⁶⁶⁷ POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

⁶⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 28. července 2020, sp. zn. IV. ÚS 3555/19.

⁶⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2017, sp. zn. Pl. ÚS 32/16.

⁶⁷⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Op. cit., s. 870.

⁶⁷¹ § 154 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁶⁷² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Op. cit., s. 287.

Návrh na vydání tohoto rozhodnutí může vznést pouze poškozený, který se účastnil adhezního řízení a kterému soud byť jen částečně nárok v odsuzujícím rozsudku přiznal.⁶⁷³ Výši účelně vynaložených nákladů prokazuje před soudem poškozený.⁶⁷⁴ Jestliže soud rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání či schválil narovnání, nelze obviněnému povinnost k náhradě nákladů uložit. Do doby, než dojde k aplikaci těchto odklonů, může poškozený uplatnit nárok na náhradu nákladů, jež mu vznikly do okamžiku uzavření dohody o náhradě škody.⁶⁷⁵

Judikatura se neshoduje na interpretaci § 154 odst. 1 TŘ. První výklad tvrdí, že poškozený se může domáhat náhrady pouze těch nákladů, které již skutečně vynaložil. Poškozenému vzniká též povinnost doložit jejich vynaložení příslušnými doklady. Soudy dovodily tento závěr z gramatického výkladu. Druhý názor však vychází z toho, že pro postavení poškozeného není rozhodné, zda svůj majetkový nárok úspěšně uplatnil v rámci trestního či občanskoprávního řízení. Tuto myšlenku podporuje též obdobná úprava nákladů řízení obsažená v trestním řádu a v občanském soudním řádu.⁶⁷⁶ Ztotožňuji se s prvním výkladem, protože pokud by soud poškozenému přiznal náhradu nákladů, jež zatím nevynaložil, nelze zajistit, že získané peněžní prostředky skutečně užije na tento účel.

Pokud však poškozený nebyl ani částečně úspěšný, může soudu navrhnout, aby obviněnému uložil náhradu nákladů spjatých s jeho účastí v řízení. Soud však takto rozhodnout nemůže, pokud tomu brání povaha věci a okolnosti případu, zejména spoluzavinění poškozené osoby. Z uvedeného vyplývá, že trestní řád spočívá na obecné zásadě, podle níž se náhrada nákladů přiznává každému poškozenému. Tento princip se ovšem neuplatní za výjimečných okolností, jejichž existenci musí soud prokázat.⁶⁷⁷ Dle mého názoru je nezbytné, aby soud velmi pečlivě zdůvodnil rozhodnutí, v němž náhradu nákladů poškozenému nepřiznává.

Trestní řád přiznává soudu moderační právo, které spočívá v možnosti náhradu nákladů přiměřeně snížit, jsou-li dány důvody hodné zvláštního zřetele a nejde-li o úmyslný trestný čin. Soud při rozhodování zohlední též povahu TČ, osobní a majetkové poměry poškozeného a odsouzeného.⁶⁷⁸ Toto oprávnění soudu představuje korektiv spravedlnosti. Jeho cílem je reagovat na situaci, kdy by poškozený neúměrně navyšoval své náklady či spoluzavinil

⁶⁷³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s 473.

⁶⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. května 1979, sp. zn. 1 To 22/79.

⁶⁷⁵ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 31. října 2006, Tdo 490/2006.

⁶⁷⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1136-1137.

⁶⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2021, sp. zn. IV. ÚS 3428/20.

⁶⁷⁸ § 154 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

nesprávný průběh trestního procesu.⁶⁷⁹ Dle mého názoru tato pravomoc umožní soudu při rozhodování o nákladech řízení dostatečně zhodnotit okolnosti konkrétního případu a vydat spravedlivé rozhodnutí.

Poškozený nemá právní nárok na přiznání náhrady nákladů a je tedy na úvaze soudu, zda mu ji přizná. Stát ani v jednom z výše uvedených případů nenese vynaložené náklady a to ani prozatimně.⁶⁸⁰

Odsouzený má rovněž povinnost nahradit státu náklady, které vznikly přibráním zmocněnce poškozeného, jemuž svědčí oprávnění na bezplatnou právní pomoc (popř. za sníženou odměnu). Uvedené neplatí, pokud tomu brání povaha věci a okolnosti případu, zejména spoluzavinění poškozeného. I v tomto případě disponuje soud moderačním právem, neboť z důvodů hodných zvláštního zřetele může náhradu přiměřeně snížit. Při rozhodování zohlední zejména povahu TČ, osobní a majetkové poměry odsouzeného. Moderační právo se uplatní pouze v případě nedbalostních TČ. Vzhledem k tomu, že poškozený svým činem vyvolal nutnost konat trestní řízení, je dle mého názoru nezbytné, aby uhradil náklady též státu.

Poškozenému se neposkytuje náhrada veškerých nákladů, ale pouze těch, které přímo souvisí s trestním řízením, lze-li je považovat za účelně vynaložené.⁶⁸¹ Tyto předpoklady splňují např. hotové výdaje poškozeného, jeho zmocněnce (stravné, jízdné, nocležné, poštovné), ztráta na výdělku poškozeného, jeho zmocněnce či zákonného zástupce, náklady vynaložené k prokázání výše nároku (například náklady na provedené mimořádné inventury), náklady na pořízení znaleckého posudku.⁶⁸² Pokud v řízení zastával advokát roli zmocněnce, vychází soud při určení náhrady též z advokátního tarifu. Zároveň je nutné zmínit, že soud nesmí poškozenému náhradu nákladů upírat jen z toho důvodu, že uplatnil své právo nechat se zastoupit v hlavním líčení či ve veřejném zasedání zmocněncem, neboť by tak *de facto* znevýhodňoval osoby, které využily svého práva na zastoupení před soudem.⁶⁸³ S uvedeným závěrem souhlasím, neboť považuji za nepřipustné, aby byl kdokoliv znevýhodněn jen proto, že využije svých práv. Poškozenému lze přiznat náhradu nákladů, jež vznikly v důsledku přibrání zmocněnce, i v případě, kdy poškozený sám nárok neuplatnil.⁶⁸⁴

---

⁶⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2021, sp. zn. IV. ÚS 3428/20.

⁶⁸⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s 473.

⁶⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. ledna 2021, sp. zn. I. ÚS 1479/19.

⁶⁸² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. srpna 2004, sp. zn. 8 To 83/2004.

⁶⁸³ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s 474-475.

⁶⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12.

Soud o náhradě nákladů rozhodne samostatným usnesením. Není tedy přípustné uvedený nárok zahrnout do výroku již vydaného rozsudku. Míra úspěchu poškozeného nemusí zcela přesně odpovídat výši přiznané náhrady.⁶⁸⁵

Ústavní soud uvádí, že v trestním řízení se při rozhodování o náhradě nákladů poškozeného uplatní zásada oprávněnosti náhrady nákladů, jež byly účelně vynaloženy. Náhradu je možné nepřiznat pouze ve výjimečných případech, neboť opačný postup by vedl k popření ústavně zaručené ochrany majetku, resp. k popření ochrany vlastnického práva. Účelem trestního řízení je zjistit, zda a jaký TČ byl spáchán. Oběti nesmí brát spravedlnost do svých rukou, neboť jim právní řád zaručuje soudní ochranu. Rozhodnutí dle § 154 odst. 2 TR nelze s ohledem na restorativní charakter trestního řízení vydat pouze na základě zásad, jež soud používá při rozhodování o sporných soukromoprávních nárocích v občanskoprávním řízení. Výrok soudu o náhradě nákladů musí být přesvědčivě odůvodněn, neboť jde o rozhodnutí konečné.⁶⁸⁶

Myslím si, že možnost přiznání náhrady nákladů pozitivně motivuje poškozené k tomu, aby v rámci trestního procesu vyvíjeli aktivitu, podíleli se na objasnění trestné činnosti a přispívali tak k naplnění účelu trestního řízení.

Předseda senátu soudu prvního stupně uloží odsouzenému povinnost k náhradě nákladů, jež byly vynaloženy za účelem uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, popř. k náhradě jiných nákladů poškozeného, po té, co meritorní rozsudek nabude právní moci. Zároveň též vyčíslí výši, v níž je odsouzený povinen poškozenému náklady uhradit. Tuto povinnost lze odsouzenému uložit pouze na základě návrhu poškozeného, který je třeba podat do 1 roku od právní moci rozsudku. Po marném uplynutí této lhůty nelze návrh podat. O náhradě nákladů řízení rozhoduje vždy předseda senátu soudu prvního stupně. Tento procesní úkon nemůže namísto něj provést justiční čekatel, soudní tajemník či vyšší soudní úředník.⁶⁸⁷ Procesní aktivita poškozeného není relevantní pro existenci práva na náhradu nákladů, nýbrž pouze pro stanovení výše náhrady.⁶⁸⁸

Neskončilo-li trestní řízení pravomocným odsouzením obviněného, popř. nebyla-li osoba připuštěna jako poškozený k trestnímu řízení, nelze poškozenému náhradu nákladů přiznat.⁶⁸⁹ Poškozený může svůj nárok uplatnit pouze v rámci jiného řízení.⁶⁹⁰

---

⁶⁸⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Op. cit., s. 1135.

⁶⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2015, sp. zn. I. ÚS 1397/14.

⁶⁸⁷ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. dubna 1999, sp. zn. 3 To 171/99.

⁶⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12.

⁶⁸⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČISAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 476.

Předseda senátu i bez návrhu uloží odsouzenému povinnost nahradit státu náklady, které vznikly přibráním zmocněnce poškozeného, jenž má nárok na bezplatnou právní pomoc (popř. na pomoc za sníženou odměnu), po právní moci rozsudku. Ve stejném rozhodnutí též uvede výši, v níž musí vzniklé náklady uhradit.

V obou případech bude předseda senátu vydávat usnesení, proti nimž lze podat stížnost s odkladným účinkem. Z výše uvedeného též plyne, že k vydání těchto rozhodnutí dojde až po právní moci rozsudku. Jestliže odsouzený svou povinnost nesplní, lze úhradu nákladů vymáhat výkonem rozhodnutí či v rámci exekuce.⁶⁹¹ Dle mého názoru tato možnost zaručuje, že poškozený skutečně náhradu nákladů obdrží.

Zákonodárce ponechává soudům v § 155 TŘ dostatečný prostor pro diskreci, o to více je však nebytné trvat na pečlivém odůvodnění přijatého rozhodnutí.⁶⁹²

Usnesení, v němž soud ukládá odsouzenému povinnost nahradit poškozeným náklady, lze chápat jako projev úcty k poškozeným. Toto rozhodnutí napomáhá též realizovat preventivní a restorativní funkci trestního procesu.⁶⁹³

---

⁶⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 479.

⁶⁹¹ § 274 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb. a § 40 odst. 1 písm. b) zákona č. 120/2001 Sb.

⁶⁹² Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2018, sp. zn. III. ÚS 1021/18.

⁶⁹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2021, sp. zn. IV. ÚS 3428/20.

8 Návrhy *de lege ferenda*

8.1 Návrhy k právní úpravě oběti

Přijetí zákona o obětech trestných činů hodnotím kladně. Největší přínos spatřuji v tom, že zákonodárce soustředil dosud rozptýlenou právní úpravu do jednoho právního předpisu. Dle mého názoru představuje zákon č. 45/2013 Sb. srozumitelnou, strukturovanou a přehlednou právní normu, v níž se snadno zorientují i laici. Přesto však nelze mít za to, že je nynější právní úprava zcela bez vad. Na mnohá problematická ustanovení jsem již upozornila v předchozích kapitolách této diplomové práce. Závěrem bych ráda uvedla další možné návrhy *de lege ferenda*, jež by dle mého názoru zlepšily a posílily nynější postavení obětí.

Současné vymezení zvláště zranitelných obětí by bylo vhodné doplnit o *oběti jiných trestných činů*. Jednalo by se o zbytkovou kategorii zvláště zranitelných obětí. Tento specifický status by orgán činný v trestním řízení přiznal určité osobě pouze za situace, kdy by jí v konkrétním případě hrozilo v důsledku průběhu trestního řízení zvláště zvýšené nebezpečí sekundární újmy a to s ohledem na její individuální faktory. Uvedené by se prokazovalo znaleckým posudkem (např. vypracovaným znalcem z oboru psychologie, popř. psychiatrie). Domnívám se, že stávající znění zákona č. 45/2013 Sb. neumožňuje, aby zmíněné postavení získaly i oběti, které bohužel nelze podřadit pod některé z písmen v § 2 odst. 4 ZOTČ. Například se jedná o oběti s nádorovými onemocněními, u nichž hrozí, že průběh trestního řízení zvláště negativně ovlivní jejich zdravotní stav. Obdobná právní úprava se v současné době uplatňuje na Slovensku.⁶⁹⁴

Za dostačující nepovažuji současné znění zásady zákazu diskriminace v § 3 odst. 3 ZOTČ. Domnívám se, že zákonodárce v uvedeném ustanovení opomenul některé významné diskriminační důvody, například barvu pleti, jazyk, politické či jiné smýšlení, sociální původ, majetek či rod. Dle mého názoru je nezbytné uvedené ustanovení revidovat. Výčet diskriminačních důvodů by neměl být taxativní, nýbrž demonstrativní. K diskriminaci může dojít z nejrůznějších příčin, a proto je nutné, aby tomuto faktu odpovídalo i znění zákona. Lze poukázat též na skutečnost, že Listina základních práv a svobod v čl. 3 odst. 1 rovněž neobsahuje taxativní výčet. Přestože na tento nedostatek upozornili Jelínek a Pelc již v roce 2015,⁶⁹⁵ zákonodárce dané ustanovení nezměnil ani v rámci novel.

---

⁶⁹⁴ § 2 odst. 1 písm. c) bod. 6 zákona č. 274/2017 Z.z., zákon o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁹⁵ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie. 2015, č. 11, s. 19-23, ISSN 1210-6348.

Do budoucna by šlo uvažovat též o změně § 11 ZOTČ. Jedná se o úpravu informací, jež se poskytují na žádost oběti. Zastávám názor, že není třeba, aby žádost podávala přímo oběť. *De lege ferenda* bych do výčtu osob, jež mohou požádat o poskytnutí informací, zahrнула též důvěrníka a osoby blízké oběti. Usuzuji, že tyto subjekty budou mít zájem na tom, aby oběť disponovala dostatečnou sumou informací. Velikovská poukazuje na deficit současné úpravy v § 11 ZOTČ. Uvádí, že oběť často práva na poskytnutí informací nevyužije z důvodu neznalosti zákona a informačního zahlcení. Jako obzvlášť problematický hodnotí § 11 odst. 3 ZOTČ, podle něž se informace o propuštění obviněného z vazby či z výkonu trestu, poskytují pouze na žádost oběti. Pasivita oběti však může vést k jejímu neočekávanému setkání s odsouzeným. *De lege ferenda* proto navrhuje, aby se informace tohoto charakteru poskytovaly *ex offio*.⁶⁹⁶ S tímto návrhem se neztotožňuji, protože oběti by mělo být ponecháno právo zapomenout a ponechat si možnost volby, zda chce informaci získat.

Rovněž navrhuji doplnit do zákona o obětech TČ § 18 odst. 3, který by zněl: „*Výslech oběti lze v rámci trestního řízení provést pouze tehdy, jestliže je to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení. Je-li provedení výslechu nezbytné, provede se bez zbytečného odkladu poté, co orgán činný v trestním řízení obdrží trestní oznámení.*“ Zmíněný návrh by snížil riziko vzniku sekundární viktimizace na naprosté minimum. Oběť by dle mého názoru měla být vyslechnuta pouze tehdy, jestliže danou skutečnost nelze prokázat jiným důkazním prostředkem. Přestože tyto požadavky stanoví v čl. 20 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, zákon o obětech TČ obdobné ustanovení neobsahuje.

Dále by bylo vhodné, aby zákonodárce rozšířil povinnost vyhovět žádosti o provedení výslechu osobou stejného či opačného pohlaví⁶⁹⁷ na veškeré oběti. Domnívám se, že provedení výslechu představuje pro oběť velký stres. Zároveň lze mít za to, že svědecké výpovědi bývají velmi cenným a někdy i bohužel jediným možným důkazním prostředkem. Je tedy i v zájmu státu, aby se oběť při výslechu cítila komfortně a spolupracovala s orgány činnými v trestním řízení. V současném znění zákona bych však ponechala možnost odmítnout žádost z důležitých důvodů.

---

⁶⁹⁶ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Op. cit., s. 48.

⁶⁹⁷ § 19 zákona č. 45/2013 Sb.

Další návrh se týká lhůty pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci. Myslím si, že by zákonodárce měl doplnit do § 30 odst. 2 ZOTČ další větu, která by zněla: „*Lhůta pro podání žádosti neběží, uplatní-li oběť svůj nárok vůči pachateli u orgánu veřejné moci a pokračuje-li řádně v zahájeném řízení.*“ Dle mého názoru by mělo být v zájmu státu, aby se oběť sama snažila o získání peněžních prostředků od pachatele. Jestliže se jí uvedené podaří, stát jí nemusí poskytovat žádné peněžní prostředky.⁶⁹⁸ Navrhovanou právní úpravu považuji za vstřícný krok, který by pomohl obětem, jež hodlají aktivně hájit své zájmy. Obdobné ustanovení se v současné době uplatní na Slovensku.⁶⁹⁹

8.2 Návrhy k právní úpravě poškozeného

Ve svém souhrnu považuji současný stav právní úpravy za vyhovující a to i přes mnohé nedostatky, na něž jsem v této diplomové práci poukázala. Pozitivně hodnotím zejména široký okruh práv, který poškozenému umožňuje stát se aktivním procesním subjektem. Nelze mít ovšem za to, že postavení poškozeného je v současné době srovnatelné s osobou, proti níž se vede trestní řízení. Podle Muláka by dorovnání práv až na úroveň, jakou disponuje obviněný, vedlo ke zvýšení formální náročnosti řízení a též k jeho zpomalení.⁷⁰⁰ S tímto názorem se ztotožňuji a také nepovažuji za vhodné, aby trestní řád poškozenému přiznal tak široký okruh práv.

Již v průběhu této diplomové práce jsem uvedla četné návrhy *de lege ferenda*, které by v konečném důsledku zlepšily postavení poškozeného. Přesto bych zde ráda poukázala na další nedostatky, které v právní úpravě spatřuji, a uvedla jejich možná řešení.

Za největší problém považuji stávající vymezení osob, jimž trestní řád přiznává oprávnění k podání odporu proti trestnímu příkazu.⁷⁰¹ V trestním příkazu lze obviněnému uložit povinnost nahradit škodu, nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení.⁷⁰² Je-li však výrok nesprávný, popř. nebyl-li vůbec vydán, neposkytuje trestní řád poškozenému žádnou možnost obrany. Uvedené považuji za zcela nepřijatelné, neboť trestním příkazem se v současnosti řeší až

---

⁶⁹⁸ § 29 zákona č. 45/2013 Sb.

⁶⁹⁹ § 15 odst. 4 zákona č. 274/2017 Z.z., zákon o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁷⁰⁰ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Op. cit., s. 271.

⁷⁰¹ § 314g odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷⁰² § 314f odst. 1 písm. e) zákona č. 141/1961 Sb.

dvě třetiny všech případů.⁷⁰³ Vrba a Zúbek uvádějí, že dnes neexistuje žádný postup, který by poškozenému umožnil plnohodnotnou obranu proti trestnímu příkazu.⁷⁰⁴ Dle mého názoru nelze uvedený nedostatek ospravedlnit ani požadavkem na rychlost řízení. Nemožnost podat odpor i v případě, kdy samosoudce nerozhodne ohledně náhrady škody, může v konečném důsledku vést až ke svévůli soudní moci. Vzhledem k tomu, že se trestní příkaz neodůvodňuje, poškozený se ani nedozví, proč samosoudce o náhradě škody nerozhodl, popř. proč rozhodl určitým způsobem. Ustanovení § 314g odst. 1 TŘ v konečném důsledku demotivuje poškozené k podání návrhu na náhradu škody v rámci trestního řízení. Zákonodárce tímto *de facto* vytvořil dvě skupiny poškozených (poškození, kteří se mohou odvolat, neboť soud rozhodl ve věci rozsudkem vs. poškození, kteří nemají žádnou možnost obrany). Poškozený nemůže být dle mého názoru znevýhodněn jen z toho důvodu, že díky jednoduchosti případu šlo v dané věci vydat trestní příkaz. *De lege ferenda* navrhuji, aby poškozený mohl podat odpor a to alespoň proti výroku o náhradě škody. Podáním odporu by se zrušil pouze tento výrok. Soud by poté postupoval obdobně jako v případě odvolacího řízení⁷⁰⁵ (tj. buď by sám rozhodl, anebo by poškozeného odkázal na občanskoprávní či jiné řízení).

Dále se domnívám, že by trestní řád měl poškozenému umožnit podání odvolání proti výroku o vině a trestu. Odsouzení pachatele představuje dle mého názoru morální satisfakci pro poškozeného. Současné omezení odvolacího práva může vést též k prohloubení sekundární viktimizace. Odsuzující rozsudek je pro poškozeného významný rovněž z toho důvodu, že pouze v něm lze obviněnému uložit povinnost k náhradě škody.⁷⁰⁶ Zprošťující rozsudek má rovněž negativní dopad na další práva poškozeného (např. nelze požadovat náhradu nákladů⁷⁰⁷ či informace o nebezpečném odsouzeném⁷⁰⁸). Myslím si, že moderní demokratický právní stát by měl mít zájem na tom, aby k přezkumu soudního rozhodnutí došlo v co nejvíce případech. Nynější úprava, jež omezuje aktivní legitimaci oběti k podání odvolání, může v poškozených

---

⁷⁰³ ŠÁMAL, Pavel, Jiří ŘÍHA a Jan STRYA. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 9, s. 177-186, ISSN 1213-5313.

⁷⁰⁴ ZÚBEK, Jan a VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 195-198. ISSN 1213-5313.

⁷⁰⁵ § 265 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷⁰⁶ § 43 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷⁰⁷ § 154 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷⁰⁸ Právo na informace o nebezpečném odsouzeném požívá svědek (§ 103 zákona č. 141/1961 Sb.) či oběť (§ 11 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb.). Domnívám se, že řada poškozených bude v rámci trestního řízení podávat svědeckou výpověď, popř. zároveň požívat postavení oběti.

vyvolávat dojem, že stát nestojí o to, aby byly všechny trestné činy stíhány a jejich pachatelé spravedlivě potrestáni.

Za nevhodnou považují též právní úpravu přerušování trestního stíhání dle § 173 TR. V případě, kdy státní zástupce učiní toto rozhodnutí, vyrozumí o něm poškozeného.⁷⁰⁹ Jestliže však v přípravném řízení dojde k zastavení trestního stíhání či k postoupení věci jinému orgánu, může poškozený podat proti příslušnému usnesení stížnost a to dokonce s odkladným účinkem.⁷¹⁰ Přerušování trestního stíhání by mělo mít povahu mezitímního rozhodnutí.⁷¹¹ S ohledem na skutečnosti, jež vedou k zastavení trestního stíhání, je ovšem třeba upozornit na to, že v mnohých případech *de facto* půjde o konec přípravného řízení a také též celého trestního procesu (např. těžká choroba obviněného, u něhož nelze očekávat zlepšení zdravotního stavu, brání postavení před soud).⁷¹² Domnívám se, že zákonodárce by se měl inspirovat slovenskou právní úpravou, která tuto situaci předvídá,⁷¹³ a umožnit poškozenému podání stížnosti i v tomto případě.

Rovněž si myslím, že vhodným krokem by bylo doplnit poškozeného do výčtu osob, které mohou během hlavního líčení požadovat udělení souhlasu k provedení důkazu.⁷¹⁴ Předseda senátu dovolí státnímu zástupci, obžalovanému či obhájci provést v hlavním líčení důkaz zejména v případech, kdy dotčený důkazní prostředek navrhli, opatřili či předložili. Strany trestního řízení jsou oprávněny důkazy vyhledávat, předkládat či navrhopvat jejich provedení.⁷¹⁵ Poškozenému náleží postavení strany stejně jako státnímu zástupci či obžalovanému.⁷¹⁶ Proto se domnívám, že by tímto právem měl disponovat též poškozený. V souvislosti s dokazování bych rovněž považovala za vhodné, aby trestní řád stanovil povinnost dotázat se poškozeného po provedení každého důkazu, zda se k němu hodlá vyjádřit. Dnes se tento postup uplatní pouze ve vztahu k obžalovanému.⁷¹⁷ Na Slovensku tuto povinnost zákonodárce vztahuje též k poškozenému.⁷¹⁸

---

⁷⁰⁹ § 173 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷¹⁰ § 171 odst. 2 a § 172 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷¹¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 502.

⁷¹² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. Op. cit., s. 538.

⁷¹³ § 228 odst. 6 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

⁷¹⁴ § 215 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷¹⁵ § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷¹⁶ § 12 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷¹⁷ § 214 zákona č. 141/1961 Sb.

⁷¹⁸ § 271 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo čtenářům popsat právní úpravu oběti a poškozeného v právním řádu České republiky, podrobit ji kritické analýze a upozornit na její deficity. Na základě identifikovaných nedostatků jsem se snažila uvést též návrhy *de lege ferenda*, které by dle mého názoru zlepšily postavení poškozeného a oběti. Myslím si, že tato diplomová práce splnila cíl, který jsem si v úvodu vytyčila.

Právní úpravu obětí trestného činu v České republice hodnotím kladně. Zejména oceňuji, že zákon o obětech TČ zaručil obětem poměrně rozsáhlý katalog práv. Zároveň přinesl novou legální definici oběti, která dle mého názoru zajistí, aby práv podle zákona č. 45/2013 Sb. požívali ti, kteří skutečně potřebují po spáchání trestného činu pomoc a ochranu ze strany státu. Domnívám se, že zákon obsahuje řadu ustanovení, která jsou způsobilá zabránit sekundární viktimizaci. Rovněž oceňuji, že zákonodárce dbal na to, aby orgány činné v trestním řízení s obětí zacházeli důstojně a citlivě, respektovali její osobnost, názor a poskytly jí dostatečnou sumu informací.

Znění zákona č. 45/2013 Sb. však není bez vad. Některé nedostatky lze překlenout výkladem, např. definice ublížení na zdraví či vymezení okruhu osob, jež mohou požadovat peněžitou pomoc. Jiné deficity však dle mého názoru není možné tolerovat a zákonodárce by měl usilovat o jejich odstranění, např. nedostatečné vymezení zásady zákazu diskriminace. Domnívám se, že změnu by si zasloužil též registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, neboť jej nepovažuji za uživatelsky přívětivý. V zákoně rovněž spatřuji nedostatky, které dle mého názoru ztěžují orientaci v samotném předpisu, např. forma poskytování informací. Usuzuji, že zákon by měl sloužit obětem, což bývají zpravidla právní laici, a proto by měl být co nejvíce přehledný. Zároveň se domnívám, že některá práva by neměla být omezena pouze na zvlášť zranitelné oběti, ale zákonodárce by je měl přiznat všem obětem, např. právo požádat o provedení výslechu osobou stejného či opačného pohlaví.

Zároveň se domnívám, že nejvíce problematické bude uplatňování zákona v praxi. Stát by měl dle mého názoru zajistit, aby orgány činné v trestním řízení skutečně podle zákona postupovaly. Důraz by měl být též kladen na kontrolu subjektů, které poskytují pomoc obětem.

Jádro druhé poloviny této práce představovala právní úprava poškozeného. Právní úpravu tohoto procesního subjektu považuji za dostatečnou a přehlednou. Domnívám se, že trestní řád poškozenému přiznává řadu práv, které mu umožní, aby v trestním řízení účinně hájil svá práva a prosazoval své zájmy. Zejména oceňuji možnost žádat náhradu škody, nemajetkové újmy či

vydání bezdůvodného obohacení v rámci adhezního řízení. Domnívám se, že adhezní řízení je výhodné nejen pro poškozeného, ale též pro stát, neboť nemusí vynaložit další finance na konání jiného řízení, v němž by se o nároku poškozeného rozhodovalo. Kladně hodnotím i právní úpravu zmocněnce. Trestní řád poškozenému ponechává široké pole působnosti při výběru osoby, jež ho bude v procesu zastupovat. Zároveň umožňuje svěřeni této role důvěrníkovi, což je zapotřebí obzvlášť ocenit. Za významný posun považuji skutečnost, že zákonodárce umožnil nemajetným poškozeným žádat o bezplatné právní zastoupení, popř. za sníženou odměnu. Domnívám se, že nedostatek financí by neměl poškozeným znemožnit výkon jejich práv. Trestní řád umožňuje poškozeným získat též náhradu nákladů řízení. Nesporný význam má právo nahlížet do spisu, protože informovanost je dle mého názoru nezbytným předpokladem pro úspěšné hájení zájmů.

Za nejvýznamnější problém považuji omezení aktivní legitimace poškozeného v oblasti opravných prostředků. Dále by si revizi zasloužil institut společného zmocněnce (zejména neurčitý právní pojem *mimořádně vysoký počet poškozených*). Zákonodárce by měl dle mého názoru upravit též postup rozhodování o návrhu nemajetného poškozeného na bezplatnou právní pomoc. Za nevyhovující považuji taxativní výčet trestných činů, jejichž stíhání je možné pouze se souhlasem poškozeného. V úpravě adhezního řízení by bylo vhodné doplnit do § 44 odst. 3 TŘ též překážku litispendence. Zároveň se domnívám, že by mělo dojít k novelizaci lhůty pro uplatnění návrhu na náhradu škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení. V právní úpravě nahlížení do spisu považuji za nezbytné doplnit povinnost odůvodnit rozhodnutí přijaté dle § 65 odst. 2 TŘ. Rovněž by bylo dle mého názoru namístě, aby zákonodárce stanovil orgánům činným v trestním řízení povinnost vyrozumět žadatele o tom, že již odpadly důvody, jež vedly k omezení tohoto práva, a že již lze do spisu nahlédnout.

Pevně věřím, že zákonodárce v následujících letech mnohé nedostatky odstraní. Dle mého názoru je nezbytné i nadále zlepšovat postavení poškozených a obětí.

Seznam použitých zkratek

BKB	Bílý kruh bezpečí
ČR	Česká republika
ČS	členský stát
EU	Evropská unie
Kč	koruna česká
Komise	Evropská komise
Listina	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1193 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Rada	Rada Evropské unie
registr poskytovatelů	registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů
SŘ	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
SŘS	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
StPO	Strafprozeßordnung
TČ	trestný čin
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TŘ, trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
TS	trestní stíhání
TZ, trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
USA	Spojené státy americké
Zákon o Probační a mediační službě	zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965

Zákon o zvláštní ochraně svědka	Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZOTČ, zákon o obětech TČ	zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů
ZSVM, zákon o soudnictví ve věcech mládeže	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
ZZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

1 Učebnice, monografie, komentáře

BERTEL, Christian und Andreas VENIER. *Strafprozessrecht*. 10. Auflage, Wien: Manz'sche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, 2017. ISBN 978-3-214-14947-5.

BEULKE, Werner. *Strafprozessrecht*. 7. neu bearbeitete Auflage, Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004, ISBN 3-8114-9005-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upravené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forezní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-325-8.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4.

HINTERHOFER, Hubert und Babek Peter OSHIDARI. *System des österreichischen Strafverfahren*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2017. ISBN 978-3-214-07669-6.

HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-23-3.

CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6.

JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-278-3.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání, Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1.

JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání, Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1.

KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Dokazování v trestním řízení - právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

KULÍŠKOVÁ, Kateřina. *K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice: sborník příspěvků z konference*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-57-6.

MATES, Pavel, Petr ČERNÝ, Tomáš LECHNER a Pavel SKALKA. *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-460-2.

MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-387-2.

NOVOTNÝ, Oto. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání, Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-2.

RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-559-9.

SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. ISBN 978-80-86708-81-2.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. I. díl*. 7. doplněné a přepracované vydání, Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání, Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-174-5.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8.

VOLK, Klaus und Armin ENGLÄNDER. *Grundkurs StPO*. 9. neu bearbeitete Auflage, München: C.H. Beck (Verlag), 2018. ISBN 978-3-406-71924-0.

2 Odborné články

BERANOVÁ, Andrea. Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení *de lege ferenda*. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 10, s. 221-226, ISSN 1213-5313.

ČEPLOVÁ, Veronika. Výše odměn zmocněnce v adhezním řízení v případech mimořádně vysokého počtu poškozených (§ 44 odst. 2 TrŘ) – nový druh trestu? *Trestněprávní revue*. 2008, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

GAJDIČIAR, Vladimír a Jana KLESNIAKOVÁ. Právna úprava procesného postavenia poškodených trestným činom a obetí v SRN. *Právní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 218-224. ISSN 1210-6410.

GLATZOVÁ, Andrea. Předpoklady pro přiznání soukromoprávních nároků v adhezním řízení. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 6-11, ISSN 1213-5313.

GŘIVNA, Tomáš a Helena VÁLKOVÁ. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 263-267. ISSN 1213-5313.

GŘIVNA, Tomáš a Helena VÁLKOVÁ. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 9, s. 195-201. ISSN 1213-5313.

GŘIVNA, Tomáš. Soukromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky). *Trestněprávní revue*. 2015, č. 12, s. 317-322, ISSN 1213-5313.

HERANOVÁ, Simona. Odměna advokáta jako zmocněnce poškozeného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 5, s. 36-41, ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 11, s. 19-23, ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, Jiří. Poškozený po novele trestního řádu 2001. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 61-68, ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 5, s. 27-30, ISSN 1210-6348.

KALIBOVÁ, Klára a Martina HOUŽVOVÁ. První praktické zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů. *Právní rozhledy*. 2015, č. 1, s. 9-16, ISSN 1210-6410.

KANDALEC, Pavel. Právo obviněného na nahlížení do spisu – časový a věcný rozsah. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 1-2, s. 39-44, ISSN 1210-6348.

KLESNIAKOVÁ, Jana. Postavenie poškodeného v trestnom konaní proti právnickým osobám. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 1, s. 12-19, ISSN 1213-5313.

KLOUČEK, Zdeněk. Nad jedním nálezem Ústavního soudu a postavením poškozeného v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 10, s. 305-307, ISSN 1213-5313.

KOLÁČKOVÁ, Jana. Finanční aspekty postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 5, s. 134-137, ISSN 1213-5313.

KOZÁK, Vítězslav. K zákonu o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 2, s. 43-46. ISSN 1213-5313.

KOZÁK, Vítězslav. Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 9, s. 204-206. ISSN 1213-5313.

KUČERA, Jiří. Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 9, s. 259-270, ISSN 1213-5313.

LUKÁŠOVÁ, Marcela. Institut svolení poškozeného a jeho uplatnění nejen v judikatuře. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 3, s. 60-66, ISSN 1213-5313.

MALÝ, Jan. Jednání za právnickou osobu v průběhu trestního řízení. *Právní rozhledy*. 2020, č. 18, s. 637 - 642, ISSN 1210-6410.

MATOCHA, Jakub. Singles a trestní stíhání se souhlasem poškozeného. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 9, s. 201-204, ISSN 1213-5313.

MIKČAL, Martin. Trestní stíhání podmíněné souhlasem poškozeného (aktuální zamyšlení nad § 163 TrŘ). *Státní zastupitelství*. 2018, č. 2, s. 36-41, ISSN 1214-3758.

MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udílet souhlas s trestním stíháním podle § 163 TrŘ? *Trestní právo*. 2003, č. 12, s. 9-19, ISSN 1211-2860.

POKORNÝ, Michal. Ke správnému označení osoby poškozeného při výkonu rozhodnutí v trestním řízení (§ 228 odst. 2 TrŘ). *Trestněprávní revue*. 2005, č. 4, s. 111, ISSN 1213-5313.

POLMOVÁ, Olga. Problematika institutu společného zmocněnce. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4, s. 111-114, ISSN 1213-5313.

SEDLÁČKOVÁ, Jolana. Krátké zamyšlení nad dvěma úskalími uplatnění, přiznání a následného vymáhání nároku poškozeného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 1, s. 79-91, ISSN 1210-9126.

ŠÁMAL, Pavel, Jiří ŘÍHA a Jan STRYA. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 177-186, ISSN 1213-5313.

ŠČERBA, Filip. Právo na účinné vyšetřování ve světle judikatury Ústavního soudu. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 7-8, s. 157-163, ISSN 1213-5313.

TETZELI, Daniel. Právo chudých na obhajobu po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 5, s. 33-37, ISSN 1210-6348.

VÁLKOVÁ, Helena. Pomoc obětem trestných činů, náhrada škody a její vymahatelnost ve světle nové legislativy. *Právník*. 2013, č. 1, s. 29-35, ISSN 0231-6625.

VANTUCH, Pavel. K oprávnění poškozeného nahlížet do spisů ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 6, s. 144-148, ISSN 1213-5313.

VOJTEK, Petr a František PŮRY. Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy. *Soudní rozhledy*. 2017, č. 11-12, s. 346-352, ISSN 1211-4405.

ZŮBEK, Jan a VRBA, Milan. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 195-198. ISSN 1213-5313.

ZŮBEK, Jan. Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení. *Právní rozhledy*. 2014, č. 4, s. 121-128, ISSN 1210-6410.

ZĎÁRSKÝ, Zbyněk. K některým aplikačním souvislostem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu teorie i praxe. *Trestněprávní revue*. 2020, č. 1, s. 1, ISSN 1213-5313.

ZĎÁRSKÝ, Zbyněk. K oprávnění zmocněnce zúčastněné osoby a poškozeného v přípravném řízení trestním. *Právní rozhledy*. 1999, č. 10, s. 540-542, ISSN 1210-6410.

3 Internetové zdroje

Betretungsverbot und Wegweisung zum Schutz vor Gewalt [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.rechtheasy.at/wiki/betretungsverbot-und-wegweisung-zum-schutz-vor-gewalt/>.

FOREJT, Petr. *Zákon o obětech trestných činů – základní informace: pro jednání Republikového výboru pro prevenci kriminality dne 29. 3. 2012* [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewju9_ngy8jvAhWXHXcKHANrAnMQFjADegQICBAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fzakon-o-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx&usq=A0vVaw2FoH7ASW3mHcfRNMg0DUrE.

In IUSTITIA je první organizací akreditovanou k pomoci obětem [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.in-ius.cz/aktuality/in-iustitia-je-prvni-organizaci-akreditovanou-k-pomoci-obetem.html>.

Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o JUDr. Petrovi Topinkovi [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=344>.

Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o JUDr. Martinovi Grobelném [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=27>.

Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o Mgr. Kateřině Kuncové [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=85>.

Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o Mgr. Ludkovi Dvořákovi [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=209>.

Informace dostupné z registru poskytovatelů pomoci obětem TČ o Mgr. Janovi Špalekovi [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/advokat/detail.jsf?id=234>.

IVANOVÁ, Alena. Zákon o obětech trestných činů přináší nová práva i možnosti pomoci [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-prinasi-nova-prava-i-moznosti-pomoci>.

K soudu si oběť může na svou podporu přivést důvěrníka, většina lidí o tom však neví [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2396890-k-soudu-si-obet-muze-na-svou-podporu-privest-duvernika-vetsina-lidi-o-tom-vsak-nevi>.

Linka 116 006 pomáhá obětem kriminality a domácího násilí. Za dva roky existence přijala 8 tisíc hovorů [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n537-linka-116-006-pomaha-obetem-kriminality-a-domaciho-nasili/>.

MICHÁLKOVÁ, Eva. Veřejné prohlášení za lepší ochranu a pomoc obětem trestných činů [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/verejne-prohlaseni-za-lepsi-ochranu-a-pomoc-obetem-trestnych-cinu>.

Nový zákon posílí práva obětí trestných činů [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/novy-zakon-posili-prava-obeti-trestnych-cinu-92817/>.

Oběti si mohou k soudu vodit důvěrníky, málokdo však toto právo zná [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/bily-kruh-bezpeci-obet-duvernik-soud-zlocin.A180220_113859_domaci_ksu.

Oběti trestných činů dostanou od úřadu 156 milionů. Už jsou na účtu ČNB [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/pokuta-trestny-cin-uzsvm-cnb-odskodneni-zabaveny-majetek.A200115_153140_ekonomika_kou.

Odškodňování v působnosti Ministerstva spravedlnosti [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/uvodni-informace>.

Organizace Bílý kruh bezpečí nabízí spolupráci advokátním kancelářím [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/14/organizace-bily-kruh-bezpeci-nabizi-spolupraci-advokatnim-kancelarim/>.

Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na život oběti [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/prohlaseni-obeti-o-dopadu-docx.aspx>.

Senioři jsou snadným terčem zločinců a psychopatů [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <http://www.nasepraha.cz/zpravy-45/seniori-jsou-snadnym-tercem-zlocincu-a-psychopa>.

Seznam subjektů poskytujících sociální služby [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/subjektPoskytujiciSocialniSluzby/seznam.jsf>.

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011-2015 [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení-na-obdobi-2011-2015?typ=tematicky&v=4ab52a41d06a1201e6c30d7cc1ff8432>.

Uspokojení majetkového nároku na náhradu škody způsobené trestným činem z výnosu majetkové trestní sankce uložené pachateli, odsouzenému za tento trestný čin [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/obeti-trestnych-cinu-uspokojeni-majetkoveho-naroku?clanek=podani-informace-o-zamyslu-podat-zadost-o-uspokojeni-majetkoveho-naroku>.

ÚZSVM loni přispěl na odškodnění obětí trestných činů téměř 156 mil. Kč [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.uzsvm.cz/uzsvm-loni-prispel-na-odskodneni-obeti-trestnych-cinu-temer-156-mil-kc>.

ÚZSVM převedl v roce 2020 na účet pro odškodnění obětí trestných činů rekordních 166 mil. Kč [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.uzsvm.cz/uzsvm-prevedl-v-roce-2020-na-ucet-pro-odskodneni-obeti-trestnych-cinu-rekordnich>.

FORM 34.2, Subsection 722(4), Victim Impact Statement [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-286.html>.

Rechte besonders schutzbedürftiger Opfer [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.oesterreich.gv.at/themen/dokumente_und_recht/unterstuetzungen_fuer_verbrechens-opfer/3/Seite.2910411.html.

Bezpečí seniorů [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.hradek.eu/page3.aspx?zaz=2049-2487>.

Evaluace zákona o obětech trestných činů [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.strada.cz/cz/publikace-a-vystupy-la-strada-cr>.

Právo na doprovod důvěrníkem [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-doprovod-duvernikem.aspx>.

Speciální výslechové místnosti [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>.

Justice Laws Website [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/>.

Victim Impact Statements [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/usao-ak/victim-impact-statements>.

Souhrnné statistiky odškodňování [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719886/Souhrnn%C3%A1+statistika+od%C5%A1kod%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD_2020.doc/393b3f6d-8913-49ad-a9ac-d5e0c6b9ef0f.

Registr poskytovatelů pomoci obětem TČ [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/napoveda.jsf>.

Pomáháme obětem trestných činů [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pomoc-obetem/>.

Pomoc obětem trestných činů [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/images/clanky/pms_letak_obeti_www_s.pdf.

Akreditované subjekty [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/akreditovanySubjekt/seznam.jsf>.

Registr poskytovatelů pomoci obětem TČ [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/rozvoj-sluzeb-pro-obeti-trestne-cinnosti?clanek=registr-poskytovatelu-pomoci-obetem-trestnych-cinu>.

Oběti trestné činnosti [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/rozvoj-sluzeb-pro-obeti-trestne-cinnosti?clanek=registr-poskytovatelu-pomoci-obetem-trestnych-cinu>.

Příběh BKB [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/timeline>.

Stanovy Bílého kruhu bezpečí, z. s. [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/stanovy-bkb/>.

Victim Support Europe - about us [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://victimsupport.eu/about-us/>.

Victim Support Europe [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/victim-support-europe/>.

Zpravodaj BKB [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zpravodaj-bkb/>.

Další služby BKB [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/dalsi-sluzby/>.

Nová Dohoda s Bílým kruhem bezpečí [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nova-dohoda-s-bilym-kruhem-bezpeci.aspx>.

Poradenská činnost BKB [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poradenska-cinnost/>.

Poslání a činnost BKB [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>.

Základní informace o BKB [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/wp-content/uploads/zakladni-informace-o-BKB-A4.pdf>.

4 Právní předpisy, související dokumenty a ostatní

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné jako Sněmovní tisk č. 485/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 453/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=453&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 658/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=658&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, dostupné jako Sněmovní tisk 650/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=650&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 261/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=261&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu o obětech trestných činů, dostupné jako Sněmovní tisk 617/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, dostupné jako Sněmovní tisk 210/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=210&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dostupné jako Sněmovní tisk 258/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné jako Sněmovní tisk 785/0 na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=785&CT1=0>.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, Úř. věst. L 315/57.

Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004, o odškodňování obětí trestných činů, Úř. věst. L 261/15.

Sněmovní tisk 617 N.z. o obětech trestných činů - EU [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=617>.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1 SL 716/2015 ze dne 25. června 2015.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2007 ze dne 16. července 2007.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 12/2003 ze dne 13. srpna 2003.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 17/2002 ze dne 22. července 2002.

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 2/2015 ze dne 25. června 2015.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2016, sp. zn. Tpjn 300/2016.

Strafprozeßordnung (Německo).

Strafprozeßordnung (Rakousko).

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky.

Usnesení Ústavně právního výboru č. 142 ze dne 21. listopadu 2012 k vládnímu návrhu zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů): Sněmovní tisk 617/2, část č. 1/2 Usnesení UPV k tisku 617/0 [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=87352>.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 119/2013 Sb., o standardech kvality poskytovaných služeb podle zákona o obětech trestných činů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 225/2013 Sb., kterou se stanoví vzory formulářů a jazyky členských států Evropské unie používané v přeshraničních případech poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství.

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Zákon č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 255/ 2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád).

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě).

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 274/2017 Z.z., zákon o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 283/ 1993 Sb., o státním zastupitelství.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů.

Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky.

Zákon č. 56/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a dalších související zákony.

Zákon č. 56/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů.

Zákon č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony.

Zákon č. 85/ 1996 Sb., o advokacii.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

Zpráva o analýze vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2004 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení, trestní kolegium Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2004, sp. zn. Ts 42/2003.

5 Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. I. ÚS 570/99.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. února 2002, sp. zn. Pl. ÚS 21/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. března 2018, sp. zn. I. ÚS 2155/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. června 2004, sp. zn. III. ÚS 239/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2007, sp. zn. IV. ÚS 388/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2015, sp. zn. I. ÚS 1397/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. prosince 2020, sp. zn. III. ÚS 2842/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. října 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. listopadu 2017, sp. zn. IV. ÚS 2334/17.

Nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 472/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2020, sp. zn. III. ÚS 2842/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. srpna 2008, sp. zn. I. ÚS 36/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. července 2020, sp. zn. IV. ÚS 3555/19.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2017, sp. zn. III. ÚS 2916/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2001, sp. zn. Pl. ÚS 6/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2017, sp. zn. Pl. ÚS 32/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. června 2008, sp. zn. I. ÚS 1587/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. III. ÚS 587/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. května 1979, sp. zn. 1 To 22/79.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 15. ledna 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 1. srpna 1967, sp. zn. 1 Tz 28/67.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. června 1962, sp. zn. Pls 1/62.

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. dubna 1999, sp. zn. 3 To 171/99.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 25. března 2008, sp. zn. To 90/2008.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. prosince 2010, sp. zn. 1 As 44/2010-103.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. listopadu 2017, sp. zn. 5 A 138/2014-38.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. srpna 2002, sp. zn. 7 To 266/2002.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. října 2019, sp. zn. 9 A 59/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 13. května 1976, sp. zn. 6 To 9/76.

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 1. dubna 1974, sp. zn. Tzv 10/74.

Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 17. srpna 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73.

Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 6. srpna 1981, sp. zn. 7 Tz 70/81.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. března 2001, sp. zn. 3 Tz 36/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2002, sp. zn. 4 Tz 23/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 1992, sp. zn. 6 To 49/92.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2015, sp. zn. 21 Cdo 4987/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2004, sp. zn. 11 Tdo 917/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. ledna 2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2013, sp. zn. 21 Cdo 808/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 1996, sp. zn. 2 Tzn 179/96.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. září 2019, sp. zn. 25 Cdo 3988/2018.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. září 2018, sp. zn. 10 As 120/2018.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. 9 As 423/2018.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. prosince 2013, sp. zn. 9 Aps 11/2013.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. října 2018, sp. zn. 2 As 297/2017.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. června 2006, sp. zn. 5 To 40/2006.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. srpna 1993, sp. zn. 7 To 116/93.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. srpna 2004, sp. zn. 8 To 83/2004.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. dubna 1963, sp. zn. 2 To 15/63.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. srpna 2002, sp. zn. 4 To548/2002.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 31. října 2006, Tdo 490/2006.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. července 2003, sp. zn. 12 To 335/2003.

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. října 1997, sp. zn. 8 To 419/97.

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. října 1999, sp. zn. 8 To 335/99.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. března 1991, sp. zn. 4 To 61/91.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. dubna 1991, sp. zn. 6 To 57/91.

Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 21. května 1969, sp. zn. 10 Tz 12/69.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2001, sp. zn. 7 Tz 289/2000.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. října 2016, sp. zn. 3 Tdo 1121/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2015, sp. zn. 8 Tdo 469/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. srpna 2017, sp. zn. 5 Tdo 797/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. října 2015, sp. zn. 4 Tdo 1071/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2018, sp. zn. 6 Tdo 1017/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2018, sp. zn. 4 Tdo 948/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2005, sp. zn. 8 Tdo 1019/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2015, sp. zn. 3 Tdo 1253/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018, sp. zn. 4 Tdo 285/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. 5 Tdo 332/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2019, sp. zn. 6 Tdo 4/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2014, sp. zn. 8 Tdo 1441/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2016, sp. zn. 7 Tdo 682/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 3 Tdo 1086/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 8 Tdo 845/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. září 2002, sp. zn. 4 Tz 67/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 8 Tdo 1036/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2008, sp. zn. 7 To 1368/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 8 Tdo 569/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. dubna 2017, sp. zn. 8 Tdo 327/2014.

Usnesení okresního soudu v Teplicích ze dne 5. května 1998, sp. zn. 2 T 187/97.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2016, sp. zn. I. ÚS 978/13.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2018, sp. zn. III. ÚS 1021/18.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. září 2018, sp. zn. I. ÚS 2637/18.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. III. ÚS 1480/20.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 10/09.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. října 2016, sp. zn. II. ÚS 2930/16.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2021, sp. zn. IV. ÚS 3428/20.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. IV. ÚS 3905/18.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. ledna 2021, sp. zn. I. ÚS 1479/19.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. listopadu 2019, sp. zn. III. ÚS 881/19.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. III. ÚS 587/04.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. 1 To 66/2004.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. dubna 2017, sp. zn. 13 To 22/2017.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. června 2005, sp. zn. 5 Tdo 35/2005.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. července 2002, sp. zn. 5 To 31/02.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. července 2002, sp. zn. 5 To 31/02.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. března 1994, sp. zn. 3 To 105/93.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. dubna 1993, sp. zn. 11 To 59/93.

Poškozený a oběť trestného činu

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá právním postavením poškozeného a oběti trestného činu. Cílem této práce je popsat právní úpravu oběti a poškozeného v České republice, upozornit na její nedostatky a představit návrhy *de lege ferenda*. Autor v práci užívá popisnou metodu a kritickou analýzu. První a sedmá kapitola obsahuje též komparaci se zahraniční právní úpravou.

Diplomová práce se skládá z úvodu, osmi kapitol a závěru. První část práce se věnuje obětem. V první kapitole autor vymezuje pojem oběti. Uvádí také její význam pro trestní právo. Další kapitola se zabývá viktimologií a jejími základními pojmy. Třetí kapitola obsahuje právní úpravu v České republice. Autor se věnuje stavu před přijetím zákona č. 45/2013 Sb., zákonu o obětech trestných činů, jeho prováděcím právním předpisům a zákonu č. 59/2017 Sb. Čtvrtá kapitola podrobně rozebírá práva obětí: právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou a právo na peněžitou pomoc. Pátá kapitola se věnuje pomoci obětem. Autor představuje registr poskytovatelů pomoci obětem a vybrané subjekty, které poskytují pomoc.

Druhá polovina práce se zabývá poškozeným. Šestá kapitola obsahuje vymezení pojmu poškozený. V této kapitole též autor srovnává poškozeného s obětí. Sedmá kapitola rozebírá práva poškozeného. Nejprve autor podává obecný výklad o právech. Autor rozebírá některá práva podrobněji: právo nahlížet do spisu, právo na náhradu škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení, právo být zastoupen zmocněncem. Prostor je také věnován problematice institutu souhlasu s trestním stíháním. Zmíněno je rovněž právo na náhradu nákladů řízení.

V osmé kapitole autor uvádí vlastní návrhy *de lege ferenda*. Jejich cílem je zlepšit postavení těchto subjektů.

Závěr obsahuje zhodnocení cílů a celkové posouzení právní úpravy.

Klíčová slova

poškozený, oběť, zákon o obětech trestných činů

An injured party and a victim of crime

Abstract

This master's thesis deals with the legal status of the injured party and the victim of a crime. The aim of this master's thesis is to describe the legal regulation of the victim and injured party in the Czech Republic, to draw attention to its shortcomings and to present proposals *de lege ferenda*. The author uses a descriptive method and critical analysis. The first and seventh chapters also contain a comparison with foreign legislation.

The master's thesis is composed of the introduction, eight chapters and the end. The first half of this master's thesis deals with crime victims. The first chapter deals with the general definition of the victim of crime. It also mentions the importance of the victim to criminal law. The next chapter is focused on victimology and its elemental terms. The third chapter includes legal regulation in the Czech Republic. The author deals with situation before the Act 45/2013 Coll., the Victims of Crime Bill, its executive legal regulations and Act 59/2017 Coll. The fourth chapter discusses in detail the rights of victims: the right to professional assistance, the right to information, the right to protection from imminent danger, the right to privacy, the right to protection from secondary harm and the right to financial assistance. The fifth chapter deals with the support instruments for the victims of crime. The author introduces register of entities, which support victims of crime, and selected entities, which provide victim support.

The second half of this master's thesis is focused on injured party. The sixth chapter deals with the general definition of injured party. In this chapter, the author also compares the victim with the injured party. The seventh chapter analysis rights of the injured party. Firstly, the author gives a general interpretation of rights. The author discusses some rights in more detail: the right to inspect the file, the right to claim for damages or for non-material damages and the right to claim for unjust enrichment, the right to be represented by an attorney. The space is also devoted to the issue of the institute of consent to criminal prosecution. The right to pay the costs of the proceedings is also mentioned.

In the eighth chapter, the author presents his own proposals *de lege ferenda*. Their aim is to improve the position of these entities.

The end is focused on evaluation of aims and general appraisal of the regulation.

Key words

injured party, victim of crime, the Victims of Crime Bill